

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

**ΚΟΥΡΤΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΚΡΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΑ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:

Κα ΓΡΙΝΤΕΛΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΠΑΤΡΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2008

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μελέτης η συμβολή ορισμένων προσώπων ήταν πολύτιμη. Γι' αυτό το λόγο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους παρακάτω:

- Τον Καθηγητή μας κ. Γριντέλα Ανδρέα για την κατανόηση, υπομονή και υποστήριξη.
- Τους υπεύθυνους διαφόρων Φορέων και Υπηρεσιών για την παροχή πληροφοριών.
- Τις οικογένειές μας για την ενθάρρυνση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Εισαγωγή σελ.5-6
- Σκοπός της μελέτη σελ.7
- Ορισμοί Εννοιών σελ.8-14

I. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

- 1.1 Ιστορική Αναδρομή σελ.15-17
- 1.2 Σημερινή Παγκόσμια Πραγματικότητα σε
Ευρωπαϊκό και Τοπικό Επίπεδο σελ.18-22
- 1.2.1 Αναπτυσσόμενες Χώρες σελ.22-42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

- 2.1 Αιτιολογικοί Παράγοντες φτώχεια.. σελ.43-49
- 2.2 Βαθμίδες φτώχειας και Χαρακτηριστικά
Φτώχειας σελ.50-57
- 2.3 Ομάδες που επηρεάζονται από τη φτώχεια σελ.58-97
- 2.4 Πολιτικές αντιμετώπισης της φτώχειας σελ 97-103
- 2.5 Μοντέλα που εφαρμόζονται για την
αντιμετώπιση της φτώχειας σελ.104-118
- 2.5.1 Χριστιανισμός σελ.118-119
- 2.5.2 Αρχές για το Σχεδιασμό και Εφαρμογή
Συνολικής Πολιτικής κατά της φτώχειας σελ.120-122
Για την Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Λειτουργίες της φτώχειας	σελ. 123-127
3.2 Συνέπειες της φτώχειας στην ψυχολογία του ατόμου	σελ. 127-129
3.3 Κίνδυνοι από τις συνέπειες της φτώχειας	σελ. 129-132
3.4 Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού για την αντιμετώπιση του ατόμου και η παρέμβασή του στην Κοινότητα	σελ. 132-134
3.5 Κοινωνική Αλλαγή και Κοινωνική Ανάπτυξη	σελ. 134-154

II. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ –ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1.1 Γενικός Στόχος της Έρευνας	σελ. 155-156
1.2 Μεθοδολογία της Έρευνας	σελ. 157-158
1.3 Πληθυσμός – Δείγμα	σελ. 159
1.4 Ερευνητικά Εργαλεία	σελ. 159
1.5 Ανάλυση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας	σελ. 160-190
1.6 Συμπεράσματα	σελ. 191
1.7 Προτάσεις	σελ. 192-193

III. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

IV. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μελέτης η συμβολή ορισμένων προσώπων ήταν πολύτιμη. Γι' αυτό το λόγο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους παρακάτω:

- Τον Καθηγητή μας κ. Γριντέλα Ανδρέα για την κατανόηση, υπομονή και υποστήριξη.
- Τους υπεύθυνους διαφόρων Φορέων και Υπηρεσιών για την παροχή πληροφοριών.
- Τις οικογένειές μας για την ενθάρρυνση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα κοινωνικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν αρκετές χώρες σε όλο τον κόσμο είναι η φτώχεια. Φτώχεια χαρακτηρίζουμε την αδυναμία των ανθρώπων να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες τους. Πληθυσμοί ολόκληροι σε πολλές χώρες υποσιτίζονται ή πεθαίνουν από την πείνα. Η φτώχεια είναι κρίσιμο πρόβλημα κυρίως για τις χώρες του τρίτου κόσμου αλλά και οι ανεπτυγμένες χώρες δεν είναι απαλλαγμένες από το πρόβλημα αυτό.

Σήμερα παρατηρείται υπερπληθυσμός σε υπανάπτυκτες χώρες και σε χώρες του τρίτου κόσμου. Στις χώρες αυτές υπάρχει έλλειψη φυσικών πόρων και άμεση συνέπεια είναι οι θάνατοι από την πείνα. Τι πρέπει να γίνει λοιπόν ώστε να αντιμετωπισθεί η φτώχεια σ' αυτές τις χώρες ;

Στις ανεπτυγμένες χώρες η φτώχεια οφείλεται κυρίως στην ανεργία και την υποαπασχόληση. Ακόμα και αυτοί που εργάζονται όμως, δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στην κάλυψη βασικών αναγκών.

Η φτώχεια θεωρήθηκε πάντοτε σαν η κακή μοίρα του ανθρώπου ή και σαν θέλημα του Θεού ή της τύχης. Πολλούς ανθρώπους τους συνοδεύει η φτώχεια σε όλη τους τη ζωή. Απροσδιόριστοι παράγοντες όπως η ορφάνια, η αρρώστια, τα ατυχήματα κ.λ.π., μπορούν να ρίξουν ένα άτομο σε κατάσταση φτώχεια. Από την άποψη αυτή πάντα θα υπάρχει φτώχεια.

Στην παρούσα όμως χρονική συγκυρία το φαινόμενο αυτό έχει αποκτήσει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία οξύνουν τις συνέπειες τόσο για αυτούς που βρίσκονται σε φτώχεια όσο και για το ευρύτερο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα μιας χώρας.

Σήμερα, αντίθετα με άλλες εποχές, η φτώχεια δείχνει να εμφανίζεται σε μια περίοδο που το συνολικό εισόδημα αυξάνεται και μεγάλα στρώματα της κοινωνίας τελούν σε κατάσταση ευημερίας κάνοντας έτσι ακόμα εμφανέστερη την κατάσταση της φτώχειας στην οποία βρίσκονται ορισμένα τμήματα του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος δεν αποτελεί μέριμνα μόνο των πολιτικών φορέων, ούτε όμως μπορεί να αφηθεί στην κοινωνική πίεση των φτωχών γιατί πολύ απλά δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα και την επιρροή που θα τους επέτρεπε να θέσουν οι ίδιοι τη φτώχεια στην ημερήσια διάταξη μιας κοινωνίας. Οι κοινωνικοί φορείς είναι αυτοί που μπορούν να εντάξουν τη φτώχεια στην πολιτική και κοινωνική ημερήσια διάταξη μιας χώρας.

Τέλος, το σύνολο της κοινωνίας πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι η φτώχεια δεν είναι κάτι που αφορά κατ' ανάγκην "τους άλλους". Αντιθέτως, είναι μια κατάσταση στην οποία ο καθένας μπορεί να βρεθεί από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά και της οποίας τις συνέπειες υφίσταται ακόμη και όταν δεν είναι φτωχός.

(Γκίκας Σωκράτης, κοινωνικά προβλήματα, σελ.129-131)

ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο γενικός στόχος της συγκεκριμένης μελέτης είναι η ανάδειξη του προβλήματος της φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις, καθώς επίσης και η αναγκαιότητα χάραξης μιας ενιαίας παγκόσμιας κοινωνικής πολιτικής για την εξάλειψη της φτώχειας.

Συγκεκριμένα η έρευνα επικεντρώνεται σε τρεις επιμέρους στόχους. Πρώτον, στη διερεύνηση του προβλήματος των εξυπηρετούμενων του Δήμου Πατρέων για την διαπίστωση της ύπαρξης του φαινομένου της φτώχειας σε όλες τις διαστάσεις. Δεύτερον, στη διερεύνηση των φορέων-υπηρεσιών παροχής βοήθειας για την εξάλειψη της φτώχειας. Τρίτον, στη διερεύνηση των συναισθημάτων των ατόμων που βιώνουν την κατάσταση αυτή.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο λόγος που επιλέξαμε τη συγκεκριμένη θεματολογία έχει να κάνει με το ότι η φτώχεια είναι μία κατάσταση που ξεκινάει από το παρελθόν και πάντα βρίσκεται στην επικαιρότητα με πολύ δυσάρεστες συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία. Έχει ενδιαφέρον για μας η συγκεκριμένη κατάσταση που μπορεί να βρίσκεται το άτομο γιατί μπορεί να είναι κυριολεκτικά ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας μέχρι μια ολόκληρη ομάδα ατόμων που κάθε στιγμή χρειάζονται την στήριξή μας.

Η φτώχεια προϋποθέτει ολοκληρωμένες εθνικές πολιτικές στρατηγικές παρέμβασης, ενώ ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού μπορεί να είναι καταλυτικός και σημαντικός για την αντιμετώπισή της φτώχειας.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

Σύμφωνα με το λεξικό Τεγόπουλος – Φυτράκης :
«φτώχεια» ⇒ ουσιαστικό
(ρ. φτωχεύω) = η κατάσταση του φτωχού, στέρηση, εξαθλίωση
(συνώνυμα : πενία, ένδεια ανέχεια)

1) Φτώχεια

α) Με τον όρο φτώχεια αναφερόμαστε γενικά στην οικονομική εκείνη κατάσταση, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη επαρκών πόρων για την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών, όπου η έννοια των βασικών αναγκών μπορεί να διαφέρει από άτομο σε άτομο και από χώρα σε χώρα.

(Βικιπαίδεια - ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια, σελ.367).

β) Φτώχεια χαρακτηρίζουμε την αδυναμία των ανθρώπων να καλύπτουν βασικές ανάγκες τους.

(Σαββάλας «Κοινωνικά προβλήματα» σελ.28).

2) Κοινοτική ανάπτυξη

Ο όρος κοινοτική ανάπτυξη σημαίνει τη χρησιμοποίηση κάτω από ένα και μόνο πρόγραμμα, τρόπων και τεχνικών, που παίρνουν τις τοπικές κοινότητες σαν μονάδες ενέργειας και που αποπειρώνται να συνδυάσουν την εξωτερική βοήθεια με την οργανωμένη επιτόπια αυτοδιάθεση και οι οποίες αντίστοιχα επιζητούν να παρακινήσουν την τοπική πρωτοβουλία και ηγεσία να αντιληφθεί ότι είναι το πρωταρχικό μέσο της αλλαγής.

(M. Ross, 1955 «Η φύση της κοινοτικής οργάνωσης» σελ.45).

3) Κοινωνική Οργάνωση

Καθορίστηκε η διαδικασία που φέρνει στην επιφάνεια και διατηρεί μια προοδευτικά αποτελεσματικότερη προσαρμογή ανάμεσα στα μέσα και στις ανάγκες της κοινωνικής πρόνοιας, μέσα σε μια ορισμένη γεωγραφική περιοχή ή σε μια κοινότητα ειδικού ενδιαφέροντος. Οι σκοποί της είναι σύμφωνοι με όλους τους σκοπούς της κοινωνικής εργασίας, γιατί αποβλέπει πρωταρχικά στις ανάγκες των ανθρώπων και στην πρόβλεψη των μέσων για την κάλυψη των αναγκών αυτών με ένα τρόπο σύμφωνα με τα διδάγματα της δημοκρατικής μορφής ζωής. (Φωτίου Παν. Χατζηθωμά <<Σύγχρονο λεξικό εννοιών>> σελ.142).

4) Κοινωνικό πρόβλημα

Είναι μια ορισμένη κατάσταση που εκλαμβάνεται από ένα σημαντικό αριθμό ατόμων, σαν αιτία κοινωνικών δεινών και ανωμαλίας. (Φωτίου Παν. Χατζηθωμά <<Σύγχρονο λεξικό εννοιών>> σελ.207).

5) Φτωχό άτομο

Ως φτωχοί λογίζονται τα πρόσωπα, οι οικογένειες ή οι ομάδες προσώπων που διαθέτουν τόσο περιορισμένα μέσα (υλικά, πολιτιστικά και κοινωνικά) ώστε αποκλείονται από τον ελάχιστο ανεκτό τρόπο ζωής στις χώρες που ζουν.

(διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 19 Δεκεμβρίου 1984)

6) Οικονομική ελευθερία

Η οικονομική ελευθερία προσφέρει στους πολίτες καλύτερη δυνατότητα κοινωνικής ανόδου, τη δυνατότητα ανάπτυξης των ατομικών ικανοτήτων, των εργατικών τάξεων. (Εγκυκλοπαίδεια Ελευθερουδάκη, 7^{ος} τόμος, σελ.790).

7) Αποκλεισμός

Υπονοεί την ύπαρξη περιορισμών στην πρόσβαση, είτε γίνονται ηθελημένα οι περιορισμοί είτε όχι. Η μη υλοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε ορισμένους τομείς μπορεί να οφείλεται στο ότι ο πολίτης δεν μπορεί να τα υλοποιήσει ή στο ότι επιλέγει συνειδητά να μην τα υλοποιήσει. Όταν όμως η αδυναμία υλοποίησης των δικαιωμάτων ή η επιλογή της μη υλοποίησης είναι αποτέλεσμα προηγούμενων αποκλεισμών, όπως από την παιδεία ή από την πληροφόρηση, πρέπει να θεωρούνται σαν περιπτώσεις αποκλεισμού (Room et el, 1991).

8) Κοινωνικός αποκλεισμός

α) Με την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού τονίζεται ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των διαδικασιών και μηχανισμών που δημιουργούν το φαινόμενο και ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των καταστάσεων που δημιουργούνται. Έτσι, ενώ η φτώχεια παραπέμπει αποκλειστικά στη διάσταση του εισοδήματος, ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν αναφέρεται μόνο σε προβλήματα εισοδήματος ή σε προβλήματα στον τομέα της απασχόλησης αλλά και σε προβλήματα σε τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία ή οι υπηρεσίες (Τζένη Καβουνίδη).

β) Άλλος ορισμός του κοινωνικού αποκλεισμού είναι εκείνος που έχει σαν σημείο αναφοράς τη σχέση του ατόμου με τους κύριους θεσμούς ή

μηχανισμούς παραγωγής και διανομής πόρων στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες – αγορά εργασίας, το κράτος και η οικογένεια ή η κοινότητα (Karanunos, Koniordos and Tinios, 1990).

9) Κοινωνική απομόνωση

Σύμφωνα με τον Wilson η κοινωνική απομόνωση των φτωχών που παραμένουν στα γκέτο έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο την απομόνωση από το δίκτυο της απασχόλησης αλλά, με μια γενικότερη έννοια, και την απομόνωση από τα άτομα εκείνα που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως πρότυπο για τους νέους, σε σχέση με την εργασιακή και την κοινωνική τους συμπεριφορά. (Σαββάλας, σελ. 346).

10) Κοινωνική αλλαγή

Ορίζεται ως μια ευδιάκριτη μεταβολή στις δομές ενός κοινωνικού συνόλου η οποία δεν είναι ένα στιγμιαίο συμβάν ούτε ξεπερνά τα όρια ζωής μιας γενιάς, η οποία έχει ένα χαρακτήρα μονιμότητας και αποτελεί σταθμό στην ιστορία της κοινωνίας.

(«Η κοινωνία του ανθρώπου», Δ.Γ. Τσαούση, βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης και κοινωνικής πολιτικής, Αθήνα 2002, σελ. 149).

11) Κράτος Πρόνοιας

Αναφέρεται σε συγκεκριμένη και ιστορικά καθορισμένη μορφή οργανωμένης και διευρυμένης κάλυψης ενός φάσματος κοινωνικών αναγκών. («Κράτος Πρόνοιας», Όλγα Β. Στασινοπούλου, βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης και κοινωνικής πολιτικής, Αθήνα 2004, σελ. 110).

12) Απόλυτη – Σχετική φτώχεια

α) Η απόλυτη φτώχεια είναι η κατάσταση όταν οι διαθέσιμοι πόροι κάποιου υπολείπονται αυτών που απαιτούνται για την κατανάλωση ενός ελάχιστου «καλαθιού επιβίωσης», το οποίο ορίζεται εκ των προτέρων. Το καλάθι επιβίωσης μπορεί να ορισθεί με κριτήρια βιολογικά ή ιστορικά (εξελιξείς συγκρινόμενες με καλάθι υπολογιζόμενο σε σταθερές τιμές).

β) Η σχετική φτώχεια αποτελεί χαρακτηριστικό του σχήματος της κατανομής του εισοδήματος και ορίζεται ως αυτοί που υπολείπονται από ένα (κοινωνικά οριζόμενο) και μεταβαλλόμενο «κατώφλι». Έχει συμβατικά επικρατήσει να χρησιμοποιείται για στατιστικούς σκοπούς ένα κατώφλι που ορίζεται σε ποσοστό (50% ή 60%) του εισοδήματος του «μεσαίου» προσώπου στην κατανομή εισοδήματος. (Βικιπαίδεια, Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, σελ. 473).

13) Κοινωνική αλληλεγγύη

α) Με την έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης, στη δεκαετία του '80, σημαίνει παράταση της δημόσιας συζήτησης σχετικά με το περιεχόμενο της κοινωνικής ανταλλαγής που πραγματώνεται με αυτή και που αναζητεί τη θεωρητικοποίησή της. Πράγματι, η δημόσια συζήτηση που άρχισε με την ιδέα της επιβολής ενός «αρνητικού φόρου», επεκτάθηκε σε θεωρητικό και πειραματικό επίπεδο, πριν εφαρμοστεί η ιδέα αυτή στο σύνολο της κοινωνίας με το νόμο σχετικά με το κατώτατο εισόδημα ενσωμάτωσης (Michel Messu).

β) Ένας άλλος ορισμός κοινωνικής αλληλεγγύης, είναι ότι υποστηρίζει οικονομικά τα άτομα, ακόμη εξασφαλίζει το κατώτατο όριο της κοινωνικής αξιοπρέπειας, και την οποία νόμιμα μπορούσε να διεκδικήσει ο κάθε πολίτης, δεν θα έπρεπε να συνοδεύεται από ένα «κοινωνικό» αντάλλαγμα,

κυρίως με τη μορφή μιας εργασιακής απασχόλησης, μιας απασχόλησης συλλογικής ωφέλειας.(Γκίκας Σωκράτης, Κοινωνικά προβλήματα, σελ. 296).

14) Οικονομική ανάπτυξης

Είναι μια διαδικασία με την οποία το πραγματικό εθνικό εισόδημα μιας χώρας αυξάνει στη διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου. Επομένως αν ο ρυθμός που αυξάνει ο πληθυσμός είναι μικρότερος από τον ρυθμό που αυξάνει το εισόδημα, τότες το κατά κεφαλή εισόδημα θ' αυξηθεί.(Κούρκουλος Ανδρέας, Οικονομική, σελ. 268).

15) Κοινωνικό πρόβλημα

Μια κατάσταση θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα όταν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού την θεωρεί ανεπιθύμητη και επιδιώκει την αντιμετώπισή της με συλλογικά μέτρα. (Τεγόπουλος - Φυτράκης, σελ. 385).

16) Μερκαντιλισμός

Θεωρία που δέχεται ως κύρια πηγή της οικονομικής ισχύος την ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου, η εμποροκρατία. (Τεγόπουλος – Φυτράκης, σελ. 452).

17) Φιλελευθερισμός

Η αφοσίωση στις φιλελεύθερες ιδέες, προς τις αρχές που κηρύττουν την πολιτική, κοινωνική και θρησκευτική ελευθερία, καθώς και την ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα, χωρίς την παρέμβαση του κράτους. (Τεγόπουλος-Φυτράκης, σελ. 818)

18) Άδηλος τομέας της οικονομίας

Όχι φανερός, κρυφός, ασαφής, αβέβαιος. Άδηλοι πόροι, έσοδα όχι αμέσως φανερά και καθορισμένα. (Εγκυκλοπαίδεια Δομή, σελ.285).

19) Πληθωρισμός

Όταν υπάρχει μια συνεχής αύξηση στον μέσο όρο του γενικού επιπέδου των τιμών, λέγεται πληθωρισμός. (Τεγόπουλος – Φυτράκης, σελ. 613).

20) Καπιταλισμός

Οικονομικό σύστημα που έχει ως βάση το ιδιωτικό κεφάλαιο, το κέρδος ως κίνητρο οικονομικής ανάπτυξης, την ατομική ιδιοκτησία και τον ανταγωνισμό.

(χαρακτηριστικά καπιταλισμού : τα μέσα παραγωγής αποτελούν ατομική ιδιοκτησία, οι επενδύσεις για την οικονομική ανάπτυξη γίνονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν μεγάλα κεφάλαια. Ο καπιταλισμός στηρίζεται στο κεφάλαιο και στην ελεύθερη διακίνησή του, στην ελεύθερη αγορά, στον καταμερισμό της εργασίας και στο εμπόριο. Αφήνει ελεύθερο το άτομο στις οικονομικές πρωτοβουλίες και δραστηριότητες. (Σύγχρονο λεξικό εννοιών, σελ. 435).

21) Σοσιαλισμός

Κοινωνικό και οικονομικό σύστημα στο οποίο η ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής έχει αντικατασταθεί από την κοινή ή συλλογική ιδιοκτησία.

(Σύγχρονο λεξικό εννοιών, σελ. 652).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η φτώχεια δεν είναι ένα φαινόμενο που το συναντάμε για πρώτη φορά στις μέρες μας, αντίθετα προϋπάρχει χρόνια. Φτάνει μόνο να θυμηθούμε τις οικονομικές δυσχέρειες της Γαλλίας κατά το 18^ο αιώνα. – Γαλλική Επανάσταση. Η γαλλική οικονομία κατά τον 18^ο αιώνα, παρά τις προόδους της, δεν κατόρθωσε να ανταποκριθεί στις οικονομικές απαιτήσεις. Η Γαλλία παρέμεινε αγροτική χώρα κυρίως, ενώ στο δευτερογενή τομέα καθηλώθηκε στη βιοτεχνική δραστηριότητα. Κατά το δεύτερο μισό του ίδιου αιώνα οι σπατάλες της Αυλής και οι πόλεμοι πολλαπλασίασαν τις κρατικές δαπάνες και αυξήθηκαν τα ελλείμματα. Επίσης, από το 1785 έως το 1789 δυσμενείς καιρικές συνθήκες επιδείνωσαν την οικονομική κρίση. Μάλιστα η τιμή του ψωμιού το 1789, ανέβηκε στα ύψη με αποτέλεσμα η αγορά αυτού του βασικού αγαθού να απαιτεί το 88% του λαϊκού οικογενειακού εισοδήματος. Έτσι, υπήρχε έντονη δυσαρέσκεια στα κατώτερα στρώματα. Οι λαϊκές τάξεις των πόλεων έβλεπαν να ανεβαίνουν συνεχώς οι τιμές των αγαθών και να καθλώνονται τα εισοδήματά τους. Είναι εύκολο να διακρίνει κανείς το διαχωρισμό πλούσιοι – φτωχοί, κλήρος – ευγενείς – τρίτη τάξη και πως μια δύσκολη οικονομική κατάσταση επηρεάζει διαφορετικά αυτές τα κατηγορίες. Σαφώς εκείνοι που πλήττονται περισσότερο είναι όπως είδαμε οι φτωχοί.

Στην αρχαία Αθήνα την εποχή του Σόλωνα οι φτωχοί ήταν χρεωμένοι στους πλούσιους, έχαναν τα κτήματά τους και κινδύνευαν να γίνουν δούλοι οι ίδιοι και τα μέλη της οικογένειάς τους. Δανείζονταν στις δύσκολες χρονιές από τους πλούσιους βάζοντας υποθήκη την ελευθερία τους. Οι φτωχοί αγρότες

ζητούσαν αναδασμό της γης. Ο Σόλωνας τους απάλλαξε μόνο από τα χρέη (Σεισάχθεια).

Από τα παραπάνω θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι υπεύθυνοι για την φτώχεια των φτωχών ήταν και είναι η τάξη των πλουσίων, των οικονομικά ισχυρών. (Δημητρούκας Ιωάννης, Θουκυδίδης Π., Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου 565-1815, σελ.121-128).

Λίγο αργότερα (από το τέλος του 18^{ου} αιώνα μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) στα στάδια ανάπτυξης του Κράτους Πρόνοιας (πρώτη και δεύτερη περίοδος) μπορούμε να διακρίνομε εξελίξεις σε πολλούς τομείς οι οποίες συνοδεύονται με οικονομικές μεταβολές και έχουν άμεση σχέση με τη φτώχεια.

Έτσι στην πρώτη περίοδο (18^ο αιώνα έως Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) κυριαρχεί η διαμάχη για την έκταση και τη μορφή ευθύνης που πρέπει να αναλάβει το κράτος για τη βιολογική και ιδεολογική αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης και για τον κοινωνικό έλεγχο των φτωχών. Εδραιώνεται η αντίληψη για τη φτώχεια σαν κοινωνικό φαινόμενο αλλά και σαν ατομική ευθύνη. Κεντρικό ρόλο στη διαμάχη γύρω από το χαρακτήρα και την έκταση της κρατικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση της φτώχειας τον 19^ο αιώνα, έπαιξε η βασική αντίθεση ανάμεσα στον μερκαντισμό και τον φιλελευθερισμό. Οι οπαδοί του φιλελευθερισμού θεωρούσαν τη διεύρυνση της κρατικής προστασίας επικίνδυνη και κύριο παράγοντα στη δημιουργία μιας τάξης απόρων. Η βασική αυτή θέση, που εξακολουθεί να αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της φιλελεύθερης άποψης για το κράτος πρόνοιας, υλοποιήθηκε στην Αγγλία με το νόμο για τη φτώχεια το 1834. Με το νόμο αυτό, εδραιώθηκε η μυθολογία του εξαθλιωμένου εργάτη που προτιμά την αναπαραγωγή κάτω από συνθήκες ελέγχου και εξάρτησης από την ανεξάρτητη εργασία. Στόχοι του νόμου ήταν η μείωση των δαπανών πρόνοιας, εφαρμογή αυστηρού συστήματος βοήθειας και εκ νέου επιβολή ελέγχου στην εργατική τάξη. (François

-Xavier Merrien, Αντιμέτωποι με τη φτώχεια, σελ.123-134).

-Xavier Merrien, Αντιμέτωποι με τη φτώχεια, σελ.123-134).

Η εφαρμογή του νόμου στην πράξη είχε σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις, εδραιώνοντας το στιγματισμό των ατόμων που είχαν ανάγκη βοήθειας και αυξάνοντας την εξαθλίωση.

Ακολουθεί η δεύτερη περίοδος ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας η οποία περιλαμβάνει και το στάδιο της κρίσης του κράτους πρόνοιας. Με την επιδείνωση του 1970 εντάχθηκε η αμφισβήτηση και η κρίση στο κράτος πρόνοιας. Παρατηρείται γραφειοκρατική δυσκαμψία, ένταση της κοινωνικής ανισότητας, καταπάτηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την ελευθερίας του ατόμου. Μαζί με την ανεργία και τις περικοπές των κοινωνικών δαπανών, ήρθε η αναβίωση της υποστήριξης μεθόδων αυτοβοήθειας και εθελοντικής προσφοράς. Παρ' όλα αυτά, έρευνες και δημοσκοπήσεις της εποχής (1970), δείχνουν ότι οι πολίτες των χωρών όπου υπάρχει κρίση του Κράτους Πρόνοιας, εξακολουθούν να θεωρούν το Κράτος Πρόνοιας σαν ένα δίχτυ ασφαλείας και ως το μοναδικό μέσο κάλυψης των αναγκών τους.

Στις μέρες μας η φτώχεια είναι ένα πρόβλημα που πλήττει πολλές χώρες ανά τον κόσμο. Οι επιπτώσεις της είναι εμφανείς σε πολλά επίπεδα της κοινωνίας και του ατόμου. Πολλές κοινωνικές ομάδες επηρεάζονται άμεσα από τη φτώχεια. Η κατάσταση αυτή οδηγεί το άτομο στην εξαθλίωση. Πολλές οργανώσεις δραστηριοποιούνται με στόχο την εξάλειψη ή έστω μείωση του φαινομένου. Ποια πολιτική πρέπει να εφαρμόσουν τα κράτη για την αντιμετώπιση της φτώχειας ; Ποιες είναι οι επιπτώσεις της στο άτομο αλλά και σε επίπεδο κοινωνίας ; Εύκολα μπορεί κανείς να αναρωτηθεί τα παραπάνω ερωτήματα. Όλα αυτά θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε σ' αυτή τη μελέτη, παραθέτοντας στο τέλος και το δικό μας ρόλο, το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού, τα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται ώστε να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της φτώχειας και οι επιπτώσεις της κυρίως στο άτομο. (Στασινοπούλου Β. Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, σελ.74-76)

1.2 ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ **ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

Η Κατάσταση της φτώχειας στην Ευρώπη και στην Ελλάδα..

Στην Ευρώπη των 25 η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός ως παράγωγο της δεν είναι δυστυχώς ένα νέο φαινόμενο. Παρά τον ενάμισι αιώνα σχεδόν αδιάκοπης ανάπτυξης, η φτώχεια βρίσκεται παρούσα στις πλούσιες κοινωνίες. Η ίδια η δομή της φτώχειας έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά. Τα ηλικιωμένα άτομα συνιστούν παραδοσιακά την πλέον θιγόμενη κοινωνική ομάδα και είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στη φτώχεια, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί σαν κοινωνική απομόνωση, διάκριση ή οικονομική και κοινωνική στέρηση. Η ενίσχυση των πολιτικών κοινωνικής αρωγής συνέβαλε στην βελτίωση της κατάστασης, ωστόσο οι διαφορές είναι έντονες όχι μόνο από χώρα σε χώρα αλλά στο εσωτερικό της ίδιας χώρας.

Η έντονη αστικοποίηση των τελευταίων ετών σε συνδυασμό με τη μεγάλη ανεργία έχουν ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ευρώπης να ζει στα όρια της φτώχειας. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία που έχουμε για την Ελλάδα δείχνουν ότι το συνολικό ποσοστό της οικονομικής φτώχειας παραμένει σταθερά πάνω από το 20%. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η χρονική διάρκεια της οικονομικής φτώχειας. Το ποσοστό του πληθυσμού σε παρατεταμένο κίνδυνο φτώχειας αν και παρουσιάζει μια πτωτική τάση (13% το 2002 έναντι 14% το 2001) εξακολουθεί να παραμένει ένα από τα υψηλότερα της Ε.Ε. (www.google.gr, 20/9/2007).

Στην Ελλάδα όπως και στην Ευρώπη ένα μεγάλο ποσοστό αυτών που κυρίως πλήττονται από τη φτώχεια είναι οι νέοι κάτω των 25 ετών. Η αδυναμία εξεύρεσης εργασίας συνεπάγεται από τη μία την εξάρτησή τους από την οικογένεια και την κοινωνική πολιτική και από την άλλη την εξεγερσιακή έκφραση της απογοήτευσης και της απελπισίας.

Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι παρά τις προόδους που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια όσον αφορά την εισοδηματική ενίσχυση των ευπαθών ομάδων και όχι μόνο αλλά όλων των φτωχών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποτελεί το σοβαρότερο επιβαρυντικό παράγοντα κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα. Η επιβάρυνση αυτή των φτωχών ανθρώπων εξηγεί και το μέγεθος της διαφοράς του συνολικού ποσοστού φτώχειας μεταξύ της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το υψηλό συνολικό ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα οφείλεται σε ένα βαθμό στην οικονομική θέση των πτωχών πολιτών ως ξεχωριστή πληθυσμιακή ομάδα.

Παρατηρούμε επίσης ότι το φύλο εξακολουθεί να είναι ένας επιβαρυντικός παράγοντας για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι γυναίκες είναι πολύ περισσότερες σε θέσεις μερικής απασχόλησης και σε τομείς ιδιαίτερα ευάλωτους στην οικονομική κρίση.

Μεταξύ των κατηγοριών με τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας βρίσκονται επίσης, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι πολύτεκνες οικογένειες, τα ζευγάρια των ηλικιωμένων, οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι.

Η οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα

Το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας ανήλθε στο 39,4% το 2004, δύο ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ό,τι το 2003 και κατά πολύ μικρότερο από το στόχο της Λισσαβόνας. Η ανεργία μειώθηκε σταδιακά από το 2000 αλλά παραμένει υψηλή σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε. των 25 και συνεχίζει να πλήττει κυρίως τους νέους και τις γυναίκες. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό ΑΕγχΠ αγγίζουν σχεδόν το μέσο όρο της Ε.Ε. και το 2005 ανήλθαν στο 26,3 (στοιχεία ESSPROS). Και πάλι το 2004 το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα ανήλθε στο 20%.

Τα τελευταία έτη έλαβαν χώρα όλο και περισσότερες μεταρρυθμίσεις, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι ικανότητες κάλυψης των υφιστάμενων και των εμφανιζόμενων αναγκών όλων των πολιτών που κινδυνεύουν από τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια. Η βάση της στρατηγικής που εφαρμόστηκε αποτέλεσε έναν συνδυασμό γενικών και ειδικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των κύριων κοινωνικών προβλημάτων της χώρας. Το μίγμα της πολιτικής για την απασχόληση ύστερα από τη δημιουργία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση αντικατοπτρίζει μια στροφή από τη στήριξη των εισοδημάτων και άλλα παθητικά μέτρα προς τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων.

Τα μέτρα εισοδηματικής στήριξης διευρύνθηκαν σε περισσότερες ενδεείς κοινωνικές ομάδες αλλά μέχρι στιγμής δεν έχει υπάρξει μια δέσμευση για ένα «εγγυημένο ελάχιστο εισόδημα» κάποιας μορφής. Η ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση και επέκταση της παροχής υπηρεσιών στις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες δημιουργεί τους περισσότερους προβληματισμούς. Όσον αφορά το θέμα αυτό, έχει ζωτική σημασία να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας. Ιδιαίτερα σημαντικά βήματα αποτελούν οι προσπάθειες καταπολέμησης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή τους αποτελεί ωστόσο βασικό προαπαιτούμενο για την επιτυχία τους. (www.in.gr, 12/5/2007).

Πολιτικές Κοινωνικής Προστασίας

Το ΕΚΑΣ, η συνταξιοδότηση των ανασφάλιστων ηλικιωμένων, οι αυξήσεις στη βασική σύνταξη του ΟΓΑ, το επίδομα στεγαστικής συνδρομής το επίδομα μακροχρονίως ανέργων ηλικίας 45-65 ετών, η επιδότηση ενοικίου

είναι τα κύρια μέτρα οικονομικής στήριξης της πολιτείας για την ευάλωτη κοινωνική ομάδα των ανθρώπων άνω των 50 ετών. Τα προγράμματα του κοινωνικού και θεραπευτικού τουρισμού του Οργανισμού Εργατικής Εστίας και του Λογαριασμού και του ΕΟΤ (Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού), η δημιουργία βιβλιοθηκών και τα Προγράμματα Μαζικού Αθλητισμού είναι στην κατεύθυνση βελτίωσης της ποιότητας ζωής.

Επίσης οι δομές και τα προγράμματα για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης και φροντίδας αυξήθηκαν σημαντικά στο σύνολο της χώρας. Αυτά είναι το πρόγραμμα «Βοήθεια Στο Σπίτι», η Τηλεβοήθεια, τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων και οι μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων.

Για ορισμένες κοινωνικές ομάδες έχουν δρομολογηθεί μια σειρά ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης που συμπληρώνουν τα παραπάνω μέτρα. Οι Έλληνες Ρόμα είναι μια τέτοια κοινωνική ομάδα για την οποία έχει συσταθεί ένα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης το οποίο στηρίζεται σε δύο άξονες. Ο πρώτος δίνει προτεραιότητα στις υποδομές και τη στεγαστική αποκατάσταση και ο δεύτερος προγραμματίζει δράσεις για τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα το 22% του πληθυσμού ζει στα όρια της φτώχειας· η οποία καθορίζεται από το ποσοστό του πληθυσμού που εμφανίζει εισόδημα κάτω από το 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος.

Στο κεφάλαιο που αναφέρεται στην πολιτική που ακολουθεί η χώρα μας για τον κοινωνικό αποκλεισμό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι «παρά την επιτυχή ένταξη στην ΟΝΕ και τις συνεχιζόμενες καλές επιδόσεις στον οικονομικό τομέα, η Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλά ποσοστά απασχόλησης και υψηλά ποσοστά ανεργίας».

Συνολικά για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει τους εξής βασικούς κινδύνους, που ενισχύουν την αύξηση της φτώχειας στους πληθυσμούς των 15:

- ο Μακροχρόνια ανεργία

- Μακροχρόνια διαβίωση με σχετικά χαμηλό εισόδημα.
- Κακή ποιότητα της εργασίας.
- Ανεπαρκή επαγγελματικά προσόντα και πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.
- Ασταθές οικογενειακό περιβάλλον.
- Αναπηρία και κακή υγεία των εργαζομένων, κατανάλωση ναρκωτικών ουσιών και αλκοολισμός.
- Διαβίωση σε μειονεκτικές περιοχές.
- Έλλειψη στέγασης ή πρόχειρη στέγαση.
- Μετανάστευση, Εθνικισμός και Ρατσισμός.

Επιπρόσθετα, το 18% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατρέχει τον κίνδυνο της φτώχειας, ενώ περίπου οι μισοί από αυτούς διαβιούν υπό συνθήκες μακροχρόνιας φτώχειας. Τα παιδιά, οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι άνεργοι και οι μονογονεϊκές οικογένειες διατρέχουν ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο φτώχειας.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η φτώχεια παραμένει ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα που μαστίζει κοινωνίες σε τοπικό, Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. (Βογιατζή Β. Κοινωνική Πολιτική, σελ. 39-44).

1.2.1 ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

Το κριτήριο για την ανάπτυξη ή την υπανάπτυξη είναι το κατά κεφαλή εθνικό εισόδημα. Το κριτήριο αυτό χρησιμοποιείται τόσο σε σχέση με το επίπεδο όσο και σε σχέση με τον ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Ως «υπανάπτυκτες» ή «αναπτυσσόμενες» χώρες χαρακτηρίζονται εκείνες που το κατά κεφαλήν εισόδημά τους είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο των ανεπτυγμένων χωρών. Ο ορισμός της υπανάπτυξης με κριτήριο το κατά κεφαλήν εισόδημα, βασίζεται στην επιλογή ενός αυθαίρετου ύψους αυτού του εισοδήματος. (Σαββάλας 1994)

Στην οικονομική βιβλιογραφία, ο όρος «αναπτυσσόμενες χώρες» αναφέρεται σε εκείνες τις χώρες, οι οποίες βρίσκονται σε χαμηλό στάδιο οικονομικής ανάπτυξης Παλαιότερος αλλά και ανακριβής όρος είναι ο «τρίτος κόσμος».

Χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων χωρών είναι συνήθως οι κακές φυσικές υποδομές, το χαμηλό ανθρώπινο κεφάλαιο, η σχετική έλλειψη φυσικού κεφαλαίου και βιομηχανίας, οι ελλειπείς θεσμοί, η ανώριμη δημοκρατία ή η πλήρης έλλειψή της, το χαμηλό εισόδημα, η φτώχεια κ.λπ. Συχνά φαινόμενα που έρχονται μαζί με ένα χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης είναι η μετανάστευση προς πλουσιότερες χώρες, είτε λόγω ανεργίας είτε λόγω αναζήτησης υψηλότερων μισθών.

- **Έννοιες της υπανάπτυξης**

- α) Υλική φτώχεια και υποκειμενική δυσαρέσκεια

Όταν οι άνθρωποι μιλούν για το πρόβλημα της φτώχειας των αναπτυσσόμενων χωρών φαίνεται να έχουν στον νου τους όχι ένα αλλά δύο διαφορετικά προβλήματα που επιδέχονται δύο διαφορετικές ερμηνείες για το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα αυτών των χωρών. Υπάρχουν εκείνοι που ενδιαφέρονται για τις αναπτυσσόμενες χώρες από ανθρωπιστική πλευρά. Δηλαδή, ασχολούνται με το πρόβλημα της παροχής βοήθειας προς τους λαούς αυτών των χωρών. Γι' αυτούς το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα αποτελεί το μέτρο της υλικής φτώχειας. Έτσι σκοπός είναι να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο με την άνοδο του απόλυτου επιπέδου των κατά κεφαλήν εισοδημάτων. Υπάρχουν άλλοι που ενδιαφέρονται για τις αναπτυσσόμενες ώρες από την άποψη των διεθνών σχέσεων. Αυτοί θεωρούν τα χαμηλά εισοδήματα των αναπτυσσόμενων χωρών σχετικά. Η σύγκριση δηλαδή γίνεται με τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα των ανεπτυγμένων χωρών. Γι' αυτούς, ακόμη και αν μια αναπτυσσόμενη χώρα είναι ικανή να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο, υπάρχει

πάντα ο κίνδυνος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της υποκειμενικής δυσαρέσκειας.

Η χρησιμοποίηση του χαμηλού επιπέδου του κατά κεφαλήν εισοδήματος ως δείκτη της φτώχειας, γίνεται κάτω από δυο προϋποθέσεις. Πρώτον, το βιοτικό επίπεδο εξαρτάται από την κατά κεφαλήν κατανάλωση και όχι από το κατά κεφαλήν εισόδημα. Δεύτερο, το βιοτικό επίπεδο των μεγάλων μαζών του λαού αντικατοπτρίζει τη φτώχεια μιας χώρας. (Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 93-97).

β) Το διευρυνόμενο χάσμα στα εισοδήματα

Πρόβλημα δημιουργείται από την προσπάθεια να ερμηνευθεί το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα ή πιο συγκεκριμένα το διευρυνόμενο χάσμα ανάμεσα στα κατά κεφαλήν εισοδήματα των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών σαν ένας δείκτης του προβλήματος της δυσαρέσκειας της ομάδα των τελευταίων χωρών. Το διευρυνόμενο χάσμα μπορεί να αναφέρεται α) στο χάσμα στους ρυθμούς αύξησης των κατά κεφαλήν εισοδημάτων, β) στο χάσμα ανάμεσα στα διάφορα κατά κεφαλήν εισοδήματα ακόμη και όταν αυτά παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις. Γενικότερα, ο ρυθμός αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) των αναπτυσσόμενων χωρών δεν ήταν μικρότερος από εκείνο των ανεπτυγμένων χωρών. Εκείνο που μείωσε το ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν προϊόντος δεν είναι ο βραδύτερος ρυθμός αύξησης του συνολικού προϊόντος αλλά η ταχύτερη αύξηση του πληθυσμού. Ένας από τους φόβους που κρύβονται πίσω από την έννοια του διευρυνόμενου χάσματος είναι ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες θα παραμείνουν καθυστερημένες εξαιτίας του φαύλου κύκλου που δημιουργείται ανάμεσα στο χαμηλό εισόδημα, στη χαμηλή αποταμίευση, στις χαμηλές επενδύσεις και στην οικονομική στασιμότητα.

Στις ασιατικές, αφρικανικές και λατινοαμερικανικές χώρες δεν φαίνεται να υπάρχει απόλυτη σχέση ανάμεσα σ' ένα χαμηλό επίπεδο κατά κεφαλήν εισοδήματος και σ' ένα βραδύτερο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης.

Αντίθετα σχετικά πλούσιες αναπτυσσόμενες χώρες είχαν ρυθμούς ανάπτυξης κάτω από 3%. Αυτό δείχνει ότι όταν υπάρχει η κατάλληλη οικονομική πολιτική, δεν υπάρχει κάποια αμετακίνητη αιτία που να καθλώνει τους αναπτυξιακούς ρυθμούς των αναπτυσσόμενων κάτω από εκείνους των ανεπτυγμένων χωρών. Υπάρχει όμως και μια άλλη πλευρά του διευρυμένου χάσματος, η οποία εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο η αριθμητική της μεγέθυνσης ενεργεί στο αρχικό χάσμα ανάμεσα στα επίπεδα εισοδήματος ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Πρώτον, το συναίσθημα της δυσαρέσκειας και της αδικίας των αναπτυσσόμενων χωρών οφείλεται όχι μόνο στη διαφορά στο εθνικό εισόδημα που μπορεί να μελετηθεί, αλλά και σε άλλους παράγοντες που δεν μπορούν να μετρηθούν, όπως η αντίδρασή τους στο αποικιακό παρελθόν τους κ.λπ.

Δεύτερον, είναι δυνατόν να ισχυρισθεί κανείς ότι σε πολλές περιπτώσεις οι εσωτερικές ανισότητες στα εισοδήματα, στις αναπτυσσόμενες χώρες, μπορεί να προκαλούν εντονότερη ψυχολογική δυσαρέσκεια από όλο οι διεθνείς ανισότητες. Η ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη μπορεί να βοηθήσει ώστε η μείωση των εσωτερικών εισοδηματικών ανισοτήτων να γίνει με όχι οδυνηρό τρόπο.

- Η υπόθεση της υπανάπτυξης

Αν οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι απλώς χώρες με χαμηλό εισόδημα, γιατί τις λέμε υπανάπτυκτες; Η χρήση του όρου υπανάπτυξη στηρίζεται σε μια γενική υπόθεση στην οποία βασίζεται ολόκληρη το θέμα της οικονομικής θεωρίας της ανάπτυξης. Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα επίπεδα του κατά κεφαλήν εισοδήματος των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών δεν μπορεί να αποδοθούν

αποκλειστικά σε διαφορές φυσικών συνθηκών, πέρα από τον έλεγχο του ανθρώπου και της κοινωνίας. Δηλαδή, οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι τέτοιες, επειδή δεν κατόρθωσαν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες για οικονομική μεγέθυνση. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην υπανάπτυξη των φυσικών τους πόρων ή στο τεχνολογικό χάσμα. Ακόμα, μπορεί να οφείλεται στην υπανάπτυξή της οργάνωσης και των θεσμών της οικονομίας καθώς και του κρατικού μηχανισμού.

- Οικονομική της ανάπτυξης

Έργο της οικονομικής της ανάπτυξης είναι να μελετά πως οι αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να γίνουν ικανές να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους για οικονομική ανάπτυξη.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες, παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις σε ότι αφορά την έκταση, τον πληθυσμό, την πυκνότητα κατοίκων και φυσικούς πόρους. Επίσης, παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα ως προς την ανάπτυξη της αγοράς και τη συγκρότηση αποτελεσματικού διοικητικού μηχανισμού.

Όταν η οικονομική της ανάπτυξη άρχισε να κερδίζει έδαφος (1950) υπήρξαν ισχυρές πνευματικές και πολιτικές δυνάμεις που οδήγησαν στη δημιουργία γενικών θεωρητικών προτύπων ανάπτυξης και υπανάπτυξης.

Πολλοί συγγραφείς προσπάθησαν να πείσουν τις ανεπτυγμένες χώρες να προσφέρουν περισσότερη οικονομική βοήθεια στις υπανάπτυκτες χώρες, με επιχειρήματα που ξεκινούσαν από τον ανθρωπισμό και έφταναν ως την στρατηγική του ψυχρού πολέμου. Η αντίδραση επίσης των αναπτυσσόμενων χωρών εναντίον του «αποικιακού οικονομικού προτύπου». Τέλος, σημειώθηκε μια παράλληλη αντίδραση στο ακαδημαϊκό πεδίο εναντίον της παλαιότερης οικονομικής θεωρίας που έδινε έμφαση στο πρόβλημα της αποδοτικής κατανομής των παραγωγικών πόρων και μια στροφή προς νέες και δυναμικές αντιλήψεις της οικονομικής ανάπτυξης. (Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1979)

- Θεωρίες του κρίσιμου ελαχίστου ορίου προσπάθειας

Οι θεωρίες αυτές στηρίζονται στην άποψη ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες κρατούνται δέσμιες σ' ένα χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, εξ' αιτίας μιας σειράς αλληλένδετων φαύλων κύκλων. Γι' αυτό το λόγο μια προσπάθεια που θα απέβλεπε στη βαθμιαία αύξηση του εισοδήματος δεν θα απέδιδε. Μια εκδοχή αυτής της θεωρίας υποστηρίζει ότι κάθε αύξηση του εισοδήματος θα «καταβροχθίζεται» από την αύξηση του πληθυσμού με αποτέλεσμα να μη σημειώνεται αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Γι' αυτό είναι αναγκαίο ένα κρίσιμο ελάχιστο προσπάθειας, για να ανέβει ο ρυθμός αύξησης του συνολικού εισοδήματος πάνω από το μέγιστο δυνατό ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, ώστε να μπορέσει να υψωθεί το κατά κεφαλήν εισόδημα, ώστε να αφήνει ένα περιθώριο αποταμίευσης. Τα συνολικά εθνικά εισοδήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες αυξήθηκαν στη διάρκεια του μεγαλύτερου μέρους της μεταπολεμικής περιόδου κατά μέσον όρο 5% το χρόνο, ενώ η πληθυσμιακή αύξηση ήταν 2,5%. (Κάστρο Φιντέλ, Η Οικονομική και Κοινωνική κρίση του κόσμου, Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σελ. 61-64).

- Υπανάπτυκτη χώρα

Ως υπανάπτυκτη χώρα θεωρούμε εκείνη τη χώρα που ο ρυθμός και το μέγεθος του εισοδήματός της βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού της. Σ' αυτές τις χώρες κυριαρχεί η αγροτική, κτηνοτροφική οικονομία και η βιοτεχνία. Παρατηρείται προχειρότητα, εμπειρισμός, εναλλαγή επαγγελμάτων και ασχολιών. Η φτώχεια, η εξαθλίωση και η οικονομική ανάγκη είναι αισθητή στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Πολλοί παράγοντες συντελούν ώστε μια χώρα να είναι υπανάπτυκτη. Αυτοί οι παράγοντες διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν

ορισμένα χαρακτηριστικά που θεωρούνται κοινά σ' όλες αυτές τις χώρες. Τα κυριότερα είναι:

- Η πρωτογενής μορφή παραγωγής: η δομή της παραγωγής αποτελείται κατά κανόνα από πρώτες ύλες και τρόφιμα. Μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον γεωργικό τομέα. Στην Ασία, Αφρική, Μέση Ανατολή και στις περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής τα 2/3 του πληθυσμού ασχολείται και ζει από τον πρωτογενή τομέα, αν και υπάρχει κάποιας υποτυπώδης βιομηχανικός τομέας σ' αυτές τις χώρες, οι βιομηχανίες ασχολούνται με την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, την παραγωγή γεωργικών εργαλείων, την κλωστοϋφαντουργία και την παραγωγή βιοτεχνικών προϊόντων.
- Πληθυσμιακές πιέσεις: μπορούν να λάβουν τρεις βασικές μορφές: α) πολλές χώρες έχουν μεγάλη υποαπασχόληση στον αγροτικό πληθυσμό β) πολλές χώρες έχουν υψηλό ρυθμό γεννήσεων και γ) υψηλοί ρυθμοί στις γεννήσεις συνδυάζονται με συνεχώς μειωμένους ρυθμούς στους θανάτους με συνέπεια να υπάρχει μια γρήγορη αύξηση στον πληθυσμό.
- Ανεπάρκεια κεφαλαίου: εμφανίζεται τόσο στο πολύ μικρό απόθεμα κεφαλαίου, όσο και στο πολύ χαμηλό ρυθμό με τον οποίο συσσωρεύεται το κεφάλαιο. Οι αποταμιεύσεις σ' αυτές τις χώρες είναι πολύ μικρές και μεγάλο μέρος από τις αποταμιεύσεις αυτές κατευθύνονται στην κατανάλωση σε βραχυχρόνιες κερδοσκοπικές επενδύσεις παρά σε παραγωγικές.
- Ο προσανατολισμός του εξωτερικού εμπορίου: το εξωτερικό εμπόριο στηρίζεται σε ελάχιστα προϊόντα που προέρχονται από το πρωτογενή τομέα της παραγωγής και συχνά μπορούν να υποκατασταθούν από συνθετικά προϊόντα ή που πλεονάζουν στις διεθνείς αγορές. Οι όροι του εμπορίου στις χώρες αυτές είναι

δυσμενείς γιατί εισάγουν προϊόντα μεγάλης αξίας και εξάγουν προϊόντα με σχετικά μικρή αξία.

- Υπανάπτυξη: οπισθοδρόμηση σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Καθυστέρηση εμφανίζεται επίσης και στην έλλειψη οργάνωσης σ' όλους τους τομείς της οικονομικής και πολιτικής ζωής. (Κάστρο Φιντέλ, Η οικονομική και κοινωνική κρίση του κόσμου, σελ. 75-78)

«Τα αίτια της υπανάπτυξης»

Τα αίτια οφείλονται σε οικονομικούς και εξωοικονομικούς παράγοντες και τα κυριότερα είναι:

- Κακή χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων: οι λόγοι που δεν χρησιμοποιούνται σωστά οι διαθέσιμοι πόροι οφείλονται κατά κύριο λόγο στον ταχύ πληθωρισμό που χαρακτηρίζει αυτές τις χώρες, στα εμπόδια του εξωτερικού τους εμπορίου, σε σημαντικά μονοπώλια που δημιουργούνται από τις προστατευμένες βιομηχανίες, στη δύσκαμπτη και ανισόρροπη αγορά εργασίας και στο φορολογικό τους σύστημα.
- Ατέλειες της αγοράς: Εμφανίζονται στη δυσκινησία που παρουσιάζουν οι συντελεστές της παραγωγής, στην άγνοια από τις συνθήκες αγοράς, στην έλλειψη εξειδίκευσης κ.λπ. Όλα αυτά εμποδίζουν την άριστη κατανομή των οικονομικών πόρων και προκαλούν την υποαπασχόλησή τους ή τον λανθασμένο προσανατολισμό τους.
- Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας: παρατηρείται αναπαραγωγή της φτώχειας που ξεκινά από το χαμηλό εισόδημα και καταλήγει στο χαμηλό

εισόδημα. Το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μόλις το 5% του μέσου όρου του κατά κεφαλήν εισοδήματος των ανεπτυγμένων χωρών. Αιτία για το χαμηλό πραγματικό εισόδημα είναι η έλλειψη κεφαλαίου που προέρχεται από την έλλειψη αποταμιεύσεων στις φτωχές χώρες. Αλλά και η χαμηλή ροπή για αποταμιεύσεις στις φτωχές χώρες οφείλεται στο χαμηλό πραγματικό εισόδημα σ' αυτές τις χώρες. Έτσι το χαμηλό εισόδημα είναι συγχρόνως και αποτέλεσμα (βλ. πίνακας «ο φαύλος κύκλος της φτώχειας»).

- Η θέση των αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή οικονομία: όπως φαίνεται από τις εμπειρίες της οικονομικής ανάπτυξης στη μεταπολεμική περίοδο, η διεθνής κίνηση των συντελεστών της παραγωγής δεν ήταν απόλυτα ευεργετική για τις χώρες αυτές. Οι επενδύσεις από το εξωτερικό είχαν ως συνέπεια να δημιουργηθούν δυαδικές οικονομίες που χαρακτηρίζονται από τη μία πλευρά από περιορισμένο υπερτροφικό τομέα. Μ' αυτό τον τρόπο οι επενδύσεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα να αναπτύξουν μόνο τον εξαγωγικό τομέα σε ορισμένα προϊόντα και να εγκαταλείψουν εντελώς την ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας. Τέλος, παρατηρείται μία μακροχρόνια χειροτέρευση στους όρους του εμπορίου. Τις ωφέλειες από την τεχνολογική πρόοδο τις καρπώθηκαν οι ανεπτυγμένες χώρες.
- Εξωοικονομικοί λόγοι: τα βασικά εμπόδια για μια δυναμική οικονομική ανάπτυξη βρίσκονται σχεδόν πάντα στο εκπολιτιστικό περιβάλλον που δεν προσφέρεται συνήθως για μεγάλες μεταβολές που είναι απαραίτητες για να δημιουργήσουν ή να αφήσουν ελεύθερες τις δυνάμεις που οδηγούν στην οικονομική πρόοδο. (Κούρκουλος Ανδρέας, Οικονομική, σελ. 45-48).

«Προγραμματισμός και Οικονομική ανάπτυξη»

Από τα παραπάνω χαρακτηριστικά και αίτια συμπεραίνουμε ότι θα πρέπει να παρθούν μέτρα για την εξάλειψη των εμποδίων. Θα πρέπει να υπάρχει μία προσεγμένη στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης που με βάση τους διαθέσιμους πόρους της χώρας θα θέσει τους αντικειμενικούς στόχους οικονομικής ανάπτυξης. Αν και υπάρχει μεγάλη ποικιλία από προγράμματα που καταστρώνονται από τις διάφορες χώρες, ωστόσο υπάρχουν ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία. Τα βασικότερα είναι:

1. Να καλλιεργηθεί κατάλληλα το περιβάλλον μέσα στο οποίο κινείται η ιδιωτική πρωτοβουλία που παραμένει ελεύθερη για αυτόνομη δράση.
2. Καταρτίζεται ένα μακροχρόνιο πρόγραμμα για επενδύσεις που αρχίζει από στοιχειώδη έργα υποδομής και φτάνει ως την ανάληψη από το κράτος επιχειρηματικής πρωτοβουλίας σε ορισμένους τομείς που ή η σπουδαιότητά τους είναι μεγάλη για ολόκληρη την εθνική οικονομία ή γιατί η ιδιωτική πρωτοβουλία, διστάζει να αναλάβει αυτούς τους τομείς.
3. Καθορίζονται οι αντικειμενικοί σκοποί και προβλέψεις για ολόκληρη την οικονομία. Οι εισαγωγές, εξαγωγές, τα επίπεδα κατανάλωσης, το ισοζύγιο, οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις, τα επίπεδα φορολογίας και αποταμίευσης, ο όγκος του εξωτερικού δανεισμού.
4. Βρίσκονται οι στενές διαβάσεις που εμποδίζουν την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και παραμερίζονται για να μπορεί η οικονομία να αναπτυχθεί χωρίς δυσκολίες.
5. Απαραίτητο είναι η περιγραφή της πολιτικής που το Κράτος θα ακολουθήσει για να πετύχει τους αναπτυξιακούς στόχους. (Κούρκουλος Ανδρέας, Οικονομική, σελ. 321-327)

- «Η κρίση στις υπανάπτυκτες χώρες»

«Το κίνημα των Αδέσμευτων χωρών ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τον αντίκτυπο που έχει η κρίση στις υπανάπτυκτες χώρες. Το γεγονός συμβαίνει πραγματικά και μάλιστα με τρόπο τραγικά ωραιοποιημένο. Αυτό εξηγείται γιατί συμβαίνει μέσα σ' έναν οικονομικό – κοινωνικό περίγυρο, όπου μόνιμα ο αριθμός των ανέργων και υποαπασχολούμενων εκτιμάται μεταξύ 400 και 500 εκατομ. ατόμων, όπου το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι μεταξύ 7 και 40 φορές μικρότερο από το κατά κεφαλήν εισόδημα στις ανεπτυγμένες χώρες, κι όπου η αθλιότητα, πείνα, άθλια ιατρικής περίθαλψη και εκπαίδευση σχεδόν ανύπαρκτες πλήττει πάνω από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπους. Οι υπανάπτυκτες χώρες είχαν κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 ποσοστά αύξησης 5-6%. Απέβλεπαν σύμφωνα με τα εγκεκριμένα για την τρίτη δεκαετία όρια της Διεθνούς Αναπτυξιακής Στρατηγικής του ΟΗΕ, σ' ένα ποσοστό 7% στη δεκαετία του 1980. Αλλά, ενώ συνεχίζονται οι σημερινές τάσεις, δεν υπάρχει ούτε η παραμικρή δυνατότητα να επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Η πραγματική εξέλιξη μέχρι στιγμής ήταν η εξής:

«Οι ρυθμοί ανάπτυξης του συνόλου των υπανάπτυκτων χωρών έπεσαν – βγάζοντας το μέσο όρο στοιχείων από διάφορες πηγές για να φτάσουμε σε μια εκτίμηση που να πλησιάζει στην πραγματικότητα – από 4,8% το 1979 σε 2,8\5 το 1980 και γύρω στο 1% το 1981».

Η κρίση επέδρασε σε διαφορετικό βαθμό στις διάφορες ομάδες χωρών.

Αυτή η απότομη οικονομική χειροτέρευση – που επιδεινώθηκε εξ' αιτίας αναγνωρισμένων εσωτερικών δομικών αντιθέσεων που είναι χαρακτηριστικές για την πλειοψηφία των υπανάπτυκτων χωρών – έχει σαφώς τη ρίζα της στην κρίση στα πιο σημαντικά καπιταλιστικά κέντρα.

Η πτώση στα μεγέθη των εξαγωγών και στις τιμές των σπουδαιότερων πρώτων υλών, που εξάγονται από τις υπανάπτυκτες χώρες ήταν η πιο σοβαρή των τελευταίων δεκαετιών.

Ο αντίστοιχος αντίκτυπος αυτής της εξέλιξης στο εμπορικό ισοζύγιο και κατά συνέπεια, στο ισοζύγιο πληρωμών σε τρέχοντες λογαριασμούς, εξηγεί την εντυπωσιακή επιτάχυνση της αύξησης του εξωτερικού χρέους των υπανάπτυκτων χωρών – εισαγωγέων πετρελαίου.

Ξεχωρίζει επίσης η εμφάνιση ενός καινούργιου χαρακτηριστικού στα παραδοσιακά μέσα μονοπωλιακής απομύζησης του υπανάπτυκτου κόσμου: τώρα, η απομύζηση δεν πραγματοποιείται μόνο μέσω της άνισης ανταλλαγής και των ξένων ιδιωτικών επενδύσεων, αλλά επίσης με μέσα, καθαρά χρηματιστικά δηλαδή, μέσω της εξωτερικής χρέωσης.

Το πρόβλημα του εξωτερικού ελλείμματος του υπανάπτυκτων χωρών έχει οξυνθεί. Τα ποσοστά που εξασφαλίζουν δικαίωμα συμμετοχής στην ανάπτυξη ακολούθησαν πτωτική πορεία. Οι προσπάθειες ελαστικοποίησης των πρακτικών μηχανισμών, έμειναν στα χαρτιά.

Ούτε ο ρόλος που ασκούν σήμερα οι ιδιωτικές χρηματοδοτικές πηγές, έδωσε κάποια λύση. Οι διεθνείς συναλλαγματικές και χρηματιστικές σχέσεις ακολούθησαν μια πορεία ιδιωτικοποίησης. Οι υπερεθνικές τράπεζες ασκούν αποφασιστικό ρόλο στην αυξομείωση της διεθνούς ρευστότητας· μέσω των μεγάλων κερδοσκοπικών κινήσεων κεφαλαίου, παίζουν αποφασιστικό ρόλο στις αποκλίσεις των ισοτιμιών συναλλάγματος, αντανακλώντας και μεγεθύνοντας το άλμα των επιτοκίων.

Αυτές οι πηγές χρηματοδότησης είναι προσιτές μόνο για μια ομάδα υπανάπτυκτων χωρών έναντι ενός υψηλού κόστους και, επιπλέον, τελευταία παρουσιάζουν μια περιοριστική τάση». (Κάστρο Φιντέλ, Η οικονομική και κοινωνική κρίση του κόσμου, σελ.22)

1. Ο πιο πρόσφατος αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης στις υπανάπτυκτες χώρες.

«Οι χρονιές 1981 και 1982 ήταν για το σύνολο των υπανάπτυκτων χωρών, χρονιές συγκυριακής οικονομικής καταστροφής, που προστέθηκε στη μόνιμη οικονομική κατάρρευση που τις χαρακτηρίζει σαν ομάδα. Παρασύρθηκαν από την κρίση που γεννήθηκε στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες και όπως γίνεται πάντα, πλήρωσαν το ακριβότερο τίμημα για μια κατάσταση που δεν δημιούργησαν οι ίδιες, χρησιμεύοντας για την απορρόφηση των κραδασμών των χειρότερων επιπτώσεων αυτής της κρίσης.

Αυτά τα χρόνια, η ταυτόχρονη δράση της πτώσης των τιμών των εξαγωγικών προϊόντων τους και η εξαιρετικά δυσμενής συμπεριφορά του χρηματιστικού τομέα, προκάλεσαν ένα πραγματικό στραγγαλισμό για τις χώρες μας. Οι τιμές εξαγωγής ήταν σε κατάσταση ιλιγγιώδους πτώσης και με ψηλά επιτόκια, που ανέβασαν, την εξυπηρέτηση του χρέους, ακρίβυναν και μπλοκάρισαν την επίτευξη νέων δανείων και μείωσαν τις παραγωγικές επενδύσεις. Η μείωση του όγκου των εξαγωγών, η αύξηση των επιτοκίων, οι εμπορικοί καθώς και οι χρηματιστικοί φραγμοί αποτέλεσαν έντονα χαρακτηριστικά της οικονομικής πραγματικότητας του υπανάπτυκτου κόσμου.

Η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος έπεσε από έναν δείκτη που ήταν κοντά στο 3% το 1980 σε μόνο 0,6% το 1981. Αυτή η πενιχρή αύξηση έρχεται σε αντίθεση με τον ετήσιο μέσο όρο του 5,6% που είχε επιτευχθεί κατά τη δεκαετία του 1970 και ακόμη περισσότερο, με στόχο του 7% που καθορίστηκε σαν ελάχιστο επίπεδο από την Τρίτη Δεκαετία των Ενωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη στα πλαίσια της Διεθνούς Αναπτυξιακής Στρατηγικής. Το 1981 σημειώθηκε μια πτώση στο κατά κεφαλήν προϊόν στο σύνολο των υπανάπτυκτων χωρών, που ξεπερνούσε το 1%. Η πτώση στο Α.Ε.Π. ήταν έντονα σοβαρή στις χώρες εισαγωγείς πετρελαίου.

Σ' αυτή τη μεγάλη ομάδα χωρών, όπου ζουν 1.800 εκατομμύρια άνθρωποι, η χειροτέρευση της τάξης του 4-5% στις σχέσεις ανταλλαγής τους, και η καταπιεστική εξυπηρέτηση του χρέους, σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας των ψηλών επιτοκίων που επέβαλε η σημερινή αμερικάνικη κυβέρνηση, οδήγησαν σε μια απόλυτη πτώση στο κατά κεφαλή εισόδημα για όλη την ομάδα.

Στη Λατινική Αμερική, το 1981 ήταν μια χρονιά απότομης πτώσης όσον αφορά την αύξηση. Το 1979, το ΑΕΠ είχε αυξηθεί κατά 6,5% και το 1980 κατά 5,8% σε σχέση με τις αντίστοιχες προηγούμενες χρονιές. Το 1981 η αύξηση μειώθηκε στο 1,2% στο πιο χαμηλό ποσοστό που σημειώθηκε από το 1945 – σύμφωνα με την Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική.

Η κατάσταση της αφρικάνικης οικονομίας χειροτερεύει ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα. Το 1970 η παραγωγή τροφίμων σημείωσε ένα αναιμικό ετήσιο μέσο όρο αύξησης της τάξης του 1,4% στην ουσία το μισό της αύξησης του πληθυσμού. (Κατσούλης Ηλίας, Διαστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού στην Ευρώπη, σελ.137-141).

Μέσα σ' αυτό το σκηνικό, η διαθεσιμότητα τροφίμων ανά κάτοικο μειώνεται κάθε χρόνο και σήμερα είναι κατώτερη απ' αυτή των χρόνων της δεκαετίας του 1960. Πολλές αφρικανικές χώρες το 1981 αντιμετώπισαν ακόμη περισσότερη πείνα και θάνατο από ασιτία απ' ότι προηγούμενα. Οι δυσμενείς συνθήκες που επικράτησαν το 1981 στη διεθνή οικονομία, βρήκαν άμεση αντανάκλαση στις σχέσεις εμπορικής ανταλλαγής των υπανάπτυκτων χωρών.

Παίρνοντας τον Τρίτο Κόσμο σαν σύνολο, παρατηρείται μια μείωση κατά 4,5% στον όγκο των εξαγωγών του κατά το 1981, που δίνει συνέχεια σε μια αρνητική τάση, η οποία έχει την αρχή της στο 1980, όταν οι εξαγωγές έπεσαν κατά 5,8%.

Η σοβαρότητα της κρίσης και το αρνητικό φορτίο – ειδικά στον χρηματιστικό τομέα, υποχρέωσαν ένα μεγάλο αριθμό χωρών να εφαρμόσουν «ρυθμιστικές» πολιτικές, που δεν προέρχονται από αποφάσεις των ίδιων ή από την κυρίαρχη επιλογή εναλλακτικών λύσεων στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής

στρατηγικής. Αυτές οι «ρυθμιστικές» πολιτικές αποτελούν απαντήσεις έκτακτης ανάγκης, βεβιασμένου χαρακτήρα, μέσα στην ατμόσφαιρα της κρίσης και ακόμη περισσότερο απέναντι στην αμερικανική και στην αγγλική πολιτική, που θέλει να φορτώσει στον Τρίτο Κόσμο το βασικό βάρος της ονομαζόμενης ρύθμισης.

Η χρηματοδότηση της εξασθενημένης οικονομικής δραστηριότητας, από την πλευρά αυτών των χωρών έγινε το 1981, μεταξύ άλλων τρόπων, μέσω της χρέωσης κάτω από βαριές συνθήκες από τις υπερεθνικές εμπορικές τράπεζες και της λήψης δανείων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο που υπόκεινταν σε ταπεινωτικούς όρους υποτέλειας.

Το εξωτερικό χρέος του Τρίτου Κόσμου που από πολλούς συγγραφείς θεωρείται αδύνατο να πληρωθεί, χρησιμοποιώντας αυστηρά τεχνικούς όρους».

2. Η βιομηχανική ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου

Μιλώντας για τη βιομηχανική ανάπτυξη, είναι πράγματι αδύνατο να συμφωνήσουμε μ' αυτούς που ισχυρίζονται ότι στον Τρίτο Κόσμο συντελείται μια ορμητική βιομηχανική επέκταση.

Σε μικρό αριθμό χωρών σημειώνεται μια αύξηση του βιομηχανικού προϊόντος, σε σύγκριση με άλλους κλάδους της οικονομίας τους, μια επιταχυνόμενη μετατόπιση του αγροτικού πληθυσμού προς τις αστικές περιοχές, μια εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών και μια όλο και πιο γρήγορη αύξηση της συγκέντρωσης σε αστικά κέντρα, με τη μορφή γιγαντιαίων και ανεξέλεγκτων πόλεων βιομηχανικής φύσης και τεράστιες συνοικίες.

Είναι πολύ αμφιλεγόμενη η θετική σημασία αυτής της βιομηχανικής ανάπτυξης. Αλλά αυτές οι χώρες είναι λίγες και περισσότερο υπογραμμίζουν την έλλειψη μιας έστω και μικρής ανάπτυξης σε πάνω από 100 υπανάπτυκτες

χώρες, παρά δείχνουν τη γενική τάση βιομηχανικής ανάπτυξης στον Τρίτο Κόσμο.

Πράγματι, το 1960 η συμμετοχή των υπανάπτυκτων χωρών στο παγκόσμιο βιομηχανικό προϊόν ήταν 6,9%. Η συμμετοχή των υπανάπτυκτων χωρών στη παγκόσμια βιομηχανία είναι πράγματι περιθωριακή, αν και από στατιστικής πλευράς θεωρείται γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της βιομηχανίας στις υπανάπτυκτες χώρες, κατά τα τελευταία 25 χρόνια ήταν υψηλότερος από τον ρυθμό των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών και χαμηλότερος από το ρυθμό των σοσιαλιστικών χωρών.

Η βιομηχανική ανάπτυξη, αν και ανεπαρκής σε ταχύτητα, παρουσιάζει άλλα χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητο να έχουμε υπ' όψη για να την αξιολογήσουμε κατάλληλα.

Μια σημαντική άποψη του ζητήματος είναι η συμμετοχή των υπανάπτυκτων χωρών στη παγκόσμια βιομηχανία είναι πολύ κατώτερη στους πιο πολυσύνθετους, από βιομηχανο-τεχνολογικής πλευράς, κλάδους.

Σε επίπεδο κλάδων, η ανάπτυξη σημειώθηκε σε κλάδους που έμειναν πίσω στη τεχνολογία, με λίγο επιστημονικό περιεχόμενο και όχι σε σχέση με κλάδους προηγμένης τεχνολογίας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι η βιομηχανική ανάπτυξη δεν πραγματοποιήθηκε στον τομέα της αναπτυγμένης ηλεκτρονικής, αλλά στη συναρμολόγηση απλών ανταλλακτικών. Ανάπτυξη σημειώθηκε στην υφαντουργία, στα έτοιμα είδη ρουχισμού και λιγότερο στη βιομηχανία δέρματος, κυτταρίνης και χαρτιού ή στη βιομηχανία τροφίμων, η οποία δεν ανακούφισε καθόλου την πείνα εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων υπάρξεων. Στο ίδιο πνεύμα, η βιομηχανία του Τρίτου Κόσμου χαρακτηρίζεται από το πολύ χαμηλό επίπεδο εκμετάλλευσης και επεξεργασίας των φυσικών του πόρων.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό της τριτοκοσμικής βιομηχανικής ανάπτυξης είναι η έντονη συγκέντρωση της βιομηχανικής παραγωγής του υπανάπτυκτου κόσμου σε ελάχιστες χώρες, με ανοδική τάση αυτής της συγκέντρωσης.

Παρά ορισμένες διαβεβαιώσεις που αναφέρονται στο ότι στην παγκόσμια βιομηχανία γίνεται σιγά – σιγά μια λεγόμενη αναδόμηση, που χαρακτηρίζεται σαν εντυπωσιακή, το πραγματικά εντυπωσιακό είναι ότι στον Τρίτο Κόσμο βρίσκεται το 69,2% του παγκόσμιου βιομηχανικού εργατικού δυναμικού και παράγει λιγότερο από το 9% του παγκόσμιου βιομηχανικού προϊόντος. (Πιέρ Ζαλέ, Η λεηλασία του Τρίτου Κόσμου, σελ. 194-199).

Η ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΚΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

- 1) Ο Τρίτος Κόσμος παράγει μόνο κάτι λιγότερο από το 9% του παγκόσμιου βιομηχανικού προϊόντος. (Πιέρ Ζαλέ, 1975, σελ.18)
- 2) Η βιομηχανική παραγωγή των υπανάπτυκτων χωρών περιορίζεται στους πιο απλούς κλάδους από τεχνολογική – βιομηχανική άποψη. Από το παγκόσμιο σύνολο παράγουν:
 - 1) 6,6% κλωστικών μηχανών
 - 2) 8% ηλεκτροκινητήρων
 - 3) 3% τόνων
 - 4) 0,06% μεταλλοκοπτικών μηχανών
- 3) Στη βιομηχανία του Τρίτου Κόσμου κυριαρχούν δυναμικά οι υπερεθνικές εταιρίες που το 1977 έλεγχαν σε παγκόσμιο επίπεδο:
 - το 76,5% της βιομηχανικής παραγωγής
 - το 80,0% της μεταλλουργίας
 - το 90,6% παραγωγή εμπορικών και επιβατικών οχημάτων.
- 4) Το 1980 μόνο 5 χώρες του Τρίτου Κόσμου συγκέντρωσαν το 61,4% του βιομηχανικού προϊόντος των υπανάπτυκτων χωρών.

1) Πείνα

«Στον κόσμο παράγεται επαρκής ποσότητα τροφίμων. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν άνθρωποι που ζουν στην πείνα και υπάρχουν άνθρωποι που πεθαίνουν από την πείνα».

Πάνω από 500 εκατομμύρια ανθρώπινες υπάρξεις πεινούν σήμερα στον κόσμο. Στην απόλυτη πλειοψηφία είναι κάτοικοι των υπανάπτυκτων χωρών. Ο χρόνιος υποσιτισμός έφτανε το 1975 το 22% του πληθυσμού της Αφρικής, το 27% του πληθυσμού της Άπω Ανατολής, το 13% της Λατινικής Αμερικής και το 11\5 της Εγγύς Ανατολής. Η πείνα και ο υποσιτισμός είναι οι μόνιμες συνθήκες ζωής για πάνω από το ένα πέμπτο του πληθυσμού.

Σύμφωνα με στοιχεία 40 εκατ. άνθρωποι, μισοί από τους οποίους είναι παιδιά, πεθαίνουν κάθε χρόνο από την πείνα. Η Unicef υπολογίζει ότι πάνω από 100 εκατ. παιδιά κάτω των 5 ετών υποφέρουν από υποσιτισμό.

Το 1975 σε 80 υπανάπτυκτες χώρες πάνω από το 10% του πληθυσμού υποσιτιζόνταν.

Σύμφωνα με στοιχεία του Παναμερικανικού Γραφείου για την Υγεία 1.000.000 παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο στη Λατινική Αμερική.

Η πείνα είναι η άμεση αιτία που προκαλεί το 38% των θανάτων των παιδιών κάτω του ενός έτους και το 70% των θανάτων μεταξύ 1 και 4 ετών.

• Υγεία

Η νοσηρότητα, οι αρρώστιες και η έλλειψη υγειονομικής περίθαλψης είναι άλλες βασικές πλευρές που μαζί με την πείνα, χαρακτηρίζουν τη δραματική κοινωνική κατάσταση των υπανάπτυκτων χωρών. Σε ορισμένες περιοχές, η ελπίδα ζωής είναι πολύ περιορισμένη. Για παράδειγμα στις χώρες της κεντρικής και Δυτικής Αφρικής η διάρκεια ζωής κυμαίνεται μεταξύ 42 και 44 ετών. Ενώ στις ανεπτυγμένες χώρες ένας άνθρωπος 45 ετών έχει φτάσει στην ακμή της ζωής του, σε άλλες χώρες αυτή είναι η ανώτερη ηλικία, στην οποία μπορεί να ελπίζει κανείς.

- Η πείνα, ο υποσιτισμός είναι οι άμεσοι υπεύθυνοι για τις αρρώστιες.
- Από 180 έως 250 εκατ. άνθρωπο πάσχουν από σχιστοσωμίαση.
- Η ελονοσία σκοτώνει ένα εκατ. παιδιά το χρόνο
- Κάθε μέρα 35.000 παιδιά μικρότερα των 5ετών πεθαίνουν από διάρροιες.
- Οι γυναίκες πάσχουν από σοβαρές επιπλοκές κατά την εγκυμοσύνη.
- Η πολιομυελίτιδα συνεχίζει να προκαλεί χιλιάδες θύματα.
- Κάθε χρόνο προστίθενται στα τυφλά παιδιά του κόσμου 250.000 νέες περιπτώσεις.
- Η Unicef επιβεβαιώνει ότι η πλειοψηφία των παθήσεων των αναπήρων παιδιών θα μπορούσαν να είχαν προληφθεί, το ίδιο και άλλες ασθένειες.

Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας απέδειξε την καθοριστική επίδραση της φτώχειας με τις συνακόλουθες εκδηλώσεις υποσιτισμού, λοιμωδών νόσων και άλλων συνεπειών, στις αρρώστιες που προκαλούν ανικανότητα ή πνευματική αναπηρία.

Η κατάσταση της υγείας στον υπανάπτυκτο κόσμο γίνεται ακόμα σοβαρότερη όταν συμπεριληφθούν και παράγοντες όπως η πραγματική ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας ή η πρόσβαση στην υπηρεσία.

1) Εκπαίδευση

Μεταξύ άλλων η υπανάπτυξη είναι έλλειψη γνώσης και δυνατότητας γνώσης. Η Unesco υπολογίζει ότι το 1980 υπήρχαν στον κόσμο 814.000.000 ενήλικες αναλφάβητοι.

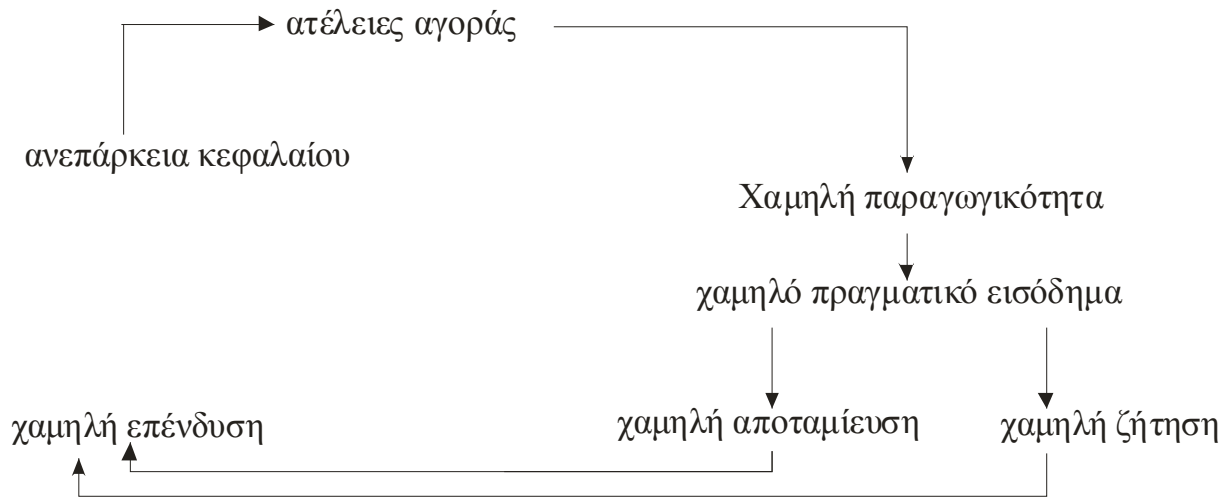
Χαρακτηριστικό του αναλφαβητισμού είναι ότι παρατηρείται περισσότερο στις αγροτικές παρά στις αστικές περιοχές και περισσότερο στις γυναίκες παρά στους άνδρες.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η γεωγραφική και κοινωνική κατανομή του αναλφαβητισμού είναι σχεδόν ίδια με την κατανομή της πείνας. Ο αναλφάβητος κατά γενικό κανόνα είναι και ο πιο φτωχός, ο χειρότερα διαστρεφόμενος, ο λιγότερο υγιής, ο πιο περιθωριοποιημένος.

Σύμφωνα με στοιχεία της Unicef πάνω από 200.000.000 παιδιά στερούνται σχολείων ή μέσων και δυνατοτήτων για να πάνε σχολείο. Πίσω απ' αυτά τα στοιχεία και σαν αιτία αυτών, βρίσκεται η κατάσταση της φτώχειας που ωθεί στην εγκατάλειψη του σχολείου, οι αποστάσεις που πρέπει να διανύσει κανείς και οι κακές υλικές συνθήκες πολλών σχολικών κέντρων.

*(Μέρος από την 7^η Διάσκεψη
Κορυφής των Αδέσμευτων
Χωρών, «Νέο Δελχί, Μάρτης
1983, Ομιλία του Φιντέλ
Κάστρο)*

Πίνακας «Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας»

(Ανδρέας Κούρκουλος, Οικονομική, σελ.325)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Για την καλύτερη ανάλυση του φαινομένου της φτώχειας, είναι ανάγκη να εξετάσουμε τους παράγοντες εκείνους που συντελούν στην ύπαρξή της. Μπορούμε να διακρίνουμε τους ενδογενείς και τους εξωγενείς παράγοντες. Έτσι:

Α) ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:

1) Βασικό αίτιο της φτώχειας αποτελεί η ανεργία.

Η αναδιάρθρωση των παραγωγικών δομών μιας χώρας λόγω της τεχνολογικής προόδου και η προσπάθεια για εκσυγχρονισμό μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης της αγοράς, δε συνοδεύτηκε από έγκαιρη μέριμνα για την άρση των συνεπειών που αυτή θα έχει στην απασχόληση. Η εκπαίδευση σε σχολικό και πανεπιστημιακό επίπεδο δεν αναδιοργανώθηκαν έγκαιρα ώστε να αντιμετωπίσουν τις επερχόμενες αλλαγές στην αγορά εργασίας και να αποπροσανατολίσουν κατάλληλα τους νέους, ενώ παράλληλα, η επαγγελματική κατάρτιση μετά την είσοδο των νέων στην παραγωγική ηλικία, δεν έχει κατορθώσει να δώσει απάντηση στο πρόβλημα αναπροσανατολισμού του εργατικού δυναμικού μιας χώρας.

- Ως αίτιο της φτώχειας μπορούμε να συμπεριλάβουμε και το γεγονός ότι στις μέρες μας η δομή της οικογένειας άλλαξε.

Η αύξηση των πυρηνικών οικογενειών (γονείς και παιδιά), όπως και των μονο-γονεϊκών οικογενειών και η αύξηση της κινητικότητας του πληθυσμού μετά την είσοδό του σε παραγωγική ηλικία, μείωσε τη δυνατότητα στήριξης από τους γονείς προς τα ενήλικα τέκνα και αντιστρόφως.

- Μια άλλη εξέλιξη σε δημογραφικό επίπεδο, η συγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, συνέβαλε στο να οξύνει το φαινόμενο της φτώχειας. Η προσφορά θέσεων εργασίας υπολείπεται της αύξησης του εργατικού δυναμικού με αποτέλεσμα η διαβίωση των ανέργων σε αστικά κέντρα να καθιστά πιο επώδυνες τις συνέπειες της φτώχειας, καθώς στην ύπαιθρο ήταν εξασφαλισμένα τα στοιχειώδη μέσα διαβίωσης (π.χ. στέγη, διατροφή).

- Σε υπανάπτυκτες χώρες και σε χώρα του τρίτου κόσμου, παρατηρείται υπερπληθυσμός. Υπάρχει υπεργεννητικότητα. Οι φυσικοί πόροι στις χώρες αυτές, και όταν ακόμα είναι αρκετοί, δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευσή τους. είναι ανάγκη να γίνεται έλεγχος των γεννήσεων. Σ' αυτές τις χώρες δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ορθολογιστικά. Εξ' αιτίας της μοιρολατρίας του αναλφαριθμητισμού ή χαρακτηρίζουν τη χρήση αντισυλληπτικών μεθόδων μεγάλη αμαρτία.

- Επίσης σημαντική είναι η έλλειψη προνοιακής πολιτικής και η έλλειψη πολιτικής για την αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας. Οι πόροι της κοινωνικής πολιτικής διατίθενται στο πλαίσιο μιας επιδοματικής πολιτικής που αντιμετωπίζει εκ των υστέρων και όχι επαρκώς τις συνέπειες της φτώχειας.

- Εντοπίζονται προβλήματα στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης. Ιδιαίτερα στο χώρο των ελεύθερων επαγγελματιών και βιοτεχνών, η μη καταβολή εισφορών συνέβαλε στο να υπάρχει μεγάλο ποσοστό φτωχών μεταξύ των ηλικιωμένων. Η απροθυμία των πολιτών να ασφαλισθούν σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης (όπως οι δεκαετίες 1960-1980) προκειμένου να εξασφαλισθούν για τη μη παραγωγική περίοδο της ζωής τους σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια του μηχανισμού των ασφαλιστικών ταμείων να επιβάλει την

ασφάλιση, οδήγησε σε όξυνση του προβλήματος της φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων. (www.yahoo.gr, 15/6/07)

B. ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:

1. Μείωση της μετανάστευσης των ανέργων και των φτωχών προς άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις σε χώρες που παραδοσιακά απορροφούσαν μεγάλο ποσοστό μεταναστών (π.χ. Γερμανία, Αυστραλία κ.λπ.), έχουν μειώσει τις προοπτικές μιας οικονομικά αποδοτικής μετανάστευσης. Έτσι, μερικοί μπορούσαν με τον τρόπο αυτό να λύσουν το πρόβλημα της φτώχειας, να έχουν «μια καλύτερη τύχη» κάπου αλλού.

2. Ο δεύτερος παράγοντας, είναι ακριβώς αντίστροφος του πρώτου. Συγκεκριμένα για την Ελλάδα, παρατηρείται αύξηση εισροής οικονομικών μεταναστών, οι οποίοι έρχονται συνήθως χωρίς να έχουν εξασφαλίσει εργασία ή στέγη με αποτέλεσμα να προστίθενται και αυτοί στα φτωχά στρώματα του πληθυσμού ή σε μια άλλη περίπτωση να δρουν ανταγωνιστικά προς αυτά, αφού καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας με σχετικά μικρή αμοιβή.

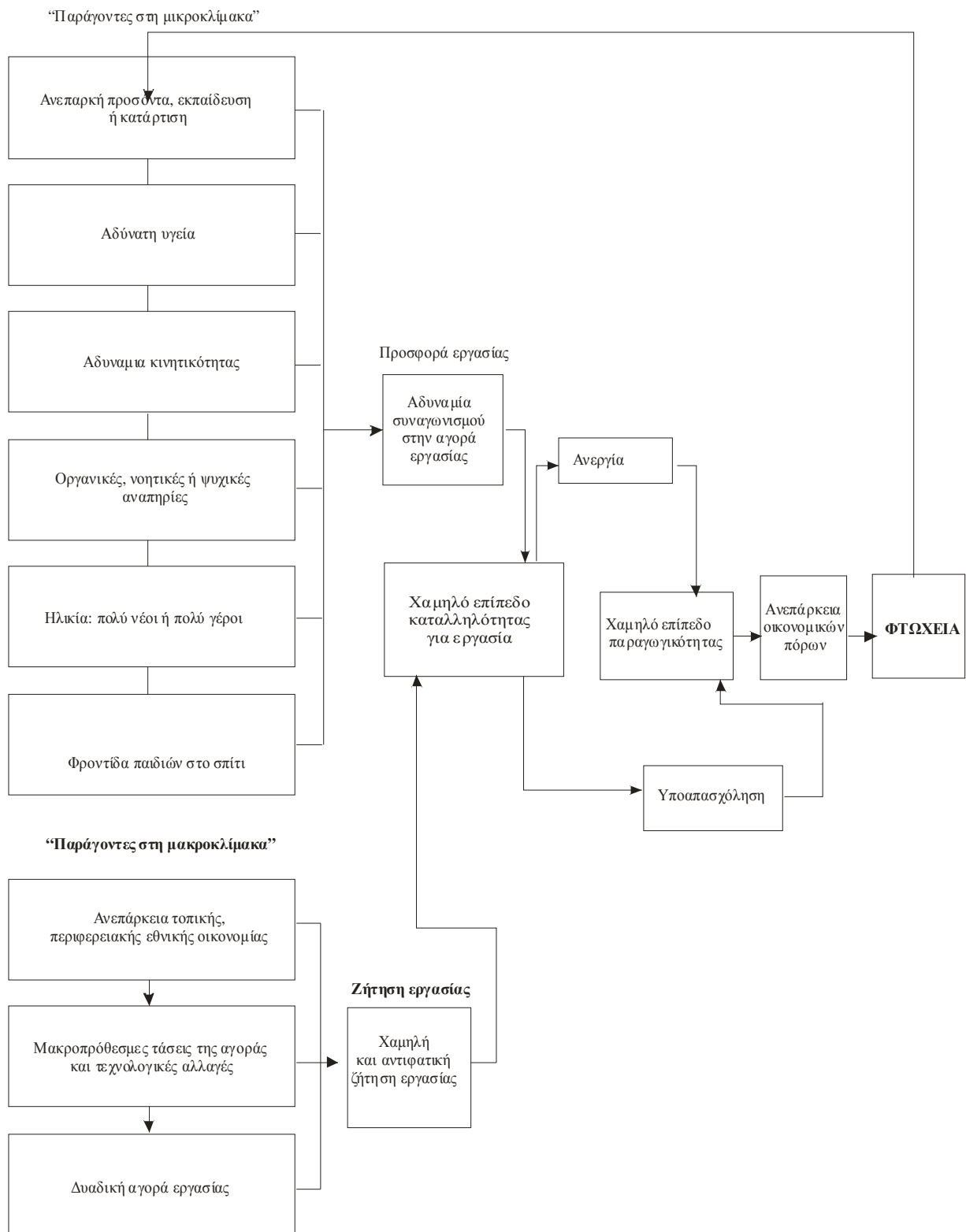
Ακόμα , άλλοι εξωγενείς παράγοντες της φτώχειας είναι οι εξής:

- Κοινωνική διαστρωμάτωση, η οποία δεν υποδηλώνει μόνο διαφορές μεταξύ των ατόμων. Η άνιση κατανομή των πλουτοπαραγωγικών

πηγών του εισοδήματος και των περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των ατόμων και των κρατών είναι πηγές φτώχειας.

- Προκατάληψη, ρατσισμός απέναντι σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες
- Πόλεμος, φυσικές καταστροφές και αλλαγές της τεχνολογίας που προκαλούν ευρύ φάσμα ανεργίας, καθώς οι μηχανές αντικαθιστούν όλο και περισσότερα εργατικά χέρια. (www.yahoo.com, 15/06/07)

Παρακάτω παρουσιάζεται ένα μοντέλο αιτιολόγησης της φτώχειας.

(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 207)

Με βάση τον παραπάνω πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε και άλλους παράγοντες – αίτια που οδηγούν στη φτώχεια. Έτσι, διαχωρίζοντας αυτούς τους παράγοντες στη μικροκλίμακα και σε μακροκλίμακα διακρίνουμε:

1. Ανεπαρκή προσόντα, εκπαίδευση ή κατάρτιση των ατόμων.
2. Αδύνατη υγεία. Ορισμένα άτομα λόγω ασθενείας δεν μπορούν να εργασθούν.
3. Αδυναμία κινητικότητας
4. Οργανικές, νοητικές και ψυχικές αναπηρίες.
5. Ηλικία
6. Φροντίδα παιδιών στο σπίτι. Κυρίως οι γυναίκες, οι οποίες θέλουν να εργασθούν για αύξηση των εσόδων σε μια οικογένεια αλλά λόγω παιδιών δεν μπορούν.

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει χαμηλό επίπεδο καταλληλότητας για εργασία, επομένως έχουμε αύξηση της ανεργίας και κατά συνέπεια ανεπάρκεια οικονομικών πόρων άρα φτώχεια. Ακόμη, • η ανεπάρκεια τοπικής και περιφερειακής εθνικής οικονομίας, • οι μακροπρόθεσμες τάσεις της αγοράς και οι τεχνολογικές αλλαγές καθώς και • η δυαδική αγορά εργασίας, οδηγούν σε χαμηλή και αντιφατική ζήτηση εργασίας, σε χαμηλό επίπεδο καταλληλότητας για εργασία που έχει σαν συνέπεια την ανεργία και την υποαπασχόληση με άμεση συνέπεια αυτών, τη φτώχεια.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, επιγραμματικά οι παράγοντες που συντελούν στην εμφάνιση και διατήρηση της φτώχειας είναι:

1. Ανεργία.
2. Αλλαγή στη δομή της οικογένειας.
3. Συγκέντρωση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα.
4. Υπερπληθυσμός σε ορισμένες χώρες σε συνδυασμό με τη μη σωστή ενημέρωση για τις αντισυλληπτικές μεθόδους και την έλλειψη ελέγχου των γεννήσεων.

5. Έλλειψη προνοιακής πολιτικής και στρατηγικής για την αντιμετώπιση της φτώχειας.
6. Προβλήματα στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης.
7. Μείωση της μετανάστευσης στις ανεπτυγμένες χώρες.
8. Αύξηση οικονομικών μεταναστών σε χώρες που αντιμετωπίζουν προβλήματα φτώχειας.
9. Κοινωνική διαστρωμάτωση.
10. Προκατάληψη, ρατσισμός.
11. Πόλεμος, φυσικές καταστροφές και αλλαγές της τεχνολογίας.
12. Αδύνατη υγεία, οργανικές, νοητικές ή ψυχικές αναπηρίες που εμποδίζουν την εργασία. (Γκίκας Σωκράτης, Κοινωνικά προβλήματα, σε.125-131).

2.2 ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Τα είδη φτώχειας είναι η απόλυτη φτώχεια και η σχετική.

Απόλυτη φτώχεια.

Είναι προφανές ότι η επάρκεια του εισοδήματος ενός ανθρώπου ή μιας οικογένειας εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως τον αριθμό των ατόμων που εξαρτώνται από το εισόδημα αυτό, την ύπαρξη περιουσίας, τη μορφή διαβίωσης που έχει επιλεγθεί στο πλαίσιο σχεδιασμού ζωής, κ.ά. Έτσι, μια οικογένεια αποτελούμενη από μία εργαζόμενη γυναίκα, τα δύο παιδιά της εκ των οποίων το ένα με ειδικές ανάγκες, και την κατάκοιτη μητέρα τη, που διαμένει σε ενοίκιο και έχει εισόδημα 100.000δρχ. βρίσκεται προφανώς σε πολύ πιο δεινή θέση από μία επίσης τετραμελή οικογένεια που αποτελείται από άνδρα, γυναίκα, και δύο παιδιά, η οποία έχει δική της κατοικία και έχει εισόδημα 70.000 δρχ. (δηλαδή κάτω του μέσου όρου εισοδήματος στην Ελλάδα).

Παρόμοια παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν πολλά και όλα δείχνουν τη δυσκολία, αν όχι αδυναμία, ακριβούς προσδιορισμού του ορίου φτώχειας.

Ιδιαίτερα πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει με στόχο τον ακριβή προσδιορισμό εκείνου του εισοδήματος που είναι απαραίτητο για την επιβίωση ενός ατόμου. Ενώ στην κλασική μορφή τους οι προσπάθειες αυτές περιοριζόταν στην προσδιορισμό του είδους και της ποσότητας των απαραίτητων για την επιβίωση τροφίμων, σήμερα επεκτείνονται και σε άλλες ανάγκες οι οποίες θεωρούνται βασικές, όπως είναι ο ρουχισμός, η στοιχειώδης συμμετοχή σε εκδηλώσεις ψυχαγωγικού χαρακτήρα κ.λπ.

Όμως, ακόμη και στην πλέον απλούστερη μορφή τους, δηλαδή στις προσπάθειες που αναφέρονται μόνο στη διατροφή, οι δυσκολίες υπολογισμού είναι προφανείς: η διατροφή του ανθρώπου μέσα στην ίδια κοινωνία, αλλά και στην ίδια οικογένεια, διαφέρει σημαντικά και η διαφοροποίηση αυτή δεν εξαρτάται από τη γνώση κάποιου «ιδανικού διαιτολογίου» αλλά από συνήθειες, προτιμήσεις, επιθυμίες, θρησκευτικούς κανόνες και, όχι σπάνια, από προσωπικές αντιπάθειες ή και βιολογικά προκαθορισμένες αντενδείξεις απέναντι σε ορισμένα τρόφιμα. Χαρακτηριστική ως προς το τελευταίο είναι η περίπτωση του γάλακτος και των παραγωγών προϊόντων, τα οποία ενώ βρίσκονται σε όλους τους υπολογισμούς των βασικών αναγκών, αποκλείονται ως μέσο διατροφής για μεγάλο αριθμό ατόμων τόσο για λόγους υγείας όσο και για θρησκευτικούς λόγους.

Οι δυσκολίες γίνονται πολύ μεγαλύτερες όταν κατά τον υπολογισμό του ορίου επιβίωσης (ή «των βασικών αναγκών», όπως όλο και συχνότερα αποκαλείται) συμπεριλαμβάνονται άλλου είδους ανάγκες, όπως είναι οι ανάγκες που βρίσκονται σε σχέση με την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (σχολείο, μουσική και εικαστική παιδεία, ψυχαγωγία κ.λπ.). Γενικώς παρατηρείται το φαινόμενο, το ποσό που αντιστοιχεί στο «όριο φτώχειας», ακόμη και αποπληθωρισμένο, να ανεβαίνει με το πέρασμα του χρόνου – αποτέλεσμα του γεγονότος ότι όλο και περισσότερα αγαθά χαρακτηρίζονται φτωχές, είναι δυνατόν σε άλλες εποχές να μην θεωρούνταν ότι ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Σίγουρα αυτός είναι ο σημαντικότερος από τους λόγους που οδήγησαν ώστε ο δείκτης φτώχειας που χρησιμοποιείται από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Η.Π.Α.

Η πιο συνήθης μέθοδος στο πλαίσιο αυτό είναι εκείνη κατά την οποία ως όριο φτώχειας ορίζεται το εισόδημα ίσο με το μισό του μέσου εισοδήματος του πληθυσμού στη συγκεκριμένη χώρα. Όποιου το εισόδημα βρίσκεται κάτω από το όριο αυτό θεωρείται φτωχός, ενώ δεν θεωρείται ότι ανήκει στην κατηγορία

αυτή όποιος έχει εισόδημα υψηλότερο από το μισό του μέσου εισοδήματος. Και απέναντι σε αυτή τη μέθοδο προσδιορισμού της ομάδας των φτωχών εκφράζονται επιφυλάξεις.

Κατ' αρχήν εκφράζονται επιφυλάξεις που έχουν σχέση με προβλήματα τεχνικού χαρακτήρα είναι προφανές ότι η δυνατότητα να ορισθεί κατ' αυτόν τον τρόπο το όριο φτώχειας αποτελεί συνάρτηση της ύπαρξης αξιόπιστων στατιστικών. Πράγμα αρκετά σπάνιο σε πολλές χώρες και ιδιαίτερα σπάνιοι σε ό,τι αφορά το προσωπικό εισόδημα.

Στη συνέχεια υπάρχουν ενστάσεις που αναφέρονται στην αδυναμία συνεκτίμησης των ιδιαίτερων αναγκών ή των δυνατοτήτων που έχει ο φορέας του εισοδήματος (π.χ. ύπαρξη ή έλλειψη άλλων περιουσιακών στοιχείων, αριθμός εξαρτώμενων από το εισόδημα προσώπων, ιδιαίτερες ανάγκες που πρέπει να ικανοποιηθούν κ.λπ.).

Τέλος, οι σημαντικές αντιρρήσεις εκφράζονται απέναντι στο γεγονός ότι, με τη μέθοδο αυτή εμφανίζεται το «παράδοξο» φαινόμενο άνθρωποι να θεωρούνται ότι έχουν διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας ενώ έχει αυξηθεί το εισόδημά τους και η δυνατότητά τους να αποκτήσουν περισσότερα αγαθά.

Οι τελευταίες επιφυλάξεις αποκτούν ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με την εκτίμηση της έκτασης της φτώχειας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και ιδιαίτερα σε σχέση με την ενιαία αγορά εργασίας. Είναι φανερό ότι ο αριθμός των φτωχών που διαπιστώνεται με τη μέθοδο αυτή αποτελεί περισσότερο δείκτη των παρατηρούμενων διαφορών στο ύψος εισοδήματος στο εσωτερικό του κάθε κράτους και λιγότερο ένδειξη της ύπαρξης ανθρώπων χωρίς τα απαραίτητα για την επιβίωση αγαθά. Συνεπώς πράγματι είναι προβληματικό το γεγονός ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να θεωρείται ότι υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό φτωχών σε μια πλούσια χώρα, όπως π.χ. Γερμανία, από ότι σε μία ιδιαίτερη φτωχή χώρα, όπως π.χ. η Αλβανία. Στην περίπτωση αυτή ο δείκτης προφανώς δεν περιγράφει ούτε τις οικονομικές συνθήκες που

αντικειμενικά επικρατούν στις δύο χώρες ούτε τις υποκειμενικές εκτιμήσεις των κατοίκων τους.

Παρόλες τις επιφυλάξεις μπορεί να θεωρηθεί ότι ο δείκτης αυτός έχει μια ιδιαίτερη αξία σε ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες: δείχνοντας τις ανισότητες που επικρατούν στην κατανομή του εισοδήματος μέσα σε μια κοινωνία (ο δείκτης φτώχειας) κάνει ορατές διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής αδικίας, των οποίων διαδικασιών το αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις είναι η φτώχεια «παραδοσιακής» μορφής.

Συνολικά, μπορεί να ειπωθεί ότι μέχρι σήμερα δεν έχει καταστεί δυνατόν να ανταποκρίνονται πλήρως σε όλες τις ιδιαιτερότητες ούτε και εκείνα τα πολυπαραγοντικά μοντέλα στα οποία γίνεται προσπάθεια να συνεκτιμηθούν κατά τον υπολογισμό του απαραίτητου για τη διαβίωση εισοδήματος σημαντικές και συχνά εμφανιζόμενες ιδιαιτερότητες, όπως είναι ο αριθμός εξαρτώμενων ατόμων, η ύπαρξη ή η έλλειψη περιουσίας, ο πληθωρισμός κ.λπ.

Πάντως, αν και οι επιφυλάξεις και οι αντιρρήσεις τεχνικού χαρακτήρα απέναντι στις προσπάθειες προσδιορισμού ενός απολύτου ορίου φτώχειας αμβλύνονται με την εμφάνιση όλο και πιο πολύπλοκων μοντέλων, παραμένει αμετάβλητο το μεγαλύτερο μειονέκτημά τους που συμπυκνώνεται στο ερώτημα: ποιος και με ποια κριτήρια αποφασίζει τι ανήκει στα απολύτως απαραίτητα για μια ανθρώπινη διαβίωση.

Οποιαδήποτε απάντηση στο παραπάνω ερώτημα δεν μπορεί παρά να έχει όλα τα γνωρίσματα της αυθαιρεσίας. (www.google.gr, 8/07/2007)

Σχετική φτώχεια

Όταν χρησιμοποιείται ένα δεδομένο εισόδημα για να χαρακτηρίσει το όριο φτώχειας, τότε για τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες συνήθως

διαπιστώνεται μείωση της φτώχειας κατ τις τελευταίες δεκαετίες. Αν μάλιστα επιχειρηθεί μια σύγκριση με τα εισοδήματα των ανθρώπων του «τρίτου κόσμου» τότε είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες δεν υπάρχουν φτωχοί ή να διαπιστωθεί ότι οι «φτωχοί» των ανεπτυγμένων οικονομικά χωρών βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση από τους ανθρώπους της μεσαίας τάξης των λιγότερο ανεπτυγμένων οικονομικά χωρών βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση από τους ανθρώπους της μεσαίας τάξης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών.

Όμως οι άνθρωποι στην καθημερινή τους ζωή δεν συγκρίνουν την κατάστασή τους ούτε με εκείνη προηγούμενων δεκαετιών ούτε με εκείνη κατοίκων άλλων χωρών. Η «εικόνα των φτωχών και της φτώχειας» στη συνείδηση των ανθρώπων είναι μία εικόνα που δημιουργείται με τα υλικά της κοινωνίας που τους περιβάλλει και όχι με τα υλικά κοινωνιών άλλων χρόνων ή άλλων τόπων. Για το λόγο αυτό έχει προταθεί και χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο μία μέθοδος προσδιορισμού του ορίου φτώχειας με αναφορά στο εισόδημα που ισχύει ως «κανονικό» στη συγκεκριμένη κοινωνία. Γεγονός είναι ότι το τελευταίο παράδειγμα, δηλαδή η αδυναμία να χρησιμοποιηθεί ο δείκτης φτώχειας ως μέσο σύγκρισης πληθυσμών διαφορετικών χωρών, δείχνει ταυτοχρόνως ότι η φτώχεια δεν αποτελεί φαινόμενο που μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά με οικονομικούς όρους και μάλιστα όρους αντικειμενικά μετρήσιμους.

Αντίθετα, σημαντικό φαίνεται ότι είναι αυτό που καταγράφεται στη συνείδηση των ανθρώπων ως όριο φτώχειας – ή ακριβέστερα: ως σύνολο αγαθών πρώτης ανάγκης, η έλλειψη ενός εκ των οποίων συνιστά κατάσταση φτώχειας – και αυτό προφανώς είναι διαφορετικό για κάθε κοινωνία. Για το λόγο αυτό έχουν γίνει σοβαρές προσπάθειες να καθοριστεί το όριο της φτώχειας με κριτήριο την αντιπροσωπευτική άποψη σχετικά με τη φτώχεια που επικρατεί στη συγκεκριμένη κοινωνία. Έτσι μπορεί να είναι φυσικό αγαθά όπως η τηλεόραση, το ψυγείο, η ηλεκτρική κουζίνα κ.λπ. να αποτελούν είδη

πολυτελείας για τους κατοίκους των περισσοτέρων χωρών της γης και συνεπώς, η έλλειψή τους εκεί να μην πιστοποιεί κατάσταση φτώχειας, το αντίθετο όμως να συμβαίνει στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, όπως είναι αυτές των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στις τελευταίες, τα παραπάνω αγαθά θεωρούνται απολύτως απαραίτητα και η έλλειψή τους – εφόσον οφείλεται σε αδυναμία απόκτησής τους – πιστοποιεί κατάσταση φτώχειας.

Φυσικό είναι να περιμένει κανείς δυσκολίες στον ορισμό της φτώχειας με αυτόν τον τρόπο εξαιτίας της προσδοκίας ότι άτομα από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες και διαφορετικό εισόδημα θα τείνουν σε πολύ διαφορετικές μεταξύ τους εκτιμήσεις. Η αλήθεια όμως, είναι ότι οι εκτιμήσεις δεν διαφέρουν μεταξύ τους σημαντικά, αν και είναι σαφής η τάση των ανθρώπων να ορίζουν τόσο υψηλότερα το όριο της φτώχειας όσο υψηλότερο είναι το εισόδημά τους.

Σαφής είναι επίσης η τάση των πολιτών να ορίζουν το όριο φτώχειας πολύ υψηλότερα από εκείνο το επίπεδο στο οποίο καταλήγουν οι διάφορες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. (www.google.gr, 8/07/2007)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Επειδή δεν είναι εύκολο να αποτιμηθούν κοινά στοιχεία με βάση τον ορισμό της φτώχειας, οι κοινωνικοί επιστήμονες επέλεξαν ως κριτήριο ένα κοινό χαρακτηριστικό, **το εισόδημα** και με βάση αυτό μετρούν τη φτώχεια **σε απόλυτη και σχετική**.

Η φτώχεια είναι ένα **οικουμενικό φαινόμενο** και έχει να κάνει κυρίως με παγκόσμια διαστρωμάτωση, την παγκόσμια οικονομία και τις κοινωνικές

ανισότητες, καθώς σχετική – κυρίως – φτώχεια συναντάμε σε όλα τα κράτη, ακόμα και στα οικονομικά ισχυρά.

Μία από τις βασικότερες αιτίες της φτώχειας είναι **η κοινωνική διαστρωμάτωση**, η οποία είναι χαρακτηριστικό της κοινωνίας και δεν υποδηλώνει μόνο διαφορές μεταξύ των ατόμων. **Η άνιση κατανομή των πλουτοπαραγωγικών πηγών του εισοδήματος και των περιουσιακών στοιχείων** μεταξύ των ατόμων και των κρατών είναι πηγές της φτώχειας. Επιδείνωση της φτώχειας στο επίπεδο του κοινωνικού συνόλου προκαλούν **και τα φαινόμενα φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας**.

Επειδή ένα ακόμη χαρακτηριστικό της φτώχειας είναι η **αναπαραγωγή της από γενιά σε γενιά** μέσα από τα περιουσιακά στοιχεία, με τα οποία κληρονομούνται συνήθως τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, η φτώχεια διαιωνίζει τις κοινωνικές ανισότητες. Αυτό προκύπτει μέσω της μακροχρόνιας διαβίωσης μιας οικογένειας ή ενός ατόμου με χαμηλό εισόδημα.

Τέλος, στα χαρακτηριστικά της φτώχειας μπορούμε να προσθέσουμε και το γεγονός ότι **εξαρτάται και από τα ατομικά χαρακτηριστικά** του καθενός ή και ακόμα από διάφορα απρόοπτα συμβάντα της ζωής.

Ακόμη, σχετικά με το άτομο, όπως αναφέρθηκε σε άλλη υποενότητα (ψυχολογικές συνέπειες της φτώχειας στο άτομο), η φτώχεια μπορεί να οδηγήσει στην **απομόνωση** και στην **περιθωριοποίηση** εκείνου που τη βιώνει. (Γκίκας Σωκράτης, Κοινωνικά προβλήματα, σελ. 145-151)

Βασικά χαρακτηριστικά της φτώχειας στη Ελλάδα

3. Το ποσοστό φτώχειας ορίζεται ως το ποσοστό των νοικοκυριών με εισόδημα που είναι κάτω από το 60% του διάμεσου εισοδήματος.
4. Για τα εισοδήματα του 2004, το όριο της φτώχειας ήταν στα 5.649,78 ευρώ ανά άτομο ετησίως ή για ένα νοικοκυριό με δυο ενηλίκους και δύο εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 13 ετών ήταν 11.864 ευρώ.
5. Με βάση τα εισοδήματα του 2004, το 19,6% των πολιτών της χώρας ήταν μέλος νοικοκυριού με εισόδημα κάτω του ορίου της φτώχειας.
6. Το ποσοστό για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών υπολογίζεται στο 27,9% του συνολικού πληθυσμού, ενώ για άτομα ηλικίας 16 έως 24 ετών είναι 22,7%.
7. Το ποσοστό οικονομικής επισφάλειας των εργαζομένων είναι 12,9% ενώ των μη εργαζομένων είναι 25,9% και των ανέργων 32,8%.
8. Τα περισσότερα από τα φτωχά νοικοκυριά δεν είναι πολύ χαμηλότερα από το όριο της φτώχειας.
9. Το 50% των φτωχών νοικοκυριών είναι συγκεντρωμένο πολύ κοντά στο όριο της φτώχειας. Αυτό το στοιχείο καταγράφεται στην έρευνα ως «το βάθος ή το χάσμα της φτώχειας», δηλαδή πόσο απέχει η διάμεσος του εισοδήματος των φτωχών νοικοκυριών από το όριο της φτώχειας. Λαμβάνουμε μόνο τα φτωχά νοικοκυριά – αυτά που είναι κάτω από το 60% και στη συνέχεια βλέπουμε πόσο απέχει από το όριο της φτώχειας το δικό τους εισόδημα. Απέχει περίπου 1.360 ευρώ το χρόνο, είναι δηλαδή 24,1% κάτω από το όριο της φτώχειας.
10. Το 50% των φτωχών νοικοκυριών έχει εισόδημα πάνω από το 75,9% του ορίου της φτώχειας.

Είναι δηλαδή συγκεντρωμένα πολλά νοικοκυριά κοντά στο όριο.

Γραφείο Τύπου Δελτία Τύπου,

Σελίδες Δελτίων Τύπου

Αθήνα, 8 Αυγούστου 2007

2.3 ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

1) ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

Στα μέσα του αιώνα που τελείωσε, στα πλουσιότερα κράτη του κόσμου υπήρχε η βεβαίωση ότι η φτώχεια θα μπορούσε να ξεπεραστεί.

Σήμερα όμως, παρά τον διπλασιασμό των εθνικών εισοδημάτων, στις περισσότερες χώρες από το 1950 και μετά, ένα σημαντικό ποσοστό των παιδιών τους

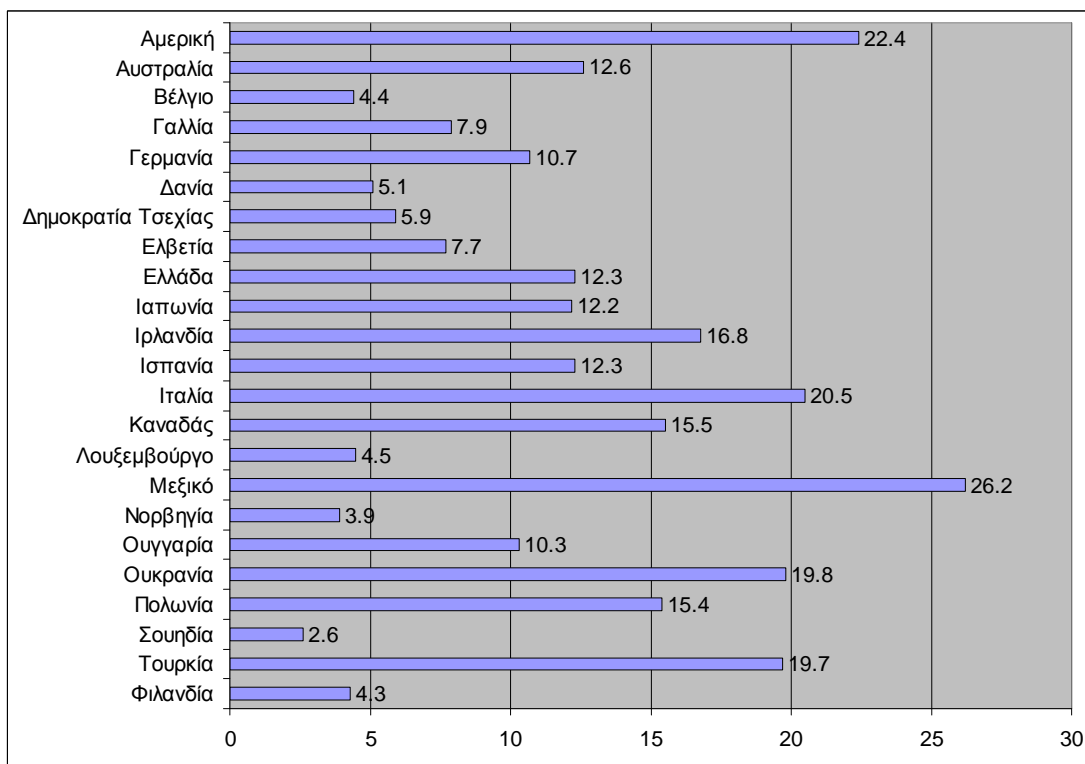
εξακολουθούν να ζουν σε οικογένειες τόσο φτωχές ώστε να διακυβεύεται η υγεία και η ανάπτυξή τους.

Τέτοιες στατιστικές αντιπροσωπεύουν τις στερήσεις και τα βάσανα εκατομμυρίων παιδιών. Αντιπροσωπεύουν επίσης την αποτυχία να ισχύουν τα ίδια δικαιώματα για ισότητα, εκπαίδευση και ίσες ευκαιρίες, μ' αυτά που ισχύουν στις ανεπτυγμένες χώρες. Είναι γεγονός ότι τα παιδιά των φτωχών δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με τα παιδιά των πλουσίων.

Για την καλύτερη κατανόηση της κατάστασης αναφέρεται ότι:

4. Το ένα στα έξι παιδιά στον αναπτυγμένο κόσμο ζει σε συνθήκες φτώχειας.
5. Στην Ισπανία, στην Τσεχία, στην Ουγγαρία και την Πολωνία υπάρχουν σημαντικά ποσοστά απόλυτης.
6. Οι χώρες με τα χαμηλότερα επίπεδα παιδικής φτώχειας έχουν τα υψηλότερα επίπεδα του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος.

(Εκμετάλλευση Ανηλίκων, Άρσις, τεύχος περιοδικού 5^ο,
Ιούλιος 2000)

Per cent of children below the poverty line

Πίνακας 1: «Ποσοστά παιδικής φτώχειας σε 23 χώρες»

Η αναλογία των παιδιών που ζουν στην φτώχεια έχει αυξηθεί σε 17 από 24 χώρες του κόσμου σε σχέση με το 1990 σύμφωνα με τα κέντρα ερευνών της Unicef. Συγκεκριμένα:

<i>Χώρα</i>	<i>Ποσοστό παιδικής φτώχειας</i>
Δανία	2,4%
Φιλανδία	2,8%
Νορβηγία	3,4%
Σουηδία	4,2%
Ελβετία	6,8%
Δημοκρατία Τσεχίας	6,8%
Γαλλία	7,5%
Βέλγιο	7,7%
Ουγγαρία	8,8%
Λουξεμβούργο	9,1%
Ολλανδία	9,8%
Γερμανία	10,2%
Αυστρία	10,2%
Ελλάδα	12,4%
Πολωνία	12,7%
Ισπανία	13,3%
Ιαπωνία	14,3%
Αυστραλία	14,7%
Καναδάς	14,9%
Ηνωμένο Βασίλειο	15,4%
Πορτογαλία	15,6%
Ιρλανδία	15,7%
Νέα Ζηλανδία	16,3%
Ιταλία	16,6%
ΗΠΑ	21,9%
Μεξικό	27,7%

Έκθεση της Unicef για την Κατάσταση των Παιδιών το 2005

(21/3/2005)

Μόλις τρεις μήνες μετά την τρομερή καταστροφή που προκλήθηκε από τις τεράστιες υδάτινες μάζες του τσουνάμι η Εκτελεστική Διευθύντρια της UNICEF Κάρολ Μπέλαμι δηλώνει πως 400.000.000 παιδιά – σχεδόν το 1/5

των παιδιών του κόσμου – στερούνται ακόμα και την ελάχιστη ποσότητα του καθαρού νερού που χρειάζονται για να ζήσουν.

Σύμφωνα με την έκθεση της UNICEF για την Κατάσταση των Παιδιών στον Κόσμο 2005, το 21% των παιδιών στις αναπτυσσόμενες χώρες στερούνται πρόσβασης σε νερό, ζώντας σε απόσταση μεγαλύτερης των 15 λεπτών με τα πόδια από την κατοικία τους σε κάποια πηγή καθαρού νερού. Επιπρόσθετα, ένας συγκλονιστικός αριθμός 2,6 δισεκατομμυρίων ανθρώπων, δεν έχουν πρόσβαση σε στοιχειώδεις εγκαταστάσεις υγιεινής. Αυτές οι στερήσεις κοστίζουν σε πολλούς τη ζωή τους και είναι αιτία για τουλάχιστον 1.600.000 από τους 11.000.000 προλαμβανόμενους θανάτους παιδιών κάθε χρόνο. Αυτή η χρονιά μας εισάγει στην Διεθνή Δεκαετία Δράσης «Νερό για τη Ζωή» - μια διεθνής προσπάθεια για να φέρει ασφαλές νερό και βασική υγιεινή στα σπίτια και τα σχολεία σε όλο τον κόσμο. Η παροχή αυτών των υπηρεσιών στις φτωχότερες οικογένειες είναι το επίκεντρο των προσπαθειών για να επιτευχθούν πολλοί από τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας για το 2015 – ειδικότερα εκείνος που απαιτεί από την ανθρωπότητα να περικόψει τους προλαμβανόμενους παιδικούς θανάτους κατά τουλάχιστον τα δύο τρίτα.

Από το 1990, ο κόσμος γνώρισε ένα κύμα αύξησης στη χρήση ασφαλούς νερού παγκοσμίως – από 77% σε 83%, ένα δισεκατομμύριο επιπλέον άνθρωποι. Όμως μένει πολύς ακόμα δρόμος να διανυθεί. Με τη ζήτηση για το νερό να είναι υψηλότερη από ποτέ, η πλάστιγγα κλίνει εις βάρος των φτωχών όταν αποφασίζεται το που θα πάνε τα αποθέματα. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του νερού για τη Ζωή, η UNICEF θα υποστηρίξει σθεναρά συνεργάτες, συμπεριλαμβανομένων κυβερνήσεων κοινωνικών οργανισμών και κοινοτήτων σε πάνω από 90 χώρες, για να επιτύχει την παροχή ασφαλούς νερού και υγιεινής σε σπίτια και σχολεία, να προωθήσει την ενημέρωση για την υγιεινή και να ισχυροποιήσει τις εθνικές πολιτικές για την προστασία των φτωχότερων παιδιών.

Η UNICEF συνεχίζει να ηγείται των παγκόσμιων προσπαθειών ανακούφισης για την αποκατάσταση της πρόσβασης σε νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής σε οικογένειες στις περιοχές που επλήγησαν από το τσουνάμι και σε άλλες καταστάσεις επείγουσας ανάγκης.

Unicef

à Βασικά προγράμματα της Unicef:

- Προσφορά της καλύτερης δυνατής αρχής στη ζωή
- Προσφορά βοήθειας στα παιδιά ώστε να επιβεβαιώσουν και να αναπτυχθούν.
- Αποστολή παιδιών σε σχολείο
- Δημιουργία προστατευτικού περιβάλλοντος για παιδιά.

à Τομείς που δραστηριοποιείται η Unicef:

• Εκπαίδευση	• Παιδική Προστασία	• Νερό & υγιεινή
• Εμβολιασμοί	• Γυναίκες	• Διατροφή
• HIV/AIDS	• Παιδιά πολέμου	• Μητρικός θηλασμός
• Πρώτη παιδική ηλικία		• Επείγουσες ανάγκες

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη και την ευημερία κάθε παιδιού. Είναι το θεμέλιο κάθε προόδου για τα άτομα, τις κοινωνίες και τις χώρες. Μια δεκαετία μετά το 1990, χάρη και στις προσπάθειες της Unicef, 50.000.000 παιδιά περισσότερα εγγράφονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Παρόλα αυτά υπολογίζονται σε 115.000.000 τα παιδιά που δεν πηγαίνουν στο σχολείο, στην πλειοψηφία τους κορίτσια, ενώ πολλά είναι εκείνα που αναγκάζονται να το εγκαταλείψουν εξαιτίας της φτώχειας και άλλων οικογενειακών ή κοινωνικών πιέσεων με ανυπολόγιστες συνέπειες για τη μελλοντική τους ζωή.

Παιδική προστασία

Περίπου 218.000.000 παιδιά απασχολούνται σε διάφορες μορφές παιδικής εργασίας, εκ των οποίων τα 216.000.000 σε βαριές και επικίνδυνες εργασίες όπως σε ορυχεία, με χημικά και εντομοκτόνα στη γεωργία ή με επικίνδυνα μηχανήματα.

Εκατομμύρια κορίτσια δουλεύουν ως οικιακοί βοηθοί. Πολλά εκατομμύρια παιδιά αντιμετωπίζουν φρικτές καταστάσεις, 1.200.000 πέφτουν θύματα εμπορίας, 5.700.000 σε διάφορες μορφές δουλειάς, 1.800.000 σε πορνεία. Πάνω από το 70% των εργαζόμενων παιδιών εργάζονται σε αγροτικές δουλειές. Η περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού έχει το μεγαλύτερο αριθμό εργαζόμενων παιδιών 5 με 14 ετών ενώ στην Αφρική σχεδόν 1 στα 3 παιδιά κάτω των 15 ετών, εργάζεται.

Η Unicef προωθεί την εφαρμογή της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Παιδιού, ενώ στις χώρες με ιδιαίτερα έντονο το πρόβλημα εφαρμόζει ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προσαρμοσμένα στις κατά τόπους ειδικές συνθήκες και τις ανάγκες των παιδιών.

Παιδιά που ζουν στη φτώχεια.

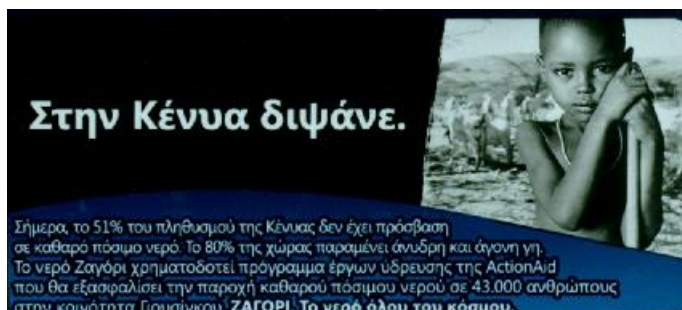
Τα παιδιά που ζουν στη φτώχεια στερούνται τα δικαιώματά τους σε επιβίωση, υγεία και διατροφή. Εκατομμύρια παιδιά στερούνται τροφής, νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής, πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες υγείας, στέγης, εκπαίδευσης.

Εκατομμύρια παιδιά πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης, βίας και κακοποίησης.

Η πολυδιάστατη φύση της φτώχειας, σημαίνει πως για να τη μειώσουμε απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.

- Προαγωγή της οικογένειας ως πρώτης γραμμής άμυνας για τα παιδιά.
- Ενθάρρυνση τοπικών λύσεων και συμμετοχής τοπικών κοινωνιών στην παροχή ενός ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών.
- Εξάλειψη των διακρίσεων φύλου επιδιώκοντας πολιτικές στην αγορά εργασίας.
- Επέκταση των βασικών κοινωνικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών.
- Κινητοποίηση παραγόντων. Κυβερνήσεις, διεθνή οικονομικά ιδρύματα και οργανισμοί πρέπει να κινητοποιηθούν για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας. (Άρσις, τεύχος 3^ο, Δεκέμβριος 2005)

Action Aid

Η Action Aid αποτελεί μια διεθνή, αναπτυξιακή οργάνωση που αγωνίζεται στο πλευρό των κατοίκων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών για έναν κόσμο χωρίς φτώχεια και ανισότητα.

Ξεκίνησε τη δράση της το 1972 και μέχρι σήμερα υλοποιεί αναπτυξιακά προγράμματα σε περισσότερες 40 χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, επηρεάζοντας θετικά τη ζωή εκατομμυρίων φτωχών ανθρώπων.

Όραμα της Action Aid είναι ένας κόσμος απαλλαγμένος από τη φτώχεια όπου κάθε άνθρωπος θα μπορεί να ζει με αξιοπρέπεια και να απολαμβάνει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι αξίες της Action Aid:

- 1) Αμοιβαίος σεβασμός. Αναγνώριση της αξίας όλων των ανθρώπων.
- 2) Δίκαιο και δικαιοσύνη. Ίση ευκαιρία σε όλους, ανεξάρτητα από τη φυλή, ηλικία, γένος, σεξουαλικό προσανατολισμό, κοινωνική θέση, έθνος, θρησκεία.
- 3) Ειλικρίνεια και διαφάνεια. Υπευθυνότητα σε όλα τα επίπεδα για την αποτελεσματικότητα των ενεργειών.
- 4) Αλληλεγγύη με τους φτωχούς, αδύναμους και περιθωριοποιημένους.
- 5) Θάρρος της πεποίθησης.

Action Aid

Η ActionAid αποτελεί μια μοναδική συνεργασία ανθρώπων που αγωνίζονται για έναν καλύτερο κόσμο, έναν κόσμο χωρίς φτώχεια. Συνεργάζεται με τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους σε περισσότερες από 40 χώρες, με στόχο την καταπολέμηση των αιτιών της φτώχειας μέσω της εξάλειψης της αδικίας και της ανισότητας που την προκαλούν.

Σε επίπεδο κοινοτήτων

Η ActionAid δουλεύει τοπικά, σε επίπεδο κοινοτήτων υλοποιώντας έργα αναπτυξιακής υποδομής, υποστηρίζοντας τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους να αναγνωρίσουν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους αναλαμβάνοντας μόνοι τους την ευθύνη της δικής τους ανάπτυξης. Επίσης, όπου είναι δυνατόν, η ActionAid δουλεύει με τοπικούς συνεργάτες και τοπικούς φορείς, ώστε να διασφαλίσει ότι το έργο που έχει ξεκινήσει θα συνεχιστεί, ακόμα και όταν η οργάνωση σταματήσει πλέον να βρίσκεται στην περιοχή. (www.google.com, 24/08/2007).

Σε διεθνές επίπεδο

Η ActionAid συμμετέχει σε παγκόσμια δίκτυα άσκησης πίεσης με στόχο να επηρεάσει τις αποφάσεις και τις πολιτικές της διεθνούς κοινότητας που διαιωνίζουν τις αιτίες της φτώχειας και επιδρούν άμεσα στη ζωή εκατομμυρίων φτωχών ανθρώπων στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Ως **Σύμβουλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών σε θέματα ανάπτυξης από το 1991**, συμμετέχουμε στην μεγάλη προσπάθεια αλλαγής των συνθηκών ζωής των συνανθρώπων μας στον αναπτυσσόμενο κόσμο, προωθώντας σκέψεις,

προτάσεις, δράσεις και πολιτικές που σέβονται και προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι προτεραιότητες της ActionAid

Η στρατηγική της ActionAid για την καταπολέμηση της φτώχειας καθορίζει και τις προτεραιότητες της που επικεντρώνονται σε έξι θεματικές περιοχές: την εκπαίδευση, την πρόληψη και καταπολέμηση του HIV/AIDS, την ενδυνάμωση του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία, την επάρκεια τροφής και νερού, την ανταπόκριση σε έκτακτες ανάγκες με την παροχή επείγουσας ανθρωπιστικής βοήθειας και την ενίσχυση της ειρήνης και της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Η διεθνής μας στρατηγική «Rights to End Poverty» έχει 4 βασικούς στόχους:

1. Την υποστήριξη και ενδυνάμωση των φτωχών και περιθωριοποιημένων ανθρώπων προκειμένου να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους. Αυτό πραγματοποιείται εφοδιάζοντάς τους με τα αγαθά, τις υπηρεσίες, τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχουν ανάγκη, ώστε οι ίδιοι να είναι σε θέση να επιφέρουν πραγματικές και μόνιμες αλλαγές στη ζωή τους.

2. Την αφύπνιση και ενημέρωση της κοινής γνώμης με σκοπό τη διαμόρφωση ενός κλίματος αλληλεγγύης ανάμεσα στις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες και τις αναπτυσσόμενες και την ενίσχυση του παγκόσμιου κινήματος κατά της φτώχειας.

3. Την άσκηση πίεσης και επιρροής στη διεθνή κοινότητα και τα κέντρα λήψεως αποφάσεων, για τη χάραξη μιας πιο υπεύθυνης και αποτελεσματικής πολιτικής απέναντι στους φτωχότερους λαούς της γης.

4. Την ενδυνάμωση της θέσης και του ρόλου των γυναικών στην οικογένεια και στην τοπική κοινωνία, αναγνωρίζοντας παράλληλα τις

διαφορετικές ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες γυναικών και ανδρών.
(www.google.com, 24/08/2007)

Δουλεύοντας μαζί για μια ζωή χωρίς φτώχεια!

Η νέα μας στρατηγική! (2007-2010)

Η νέα στρατηγική της **ActionAid Ελλάς** αποτελεί ένα δυναμικό πλάνο δράσης για τα επόμενα 4 χρόνια. Σκοπό έχει να ενδυναμώσει την θέληση όλων των εταίρων και των συνεργατών μας και να μας δώσει τη δυνατότητα να επικοινωνήσουμε στο κοινό και στους υποστηρικτές μας το πλαίσιο του έργου μας για την καταπολέμηση της φτώχειας με απώτερο στόχο να μεγιστοποιήσουμε την αποτελεσματικότητά μας και να επεκτείνουμε τη δράση μας. Οι προτεραιότητές μας για τα επόμενα τέσσερα χρόνια:

Η ενδυνάμωση της εταιρικής μας εικόνας επικοινωνώντας στο εξωτερικό μας περιβάλλον: την αντίληψή μας για τις αιτίες της φτώχειας και της αδικίας, την ταυτότητά μας και την ιδιαίτερη προσέγγισή μας που βασίζεται στα αναφαίρετα ανθρώπινα δικαιώματα.

Προκειμένου να συνεχίσουμε να στηρίζουμε τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους ανθρώπους και να καταπολεμούμε τις βασικές αιτίες της φτώχειας. Θα αυξήσουμε τους πόρους μας επιδιώκοντας ταυτόχρονα να διαφοροποιήσουμε τις πηγές των εσόδων μας, ώστε να παράγουμε ακόμα περισσότερο έργο.

Η πραγματοποίηση εκστρατειών για αλλαγές στην αναπτυξιακή πολιτική υπέρ των δικαιωμάτων των φτωχών και περιθωριοποιημένων ανθρώπων, καθώς και η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση του κοινού για τη στήριξη αυτών των αλλαγών.

Η ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς και δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να μεγιστοποιήσουμε τις προσπάθειές μας για την εξάλειψη της φτώχειας και της αδικίας.

Η στενή συνεργασία με την ActionAid International, η διαδραμάτιση ενεργού ρόλου στην εξέλιξη του οργανισμού και η μέγιστη συνεισφορά στην αποστολή μας.

Θα επικεντρωθούμε....

Τα επόμενα 4 χρόνια, το έργο μας θα επικεντρωθεί στο **Δικαίωμα για Τροφή** και στα **Δικαιώματα των Γυναικών**, ενώ θα συνεχίσουμε την επιτυχημένη μας δράση προωθώντας το **Δικαίωμα στην Εκπαίδευση**.

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Η Κοινωνική Υπηρεσία του Συλλόγου λειτούργησε για πρώτη φορά το 1997 για την πραγματοποίηση των στόχων του μικρού Ανδρέα. Από τότε μέχρι σήμερα, προσπαθεί να φανεί αντάξια του οράματος και της επιθυμίας του μικρού ιδρυτή του Συλλόγου.

Βασικοί στόχοι είναι:

- Η παροχή κάθε δυνατής βοήθειας και υποστήριξης ηθικής, οικονομικής, ψυχολογικής σε όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από υπηκοότητα.

- Η παροχή κάθε δυνατής βοήθειας σε παιδιά που έχουν σοβαρά προβλήματα υγείας και χρειάζονται ιατρική περίθαλψη σε Νοσοκομείο του Εσωτερικού ή του Εξωτερικού.

- Η παροχή κάθε δυνατής βοήθειας και υποστήριξης σε παιδιά θύματα κακοποίησης, σε παιδιά που εξωθούνται στην επαιτεία και ορισμένες φορές στην πορνεία.

- Η παροχή κάθε δυνατής βοήθειας και υποστήριξης σε γονείς εξαφανισθέντων παιδιών και υποστήριξη ερευνών για εξαφανισθέντα παιδιά ή παιδιά θύματα απαγωγής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Σύλλογος στην προσπάθεια που κάνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παιδιών, έχει την αμέριστη συμπαράσταση και στήριξη Δημόσιων και Ιδιωτικών Φορέων, των Εισαγγελιών αλλά και της Αστυνομίας. Με τη συνεργασία και τη συμπαράσταση ανθρώπων με ευαισθησία για τα παιδιά, βρίσκονται λύσεις και αντιμετωπίζονται αμεσότερα και ευκολότερα τα προβλήματά τους.

ΣΤΗΡΙΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Απευθύνεται σε:

Παιδιά οικονομικά αδύναμων οικογενειών ανεξάρτητα από θρησκεία, εθνικότητα και φυλή.

Οικογένειες των παιδιών.

Σκοπός είναι:

Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και αντιμετώπιση των προβλημάτων επιβίωσης με την παροχή υλικής στήριξης.

Η υποστήριξη παιδιών σε είδος αποτελεί σημαντικό κομμάτι της συνολικής δράσης του συλλόγου.

Από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας του, ο σύλλογος συνέβαλλε και εξακολουθεί να συμβάλει στην προσπάθεια στήριξης αδύναμων οικονομικά παιδιών και των οικογενειών τους.

Η τράπεζα ειδών του συλλόγου λειτουργεί στην Αθήνα, στον Πύργο Ηλείας, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα, στην Κόρινθο και στη

Χαλκίδα. Τρόφιμα, ρούχα, παιχνίδια, σχολικά, είδη οικιακής χρήσης κ.α. τα οποία προσφέρονται από τον απλό κόσμο αλλά και από εταιρείες που θέλουν να συμβάλλουν στο έργο του συλλόγου, προσφέρονται σε πολλές οικογένειες για την κάλυψη βασικών αναγκών τους.

Όμως οι δραστηριότητες του συλλόγου δεν περιορίζονται στην τράπεζα ειδών. Γίνεται προσπάθεια να βρεθούν σχολές ιδιωτικές ή μη, καθώς και φροντιστήρια για παιδιά οικογενειών που στηρίζει. Επίσης γίνεται μεσολάβηση για τη μεταγραφή παιδιών άπορων οικογενειών στην πόλη διαμονής τους. Και για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, υπάρχει φροντίδα. Τους εξασφαλίζουμε μεταφορικό μέσο για τις μετακινήσεις τους, ώστε να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες που δικαιούνται και πρέπει να έχουν όπως όλα τα παιδιά.

Αρκετές φορές δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουν δωρεάν θεατρικές παραστάσεις τα παιδιά μας και εμείς σε συνεννόηση με το θέατρο δίνουμε αυτή τη δυνατότητα και σε παιδιά αδύναμων οικογενειών.

Σε αρκετές περιπτώσεις καλύφθηκαν ανάγκες σε σχολεία ακριτικών περιοχών. Μια τέτοια περίπτωση ήταν αυτή του Δημοτικού Σχολείου του καταυλισμού αθιγγάνων του Δήμου Σοφάδων στην Καρδίτσα. Διατέθηκε ένα μεγάλο ποσό για την κάλυψη της τροφοδοσίας των μαθητών για όλο το έτος και συγχρόνως έγινε επίσκεψη στο σχολείο με εθελοντές και κοινωνικούς λειτουργούς.

Ο Σύλλογος οργάνωσε ανθρωπιστική αποστολή στη Σερβία κατά τη διάρκεια του πολέμου. Κινητή ιατρική μονάδα του Συλλόγου με εθελοντές και γιατρούς και φορτηγά που μετέφεραν 100 τόνους τρόφιμα, φάρμακα και ρούχα έφτασαν στη Γιουγκοσλαβία και προσπάθησαν να απαλύνουν τον πόνο μικρών και μεγάλων. Με πρωτοβουλία του Συλλόγου και με τη βοήθεια των Κινητών Ιατρικών Μονάδων που διαθέτει μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα παιδιά με σοβαρά προβλήματα υγείας, για να νοσηλευθούν σε ελληνικά νοσοκομεία. Δυο από αυτά τα παιδιά ήταν ο μικρός Gregor και ο μόλις 28 μηνών Kolza, που μεταφέρθηκαν στο Ωνάσειο για να χειρουργηθούν. Μετά το τέλος του

πολέμου, η Ολυμπιακή Αεροπορία έκανε την πρώτη της τιμητική πτήση στη Γιουγκοσλαβία μεταφέροντας τους ανθρώπους του Συλλόγου, που είχαν πάρει μέρος στην αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας.

Οι σεισμόπληκτοι της Τουρκίας χρειάστηκαν βοήθειά και ο Σύλλογος βρέθηκε κοντά τους. Σε συνεργασία με το Δήμο Πειραιά έστειλε είδη πρώτης ανάγκης στα παιδιά και στις οικογένειες τους.

Ο μεγάλος σεισμός στην Αθήνα δημιούργησε προβλήματα σε πολλές περιοχές της πόλης. Σε συνεργασία με τους Δήμους, τις Νομαρχίες και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας ο Σύλλογος βρέθηκε στο πλευρό των σεισμοπλήκτων με εθελοντές, προσφέροντας φαγητό, ρούχα και πρώτες βοήθειες με τις κινητές ιατρικές μονάδες του.

Ομάδα εθελοντών βοήθησε στη συσκευασία τροφίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης για το δοκιμαζόμενο λαό του Ιράκ.

Σε όλη την Ελλάδα αλλά κυρίως στα νησιά του Αιγαίου, είναι μεγάλη η προσέλευση λαθρομεταναστών. Έρχονται ολόκληρες οικογένειες με όνειρα για μια καλύτερη ζωή που δυστυχώς τις περισσότερες φορές δεν πραγματοποιούνται. Συνήθως τα όνειρα των μεγάλων παρασέρνουν και μικρά παιδιά ακόμα και νεογέννητα. Στην Κω, ο Σύλλογος με τη βοήθεια μελών και εθελοντών βρέθηκε κοντά στα παιδιά και προσπάθησε να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής τους. Επισκέπτονταν κάθε εβδομάδα το χώρο που έμεναν, ένα χώρο διαμορφωμένο από το Δήμο του νησιού και προσέφεραν στα παιδιά τρόφιμα (κυρίως γάλα), ρούχα και παιχνίδια.

Εκτός όμως από τις προαναφερθείσες δράσεις η κοινωνική υπηρεσία του συλλόγου προσφέρει ενίσχυση σε είδος παιδιών και των οικογενειών τους, από ιδιωτική πρωτοβουλία ή μέσω παραπομπής από άλλους φορείς και υπηρεσίες.

Παιδική εργασία

Η εργασία των παιδιών στους δρόμους των μεγαλουπόλεων, εξακολουθεί να αποτελεί ένα σοβαρό και δυσεπίλυτο από ό,τι φαίνεται πρόβλημα. Χιλιάδες παιδιά εξακολουθούν να βρίσκονται σε καθεστώς αναγκαστικής εργασίας πολλές φορές από το ίδιο τους το οικογενειακό περιβάλλον.

Οι αυστηρές κυρώσεις του νόμου 3064/2002 για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων δεν μπορούν να αγγίξουν τις περιπτώσεις αυτές και οι προβλεπόμενες κυρώσεις από τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας περί παραμέλησης ανηλίκου δεν φαίνονται ικανές να αποτρέψουν τη συγκεκριμένη συμπεριφορά.

Το τίμημα είναι πολύ ακριβό για τα παιδιά που σε κάθε περίπτωση είναι θύματα εκμετάλλευσης, βρίσκονται πολλές ώρες στους δρόμους και στερούνται βασικών αγαθών.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος δε φαίνεται απλή υπόθεση. Αλλά και η παθητική αποδοχή του δεν μπορεί να συνεχίζεται, αφού ενισχύει και αναπαράγει το πρόβλημα.

Η οικονομική εκμετάλλευση των παιδιών η εμπορία ή η εργασία, αποτελεί ένα συνηθισμένο φαινόμενο, τα χαρακτηριστικά του οποίου μεταλλάσσονται συνεχώς.

Η αναγκαιότητα της ποινικής αντιμετώπισης του φαινομένου.

Αναμφίβολα το φαινόμενο απαιτεί κοινωνική παρέμβαση ώστε να εξαλειφθεί το βασικό του αίτιο, η φτώχεια. Η ευθύνη της πολιτείας για αυξημένη προστασία της ευάλωτης παιδικής ηλικίας, οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται τα παιδιά, η υποχρέωση των γονέων για προστασία των παιδιών τους, όπως και φαινόμενα γονέων που επαναπαύονται στα έσοδα των

παιδιών και αρνούνται να εργαστούν οι ίδιοι αναδεικνύουν την ανάγκη για επιβολή κυρώσεων και για μια επαρκή ποινική πρόβλεψη.

Η παιδική εργασία κάτω από άσχημες συνθήκες, γενικότερα η εκμετάλλευση ανηλίκων θεωρείται μια μορφή παιδικής κακοποίησης.

Υπάρχουν παιδιά που από την τρυφερή τους ηλικία αναγκάζονται να βγουν στη βιοπάλη της ζωής. Να αφήσουν την ξένοιαστη ζωή για να ωριμάσουν αναλαμβάνοντας τις ευθύνες της ζωής. Το τρομακτικό είναι όταν οι ίδιοι οι γονείς εξωθούν τα παιδιά τους τις περισσότερες φορές με τη βία σε καταναγκαστική εργασία. (Άρσις, Τεύχος περιοδικού 3^ο, 34-37).

Για λόγους φθινών εργατικών χεριών από τις αρχές της ανάπτυξης της βιομηχανίας συνεχιζόταν η ασυνείδητη εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης των ανηλίκων παιδιών στην οποία έθεσε τέρμα με την πάροδο των χρόνων η κρατική παρέμβαση.

Εκμετάλλευση θεωρείται η με κάθε τρόπο χρησιμοποίηση του παιδιού για να αποκομίσει οφέλη ο ενήλικας που το χρησιμοποιεί. Δείγματα εκμετάλλευσης αποτελούν η έκθεση ανηλίκου με στόχο την επαιτεία από πλευράς ενήλικα, η ώθηση του ανηλίκου σε επαιτεία, η ώθηση του ανηλίκου στην πορνεία κ.ά.

Η εικόνα στους δρόμους της Αθήνας

Της Ντίνας Θεοφιλίδη Δημοσιογράφου,

Συνεργάτη της ΑΡΣΙΣ

Η επέκταση στην Αθήνα του προγράμματος προστασίας παιδιών που εργάζονται στο δρόμο αποτέλεσε την προηγούμενη περίοδο στόχο της ΑΡΣΙΣ, στόχος που επιτυγχάνεται στο πλαίσιο του προγράμματος TACT III από τον Σεπτέμβριο του 2006 και για τα επόμενα τρία χρόνια. Ενόψει αυτού, πραγματοποιήθηκε μέσα στο χειμώνα κοινωνική έρευνα στην Αθήνα, ώστε να υπάρχει μια γενική έστω εικόνα της κατάστασης στους δρόμους της πόλης,

στην προετοιμασία για την έναρξη του προγράμματος. Η κοινωνική έρευνα πραγματοποιήθηκε από δύο ομάδες street workers και διήρκεσε 6 μέρες, από τις 20 μέχρι τις 26/2 για 10 ώρες ανά ημέρα. Ερευνήθηκαν οι περιοχές του ιστορικού κέντρου της Αθήνας, του ευρύτερου κέντρου, σταθμοί του μετρό, του ΟΣΕ και των ΚΤΕΛ και κάποιες περιοχές στην περιφέρεια, όπως η Γλυφάδα, ο Πειραιάς, το Μικρολίμανο και το Μπουρνάζι. Τα ποσοτικά στοιχεία της έρευνας αποτυπώνονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1:

Ανάλυση χαρακτηριστικών παιδιών αλβανικής καταγωγής:

Σ		
Α		
Α		

Κατανομή σε φύλο:

25 αγόρια, 18 κορίτσια, Ηλικίες: 6 -14

Επικρατέστερη πόλη προέλευσης: Φιέρι

Το περιορισμένο χρονικό διάστημα κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε η έρευνα επιτρέπει την αποτύπωση μιας γενικής μόνο εικόνας για τη μορφή του φαινομένου στην Αθήνα. Τα χαρακτηριστικά του φαινομένου μπορούν επομένως να συνοψιστούν στα εξής:

- Τα παιδιά κυκλοφορούν στους δρόμους αρκετά ατημέλητα και σε πολλές περιπτώσεις η εικόνα τους παραπέμπει σε πολύ κακές συνθήκες διαβίωσης.

- Πουλάνε χαρτομάντιλα και gadgets και πολλές φορές απλώς ζητιανεύουν.

- Ο κόσμος τα αντιμετωπίζει με εχθρότητα και επιφύλαξη με αποτέλεσμα τα παιδιά να δυσκολεύονται να ανοιχτούν και να μιλήσουν για τον εαυτό τους. Επίσης δείχνουν αρκετά αγχωμένα και κάποιες φορές συμπεριφέρονται επιθετικά.

- Τα παιδιά αλβανικής καταγωγής συστηματικά αρνούνται /φοβούνται να παραδεχτούν ότι η καταγωγή τους είναι από την Αλβανία.

- Οι περιοχές όπου «δουλεύουν» είναι μοιρασμένες ανάμεσα στους Αλβανούς και τους Έλληνες Αθίγγανους και οι μεν δεν επεμβαίνουν στις περιοχές των δε.

- Τα παιδιά συνοδεύονται στις περισσότερες περιπτώσεις από τους γονείς, που ακολουθούν από απόσταση ασφαλείας.

- Η περίπτωση των Ελλήνων Αθίγγανων είναι εντελώς διαφορετική από αυτή των Αλβανών. Τα παιδιά δουλεύουν, πουλώντας λουλούδια/ μπαλόνια ή παίζοντας όργανα μαζί με τους γονείς τους ή απλώς ακολουθούν τους γονείς, οι οποίοι δουλεύουν.

Τα γενικά αυτά συμπεράσματα σε συνδυασμό με την εμπειρία της ΑΡΣΙΣ, που αποκτήθηκε από την εφαρμογή των δύο προηγούμενων προγραμμάτων, θα αποτελέσουν τη βάση του σχεδιασμού του τρόπου δουλειάς και των δράσεων που θα ξεκινήσουν το Σεπτέμβρη 2006.

Εκπαίδευση και φτώχεια

α) Κοινωνικός αποκλεισμός

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που περιλαμβάνει οικονομικές και μη οικονομικές διαστάσεις. Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού ταυτίζεται άμεσα με την φτώχεια. Η σχέση της εκπαίδευσης με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια είναι αρκετά πολύπλοκη. Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού ορίζει ότι οι «κοινωνικά αποκλεισμένοι» στερούνται βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων όπως το δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην απασχόληση, στην κοινωνική ασφάλεια, στην υγεία, στη στέγαση κ.ο.κ. Έτσι, οι ανισότητες στην εκπαίδευση συνιστούν μια μορφή εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού, τη στιγμή που αποτελούν περιορισμό της άσκησης ενός από τα βασικότερα δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα για εκπαίδευση. Σαρρής Μιχάλης, Έκφραση έκθεση, σελ.42-44).

Η μέτρηση της έκτασης του εκπαιδευτικού αποκλεισμού γίνεται με τη βοήθεια δεικτών που αφορούν: α) τις ανισότητες που υφίστανται ανάμεσα σε διάφορες κοινωνικές κατηγορίες β) τις κοινωνικά προσδιορισμένες ανισότητες πρόσβασης και επποχίας στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Στην πρώτη περίπτωση υπάρχουν τρεις κατηγορίες δεικτών που αφορούν: α) τον αναλφαβητισμό β) την ολοκλήρωση της βασικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης γ) το επίπεδο εκπαίδευσης των ενηλίκων.

Όσον αφορά τον εντοπισμό των ανισοτήτων πρόσβασης στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες, χρησιμοποιούνται οι Δείκτες Άνισης Πρόσβασης. Τέλος, οι διαφοροποιήσεις που υφίστανται ανάμεσα των φτωχών και των μη φτωχών οικογενειών προσεγγίζονται με τη βοήθεια της Έρευνας Οικογενειών Προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ του 1981-1982.

β) Φτώχεια και εκπαιδευτικές ανισότητες

Ποσοστιαία κατανομή των φτωχών νοικοκυριών κατά επίπεδο εκπαίδευσης του αρχηγού νοικοκυριού

Επίπεδο εκπαίδευσης αρχηγού νοικοκυριού	Μέθοδος Ιου Δεκαμορίου (%)	Μέθοδος ΕΟΚ (%)	Μέθοδος BECKERMAN (%)	Μέθοδος SPL (%)	Μέθοδος LPL (%)	Μέθοδος CSP (%)
Χωρίς Δημοτικό	32.1	26.4	28	31.5	39.5	28.7
Απόφοιτος Δημοτικού	53	51.6	52.2	47.9	44.1	48.2
Απόφοιτος Γυμνασίου	5.1	8.3	8	7.1	5	7.7
Απόφοιτος Λυκείου	5.4	8.6	7.5	7.9	5.3	9.3
Φοιτά ακόμη	3.3	2.7	2.9	4	4.8	3.5
Πτυχ. ΑΕΙ/ΤΕΙ	1.1	2.5	1.4	1.6	1.4	2.5
Σύνολο	100	100	100	100	100	100
Σύνολο φτωχών νοικοκυριών δείγματος ΕΣΥΕ	(9.92%) 644	(24.84%) 1612	(19.99%) 1297	(27.85%) 1807	(12.35%) 799	(33.44%) 2170

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1990, Επεξεργασίες του γράφοντα.

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των φτωχών νοικοκυριών δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό ή είναι απόφοιτοι δημοτικής εκπαίδευσης.

Έπειτα από στοιχεία ερευνών, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν άνισες ευκαιρίες στην εκπαίδευση.

Όπως δείχνει η ανάλυση των εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών των φτωχών και η σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των μη φτωχών, το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης της βασικής εκπαίδευσης, παρουσιάζεται σε φτωχά νοικοκυριά.

Αναλυτικά:

Κατανομή των μελών των φτωχών και των μη φτωχών νοικοκυριών κατά εκπαιδευτικό επίπεδο και βαθμό αστικότητας του τόπου διαμονής τους

ΑΣΤΙΚΟΤΗ- ΤΑ ΤΟΠΟΥ ΔΙΑΝΟΜΗΣ	ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΝΩΓΑΤΗΣ/ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ		
	ΦΤΩΧΟΙ (%) 1	ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ (%) 2	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ (ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ=100) 1/2	ΦΤΩΧΟΙ (%) 3	ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ (%) 4	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ (ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ=100) 3/4	ΦΤΩΧΟΙ (%) 5	ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ (%) 6	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ (ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ=100) 5/6	ΦΤΩΧΟΙ (%) 7	ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ (%) 8	ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗΣ (ΜΗ ΦΤΩΧΟΙ=100) 7/8
Περιφέρεια πρωτεύουσας /Λοικές αστικές περιοχές	3.03	12.12	25	15.71	30.98	50.71	57.19	46.42	123.20	24.05	10.46	229.92
Ημιαστικές περιοχές	0.75	8.00	9.37	9.73	23.39	41.59	60.55	54.26	111.59	28.95	14.35	201.74
Αγροτικές περιοχές	0.86	3.78	22.75	4.31	13.46	32.02	51.61	58.08	88.86	43.19	24.66	175.14
Εξόχιο	0.30	2.70	11.11	2.52	7.09	35.54	55.10	59.68	92.32	42.06	30.51	137.85
Σύνολο	0.90	7.72	11.65	6.48	20.95	30.93	56.22	53.17	105.73	36.38	18.14	200.55

Πηγή: Καράγιωργας κ.ά., 1990.

Σύμφωνα με στοιχεία ερευνών παρατηρήθηκε ότι το ποσοστό των φτωχών παιδιών ηλικίας 13 ετών και άνω χωρίς απολυτήριο δημοτικού ανέρχεται σε 9%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μη φτωχών παιδιών εμφανίζεται κατά πολύ μικρότερο. Διαπιστώθηκε επίσης ότι οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες που χαρακτηρίζουν τις διάφορες περιοχές της χώρα επιδρούν στη διακύμανση της συχνότητας εμφάνισης μη αποφοίτων δημοτικού μεταξύ των παιδιών τόσο των φτωχών όσο και των μη φτωχών νοικοκυριών με αποτέλεσμα να αμβλύνονται οι διαφορές μεταξύ τους.

Επίσης ύστερα από μια κατά φύλο ανάλυση, προέκυψε ότι τα αγόρια ενθαρρύνονται περισσότερο να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους απ' ότι τα κορίτσια.

Τα φτωχά παιδιά που για οποιονδήποτε λόγο έχασαν τη σχολική χρονιά, δύσκολα επαναλαμβάνουν την τάξη και εγκαταλείπουν το σχολείο, άρα οδηγούνται πρόωρα στην αγορά εργασίας.

Στο παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η συχνότητα εμφάνισης μη αποφοίτων δημοτικού μεταξύ των παιδιών των φτωχών και των μη φτωχών νοικοκυριών. Δείκτες ανισότητας και αποστέρησης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΩΝ 13 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ	Ποσοστό παιδιών χωρίς απολυτήριο δημοτικού μεταξύ παιδιών της ίδιας κατηγορίας		Δείκτης Ανισότητας- Αποστέρησης: Φτωχοί σε σχέση με τους μη φτωχούς της ίδιας κατηγορίας
	Φτωχοί (1)	Μη φτωχοί (2)	(Μη φτωχοί=100) (1)/(2)
1. ΠΕΡΙΟΧΕΣ			
Περιφέρεια πρωτεύουσας	5.31	1.10	482
Λοιπές αστικές περιοχές	9.52	2.33	408
Ημιαστικές περιοχές	8.91	4.56	195
Αγροτικές περιοχές	9.91	4.56	217
ΣΥΝΟΛΟ	8.99	2.76	325
2. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΑΡΧΗΓΟΥ ΝΟΙΚ/ΡΙΟΥ			
Επιστημονικά και ελεύθερα	2.0	2.22	900
Διευθύνοντες, αν/ρα στελέχη	-	-	-
Υπάλληλοι γραφείου	-	0.73	-
Έμποροι, πωλητές	7.89	1.63	484
Παροχή υπηρεσιών	18.42	1.09	689
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι	8.36	3.13	267
Τεχνίτες, εργάτες	4.73	1.56	303
Μη εργαζόμενοι	12.12	5.17	234
ΣΥΝΟΛΟ	8.99	2.76	3254
3. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΡΧΗΓΟΥ			
Ανωτάτη-ανωτέρα εκπαίδευση	-	0.99	-
Μέση εκπαίδευση	8.51	0.77	1105
Στοιχειώδης εκπαίδευση	4.30	1.828	235
Δεν τελείωσε Δημοτικό	15.48	6.79	228
ΣΥΝΟΛΟ	8.99	2.76	325
4. ΦΥΛΟ			
Αγόρια	9.28	2.86	324
Κορίτσια	8.70	2.65	328
ΣΥΝΟΛΟ	8.99	2.76	325

Πηγή: Χρυσάκης, 1990, σ. 260.

Είναι επομένως επιτακτική η ανάγκη για τη λήψη ειδικών μέτρων με σκοπό την απάλυνση των επιπτώσεων της φτώχειας και στον τομέα της εκπαίδευσης.

Η αύξηση των ανισοτήτων, η οποία οφείλεται στη διόγκωση των φαινομένων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, συντελεί στην κρίση της κοινωνικής συνοχής και της εκπαίδευσης.

Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, που έγινε στην Κοπεγχάγη από τις 6 έως τις 12 Μαρτίου του 1995, έδωσε μια ανησυχητική εικόνα για τη σημερινή κοινωνική κατάσταση. Περισσότεροι από

ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι στον κόσμο ζουν σε άθλια φτώχεια και οι πιο πολλοί από αυτούς υποφέρουν κάθε μέρα από την πείνα, ενώ, σε παγκόσμιο επίπεδο 120 εκατομμύρια άνθρωποι είναι επισήμως άνεργοι και πολύ περισσότεροι υποαπασχολούνται.

Οι χώρες που συμμετείχαν δεσμεύτηκαν να προωθήσουν σε παγκόσμιο επίπεδο την ισότιμη πρόσβαση σε μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και να διασφαλίσουν σε όλους το υψηλότερο δυνατό επίπεδο φυσικής και πνευματικής υγείας. Διακήρυξαν ακόμη ότι θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Η εξάλειψη της φτώχειας, η προώθηση της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης φτώχειας, η προώθηση της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και η στήριξη των κοινωνικής ένταξης, πρέπει να αποτελούν επιδιωκόμενους στόχους για όλους.

Η Επιτροπή υιοθετεί τα συμπεράσματα των διασκέψεων αυτών σχετικά με τους σκοπούς της εκπαίδευσης. Λαμβάνοντας υπόψη της τη συμβολή της εκπαίδευσης στην κοινωνική ανάπτυξη, υποστηρίζεται ότι σημαντικό ποσοστό της διεθνούς οικονομικής βοήθειας πρέπει να διατεθεί για την ενίσχυση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Διευθέτηση υπέρ της εκπαίδευσης θα πρέπει να γίνει αποδεκτή από διεθνές οικονομικούς φορείς και κυρίως από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Είναι σημαντικό να υιοθετηθούν εκπαιδευτικές στρατηγικές με τις οποίες η κοινωνική συνοχή να είναι ένας στόχος. Προσπάθειες του σύγχρονου κράτους όπως η στρατιωτική θητεία, η υποχρεωτική εκπαίδευση, η δημόσια τάξη και η δημόσια υγεία, δικαιολογούν την επιβολή κοινωνικής συνοχής.

Το κράτος μπορεί επίσης να θεωρεί την αλληλεγγύη ως βάση και στόχο των διάφορων μορφών πολιτικής όπως είναι η κοινωνική πολιτική, που αποβλέπει στην παροχή βοήθειας προς τους αδύνατους ή στη μείωση των υλικών ανισοτήτων, η εκπαιδευτική πολιτική, που εξασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση στις γνώσεις και δημιουργεί δυνατότητες, επικοινωνίας μεταξύ των

ανθρώπων, και η πολιτιστική πολιτική, που υποστηρίζει τη δημιουργική δραστηριότητα και τη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή.

Οι ιστορικοί έχουν καταδείξει ότι οι διαδικασίες εκσυγχρονισμού ανάγκασαν τις κοινωνίες να θεωρήσουν τους φτωχούς ως κοινωνικά αποκλεισμένους. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται με αυξανόμενο ρυθμό αρχικά με τη μορφή της φτώχειας. Έπειτα εμφανίζεται μέσα από την ανεργία που παρουσιάζεται στις χώρες, καθώς και μέσα από τη μετανάστευση την πληθυσμών προς τις πλούσιες χώρες με σκοπό να ξεφύγουν από τη φτώχεια.

Η οικονομική ανάπτυξη είναι ίσως η μόνη αντιμετώπιση για την κατάσταση αυτή. Θεμελιώδη ρόλο σ' αυτό διαδραματίζει η εκπαίδευση. Εκείνο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η στάση των κοινωνιών απέναντι στην φτώχεια. Αντί για συμπάρασταση και αλληλεγγύη, παρατηρείται αδιαφορία, φόβος και εχθρότητα. Όλες οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να επιχειρούνται με συνείδηση για τους κινδύνους αποκλεισμού και με μέριμνα ώστε να υπάρχει κοινωνική συνοχή.

Η εκπαίδευση στην Αφρική σήμερα

Αν και έχουν περάσει τριάντα χρόνια από τότε που πολλές αφρικανικές χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, πολύ λίγες πέτυχαν τη γενίκευση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ακόμη χειρότερη. Σε πολλές χώρες της Αφρικής, μόνο το 5% των παιδιών έχουν πρόσβαση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μόλις το 1% έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το 25% έως 75% στις βιομηχανοποιημένες χώρες.

Κρίνεται λοιπόν απαραίτητη η επανεξέταση των σχέσεων ανάμεσα στην εκπαίδευση και την οικονομική ανάπτυξη.

Απαιτείται επαναπροσδιορισμός της εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη και σταδιακά η Αφρική να γίνει μια ήπειρο πολιτικά και πολιτιστικά ανεπτυγμένη.

Συνέπειες της φτώχειας στα παιδιά

Όπως έχει αναφερθεί η φτώχεια είναι ένα φαινόμενο με πολύπλευρες διαστάσεις σε πολλούς τομείς μεταξύ αυτών και η ψυχολογία των ατόμων. Όποιος βιώνει τη φτώχεια ουσιαστικά βιώνει τις αρνητικές συνέπειες του φαινομένου, ζει σε μια κατάσταση συνεχόμενου άγχους και δυστυχίας. Οι συνέπειες γίνονται περισσότερο καταστρεπτικές όταν γίνεται αναφορά στα παιδιά. Το ποσοστό των παιδιών που βιώνουν τη φτώχεια και τις συνέπειές της είναι δραματικά και ακόμη πιο δραματική είναι η διαπίστωση της αίσθησής τους.

Ο εύθραυστος κόσμος των παιδιών επηρεάζεται σημαντικά από τέτοιου είδους καταστάσεις. Παιδιά που στερούνται βασικά αγαθά όπως τροφή, νερό, ρουχισμό, στέγη, κάθε άλλο παρά ευτυχισμένα είναι. Ενώ θα μπορούσαν να παίζουν, η κατάσταση αυτή τους αναγκάζει να βρίσκονται σε μια συνεχή πάλη για την επιβίωσή τους. Τα στοιχεία των ερευνών που αποδεικνύουν ότι οι θάνατοι παιδιών λόγω έλλειψης τροφής, συνεχώς αυξάνονται. Εκτός των άλλων ελλείψεων τα παιδιά δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, γεγονός που συμβάλλει στην αύξηση των θανάτων. (Σταθόπουλος Πέτρος, Κοινωνική Πρόνοια, σελ. 138-141)

Η εκπαίδευση και η μόρφωση που είναι δικαίωμα όλων, στα μάτια των παιδιών αυτών, φαίνεται πολυτέλεια.

Δραματική επίσης είναι η διαπίστωση ότι πολλά παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο και μπαίνουν πρόωρα στην αγορά εργασίας, με σκοπό να βοηθήσουν τις οικογένειές τους.

Η εκμετάλλευσή τους σε χώρους εργασίας, η κακοποίησή τους όπως η παιδεία, η πορνεία το εμπόριο παιδιών και άλλες μορφές παιδικής

κακοποίησης, είναι καταστάσεις που απορρέουν και έχουν ως βασική αιτία τη φτώχεια.

Τέτοιες καταστάσεις δημιουργούν κάθε άλλο παρά θετικά συναισθήματα στα παιδιά. Στο μέλλον αυτά τα παιδιά είναι πιθανό να εμφανίσουν συμπεριφορές μη κοινωνικά αποδεκτές εξαιτίας των δύσκολων καταστάσεων που βίωσαν στην παιδική τους ηλικία. Παράλληλα, πιθανή είναι και η εμφάνιση ψυχολογικών διαταραχών.

Η στέρηση αγαθών και δικαιωμάτων, η συνεχής απασχόλησή τους με προβλήματα και γενικότερα οι καταστάσεις πίεσης, διαμορφώνουν το χαρακτήρα των παιδιών αυτών, κυρίως αρνητικά. Έτσι, είναι επακόλουθο στο μέλλον να υπάρχει αύξηση της βίας, των εγκλημάτων, των ναρκωτικών, των κλοπών και άλλων κοινωνικών προβλημάτων. Η αύξηση της φτώχειας συνδέεται άμεσα με την αύξηση τέτοιων φαινομένων.

Είναι λοιπόν αναγκαίο να γίνει κάτι άμεσα προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της φτώχειας και οι συνέπειές του. Η μείωση των θανάτων, η μείωση του αποκλεισμού θα πρέπει να είναι το πρώτο ή τουλάχιστον ένα από τα πρώτα θέματα που θα πρέπει να απασχολήσουν τις κυβερνήσεις των κρατών για ένα καλύτερο μέλλον.

Ανακεφαλαίωση

Το κεφάλαιο της παιδικής φτώχειας κάνει ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη για λήψη μέτρων με στόχο τη μείωση του φαινομένου. Τα ποσοστά των ερευνών και η παρουσίαση των συνεπειών της φτώχειας είναι αρνητικά και καθόλου καθησυχαστικά σε πολλές χώρες και το πιο ανησυχητικό είναι ο αυξανόμενος ρυθμός τους. όπως αναφέρθηκε μεταξύ των άλλων συνεπειών, οι εκπαιδευτικές ανισότητες και ο αποκλεισμός των παιδιών από το δικαίωμα της μάθησης είναι εμφανής σε πολλές χώρες του κόσμου. Πολλά παιδιά στερούνται του δικαιώματος για μόρφωση και παιδεία. Η βελτίωση αυτού του φαινομένου, φαίνεται να είναι δύσκολη, όταν πολλά παιδιά στερούνται πολύ πιο βασικά δικαιώματα όπως υγεία, τροφή, νερό.

Η εκμετάλλευση των παιδιών αυξάνει ακόμη περισσότερο της δυστυχία της κατάστασης.

Πολλοί οργανισμοί όπως η Unicef, η Action Aid , οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και άλλοι, κάνουν μια σημαντική προσπάθεια με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και τη δημιουργία ενός προστατευτικού περιβάλλοντος για τα παιδιά. Όμως, η προσπάθεια αυτή δεν αρκεί, αν αναλογιστεί κανείς τα ποσοστά των παιδιών που ζουν στην φτώχεια.

Είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα που θα ενισχύουν τη δύσκολη προσπάθεια των Οργανισμών αυτών. Εκτός από την κοινωνική πολιτική και μέριμνα που τα κράτη θα επιβάλλουν, αναγκαία επίσης είναι η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού ώστε να υπάρχει μια συνολική βοήθεια και προσπάθεια για ένα κοινό σκοπό.

2. Άτομα με Ειδικές Ανάγκες

Είναι πλέον γνωστό ότι άλλη μια ευπαθή ομάδα τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες εμφανίζουν ιδιαίτερα σημεία επαγγελματικής αλλά και ευρύτερης κοινωνικής περιθωριοποίησης (έλλειψη ειδικής αγωγής, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης επαρκούς υποδομής κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, τεχνικών βοηθημάτων, κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης και κοινωνικών δεσμών), με σημαντικότερες επιπτώσεις στο επίπεδο υγείας, ψυχικής υγείας και εν γένει, ποιότητα ζωής.

Η ενθάρρυνση και υλοποίηση ενεργειών σχετικών με την πληροφόρηση, αγωγή και επαγγελματική κατάρτιση Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες στην προοπτική της επαγγελματικής και κοινωνικής τους ένταξης, αποτελεί πλέον πάγιο και καταξιωμένο αίτημα τόσο στην Ελλάδα όσο και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

Το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες δεν είναι καινούργιο στον χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Φαίνεται ότι αντιμετωπίζεται με λίγο μεγαλύτερη σοβαρότητα και προσοχή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από τη στιγμή που στα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες προστίθενται νέα στρώματα πληθυσμού, όπως νέοι άνεργοι, ομάδες πληθυσμού που διαβιώνουν στα όρια της φτώχειας ή και κάτω από αυτά, εξαρτημένα από ουσίες άτομα, μετανάστες και γενικότερα περιθωριοποιημένα άτομα χωρίς καμιά δυνατότητα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, στην «κανονική» πολιτιστική και κοινωνική ζωή. (ΣΚΛΕ, Τεύχος περιοδικού 38^ο, σελ.49-52).

Οι νέες αυτές ομάδες ευαίσθητου και περιθωριοποιημένου πληθυσμού, σε συνάρτηση με τη σοβαρότατη οικονομική κρίση και αυξανόμενη ανεργία των μετα – βιομηχανικών κοινωνιών δεν αποδεικνύουν μόνο την αναποτελεσματικότητα της Ευρωπαϊκής πολιτικής στον κοινωνικό χώρο ή την ανεπάρκεια του Κράτους – Πρόνοιας, απειλούν την ίδια την κοινωνική συνοχή,

σχηματίζοντας κοινωνίες «δύο ή πολλών ταχυτήτων», κατακερματίζουν τον κοινωνικό ιστό, οδηγούν στον πλήρη κοινωνικό αποκλεισμό και στιγματισμό νέες κατηγορίες πολιτών, στερώντας τους τα θεμελιώδη δικαιώματα της κατοικίας, της αξιοπρεπούς διαβίωσης, της απασχόλησης, της ύπαρξης κοινωνικών δεσμών, αλληλεγγύης και στήριξης.

Με αυτά τα μακρο – κοινωνικά δεδομένα μπορούμε να κατανοήσουμε τον κοινωνικό αποκλεισμό όχι σαν μια στατική κατάσταση αλλά μια συνεχή διαδικασία αύξησης της κοινωνικής ευθραυστότητας των ομάδων πληθυσμού και του ατόμου: η απώλεια της εργασίας, των οικονομικών πόρων, της κατοικίας, των κοινωνικών δεσμών έχει καθοριστικές επιπτώσεις στην ταυτότητα του ατόμου με ειδικές ανάγκες, της οικογένειας και του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Εκτός από το στίγμα της αναπηρίας, την ανεπαρκή φροντίδα και θεραπεία, την αναγωγή των αναγκών του σε μια και μοναδική διαδικασία ανεπαρκούς ιατρικής ετικετοποίησης (διάγνωση, πρόγνωση, θεραπεία, αποκατάσταση) το άτομο με ειδικές ανάγκες και η οικογένειά του αντιμετωπίζει όλα τα αποτελέσματα του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Ε.Ο.Κ. (1991) ανέπτυξε συγκεκριμένες κοινοτικές πρωτοβουλίες (προγράμματα HORIZON, EURO FROM, NOW) ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό, χωρίς όμως να έχει διαμορφώσει μια ξεκάθαρη κοινωνική πολιτική και σχεδιασμό δράσης προς όφελος των ευπαθών ομάδων πληθυσμού (Group of experts 1993).

Σύνδεση της προαναφερθέν ομάδας με την αγορά εργασίας

Η επαγγελματική αποκατάσταση των ΑΜΕΑ αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα για την κοινωνική τους επανένταξη, γιατί επηρεάζει όχι μόνον την οικονομική

κατάσταση του ατόμου αλλά και την κοινωνική του θέση και σχέση. Από την άλλη πλευρά, είναι αντιφατικό να μιλάμε, σε εποχή οικονομικών πιέσεων και ανερχόμενης ανεργίας, για επαγγελματική αποκατάσταση όταν μάλιστα γνωρίζουμε τους νόμους του ανταγωνισμού της ελεύθερης αγοράς. (ΣΚΛΕ, τόμος 3^{ος}, σελ. 27)

3. Τσιγγάνοι – Φτώχεια

Μια επιπλέον ομάδα πληθυσμού που διαβιεί σε συνθήκες φτώχειας είναι και οι τσιγγάνοι. Ο αριθμός τους στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλος αλλά δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε τσιγγάνικους πληθυσμούς έχει φανεί ότι οι παράγοντες που υποβαθμίζουν την ποιότητα της ζωής τους μπορούν να εντοπιστούν γενικά σε πέντε επίπεδα:

┆ Συνθήκες διαμονής:

Μεγάλο μέρος στερούνται στοιχειωδών ανέσεων (οικιακός εξοπλισμός) και υποδομών (τουαλέτες, λουτρό, ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση).

┆ Υγειονομική κατάσταση:

Παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά χρόνιων λοιμώξεων, όπως ηπατίτιδες (λόγω άσχημων συνθηκών υγιεινής και επιβαρημένης κληρονο-μικότητας) και γαστρεντερικών παθήσεων (από κακή διατροφή).

┆ Εκπαίδευση:

Το μεγαλύτερο μέρος των τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι ή με ελάχιστες γραμματικές γνώσεις. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει την επικοινωνία, καθώς και την εκπλήρωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

┆ Εργασία:

Η εμφάνιση μεγάλων ποσοστών ανεργίας σχετίζεται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αλλά και με άλλους παράγοντες όπως η κρίση που περνούν τα επαγγέλματά τους υπό τις συνθήκες ανταγωνισμού της μαζικής παραγωγής και του οργανωμένου εμπορίου.

┆ Ρατσισμός:

Η ύπαρξη στερεοτύπων και προκαταλήψεων στην ευρύτερη κοινωνία. (Λυδάκη Α., Μπαλαμέ και Ρόμα οι Τσιγγάνοι των Άνω Λιοσίων, σελ.124-126).

Πολιτικές Παρεμβάσεις

Οι πολιτικές που ασκούνται για την ένταξη των τσιγγάνων και την αντιμετώπιση της φτώχειας στηρίζονται σε τρεις άξονες:

1) την εκπαίδευση, 2) την επαγγελματική κατάρτιση και 3) την ευαισθητοποίηση. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια προτείνεται και εφαρμόζεται:

- ▣ Λειτουργία Ιατροκοινωνικών κέντρων.
- ▣ Ενίσχυση της ευρύτερης κοινωνικής συμμετοχής των τσιγγάνων στην κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική ζωή.
- ▣ Αυτοοργάνωση και αυτοδιαχείριση.
- ▣ Δημιουργία προϋποθέσεων για την ανάπτυξη τσιγγάνικης κουλτούρας. (Λυδάκη Α., σελ.156).

4) Ηλικιωμένοι και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Ακόμη μια ομάδα πληθυσμού που διαβιεί σε συνθήκες φτώχειας είναι η Τρίτη ηλικία. Ο προσδιορισμός και η ταυτοποίηση μειονεκτούντων ομάδων, δηλαδή ομάδων που αποκλίνουν ή είναι απομονωμένες από κύριους κοινωνικούς μηχανισμούς οι οποίοι παράγουν ή διανέμουν από κοινωνικούς πόρους, δεν είναι μια εύκολη διαδικασία.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια συνθήκη αποξένωσης ενός ατόμου από α) την αγορά εργασίας, β) την οικογένεια, τους συγγενείς, τους φίλους κ.α. και γ) τον κρατικό μηχανισμό ή τις κρατικές υπηρεσίες (Karantinos et al, 1992 Μπαλούρδος και Τζωρτζοπούλου, 1993). Ως εκ τούτου, ο κοινωνικός αποκλεισμός αφορά άτομα προσωρινά ή και μόνιμα ξεκομμένα ή με χαλαρή σύνδεση με τους παραπάνω θεσμούς. Σε τέτοιες

κατηγορίες συνήθως εντάσσονται και τα άτομα της τρίτης ηλικίας με πλημμελή κοινωνική ασφάλιση και προστασία (Μπαλούρδος και Τζωρτζοπούλου, 1993).

Για πολλά χρόνια η γήρανση σχετίζεται με τη φτώχεια και την απομόνωση. Σε μια πρόσφατη έρευνα στα μέλη – κράτη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τα κυριότερα προβλήματα των ηλικιωμένων ήταν οι οικονομικές δυσκολίες και η μοναξιά – απομόνωση.

Σε αναλογία που ξεπερνά το 30% οι ηλικιωμένοι πιστεύουν ότι πρέπει να είναι προσεκτικοί με τα οικονομικά τους και μόνο μια μικρή αναλογία θεωρεί τον εαυτό της ευκατάστατο. Η κατοικία, οι ατομικές αποταμιεύσεις και η οικονομική υποστήριξη από την οικογένεια είναι ουσιαστικές πηγές οικονομικής ασφάλειας για τους ηλικιωμένους δε φαίνεται να ανταγωνίζεται από τον ιδιωτικό τομέα (ασφάλιση) ή τους εργοδότες, αν και οι περισσότεροι ηλικιωμένοι δε φαίνεται να είναι ικανοποιημένοι ή να αισθάνονται ασφαλείς με τη σύνταξή τους. (Κατσούλης Ηλίας, Διαστάσεις Κοινωνικού Αποκλεισμού, σελ. 173-174).

Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι ζουν αποκλειστικά και μόνο από τη σύνταξή τους, ενώ λίγοι έχουν κάποια περιουσία και ελάχιστοι εργάζονται. Είναι γεγονός ότι πολλά άτομα της τρίτης ηλικίας με χαμηλή σύνταξη ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και για πολλούς από αυτούς οι συγκεκριμένοι πόροι δεν είναι αρκετοί για τη στοιχειώδη κάλυψη των βασικών αναγκών τους, διότι έχουν και αυξημένες δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Επίσης μια μικρή μερίδα ηλικιωμένων παίρνει οικονομική ενίσχυση είτε από τα παιδιά τους, είτε από την κοινωνική πρόνοια. Πρόκειται φυσικά για πολύ ευάλωτες ομάδες ηλικιωμένων οι οποίοι ενισχύονται από κάποια άτυπα δίκτυα που είναι αναγκαία για την ύπαρξή τους και τη διαβίωσή τους.

Ακόμη, η δεινή οικονομική κατάσταση των ηλικιωμένων, το χαμηλό εκπαιδευτικό τους επίπεδο, οι άσχημες συνθήκες κατοικίας, η μη συμμετοχή τους σε πολιτιστικές δραστηριότητες, καθώς και στα κοινά προδιαγράφουν το

βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας.

Η συσσώρευση των ποικίλων αυτών κοινωνικών προβλημάτων δημιουργεί όλες τις κατάλληλες συνθήκες για την κοινωνική απομόνωση της ηλικιακής αυτής ομάδας.

Οι βασικές διαπιστώσεις, όπως ότι προέχει για τα ηλικιωμένα άτομα η διασφάλιση του εισοδήματός τους, που βασικά είναι η σύνταξή τους, ότι η κοινωνική πολιτική δε λειτουργεί σωστά, ότι σημαντικός παράγοντας κάλυψης διαφόρων αναγκών των ηλικιωμένων είναι η οικογένεια (συναισθηματική, ψυχολογική κάλυψη), ότι η κατοικία παρουσιάζει ακόμη σημαντικές ελλείψεις, ότι η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και ιατρικών παροχών είναι ιδιαίτερα δύσκολη, για να αναφερθούν οι πιο σημαντικές δε θα πρέπει να υποτιμηθούν ή να αγνοηθούν.

Τα προβλήματα αυτά, παράλληλα, μειώνουν τη δυνατότητα συμβολής της ηλικιακής αυτής ομάδας στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και ένα τεράστιο απόθεμα ανθρωπίνων πόρων απομονώνεται και «γκετοποιείται».

(Παρασκευόπουλος Ιωάννης, 1999)

5) Ομάδα αστέγων

Η έλλειψη κατοικίας είναι ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα. Υπολογίζεται ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό ανθρώπων είναι κάτω από τα αποδεκτά standards διαβίωσης. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι αυτά τα άτομα δεν έχουν κατοικία. Οι άνθρωποι χωρίς κατοικία έχουν δυσκολίες να ζήσουν και να οργανώνουν τη ζωή τους.

Σύμφωνα με τον Shelter άστεγοι είναι οι άνθρωποι που ζουν κάτω από συνθήκες τόσο άσχημες ώστε η πολιτισμένη ζωή είναι αδύνατη, είναι άστεγοι κάτω από το αληθινό νόημα της λέξης.

Ένας άλλος ορισμός υποστηρίζει ότι η λέξη «άστεγος» καλύπτει μόνο τους ανθρώπους οι οποίοι κοιμούνται στο δρόμο γιατί δεν έχουν κάποια στέγη, ούτε κάποιο προσωρινό είδος σπιτιού.

Χαρακτηριστικά αστέγων

Στο μυαλό πολλών ανθρώπων οι άστεγοι συνδέονται με τον αλκοολισμό ή με τα ναρκωτικά. Αυτό ίσως προέρχεται από την εικόνα που έχουν δημιουργήσει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σχετικά με τους άστεγους. Στην πραγματικότητα όμως το προφίλ ενός άστεγου είναι διαφορετικό από αυτό που πολλοί έχουν στο μυαλό τους. Σύμφωνα με έρευνες συνήθως ο άστεγος έχει ηλικία περίπου 25 ετών, έχει στοιχειώδη μόρφωση και όσο κι αν φαίνεται παράξενο σε αρκετές περιπτώσεις, τα άτομα είναι εργαζόμενα. Επίσης, η έρευνα έδειξε ότι μια μεγάλη μερίδα αστέγων ψάχνουν για εργασία και προσπαθούν να βελτιώσουν τη ζωή τους. Η διάλυση γάμου ή το παρελθόν ιδρυματικής περίθαλψης είναι οι συνηθέστερες αιτίες στο να γίνει κάποιος άστεγος. Φυσικά υπάρχουν και άλλοι λόγοι όπως έλλειψη εργασίας, πτώχευση, άσχημες σχέσεις με την οικογένεια ή τους συγγενείς. (Άρσις, τεύχος 10).

Οι άστεγοι αντιμετωπίζουν καθημερινά ένα πλήθος προβλημάτων. Η αγωνία, το άγχος, ο φόβος είναι μερικά από τα συναισθήματά τους. Πολλοί μαζί με όλα τα υπόλοιπα προβλήματα έχουν να αντιμετωπίσουν και προβλήματα υγείας.

Όπως αναφέρθηκε υπάρχουν αρκετοί λόγοι που οδηγούν στην έλλειψη στέγης. Ο σημαντικότερος όμως είναι η ανεργία και κατά συνέπεια η φτώχεια. Αρκετοί λοιπόν ακολουθούν τον κύκλο: ανεργία → φτώχεια → έλλειψη κατοικίας. Όταν κάποιος δεν έχει εισόδημα δεν μπορεί να συντηρήσει ένα σπίτι. Ακόμα και αν υπάρχει ένα μικρό εισόδημα, να έχει κάποιος ένα σπίτι, απαιτεί πολλά. Άτομα με χαμηλά εισοδήματα χρειάζονται και σπίτια με χαμηλά ενοίκια. Στις μέρες μας η εύρεση σπιτιού με χαμηλό ενοίκιο είναι δύσκολη, έτσι εύκολα κάποιος μπορεί να οδηγηθεί στην έλλειψη στέγης.

Μιλάμε για απόλυτη φτώχεια. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο οι δυσκολίες όταν κάποιος βιώνει την απόλυτη φτώχεια είναι πολλές. Το σημαντικότερο είναι ότι πρώτα απ' όλα τα άτομα αυτά πρέπει να φροντίσουν για την ίδια τους τη ζωή. Να βρουν τροφή, νερό και όλα τα απαραίτητα ώστε να ζήσουν.

Ακόμη, έχει διαπιστωθεί ότι ένας μεγάλος αριθμός αστέγων έχει υποχρεωθεί να εγκαταλείψει το σπίτι του, ύστερα από ψυχολογική, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση.

Άποροι άνθρωποι με προβλήματα ψυχικής υγείας, χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών, άνθρωποι με ψυχολογικά ή άλλα προβλήματα, μακροχρόνια άνεργοι αποκομμένοι από την οικογένεια ζουν με την ανασφάλεια και το φόβο εξαιτίας των συνθηκών διαβίωσης. Η Ελληνική Πολιτεία αδιαφορεί, Έχει δημιουργηθεί ένα κενό που προσπαθούν να το καλύψουν οργανώσεις και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. (Άρσις, τεύχος 10^ο)

«Υπηρεσίες στήριξης αστέγων»

Ø Κέντρο Ημέρας:

- Ø Λήψη ιστορικού, συμβουλευτική
- Ø Διεκπεραίωση κοινωνικο – προνομιακών ζητημάτων
- Ø Συνεργασία με άλλους κοινωνικούς φορείς
- Ø Ψυχολογική υποστήριξη
- Ø Ιατρική φροντίδα
- Ø Φιλοξενία και φροντίδα αστέγων

Ø **Ξενώνας Βραχύχρονης Φιλοξενίας:**

Το διάστημα παραμονής των ενοίκων ορίζεται στους 3 μήνες και μπορεί να ανανεωθεί για έναν επιπλέον 3μηνο. Οι ένοικοι

συμμετέχουν στις εργασίες καθαριότητας. Τους παρέχεται συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη.

Ø Ίδρυμα Αστεγών

Φιλοξενεί άτομα ηλικίας 18 έως 65 ετών με την προϋπόθεση να κατέχουν Ελληνική ταυτότητα. Η Κοινωνική Υπηρεσία του Ιδρύματος λειτουργεί ως χώρος υποδοχής, ενημέρωσης και παροχής συμβουλευτικής και στήριξης των ενδιαφερομένων. Αναλαμβάνει την κοινωνικο – προνοιακή κάλυψη των αστεγών. Επίσης, αναπτύσσει συνεργασία με κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς, με στόχο την καλύτερη συνεργασία με κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση και αποκατάσταση αστεγών. Παρέχει καθημερινά περίπου 1.100 μερίδες φαγητού σε αστεγούς και απόρους είτε είναι αλλοδαποί είτε Έλληνες.

Ø Προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης:

- Εφαρμογή πολιτικών με βάση δεδομένων
- Συνολική προσέγγιση
- Πολυδιάστατη παρέμβαση
- Βάση τα δικαιώματα των αστεγών
- Συμμετοχική προσέγγιση
- Θεσμική προσέγγιση
- Βιωσιμότητα
- Πολιτικές που βρίσκονται στην ανάλυση των αναγκών
- Πραγματιστική προσέγγιση

Αναλυτικά:

Τέλος, είναι ανάγκη να προστεθούν στις αιτίες έλλειψης στέγης δυο ακόμα κατηγορίες αστέγων: α) οι άστεγοι από θεομηνίες και β) άστεγοι από τυχαία γεγονότα.

A) Άστεγοι από θεομηνίες (σεισμοί, πλημμύρες κ.α.)

Σε αυτή την περίπτωση το Υπουργείο εφαρμόζει προγράμματα και για την οριστική αποκατάσταση των πληγέντων αλλά και σαν πρώτη φάση, προγράμματα που αποβλέπουν στην περίθαλψη των ατόμων.

B) Άστεγοι από τυχαία γεγονότα (πυρκαγιά, ατύχημα στο σπίτι π.χ. έκρηξη θερμοσίφωνα κλπ.)

Σε περίπτωση που καταστραφεί η ιδιόκτητη κατοικία μιας οικογένειας από τυχαίο γεγονός και γενικά από αιτία που δεν οφείλεται σε δύναμη των στοιχείων της φύσης, το Υπουργείο εφαρμόζει στεγαστικό πρόγραμμα για την επισκευή ή ανακατασκευή της κατοικίας.

Τρόποι αποκατάστασης

- Σύστημα οργανωμένης δόμησης (εφαρμόζεται σε περιπτώσεις μαζικής κατασκευής οικιών).
- Σύστημα αυτοστεγάσεως (χορηγείται στους δικαιούχους χρηματική αρωγή για να μπορέσουν με δική τους φροντίδα να αγοράσουν κατοικία ή να ανοικοδομήσουν).

«Κοινωνικός αποκλεισμός και άστεγοι»

Ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων, δεν καταφέρνει να εξασφαλίσει κανονική στέγη. Για τους ανθρώπους υπάρχουν ελάχιστοι κρατικοί ξενώνες φιλοξενίας καθώς και μερικοί της εκκλησίας που συνήθως απευθύνονται στους

ηλικιωμένους. Κατά γενική ομολογία οι παροχές αυτές δεν επαρκούν για να καλύψουν το πρόβλημα. Την κατάσταση έχει επιδεινώσει η πρόσφατη εισροή μεταναστών ομογενών και μη.

Οι ανισότητες που αναπτύσσονται στο στεγαστικό πεδίο ανάμεσα σε ομάδες του πληθυσμού προσδιορίζονται όχι μόνο με κοινωνικοεπαγγελματικά αλλά και με άλλα κριτήρια (για παράδειγμα φυλετικά, πολιτιστικά, πολιτισμικά κ.α.).

Μεγάλη ομάδα ανθρώπων αντιμετωπίζουν προβλήματα για στεγαστική αποκατάσταση. Η κρατική παρέμβαση αδυνατεί να συνεισφέρει στην ένταξη των ομάδων αυτών σε κανονική κατοικία και να αποτρέψει την ανάπτυξη φαινομένων στεγαστικού κοινωνικού αποκλεισμού. (Άρσις, τεύχος 10^ο)

2.4) Πολιτικές Αντιμετώπισης της φτώχειας

Το πρόβλημα της φτώχειας δεν αφορά ένα κακό που το έστειλε η μοίρα αλλά συνδέεται με τους τρόπους που διάφορες κοινωνικές ομάδες ερμηνεύουν την πραγματικότητα σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Επομένως η ύπαρξη της ένδειας συνδέεται με το γεγονός ότι οι άνθρωποι και οι κυβερνήσεις δεν κάνουν αρκετά για να την εξαλείψουν.

Η φτώχεια μπορεί να αντιμετωπισθεί κυρίως με την καταπολέμηση των αιτιών που την προκαλούν. Η πολιτεία από την πλευρά της αλλά και το ίδιο το άτομο θα πρέπει να φροντίζουν ώστε να υιοθετούνται θεσμοί και τρόποι συμπεριφοράς που θα διευκολύνουν την καταπολέμηση της φτώχειας. Από την πλευρά της πολιτείας λοιπόν, τίθεται ένα πολιτικό και οικονομικό πρόβλημα, να αποφασίσει κατά πόσον και σε ποια έκταση θα δημιουργήσει θεσμούς οι οποίοι θα εξασφαλίζουν τους πολίτες της από τη φτώχεια την εξαθλίωση.

Το άτομο, από την πλευρά του θα πρέπει να έρχεται αρωγός της πολιτείας και παράλληλα με την διεκδίκηση των δικαιωμάτων του, να φροντίζει να ασκεί τα καθήκοντά του και τις υποχρεώσεις του. Η επαρκής γενική μόρφωση καθώς και η εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση οδηγούν στο να έχει το άτομο μια επαγγελματική καριέρα. Σε αντίθετη περίπτωση το άτομο μπορεί να αποκλεισθεί από μια σειρά κοινωνικών διαδικασιών.

Όπως αναφέρθηκε, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της φτώχειας πρέπει να καταπολεμηθούν οι παράγοντες που την προκαλούν, τα αίτια. Ειδικότερα:

- Ανάμεσα στους παράγοντες που οδηγούν στη φτώχεια, ιδιαίτερα έντονη επίδραση έχει **η ανεργία**. Η μείωσή της λοιπόν, είναι αυτό που πρέπει να μας απασχολήσει. Εξαρτάται από την ανάπτυξη και από την ικανότητα της οικονομίας να δημιουργεί θέσεις εργασίας γρηγορότερα απ' ότι αυξάνεται το εργατικό δυναμικό. Παράλληλα, να προσλαμβάνονται άτομα με επαρκή γενική μόρφωση καθώς και εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση.
- Είναι αναγκαία **η ανάπτυξη πολιτικών απασχόλησης** που να απευθύνονται στις πιο επιρρεπείς στην φτώχεια ομάδες του πληθυσμού (μακροχρόνια άνεργοι, οι νέοι, άτομα με ειδικές αναπηρίες κλπ). Έτσι, **η δημιουργία δομής** που θα ασχολείται με τον σχεδιασμό πολιτικών απασχόλησης είναι απαραίτητη. Σ' αυτό το σημείο μπορούμε να επισημάνουμε ότι **ο άμεσος εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών** απασχόλησης είναι αναγκαίος, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες της ανεργίας και της αγοράς εργασίας.
- Όπως έχει ήδη λεχθεί, τα προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι σημαντικοί παράγοντες φτώχειας διότι καθιστούν δύσκολη την εύρεση ή τη διατήρηση απασχόλησης κυρίως σε περιόδους ταχείας τεχνολογικής ανάπτυξης. Επομένως γίνεται

κατανοητό ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης πρέπει να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.

Συγκεκριμένα πρέπει να (α) γίνει επανεξέταση του εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου να καταστεί προσβάσιμη για το σύνολο του πληθυσμού και να υπάρχει εκσυγχρονισμός του επιπέδου σπουδών, (β) να γίνει προσαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης – κατάρτισης στα νέα επαγγέλματα και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

- Να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα στον αγροτικό τομέα, σε χώρες που καλλιεργούν και εξάγουν αγροτικά προϊόντα.
- Να γίνει προσπάθεια για καλύτερη φορολογική και κοινωνικοασφαλιστική πολιτική. Μείωση του άδηλου τομέα της οικονομίας σημαίνει περισσότεροι πόροι για κοινωνική πολιτική.
- Είναι ανάγκη να επανεξετασθεί το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας με γνώμονα τα καινούρια δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί. Σ' αυτό το πλαίσιο είναι απαραίτητη η καταγραφή της φτώχειας προκειμένου να διαμορφωθούν σχετικές πολιτικές προς του δικαιούχους. Προς αυτή τη κατεύθυνση χρειάζεται να δραστηριοποιηθούν οι κοινωνική φορείς και οι εθελοντικοί οργανισμοί που θα δρουν βοηθητικά μαζί με το κράτος.
- Σχεδιασμός πολιτικής για την αντιμετώπιση της μετανάστευσης. Η υποδοχή μεταναστών σε μια χώρα συμβάλλει στην εμφάνιση φτώχειας και καινούριων μορφών κοινωνικού αποκλεισμού. Δεν υπάρχει μέριμνα για την υποδοχή των μεταναστών, τη στέγασή τους, την εκπαίδευσή τους, την εργασία τους, επομένως προσθέτονται στο πληθυσμό που πλήττονται από τη φτώχεια.
- Βασικό εργαλείο για την καταπολέμηση της φτώχειας αποτελεί η πολιτική του «ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος»: η πολιτεία εγγυάται και μεριμνά ώστε όλος ο πληθυσμός, χωρίς εξαίρεση, θα

απολαμβάνει, μέσω συγκεκριμένων «δικτύων ασφαλείας» ενός ελάχιστου εισοδήματος ικανού να τους εξασφαλίσει τα στοιχειωδώς αναγκαία για την επιβίωση. Στην έννοια του «ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος» περιλαμβάνονται τα «δομημένα δίκτυα ασφαλείας» που λειτουργούν στο πλαίσιο των επί μέρους συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Εκτιμάται ότι τα δίκτυα αυτά επηρεάζουν τη ζωή πάνω από 20εκ. ανθρώπων σε ολόκληρη την Ευρώπη (σεμινάριο 1-2 Φεβρουαρίου 2000 στο Faro της Πορτογαλίας). Το «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα» οφείλει να λειτουργεί στο πλαίσιο μιας συνολικής πολιτικής. Τέλος, το «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα» σχεδιάζεται ως σύνολο μεταβατικού και επείγοντα χαρακτήρα μέτρων με στόχο τον άμεσο μετριασμό ακραίων καταστάσεων στέρησης. Ταυτόχρονα όμως, εντάσσεται ως βασικό εργαλείο στα ευρύτερα πλαίσια μιας πολυδιάστατης σύνθετης πολιτικής που περιλαμβάνει την κοινωνική προστασία και κοινωνική ασφάλιση, την υγεία, την εκπαίδευση, την προστασία της οικογένειας, τη στέγαση, την απασχόληση, την οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση των ασθενέστερων πληθυσμιακών στρωμάτων. (Francois-xavier merrien, Αντιμέτωποι με τη φτώχεια, σελ. 203-207).

- **Η συνεργασία όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης** για την από κοινού χάραξη πολιτικής κατά της φτώχειας είναι αναγκαία. Από την άποψη αυτή κρίνεται σημαντική η απόφαση της έκτακτης Συνόδου Κορυφής της Λισαβόνας με την οποία εγκρίθηκε νέο κοινοτικό πρόγραμμα για τη χάραξη, συνεκτικής, οικονομικής και κοινωνικής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, την επένδυση στον άνθρωπο και την κοινωνική επανένταξη των περιθωριοποιημένων κοινωνικά πληθυσμιακών στρωμάτων.

- Κυρίως, στις υποανάπτυκτες χώρες και σε χώρες του τρίτου κόσμου, στις οποίες παρατηρείται υπερπληθυσμός είναι απαραίτητος **ο έλεγχος των γεννήσεων και ο οικογενειακός προγραμματισμός.**

Τα μέσα και οι μέθοδοι ελέγχου των γεννήσεων κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες : i) στα προληπτικά (π.χ. αντισυλληπτικά) και ii) στα κατασταλτικά (άμβλωση). Είναι καλύτερο λοιπόν να υπάρχει ενημέρωση σχετικά με τις μεθόδους αντισύλληψης παρά να γεννιούνται παιδιά τα οποία αργότερα να πεθαίνουν απ' τη πείνα ή σε καλύτερη περίπτωση να ζουν την εξαθλίωση που επιφέρει η φτώχεια.

Το πρόγραμμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στις πολιτικές κοινωνικές πρόνοιας. Αντιθέτως, είναι ένα πολυσύνθετο πρόγραμμα που πρέπει να συνδέεται με:

- ∅ Τις επιμέρους εκφάνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής
- ∅ Πολιτικές για γεωργική ανάπτυξη
- ∅ Πολιτικές κοινωνικής ασφάλειας
- ∅ Πολιτικές εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης
- ∅ Πολιτικές υγείας
- ∅ Πολιτικές εναντίον του κοινωνικού αποκλεισμού

Τέλος, οποιοσδήποτε σχεδιασμός αντιμετώπισης της φτώχειας, οφείλει να έχει διπλή διάσταση. Πρώτον, κατασταλτική, που σημαίνει λήψη μέτρων άμεσης ανακούφισης επειγουσών αναγκών τους. Δεύτερον, προληπτική, που σημαίνει την αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ευκαιριών μείωσης της φτώχειας μέσω πολιτικών ελαχιστοποίησης των ανισοτήτων και της περιθωριοποίησης συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, οι τρόποι αντιμετώπισης της φτώχειας, επιγραμματικά είναι:

- ∅ Η μείωση της ανεργίας
- ∅ Ανάπτυξη πολιτικών απασχόλησης και δημιουργία δομής

- Ø Εκσυγχρονισμός υπηρεσιών
- Ø Προσαρμογή συστημάτων εκπαίδευσης – κατάρτισης στα νέα δεδομένα
- Ø Ιδιαίτερη μέριμνα στον αγροτικό τομέα
- Ø Καλύτερη φορολογική και κοινωνικοασφαλιστική πολιτική
- Ø Επανεξέταση συστήματος κοινωνικής πρόνοιας
- Ø Μείωση μετανάστευσης σε χώρες που πλήττονται ήδη από φτώχεια
- Ø Πολιτική του «ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος»
- Ø Συνεργασία των χωρών Ε.Ε. και κοινή πολιτική
- Ø Έλεγχος γεννήσεων και οικογενειακός προγραμματισμός
(Francois - Xavier Merrien, Αντιμέτωποι με τη φτώχεια, σελ.237-240).

Πίνακας: «Δευτερογενή και Τριτογενή Προβλήματα που απορρέουν απ' τη φτώχεια

Βασικό πρόβλημα	Δευτερογενή προβλήματα	Τριτογενή προβλήματα
	1) Άθλιες στεγαστικές συνθήκες	2) Αντικοινωνικές τάσεις και τρόποι συμπεριφορές
	3) Εγκατάλειψη οικογενειακής στέγης	4) Καταχρήσεις
ΦΤΩΧΕΙΑ	§ Κακή διατροφή	§ Οικογένειες με ένα γονέα
	§ Ανεπαρκής εκπαίδευση	§ Ασθένειες
		§ Έλλειψη προετοιμασίας για βιοποριστικό επάγγελμα
		§ Έλλειψη προετοιμασίας για υπεύθυνη κοινωνική συμμετοχή

(Πηγή: Παπαφλέσσα, 1984)

Είναι εμφανές ότι τα δευτερογενή προβλήματα απορρέουν από τις επιπτώσεις του βασικού προβλήματος. Τα τριτογενή προβλήματα είναι συνέπειες των δευτερογενών προβλημάτων.

2.5 Μοντέλα που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της φτώχειας

1) Σκέψεις για το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο» (με αφορμή τις προτάσεις του Andre Sapir

Η κοινωνική πραγματικότητα στην Ευρώπη μεταλλάσσεται και το ευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικής προστασίας αλλάζει χαρακτηριστικά, αλλά και τα κοινωνικά προβλήματα επίσης. Στην ουσία, ο «κοινωνικός τρόπος λειτουργίας των δυτικο-ευρωπαϊκών οικονομιών», ή τουλάχιστον τμημάτων τους, μεταβάλλεται, και το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο» διανύει μια φάση διπλής μετάλλαξης.

Από τη μια μεταβάλλεται για να αντιμετωπίσει νέα κοινωνικά προβλήματα ή τη μαζική έκταση την οποία παίρνουν γνωστά προβλήματα (π.χ. ανεργία, φτώχεια), που υπάρχει μια λανθασμένη τάση να ερμηνεύεται συστηματικά ως αποδυνάμωση. Από την άλλη αποδυναμώνεται πράγματι σε διάφορες πτυχές του. Αποδυναμώνεται ακόμα και από το γεγονός, ότι η προστασία πρέπει να διασφαλιστεί για πολύ ευρύτερα κοινωνικά στρώματα απ' ό,τι στις δεκαετίες του 1960 και 1970, με αποτέλεσμα η κατά άτομο προστασία να αποδυναμώνεται. Η αντίστροφη όψη αυτής της διαπίστωσης είναι ότι η κατά άτομο επιβάρυνση της κοινωνίας που χρηματοδοτεί το Κοινωνικό Κράτος έχει αυξηθεί. Επιπλέον, προοπτικά, αυτό που καταγράφεται στον ευρωπαϊκό χώρο είναι μια αδυναμία της πολιτικής να διασφαλίσει την «ευρωπαϊκή κοινωνική κληρονομιά» και τα «ευρωπαϊκά κοινωνικά κεκτημένα», αλλά και ένας αρνητισμός της κοινωνίας να στηρίζει τα κεκτημένα αυτά. Έτσι, το ερώτημα «πώς αντιμετωπίζονται πολιτικά τα νέα αυτά δεδομένα» είναι υπαρκτό – και ανοικτό» και δεν απαντάται απλώς με κριτική στις εξελίξεις. (Επικοινωνία των πολιτών, τεύχος περιοδικού 4^ο).

Στη συζήτηση αυτή, γενικεύσεις είναι προβληματικές, και, όπως αναφέρει και ο Andre Sapir, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε, ότι δεν υπάρχει ένα

«Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο», αλλά ετερόκλητες εθνικές πραγματικότητες. Αυτό που ορίζουμε ως «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο» είναι το άθροισμα εθνικών επιλογών μιας σειράς κέντρο – και βόρειο – ευρωπαϊκών κρατών, που έχουν ως κοινό γνώρισμα, ότι έδωσαν στην κοινωνική διάσταση της πολιτικής πολύ μεγαλύτερο βάρος απ’ ότι στα περισσότερα άλλα οικονομικά – κοινωνικά συστήματα. Μια δεύτερη καίρια επισήμανση, είναι ότι δεν υπάρχει ένα τέτοιο μοντέλο που να αποτελεί αντικείμενο «ευρωπαϊκής πολιτικής». Οι αρμοδιότητες της ΕΕ στα κοινωνικά θέματα είναι εξαιρετικά περιορισμένες και δεν επιτρέπουν παρά ασήμαντες «ευρωπαϊκές» παρεμβάσεις στα μεγάλα ζητήματα της απασχόλησης, της ανεργίας ή της κοινωνικής πολιτικής στις διάφορες εκφράσεις της.

Όμως η συζήτηση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο έχει ή «πρέπει να έχει» μια σημαντική θέση στα ευρωπαϊκά ζητούμενα. Και πρέπει να γίνει. Πρέπει μάλιστα να είναι ταυτόχρονα αναλυτική και συνθετική. Αναλυτική, με την έννοια της επίπτωσης που έχουν εξειδικευμένοι παράγοντες ή πραγματικότητες πάνω στις κοινωνικές σχέσεις (π.χ. ανεργία, φτώχεια, εύθραυστες μορφές απασχόλησης), και συνθετική με την έννοια της κατανόησης των «αθροιστικών επιδράσεων» μιας σειράς σημαντικών ή και λιγότερο σημαντικών παραγόντων στις κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη.

Χρειαζόμαστε μια συνολικότερη κατανόηση της πραγματικότητας, ώστε να διαχειριστούμε με αποτέλεσμα τις πολύπλοκες πολιτικές παρεμβάσεις (όχι μόνο στενά κοινωνικές πραγματικότητες).

Η Ευρώπη είναι αντιμέτωπη αφενός με μια διάχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας σε περιοχές όπως η Κίνα, η Ινδία και άλλες χώρες, η ανάπτυξη των οποίων στηρίζεται σε χαμηλές αμοιβές εργασίας και δημιουργεί ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις σε τμήματα του «κόσμου μας» και αφετέρου με την τεχνολογική πρωτοπορία των ΗΠΑ. Το κεντρικό ζήτημα είναι με ποιο τρόπο και σε ποιο μέτρο σε έναν κόσμο που γίνεται όλο και πιο πολύ – πολικός από οικονομική άποψη, μπορεί η Ευρώπη να διατηρήσει τη δυναμική της ανάπτυξη

της έτσι ώστε να διατηρήσει τα βαθύτερα κοινωνικά χαρακτηριστικά της, και τι συνέπειες έχει αυτό το «μπορεί».

Βασικό πεδίο δοκιμασίας του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου είναι η ανεργία και η αμοιβή της εργασίας. Η αδυναμία δημιουργίας επαρκούς απασχόλησης σε αρκετές χώρες της ΕΕ είναι πάνω από ορατή. Η πρόταση του Sapir είναι υπέρ της επιλογής πολιτικών που ευνοούν την απασχόληση, γιατί σε συνθήκες υψηλής απασχόλησης δυνάμει, είναι εφικτό (και εδώ εξαρτάται από την πολιτική βούληση) να εξασφαλιστεί και ισχυρότερη «κοινωνική ισότητα». Αντίστροφα, αναποτελεσματικές πολιτικές για τη δημιουργία απασχόλησης οδηγούν σε μη – διατηρήσιμα κοινωνικά μοντέλα. Γι' αυτό, οι πολιτικές αυτού του τύπου είναι καταδικασμένες να αποτύχουν και σε ό,τι αφορά θέματα κοινωνικής ισότητας ή συνοχής. Η κεντρική αυτή θέση έχει πολύ ισχυρή βάση και αξίζει να εξεταστεί σε βάθος και με ανοικτή διάθεση.

Όμως η θέση αυτή συνοδεύεται και από πρόσθετες προτάσεις για μια βαθιά απελευθέρωση των αγορών στις υπηρεσίες, ιδιαίτερα όπως προβλέπει το σχέδιο Bolkenstein. Εδώ οι αιτιώδεις συνάφειες, τα ρίσκα και οι κοινωνικές επιπτώσεις είναι πολύ πιο αβέβαια και κρίσιμα.

Επιπλέον συνεπάγονται επιπτώσεις που βαραίνουν σημαντικά για την κοινωνική πολιτική πραγματικότητα και δεν μπορεί να υποτιμηθούν. Οι Ευρωπαϊκές οικονομίες δεν υστερούν σε επιδόσεις και κατ' επέκταση σε δυνατότητα διατήρησης της κοινωνικής προστασίας, επειδή δεν προωθήθηκε απλώς μια εκτεταμένη απελευθέρωση της αγοράς υπηρεσιών. Υπάρχουν πολλές και σημαντικές διαφορετικές ερμηνείες και παράγοντες για την αδυναμία αυτή, και μάλιστα με πολύ πιο μεγάλο βάρος.

Το μοντέλο εργασιακών σχέσεων έχει βρεθεί στο επίκεντρο της κριτικής για τις αδυναμίες επίδοσης των «ηπειρωτικών» Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Κρατών. Οι προτάσεις και κριτικές που διατυπώνονται έχουν δύο ζητήματα. Το πρώτο είναι, αν διασφαλίζουν πραγματικά μια ισχυρότερη οικονομική ανάπτυξη των χωρών που αφορούν, ώστε η υιοθέτησή τους να κάνει εφικτή τη

διατήρηση της κοινωνικής προστασίας. Το δεύτερο ζήτημα συνδέεται με την ανατροφή καίριων ιστορικών κοινωνικών επιλογών. Οι σημερινές ρυθμίσεις πράγματι προστατεύουν περισσότερο τους «εντός» σε βάρος των «εκτός» αγοράς εργασίας, και ιδιαίτερα προστατεύουν ένα συνολικό ρυθμιστικό (και προστατευτικό) καθεστώς των εργαζομένων. Μια απελευθέρωση του ρυθμιστικού αυτού συστήματος σημαίνει μια μείζονα ανατροπή επιλογών, που εκτιμάται ότι μπορεί να ανοίξει μεν ευκαιρίες για μεγαλύτερη απασχόληση, μικρότερη ανεργία και φτώχεια, αλλά θα ανατρέψει πτυχές του σημερινού καθεστώτος προστασίας. (Στασινοπούλου Β. Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, σελ. 164-167).

Είναι προφανές, ότι αν η απελευθέρωση αποτύχει να εκπληρώσει τις προσδοκίες για τις οποίες θα μπορούσε να γίνει κατανοητή η κοινωνική απορρύθμιση που στο μεταξύ έχει δημιουργήσει, δύσκολα θα είναι αναστρέψιμη, και το «κράτος» σε όρους κοινωνικούς, ανταγωνιστικούς, πολιτικούς θα είναι μεγάλο. Από την άλλη, όσο αναγκαίες αλλαγές μετατίθενται για το μέλλον, και οι μικροοικονομικές εξελίξεις παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο, πάλι το αποτέλεσμα είναι χαμηλότερη κοινωνική προστασία, υψηλότερη ανεργία, φτώχεια και ανισότητες. Το δίλημμα δεν μπορεί να αγνοηθεί, ούτε και το κοινωνικό κόστος που συνδέεται όχι μόνο με το σενάριο της μεταρρύθμισης, αλλά και με αυτό της στατικότητας. Κανένα ισχυρό Κοινωνικό Κράτος δεν μπορεί να υπάρξει ξεκομμένο από το οικονομικό σύστημα που το δημιουργεί και το στηρίζει. Έτσι το μεγάλο πρόβλημα έγκειται στο κατά πόσο οι εναλλακτικές επιλογές που διατυπώνονται, μπορούν πραγματικά να διασφαλίσουν στο μέλλον μια αντιστοιχία με την κοινωνική πραγματικότητα που συνδέθηκε με τη μεταπολεμική εμπειρία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, στις διάφορες ισχυρές εκδοχές του.

2) Το Κοινωνικό Μοντέλο της Κύπρου

3)

Το Κοινωνικό Μοντέλο της Κύπρου, βασισμένο αφενός στην σωστή λειτουργία των εργασιακών σχέσεων, και αφετέρου στις πάγιες κρατικές πολιτικές που αφορούν την κοινωνική πρόνοια, είναι κτισμένο σε μια πολύ σωστή και γερή βάση.

Μιλούμε σήμερα για ανάγκη προσαρμογής και όχι ριζικής αναδόμησης του Κοινωνικού Μοντέλου και των εργασιακών σχέσεων. Το μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον, όμως καθώς και οι προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, έχουν θέσει ενώπιόν μας την επιτακτική ανάγκη να δημιουργήσουμε μια πιο σφαιρική ολοκληρωμένη πολιτική. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να διατηρεί και να προστατεύει την υφιστάμενη σχέση μεταξύ του πολίτη και του κράτους, αλλά πολλά από τα χαρακτηριστικά της θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ανάγκες της εποχής.

Μαζί με την απαλλαγή της οικονομίας από την αποπνικτική ανάμειξη του κράτους όμως, θα πρέπει το κράτος να προσφέρει προστασία στον πολίτη, αφού η διαδικασία της απαλλαγής της οικονομίας από την κρατική ανάμειξη θα επηρεάσει ορισμένες κοινωνικές ομάδες περισσότερο από άλλες. Η πρόκληση είναι πως εάν επιτύχουμε κάτι τέτοιο χωρίς να διαστρεβλώσουμε τη λειτουργία των κινήτρων τα οποία εισάγει η ελεύθερη αγορά, και τα οποία αποτελούν το μυστικό της επιτυχίας μιας δυνατής οικονομίας. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να ληφθούν σοβαρές αποφάσεις με σκοπό την μονιμοποίηση της σημερινής ευημερίας, αλλά και την περαιτέρω ανάπτυξή της.

Αυτή η αλλαγή πορείας από την ανάμειξη του κράτους στην λειτουργία της αγοράς στην παροχή υπηρεσιών που αποσκοπούν στην καλύτερευση της ποιότητας ζωής, θεωρείται αναγκαία απέναντι στις νέες προκλήσεις οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική και οικονομική ευημερία της Ευρώπης. Η

σημερινή πραγματικότητα, όσο και αν ακούγεται δύσκολη και κουραστική, είναι μπροστά μας.

Μπορεί στην Κυπριακή πολιτική σκηνή τέτοια θέματα να ακούγονται ως «ψηλά γράμματα». Μπορεί να αποτελούν ζητήματα τα οποία η Κυβέρνηση να μην θέλει να τα αγγίξει στην προσπάθεια να διατηρήσει ένα «σκληρό» πολιτικό σκηνικό, αλλά να συνεχίσει να ακροβατεί ανάμεσα στις δύσκολες ισορροπίες των δυνάμεων που την αποτελούν. Μπορεί ακόμη και η ίδια η αντιπολίτευση να μην είναι όσο πρέπει έτοιμη να τα διεκδικήσει. Ωστόσο, αυτά είναι θέματα που επηρεάζουν τη ζωή και την πραγματικότητα της Κύπρου, είτε θα αντιμετωπιστούν με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία, είτε θα προσπεραστούν οριστικά.

Εξελικτικά διαπιστώνεται αλλαγή πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της φτώχειας από το χθες μέχρι σήμερα. Πιο συγκεκριμένα ενώ παλιότερα η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα στήριζε προγράμματα φτώχειας (φτώχεια 1, φτώχεια 2, φτώχεια 3) τώρα πια η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί προγράμματα με κεντρικό άξονα την απασχόληση, κατάρτιση στοχεύοντας στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας για όσο το δυνατό περισσότερο κόσμο (νέοι, άνεργοι, ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, άτομα πριν τη σύνταξη).

Φτώχεια 3

Οι βασικοί στόχοι του 3^{ου} Προγράμματος Φτώχειας είναι:

- § Να εξασφαλιστεί η συνοχή ανάμεσα στις κοινοτικές πρωτοβουλίες που έχουν επίδραση στις οικονομικά και κοινωνικά μη ευνοημένες ομάδες της κοινωνίας.
- § Να συμβάλλει στην ανάπτυξη προληπτικών μέτρων που θα βοηθήσουν ομάδες που μειονεκτούν οικονομικά και κοινωνικά, καθώς και στην ανάπτυξη διαρθρωτικών μέτρων που θα αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των πολύ φτωχών.
- § Να παράγει, μέσα από το πολυδιάστατο πρίσμα, πρωτότυπα οργανωτικά μοντέλα για την ενσωμάτωση των οικονομικά και κοινωνικά μη ευνοημένων ομάδων, μοντέλα που θα συμπεριλάβουν διάφορους φορείς.
- § Να διεξάγει μια εκστρατεία πληροφόρησης συντονισμού και ανταλλαγής εμπειρίας στο κοινοτικό επίπεδο, και
- § Να συνεχίσει τη μελέτη των χαρακτηριστικών των οικονομικών και κοινωνικά μη ευνοημένων μελών της κοινωνίας (Poverty 3, 1992).

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η κάθε Κοινότητα έχει δώσει έμφαση σε έξι βασικές αρχές που πρέπει να τηρηθούν στα τοπικά προγράμματα. Αυτές είναι η πολυδιάστατη προσέγγιση στη φτώχεια, η εταιρική σχέση των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, η συμμετοχή των μη ευνοημένων ομάδων στην ανάπτυξη και την εφαρμογή των τοπικών προγραμμάτων, η διακρατική διάσταση του Προγράμματος και η ανάγκη για την αξιολόγηση των τοπικών προγραμμάτων και του Προγράμματος συνολικά.

Οι τρεις πρώτες αρχές, δηλαδή αυτές του πολυδιάστατου χαρακτήρα, της εταιρικής σχέσης και της συμμετοχής, είναι τα βασικά κριτήρια με τα οποία αξιολογούνται οι δραστηριότητες και η πρόοδος των τοπικών προγραμμάτων. Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας και η εταιρική σχέση πάνε χέρι – χέρι, επειδή ο σχεδιασμός πολυδιάστατων δράσεων απαιτεί τη συνεργασία των διάφορων φορέων που έχουν επωμισθεί από παλιά τις διάφορες διαστάσεις της

κοινωνικής πολιτική. Η συνεργασία φορέων απαιτεί την οικοδόμηση καινούριων οργανωτικών πλαισίων, που μπορεί να είναι λειτουργικά δυσχερή στην αρχή. Όπως έχει σημειωθεί (Poverty 3, 1992), η εξασφάλιση της συμμετοχής των ομάδων – στόχου στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μπορεί να είναι δύσκολη λόγω των χαρακτηριστικών των ομάδων αυτών και της έλλειψης εμπειρίας τους. Θεωρείται όμως ότι πρέπει να παραμείνει σημαντικός στόχος που απαιτεί συνεχείς προσπάθειες για την επίτευξή του.

Στην Ελλάδα διεξάγονται τέσσερα τυπικά προγράμματα στο πλαίσιο της φτώχειας 3. Τα Προγράμματα έχουν πολυδιάστατο χαρακτήρα και στηρίζονται σε συνεργασίες πολλών φορέων.

Στο Πέραμα, εφαρμόζονται ταυτόχρονα πρωτοβουλίες για τη στέγαση, την εκπαίδευση, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την επαγγελματική εκπαίδευση, την ανεύρεση εργασίας, την υγεία, τη μετασχολική φροντίδα παιδιών και την περίθαλψη των ηλικιωμένων στο σπίτι τους. Οι φορείς που συνεργάζονται στο Πέραμα είναι ο Δήμος Περάματος, ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, ο Ερυθρός Σταυρός Πειραιά, το Κέντρο Μέριμνας της Οικογένειας και του Παιδιού, το Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Περάματος, το Συνδικάτο Μετάλλου και διάφοροι τοπικοί εξωραϊστικοί σύλλογοι.

Ως ομάδες – στόχοι του Προγράμματος Θεσσαλονίκης είναι οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι νέες γυναίκες και άντρες ROM, οι οικογένειες ROM, οι Πόντιοι και τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Στο Πρόγραμμα της Καλλιθέας, ο στόχος είναι η κοινωνική ένταξη των πρώην χρηστών ναρκωτικών και δράσεις συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων επαγγελματικό προσανατολισμό και εκπαίδευση, νομική βοήθεια, υπηρεσίες υγείας και την ευαισθητοποίηση εργοδοτών και της κοινής γνώμης για πρώην χρήστες.

Ανάμεσα στις δράσεις του προγράμματος Αργυρούπολης είναι ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η επαγγελματική εκπαίδευση, η παροχή

βοήθειας με την ανεύρεση εργασίας, η δημιουργία της αυτοαπασχόλησης και εργαστήρια απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Φτώχεια 3 – Poverty 3

Πρότυπο Πρόγραμμα για την κοινωνική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ομάδων στην περιοχή Ελευθερίου / Κορδελιού – Εύοσμου – Μενεμένης.

1. Η φιλοσοφία του Προγράμματος. Οι στόχοι του και με ποιες δραστηριότητες υλοποιούνται.

Το πρόγραμμα «Φτώχεια 3» είναι μια πρωτοβουλία των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων που ξεκίνησε το Μάρτιο του 1990 και στοχεύει στην ανάπτυξη της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των λιγότερο προνομιούχων ομάδων. Υπάρχουν 39 Προγράμματα στα 12 κράτη – μέλη, 27 από τα οποία είναι μοντέλα δράσεων σε τοπική βάση και τα 12 είναι νεωτεριστικές πρωτοβουλίες για τους περισσότερο περιθωριοποιημένους και αποκλεισμένους. Το πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης, που εφαρμόζεται στις Δυτικές συνοικίες της πόλης στους Δήμους Εύοσμου, Ελευθερίου – Κορδελιού και Μενεμένης, είναι ένα από τα 27 Προγράμματα μοντέλα δράσεων.

Κύριος σκοπός του Προγράμματος είναι η μείωση της φτώχειας στην περιοχή μέσα από την οικονομική και κοινωνική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ατόμων και την παράλληλη δημιουργία πρότυπων θεσμών κοινωνικής πολιτικής για την πρόληψη των συνθηκών που οδηγούν στην οικονομική και κοινωνική περιθωριοποίηση. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού επιδιώκεται η συνεργασία των παραδοσιακών φορέων άσκησης κοινωνικής πολιτικής με φορείς και άτομα που ασκούν έμμεσα κοινωνική πολιτική με τις αποφάσεις τους στο δικό τους τομέα δραστηριοτήτων. Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι παράλληλος σκοπός του Προγράμματος είναι η δημιουργία εμπειριών και προτύπων σε ό,τι αφορά τις μορφές συνεργασίας και η διεύρυνση της δυνατότητας να μονιμοποιηθεί η συνεργασία αυτή στην περιοχή.

Η στρατηγική του Προγράμματος για την καταπολέμηση της φτώχειας συνίσταται στη δημιουργία ολοκληρωμένων εμπειριών και κατ' επέκταση «θεσμών» στην τοπική κοινωνία. Οι εμπειρίες αυτές και οι θεσμοί θα επιτρέψουν την άμεση διαπίστωση της φτώχειας και των κινδύνων διολίσθησης στη φτώχεια και θα δίνουν δυνατότητες πρόληψης και ολόπλευρης αντιμετώπισής της ακόμη και στην περίπτωση που οι εκάστοτε μορφές της φτώχειας θα είναι πρωτόγνωρες.

Οι δραστηριότητες που σχεδιάζονται στο πλαίσιο της γενικής στρατηγικής του Προγράμματος παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- § Δεν κατανοούνται ως γενική προσφορά στα άτομα της ομάδας – στόχου αλλά ως παρέμβαση στις συνθήκες φτώχειας των συγκεκριμένων ατόμων που ανήκουν στην ομάδα – στόχο. Με τον τρόπο αυτόν αποκλείεται η αυτεπιλογή ατόμων που μπορεί να έχουν κοινά χαρακτηριστικά με αυτά των ατόμων της ομάδας – στόχου αλλά δεν παρουσιάζουν χαρακτηριστικά πολυδιάστατης φτώχειας.
- § Οι περισσότερες δραστηριότητες απευθύνονται σε περισσότερες από μία ομάδα – στόχο γιατί έχουν ως βάση μια συγκεκριμένη διάσταση της φτώχειας και όχι απλά μία συγκεκριμένη ομάδα φτωχών.
- § Επιδίωξη του Προγράμματος είναι οι δραστηριότητες να γίνονται στα πλαίσια των ήδη υπαρκτών θεσμών, αφού βέβαια η λειτουργία τους εναρμονιστεί με τις διαπιστωμένες ανάγκες των λιγότερο ευνοημένων ομάδων της περιοχής.

Οι συγκεκριμένες επιδιώξεις του Προγράμματος, που θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σε ένα συγκεκριμένα χρονικό διάστημα, αποτελούν οργανικό μέρος της στρατηγικής του Προγράμματος, σε καμιά περίπτωση δε διατυπώνονται συγκυριακά και διατυπώνονται έτσι ώστε να είναι δυνατή η αξιολόγηση του βαθμού υλοποίησής τους. (www.in.gr, 13/07/2007).

2. Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος και η συμμετοχή της Ε.Ο.Κ.

Το Πρόγραμμα επιδοτείται κατά 55% από την 5^η Διεύθυνση Κοινοτικής Πολιτικής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με 1.500.000 ECU, και κατά 45% από τους εθνικούς φορείς που συμμετέχουν σ' αυτό. Παρόλο που υπάρχει εμπειριστατωμένο πρόγραμμα δράσης, αντιμετωπίζουμε πρόβλημα στην απορρόφηση των χρημάτων της Κοινότητας εξαιτίας της δηλωμένης δυσκολίας των φορέων να καταβάλουν το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής.

3) Οι φορείς που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα

Στο Πρόγραμμα «Φτώχεια 3» αρχικά συμμετείχαν ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας (Ε.Ο.Π.), οι Δήμοι Ελευθερίου / Κορδελιού, Εύοσμου και Μενεμένης, το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης, η Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ), η Ένωση των Τσιγγάνων Δενδροποτάμου και η Ένωση των Ποντίων.

Αργότερα το Πρόγραμμα διευρύνθηκε και με τη συμμετοχή άλλων φορέων όπως του Συλλόγου Βιομηχάνων Δυτικής Θεσσαλονίκης, της Εκκλησίας, του Τεχνικού Επιμελητηρίου.

Θεμελιακό ρόλο στην υλοποίηση των στόχων του Προγράμματος παίζει η εταιρικότητα των φορέων. Παρά το γεγονός ότι η αρχή της εταιρικότητας αποτελεί προγραμματική και θεμελιώδη αρχή του Προγράμματος, δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα δυνατή η απρόσκοπτη εφαρμογή της. Ο επικοινωνιακός διάλογος και η εμπιστοσύνη ανάμεσα στους εταίρους είναι ιδιαίτερα φανερή στους εκπροσώπους των φορέων που συμμετέχουν στη διοικούσα επιτροπή. Η πολυδιάστατη όμως στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας χρειάζεται τη συνεργασία των διαφόρων φορέων – εταίρων του

Προγράμματος, συνεργασία όχι μόνον θεσμοθετημένη αλλά και ουσιαστική, και δε μπορεί να στηρίζεται μόνο στην καλή θέληση για συνεργασία των αντιπροσώπων αυτών των φορέων στη διοικούσα επιτροπή.

4) Οι ομάδες που απευθύνεται το Πρόγραμμα, τα κριτήρια που έγινε η επιλογή αυτών των ομάδων και οι δραστηριότητες που υπάρχουν για κάθε μία από αυτές.

Στις αρχές του 1990 το Πρόγραμμα άρχισε τη λειτουργία του με τη διεξαγωγή μιας έρευνας στους τρεις Δήμους της Δυτικής Θεσσαλονίκης, Ελευθέριο – Κορδελιό, Εύοσμος, Μενεμένη, προκειμένου να μελετήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κατοίκων της περιοχής. Βασικοί αντικειμενικοί σκοποί της έρευνας ήταν:

- § Η συλλογή πληροφοριών σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική κατάσταση των κατοίκων της περιοχής.
- § Ο εντοπισμός εκείνων των ομάδων ανθρώπων που σύμφωνα με κοινωνιολογικά και δημογραφικά κριτήρια έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως πιθανές ομάδες – στόχοι του Προγράμματος.
- § Μια σύγκριση ανάμεσα στο γενικό πληθυσμό και τις ομάδες – στόχους του Προγράμματος.

Η εξέταση και ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας, σύμφωνα με κατηγορίες, επέτρεψε έναν ακριβέστερο προσδιορισμό των ατόμων που μπορούν να χαρακτηρισθούν φτωχοί. Έτσι ιδιαίτερα φτωχές θεωρούνται οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι οικογένειες Ποντίων που πρόσφατα επαναπατρίστηκαν από την πρώην Σοβιετική Ένωση, οικογένειες με μέλη άτομα με ειδικές ανάγκες και οι οικογένειες Τσιγγάνων.

Οι μονογονεϊκές οικογένειες ανήκουν στο φτωχότερο τμήμα του πληθυσμού της περιοχής. Το 21% των πολύ φτωχών της περιοχής είναι μονογονεϊκές οικογένειες.

Μονογονεϊκές χαρακτηρίζονται οι οικογένειες των οποίων τα παιδιά μεγαλώνουν με τον ένα μόνο γονέα, ανεξάρτητα από το τι συνέβη στον άλλο γονέα και ανεξάρτητα από το γεγονός ότι στην οικογένεια μπορεί να υπάρχουν και άλλα άτομα εκτός του γονέα των παιδιών. Οι εξειδικευμένες στρατηγικές του Προγράμματος σ' αυτή την περιοχή, συνίσταται στην εξεύρεση ικανοποιητικών πόρων, στην εξασφάλιση προστασίας και δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά, στην ενδυνάμωση της αυτογνωσίας και αυτοπεποίθησής τους ώστε να μπορούν να λύνουν τα προβλήματά τους και στην ευαισθητοποίηση του κοινωνικού περίγυρου σε σχέση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Το Πρόγραμμα δημιούργησε στην περιοχή του Εύοσμου, και στελέχωσε με ειδικούς, το Κέντρο Μονογονεϊκής Οικογένειας. Η στήριξη που παρέχεται από το κέντρο είναι διαφόρων μορφών. Φροντιστηριακά μαθήματα για παιδιά Δημοτικού σχολείου, ιατρικές συμβουλές, συναντήσεις των χρηστών / τριών με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους, φύλαξη – κράτηση των παιδιών μια φορά την εβδομάδα, προκειμένου να δοθεί ελεύθερος χρόνος στους γονείς να διεκπεραιώσουν διάφορες υποθέσεις τους ή να ψάξουν για δουλειά, τμήματα δημιουργικής απασχόλησης για μικρά παιδιά.

Ο αριθμός των πρόσφατα επαναπατρισθέντων από την πρώην Σοβιετική Ένωση Ποντίων, μεγάλος από την αρχή της έρευνας, 400 οικογένειας περίπου, αυξάνεται συνεχώς αφού υπολογίζεται ότι περίπου 65 άτομα την ημέρα εγκαθίστανται στην Θεσσαλονίκη οι περισσότεροι από τους οποίους στο Δήμο Ελευθερίου / Κορδελιού.

Οι οικογένειες των Ποντίων στερούνται οποιασδήποτε ιδιοκτησίας, οι περισσότεροι από αυτούς μιλούν ρωσικά ή ποντιακά και ελάχιστοι μπορούν να διαβάσουν και να γράψουν ελληνικά. Αυτή η έλλειψη γνώσης επιτείνει την κοινωνική τους απομόνωση και την έλλειψη επικοινωνίας με την ευρύτερη κοινότητα και συντελεί στην ανεργία, την υποαπασχόληση και την κοινωνική περιθωριοποίησή τους. Οι εξειδικευμένες στρατηγικές του Προγράμματος για

την καταπολέμηση της φτώχειας της συγκεκριμένης ομάδας συνίσταται στην εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος για την ομάδα – στόχο και στη δημιουργία προϋποθέσεων για την επικοινωνία των μελών της με το κοινωνικό περιβάλλον. (www.in.gr, 14/07/2007).

Το Πρόγραμμα λειτουργεί στους Δήμους Εύοσμου και Κορδελιού εντατικά τμήματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας και όλους/ες τους νέους/ες και ενήλικες που θα εκφράσουν την επιθυμία να μάθουν Ελληνικά και εξετάζει, σε συνεργασία με τους εργοδότες της περιοχής, τις δυνατότητες εξεύρεσης εργασίας ανάλογης της επαγγελματικής τους εξειδίκευσης στην πρώην Σοβιετική Ένωση.

Οι οικογένειες ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελούν το 50% του πληθυσμού της περιοχής, ποσοστό που στην πραγματικότητα πρέπει να φτάνει το 10% γιατί πολλές περιπτώσεις δε δηλώνονται από την οικογένεια και αποτελούν το φτωχότερο τμήμα του πληθυσμού. Οι εξειδικευμένες στρατηγικές του Προγράμματος για τη συγκεκριμένη ομάδα είναι η εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος, η δημιουργία συνθηκών τέτοιων που θα επιτρέψουν τη συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνική ζωή της περιοχής, η ανακούφιση του συναισθηματικού βάρους της οικογένειας με την εξασφάλιση φροντίδας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και η πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τα προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Το Πρόγραμμα ερεύνησε τη δυνατότητα δημιουργίας κατάλληλων κέντρων και οργάνωσης εξειδικευμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης γι' αυτά τα κέντρα, κατέθεσε στους αρμόδιους φορείς τεκμηριωμένες προτάσεις για παρεμβάσεις στο φυσικό περίγυρο που θα λειτουργήσουν ως μοντέλα που θα κάνουν ορατή την ανάγκη για προσπελασιμότητα και φροντίζει για τη δημιουργία και λειτουργία των διαδικασιών που θα παρέχουν κατάλληλες πληροφορίες.

Οι ROM συνιστούν μια ομάδα με όλα τα χαρακτηριστικά της πολιτισμικής και γλωσσικής μειονότητας. Ζουν και στους τρεις Δήμους της περιοχής, είτε ως εποχιακοί είτε ως μόνιμοι κάτοικοι, η πλειονότητά τους όμως ζει στο Δενδροπόταμο, που είναι περιοχή του Δήμου Μενεμένης, και αποτελούν το 38,2% του πληθυσμού. Οι εξειδικευμένες στρατηγικές του Προγράμματος για τη συγκεκριμένη ομάδα είναι η εξασφάλιση σταθερού οικογενειακού εισοδήματος και η κοινωνική ενσωμάτωσή τους βάσει των αρχών ισότητας.

Το Πρόγραμμα στα πλαίσια αυτών των στρατηγικών ίδρυσε ένα σύλλογο, την εκπαιδευτική και αθλητική ένωση ROM, δημιούργησε ομάδες χορού, μουσικής και μπάσκετ οργάνωσε και λειτούργησε τμήματα γλώσσας για νέους και για παιδιά του Δημοτικού Σχολείου και έκανε προσπάθειες για εξασφάλιση μόνιμης επαγγελματικής άδειας για τους μικροπωλητές.

2.5.1) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Το φαινόμενο της φτώχειας είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον πόλεμο και την ειρήνη. Ο πόλεμος είναι μια τραγική κατάσταση στη ζωή των ανθρώπων, αλλά και η συμβατική ειρήνη συνδέεται με τον πόλεμο. Η συσσώρευση του πλούτου ή δυνάμεως από μερικούς και από μερικά κράτη, που σχεδιάζονται σε περιόδους ειρήνης, είναι τα αίτια ενός μελλοντικού πολέμου. Άλλωστε την πάλη των τάξεων, που είναι μια μορφή κοινωνικού πολέμου.

Από σχετική έρευνα, φαίνεται ότι «η περιουσία των τριών πλουσιότερων ανθρώπων του κόσμου είναι μεγαλύτερη από το σύνολο του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος των 26 φτωχότερων χωρών του κόσμου και η περιουσία

των 200 πλουσιότερων ανθρώπων του κόσμου είναι μεγαλύτερη από το συνολικό εισόδημα του 41% των κατοίκων του πλανήτη».

Στο σημείο αυτό μπορούμε να δούμε την διδασκαλία του Αγ. Γρηγορίου του Θεολόγου για την ανισότητα και επομένως τη φτώχεια που επικρατεί στην γη και η οποία είναι αποτέλεσμα της πτώσεως του ανθρώπου.

Σ' ένα σημείο, αναφερόμενο στην πείνα, τον πλούτο, την ελευθερία, λέει ότι αυτά είναι αποτελέσματα της πτώσεως και ότι ήρθαν στον ανθρώπινο βίο ως ασθένειες. Μετά την προπατορική αμαρτία εμφανίστηκαν οι φθόνοι, οι φιλονικίες, η τυραννίδα του διαβόλου που παρασύρει με τη λαιμαργία της ηδονής και ξεσηκώνει τους πιο θρασείς εναντίον των ασθενέστερων και έτσι σχίστηκε το ενιαίο ανθρώπινο γένος.

Ο Αγ. Γεώργιος ο Παλαμάς αναφερόμενος στους πτωχούς, στρέφεται προς τους πλουσίους και τους προτρέπει να στενάξουν, γιατί δεν μεταδίδουν στους φτωχούς από εκείνα που έχουν, τροφή, στέγη, ενδυμασία, φροντίδα κατάλληλη και δεν προσφέρουν το περίσσευμά τους στο δικό τους υστέρημα.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας αντιμετωπίζουν το θέμα της φτώχειας με διάκριση και σύνεση. Αφενός καταφέρονται εναντίον των πλουσίων που συσσωρεύουν υλικά αγαθά και αυτό γίνεται σε βάρος των συνανθρώπων τους, αφετέρου προσπαθούν να δώσουν νόημα ζωής στους φτωχούς και τους πλουσίους, να δουν δηλαδή τη μεγάλη αξία και σπουδαιότητα της ζωής, της ακτημοσύνης και της ελευθερώσεως από την τυραννία των υλικών αγαθών.

Ο Μέγας Βασίλειος καταφέρεται εναντίον των πλουσίων και μάλιστα εναντίον του πάθους της πλεονεξίας, που εκδηλώνεται με την προσκόλληση στον χρυσό, η οποία πλεονεξία γίνεται πηγή μεγάλης κοινωνικής ανωμαλίας. Επίσης θεωρεί ότι ο πλούτος είναι η αιτία του πολέμου.

Συνοπτικά η Εκκλησία και ολόκληρος ο χριστιανισμός φαίνεται να αναγνωρίζει το φαινόμενο της φτώχειας και στηρίζει τους φτωχούς μέσω της φιλανθρωπίας. (Φιλάνθρωπος, Τεύχος 1^ο, σελ. 157).

2.5.2) ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ
(ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ)

Αρχή 1: Το πρόγραμμα για την καταπολέμηση της φτώχειας, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας. Αντιθέτως, είναι ένα πολυσύνθετο πρόγραμμα που πρέπει να συνδέεται οργανικά με:

- 1) Τις επιμέρους εκφάνσεις της αναπτυξιακής πολιτικής
- 2) Πολιτικές για τη γεωργική ανάπτυξη
- 3) Πολιτικές της αγοράς εργασίας
- 4) Πολιτικές κοινωνικής ασφάλειας
- 5) Πολιτικές εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης
- 6) Πολιτικές υγείας
- 7) Πολιτικές εναντίον του κοινωνικού αποκλεισμού
- 8) Περιφερειακές πολιτικές
- 9) Πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας, στέγασης και ενίσχυσης της παιδικής ηλικίας και της μητρότητας.

Αρχή 2: Σταθερή στόχευση μιας αποτελεσματικής πολιτικής κατά της φτώχειας αποτελεί η δημιουργία εθνικής υποδομής σε αναλυτικά στοιχεία που να αναφέρονται στις περιφερειακές και κοινωνικές διαστάσεις του φαινομένου. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι:

- a) η έκταση της φτώχειας στην Ελλάδα.

β) η έκταση της φτώχειας στην Ελλάδα που σημαίνει κατανομή των φτωχών κατά κλιμάκιο εισοδήματος ή κατανάλωσης.

γ) το χάσμα της φτώχειας στην Ελλάδα

δ) η διαχρονική εξέλιξη της έκτασης και της έντασης της φτώχειας στην Ελλάδα.

Αρχή 3: Η συνεργασία όλων των χωρών της Ε.Ε. για την από κοινού χάραξη συγκεκριμένης συνολικής πολιτικής κατά της φτώχειας.

Αρχή 4: Η διαπίστωση του εάν ένα κράτος έχει σημειώσει μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό επιτυχίας στην πολιτική του κατά της φτώχειας, μπορεί να εκτιμηθεί:

α) με σύγκριση των δεικτών του με τους αντίστοιχους δείκτες άλλων κρατών για το ίδιο χρονικό διάστημα

β) με σύγκριση των πραγματικών του δεικτών με εκείνους που αναμένονταν να επιτευχθούν κατά την κατάστροψη της πολιτικής κατά της φτώχειας.

Αρχή 5: Οποιοσδήποτε σχεδιασμός αντιμετώπισης της φτώχειας οφείλει να έχει διπλή διάσταση:

α) Κατασταλτική, που σημαίνει λήψη μέτρων άμεσης ανακούφισης των φτωχών και παροχής σε αυτούς της δυνατότητας ικανοποίησης των επείγουσών αναγκών τους.

β) Προληπτική, που σημαίνει την αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ευκαιριών μείωσης της φτώχειας μέσω πολιτικών ελαχιστοποίησης των ανισοτήτων και της περιθωριοποίησης συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.

Αρχή 6: Απαραίτητο στοιχείο για την αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας πολιτικής, είναι να συνοδεύεται από περιοδική μέτρηση και αξιολόγησή της. Δυο είναι οι μέθοδοι αξιολόγησης των επιπτώσεων της συνολικής πολιτικής κατά της φτώχειας:

- α) Οι δείκτες ευθείας μέτρησης της έκτασης της φτώχειας.
 - β) Οι δείκτες μέτρησης συγκεκριμένων συνεπειών της φτώχειας.
- Ως συνηθέστεροι δείκτες προτιμούνται ο δείκτης της παιδικής θνησιμότητας και ο δείκτης αναλφαβητισμού για τους άνω των 15 ετών ενηλίκους. (Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 236-237).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Πριν από μερικά χρόνια, ο γνωστός κοινωνιολόγος Herbert Gans δημοσίευσε ένα άρθρο που δημιούργησε μεγάλη αναταραχή και έγινε επίκεντρο επιστημονικών και πολιτικών συζητήσεων. Ο τίτλος του άρθρου – «Οι θετικές λειτουργίες της φτώχειας» - ήταν ενδεικτικός των προθέσεων του συγγραφέα ο οποίος ούτε λίγο ούτε πολύ εύρισκε πως το μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα των περισσότερων χωρών πρόσφερε σπουδαίες υπηρεσίες στο κοινωνικό σύστημα. Ο Γκανς, δεν συνηγόρησε για τη διατήρηση της φτώχειας και των φτωχών, ούτε στάθηκε απολογητής μιας κοινωνικής εκμετάλλευσης που δημιουργεί αδικία. Αντίθετα, ο Γκανς εξηγεί ότι ο λόγος που δεν εξαφανίζεται η φτώχεια είναι ακριβώς επειδή παρέχει τις πολύτιμες υπηρεσίες της στο κοινωνικό σύστημα. Ο Γκανς δεν μίλησε ποτέ εναντίον της ισότητας ή της αντιμετώπισης του προβλήματος της φτώχειας, ή ακόμη της αλλαγής της μορφής της παρούσης κοινωνικής στρωμάτωσης. Σύμφωνα με τον Γκανς η φτώχεια έχει οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές λειτουργίες. Πιο αναλυτικά:

Α) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ:

- 1) Οι φτωχοί δέχονται να κάνουν τις «βρώμικες δουλειές» για την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Για παράδειγμα οδοκαθαριστές, εκσκαφείς, μεταλλωρύχοι κλπ. Το περίεργο είναι ότι ενώ πολλές δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις εξαρτώνται από τα άτομα τα οποία εκτελούν «βρώμικες δουλειές», η αμοιβή των εργατών είναι τόσο χαμηλή, ώστε θα μπορούσε κανείς να

ισχυρισθεί πως στοχεύει στη διατήρηση των φτωχών που δεν είναι σε θέση να αρνηθούν να προσφέρουν τις κοινωνικές τους υπηρεσίες.

- 2) Η ύπαρξη των φτωχών είναι έμμεσα ένα είδος οικονομικής επιδότησης των πλουσίων. Με τους χαμηλούς μισθούς, τα υψηλά οικονομικά στρώματα κερδίζουν περισσότερα χρήματα των οποίων η αποταμιευτική διάθεση δεν εξυπηρετεί μόνο την προσωπική τους επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά βοηθάει την όλη λειτουργική ανέλιξη του καπιταλιστικού συστήματος.
- 3) Μια σειρά από επαγγέλματα εξαρτώνται σε μεγάλο ποσοστό από την ύπαρξη των φτωχών. Αν υποθέσουμε ότι οι φτωχοί παύουν μια μέρα να υφίστανται, χιλιάδες άτομα θα μείνουν χωρίς εργασία: κοινωνικοί λειτουργοί, αστυνομικοί, υπάλληλοι υπηρεσιών προς εξυπηρέτηση των φτωχών κλπ.
- 4) Οι φτωχοί προμηθεύονται αγαθά τα οποία θα παρέμεναν διαφορετικά αζήτητα: μεταχειρισμένα αυτοκίνητα, δεύτερης χρήσης μηχανές, παλαιός ρουχισμός κλπ., υποβοηθούν την ύπαρξη μιας παρα-αγοράς μεγάλης οικονομικής σπουδαιότητας. (Κατσούλης Ηλίας, Διαστάσεις Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα, σελ.287-289).

B) ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ:

- I. Αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι οι φτωχοί τυποποιούνται και στιγματίζονται ευκολότερα ως έκτροπα άτομα από τους φορείς εξουσίας, τότε δεν θα ήταν λάθος να υποστηριχθεί ότι κατά κάποιο ειρωνικό τρόπο οι φτωχοί μεταβάλλονται σε μέσο ενδυνάμωσης της συλλογικής συνείδησης. Οι φτωχοί δηλαδή είναι έμμεσα οι ηθικοί στυλοβάτες του κοινωνικού συστήματος.

- II.** Συχνά οι φτωχοί θεωρούνται από τα άλλα κοινωνικά στρώματα σαν άτομα τα οποία επιδεικνύουν κάποια ελευθεριότητα συμπεριφοράς, τείνουν προς τον αλκοολισμό, τα τυχερά παιχνίδια κλπ., διακατεχόμενοι από μια Διονυσιακή αίσθηση της ζωής. Ανεξάρτητα από τη μη ορθότητα των σχετικών απόψεων, γεγονός που συχνά τεκμηριώνεται από ερευνητικές εργασίες έγκυρων κοινωνιολόγων, οι προκαταλήψεις αυτές για τις ιδιότητες των φτωχών φαίνεται ότι παίρνονται στα σοβαρά, ασκούν μεγάλη επιρροή και γίνονται αντικείμενο μίμησης από τη μεσαία τάξη.
- III.** Στις κοινωνίες οι οποίες διακρίνονται για τη στρωμάτωσή τους, οι φτωχοί αποτελούν το σημείο αναφοράς για τον προσδιορισμό της κοινωνικής κατάστασης των «άλλων» στην υπάρχουσα ιεράρχηση των θέσεων.
- IV.** Οι φτωχοί γίνονται αίτια δημιουργίας φιλανθρωπικών οργανισμών δίνονταν έτσι την ευκαιρία στους πλούσιους και τους «μη φτωχούς» να έχουν την ψυχική ικανοποίηση της βοήθειας προς τους «αναξιοπαθούντες» ή «δυστυχείς» συνανθρώπους τους. Η φιλαλληλία, η ελεημοσύνη, η υποστήριξη, η προστατευτικότητα, είναι συνήθως εκδηλώσεις αυτού του φαινομένου. (Κατσούλης Ηλίας, Διαστάσεις κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα, σελ.294-295).

Γ) ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

- 1) Στοιχεία της κουλτούρας των φτωχών υιοθετούνται από τα άλλα κοινωνικά στρώματα (π.χ. ρεμπέτικα τραγούδια).
- 2) Μέλη της ομάδας των φτωχών γίνονται κοινωνικοί ήρωες στο φιλολογικό ή τον πολιτικό τομέα.

- 3) Τα πολιτιστικά δημιουργήματα των φτωχών κρίνονται και συλλέγονται σαν πολύτιμα αντικείμενα της εθνικής κληρονομιάς σε μουσεία λαϊκής τέχνης.
- 4) Οι φτωχοί ήταν πάντοτε η δύναμη εργασίας με την οποία κατασκευάστηκαν όλα τα πολιτιστικά αριστουργήματα από τον Παρθενώνα ως τα τελευταία τεχνολογικά θαύματα του σύγχρονου κόσμου.

Δ) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

- 1) Οι φτωχοί είναι πάντοτε οι φορείς υλοποίησης της κοινωνικής αλλαγής, είτε αυτό σημαίνει εργασία για οικονομική ανάπτυξη, εργασία για έργα υποδομής, εργασία για εκβιομηχάνιση, εργασία για την επιτυχία ειδικών προγραμμάτων κλπ.
- 2) Οι φτωχοί αποτελούν το μέσο πραγματοποίησης των περισσοτέρων πολιτικών σχεδίων από τους απλούς κομματικούς αγώνες ως τα ιμπεριαλιστικά σχέδια των μεγάλων κρατών.
- 3) Οι φτωχοί γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης σχηματοποιούμενοι συμβολικά στην πολιτική ρητορική από τις διάφορες παρατάξεις και σε μια ποικιλία ρόλων που είναι συνήθως η έκφραση κάποιας ιδεολογίας. Η αριστερά, η δεξιά κλπ., γίνονται σε μεγάλο βαθμό κατανοητές ως πολιτικές δυνάμεις σε σχέση με τις τοποθετήσεις τους για τους φτωχούς.
- 4) Η μη ενεργός συμμετοχή των φτωχών στις εκλογικές αναμετρήσεις πολλών κρατών (π.χ. ΗΠΑ), η τάση συντηρητισμού την οποία επιδεικνύουν εξαιτίας του φόβου τους για επιδείνωση των κοινωνικών πραγμάτων, η εύκολη λεία των φτωχών σε ασήμαντες ψηφοθηρικές εξαγγελίες για οικονομικές διευκολύνσεις από τα κόμματα, δείχνουν το μέτρο στο οποίο ενδέχεται να αποτελέσουν υπολογίσιμη θετικά ή αρνητικά

πολιτική δύναμη. (Mendas Henri, Στοιχεία Κοινωνιολογίας, σελ. 52-58).

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ **ΣΤΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ**

Δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε, αναλύοντας το φαινόμενο της φτώχειας, τις συνέπειες που έχει αυτή στο άτομο και κυρίως στη ψυχολογία του ατόμου.

Όταν ένα άτομο βιώνει τη φτώχεια, ουσιαστικά βρίσκεται σε μια κατάσταση εξαθλίωσης. Το άτομο αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις βασικές ανάγκες και ακόμα χειρότερα όταν μιλάμε για απόλυτη φτώχεια, δεν υπάρχει δυνατότητα κάλυψης απαραίτητων για την επιβίωσή του αναγκών. Είναι επομένως κατανοητό ότι το άτομο έχει έντονο άγχος. Άλλα συναισθήματα που συνοδεύουν το άγχος είναι η απελπισία, κακή διάθεση η οποία μπορεί να έχει ως συνέπεια την εμφάνιση κατάθλιψης.

Το άτομο είναι εγκλωβισμένο σε μια «μιζέρια», δεν έχει όρεξη για δραστηριότητες, έλλειψη ενδιαφερόντων, νιώθει απομονωμένο και ανίκανο ενώ η αυτοεκτίμησή του χαρακτηρίζεται χαμηλή. Πολλές φορές ενοχοποιεί τον εαυτό του για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Η ενοχή είναι αίσθημα ηθικής ευθύνης που φέρει το άτομο. Παράλληλα ενδεχομένως να υπάρχει εμφάνιση θυμού, ο οποίος ταυτίζεται με το αίσθημα της αδικίας. Για παράδειγμα το άτομο μπορεί να λέει: «Γιατί σε μένα;», «Γιατί εγώ να ζω

έτσι;», «Γιατί να βρίσκομαι σ' αυτή τη κατάσταση;» Με λίγα λόγια επικρατεί μια κατάσταση κρίσης. Συναισθήματα όπως λύπη, ανασφάλεια, κατωτερότητα είναι πολύ συνηθισμένα. Συγχρόνως μπορεί να υπάρχει εμφάνιση διαφόρων διαταραχών όπως ενόχληση στον ύπνο ή αϋπνία, διανοητική υπερενασχόληση με το πρόβλημα, δυσλειτουργία της όρεξης και της πέψης, εμφάνιση σωματικών ασθενειών.

Ακόμη, ένα πλήθος προβλημάτων μπορεί να έχει μια τέτοια κατάσταση. Για παράδειγμα, μετά από μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1933 σ' ένα αυστριακό χωριό (Marienthal), παρατηρήθηκε ότι συγχρόνως με όλα τα προαναφερθέντα συναισθήματα και προβλήματα, τα άτομα αντιμετώπιζαν και συζυγικά προβλήματα καθώς και προβλήματα επικοινωνίας με τα παιδιά τους. Επίσης, οι φτωχοί και άνεργοι κάτοικοι του χωριού ήταν αποκομμένοι απ' την ευρύτερη κοινότητα, έμεναν στα σπίτια τους νιώθοντας απομονωμένοι και άχρηστοι. Δεν υπήρχε καμία σκέψη για ανάληψη πρωτοβουλιών και προσπάθειας βελτίωσης της ζωής τους εξαιτίας του αισθήματος της αποτυχίας.

Συχνά μια τέτοια κατάσταση οδηγεί στην βίαιη, παραβατική συμπεριφορά και στην χρήση ουσιών (π.χ. ναρκωτικά, αλκοόλ, αντικαταθλιπτικά χάπια κλπ.). Η απογοήτευση από τη φτώχεια και η χαμηλή κοινωνική θέση ερμηνεύουν το γεγονός ότι τα εγκλήματα ή οι μη νόμιμες πράξεις (π.χ. κλοπή) που διαπράττονται με οικονομικό κίνητρο εμφανίζονται πολύ συχνά σε τέτοιες καταστάσεις.

Γίνεται τέλος κατανοητό ότι ένα πρόβλημα «γεννά» δευτερογενή και τριτογενή προβλήματα. Για παράδειγμα ένας φτωχός που καταφεύγει στο αλκοόλ ως συνέπεια της φτώχειας που βιώνει, έχει να αντιμετωπίσει και τη φτώχεια και τον αλκοολισμό. Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι το άγχος, η απελπισία, αίσθημα της αποτυχίας, κατάθλιψη, λύπη, ενοχή, χαμηλή αυτοεκτίμηση, έλλειψη ενδιαφερόντων και περιθωριοποίηση, απότομη ή βίαιη συμπεριφορά είναι στοιχεία που εμφανίζονται στο άτομο που αντιμετωπίζει μια

τέτοια κατάσταση όπως η φτώχεια.(Gleynys Parry, Ψυχολογικές Κρίσεις και η αντιμετώπισή τους, σελ.137-161).

3.3) ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Αναλύοντας το φαινόμενο της φτώχειας, μπορούμε να εντάξουμε τις συνέπειες αυτής σε δύο μεγάλες κατηγορίες: α) η μία, που είναι και η πιο ορατή, είναι οι συνέπειες που αφορούν τους ίδιους τους φτωχούς και β) η άλλη είναι οι συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο και την οικονομία μιας χώρας.

α) Οι συνέπειες για τους ίδιους τους φτωχούς είναι προφανείς και ευθέως ανάλογες προς το χρόνο που κάποιος βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας η οποία δημιουργεί αλυσιδωτές αρνητικές αντιδράσεις στη ψυχολογία των πληττομένων. Ο φτωχός δεν μπορεί να συντηρήσει τον εαυτό του και την οικογένειά του και ακόμη περισσότερο να απολαύσει εκείνα τα υλικά και πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν κτήμα για το μέσο άνθρωπο στη σύγχρονη κοινωνία.

Το αίσθημα της ανασφάλειας κυριαρχεί στη ζωή του και στις σχέσεις του με τον οικογενειακό, φιλικό και κοινωνικό του περίγυρο. Η μείωση της αυτοεκτίμησης έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση της δυνατότητας του φτωχού για δυναμική παρέμβαση στα πράγματα, στην αυτενέργειά του και στην αισιοδοξία του για να βάλει στόχους προκειμένου να βελτιώσει τι μέλλον του. Η χαμηλή αυτοεκτίμηση είναι απόρροια της παρατεταμένης φτώχειας και ταυτόχρονα αίτιο παράτασης της φτώχειας καθώς σιγά – σιγά μειώνεται η δυνατότητα απόδρασης από την κατάσταση αυτή και σταδιακά ο φτωχός χάνει

κάθε επαφή με την παραγωγική διαδικασία αλλά και τα θεμελιώδη δικαιώματά του (αποκλεισμός από το δικαίωμα για μόρφωση, για αξιοπρεπή στέγαση, πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, την περίθαλψη κ.α.).

Η φτώχεια όμως έχει συνέπειες και για την οικογένεια του φτωχού. Τα παιδιά έχουν λιγότερες δυνατότητες μόρφωσης και αυτό συνεπάγεται, πέραν των αυτονόητων πολιτιστικών συνεπειών, ότι τα άτομα ξεκινούν από δυσμενέστερη σε σχέση με τους συνομηλίκους τους θέση την προσπάθεια για επαγγελματική αποκατάσταση.

Παράλληλα με τις επιπτώσεις στη μόρφωση, ορατές είναι και οι συνέπειες για την υγεία των φτωχών. Σε μια κοινωνία όπου η δωρεάν υγεία είτε δεν προσφέρεται είτε, όταν προσφέρεται, δεν συγκεντρώνει χαρακτηριστικά ποιότητας, είναι προφανές ότι η φτώχεια δεν μπορεί παρά να έχει επίδραση και στην ποιότητα της υγειονομικής περίθαλψης για τους φτωχούς και τις οικογένειές τους. (Mendas Henri, Στοιχεία Κοινωνιολογίας, σελ. 175-177).

Οι συνέπειες όμως για την οικογένεια του φτωχού επιτείνονται όταν η φτώχεια συνδυάζεται και με την ανεργία. Σε περίπτωση παρατεταμένης διαβίωσης σε μια τέτοια κατάσταση, χάνεται μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας η εργασιοκεντρική θεώρηση της κοινωνίας και της ζωής καθώς η εργασία δεν αποτελεί πλέον το βασικό τρόπο βιοπορισμού και συνεπώς αναζητούνται εναλλακτικά μέθοδοι που δεν κινούνται στο πλαίσιο της νομιμότητας. Με άλλα λόγια, η φτώχεια έχει τάσεις αναπαραγωγής όχι μόνο για τον ίδιο το φτωχό αλλά και για τα μέλη της οικογένειάς του και ιδιαίτερα για τα παιδιά του.

β) Όπως όμως είπαμε, οι συνέπειες της φτώχειας δεν περιορίζονται μόνο τους φτωχούς αλλά διαπερνούν το σύνολο της οικονομίας και της κοινωνίας. Σε οικονομικό επίπεδο κατ' αρχήν, απομακρύνεται από την αγορά εργασίας ένα σημαντικό τμήμα του ενεργού πληθυσμού με αποτέλεσμα να μην αξιοποιείται το σύνολο του παραγωγικού δυναμικού μιας χώρας. Ακόμη και όσοι, όντας φτωχοί, επιχειρούν να ανεύρουν εργασία και να απεμπλακούν από τη φτώχεια, αναγκάζονται συχνά να αποδεχθούν εργασία που δεν αντιστοιχεί στις

ικανότητες και τα ενδιαφέροντά τους με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αποδοτικότητα τους κατά την εργασία.

Ταυτόχρονα, το φάσμα της ανεργίας και, κατ' επέκταση, της φτώχειας μειώνει τη διαπραγματική δύναμη όσων ήδη έχουν εργασία και περιορίζει στην πράξη την αποτελεσματική άσκηση δικαιωμάτων που αποκτήθηκαν πολλές δεκαετίες πριν. Ο νόμος της προσφορά και της ζήτησης στην αγορά εργασίας λειτουργεί με άνισους όρους και η δημιουργούμενη ανισορροπία δεν επιτρέπει να αναπτυχθούν πλήρων οι παραγωγικές δυνατότητες μιας χώρας.

Σε δημοσιονομικό επίπεδο, η φτώχεια στερεί από το κράτος έσοδα, καθώς δεν υπάρχει εισόδημα για να φορολογήσει, ενώ ταυτόχρονα το υποχρεώνει να διαθέτει σημαντικό ποσοστό του προϋπολογισμού σε μια επιδοματική πολιτική με σημαντικό διοικητικό κόστος και αμφίβολα αποτελέσματα ως προς την προοπτική εξόδου των φτωχών από τη φτώχεια τους.

Η παρατεταμένη όμως φτώχεια δεν αποκόπτει τους φτωχούς μόνο από την παραγωγική διαδικασία αλλά και από τον ίδιο τον κοινωνικό κορμό μιας χώρας. Η μη συμμετοχή στις κοινές αξίες μιας κοινωνίας έχει άμεσες επιπτώσεις στην πολιτική διαδικασία καθώς αποκόπονται από αυτήν οι φτωχοί. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων που προβλέπονται από το Σύνταγμα είναι δυσχερής έως αδύνατη σε συνθήκες φτώχειας και ο φτωχός στερείται κινήτρων για συμμετοχή στην πολιτική διαδικασία. Κατ' αυτό τον τρόπο, τίθεται σε αμφισβήτηση η δημοκρατική νομιμοποίηση του πολιτικού συστήματος, καθώς σημαντικό τμήμα του πληθυσμού δεν μετέχει σ' αυτό.

Ο αποκλεισμός των φτωχών από την πολιτική διαδικασία έχει δυσμενείς συνέπειες και για όσους βρίσκονται στα λοιπά στρώματα της κοινωνίας. Ο περιορισμός της πολιτικής διαδικασίας στα μεσαία και πλούσια κοινωνικά στρώματα ανατρέπει τις λεπτές ισορροπίες του πολιτικού συστήματος και επιτρέπει στις οικονομικά ισχυρότερες ομάδες – που αποτελούν μικρό τμήμα του πληθυσμού – να έχουν δυσανάλογα μεγάλη επιρροή στο πολιτικό

γίνεσθαι. Η φτώχεια τελικά οδηγεί στη σχετικοποίηση της ίδιας της Δημοκρατίας.

Η φτώχεια όμως αποτελεί εν δυνάμει κίνδυνο και για την κοινωνική ομαλότητα. Αν και ο αποκλεισμός των φτωχών από την πολιτική και κοινωνική διαδικασία συνοδεύεται στη σημερινή εποχή από παθητικοποίηση, αυτή η κατάσταση δεν είναι βέβαιο ότι θα συνεχισθεί και στο διηνεκές. Η σχηματιζόμενη στο φτωχό πεποίθηση ότι το παρόν σύστημα δεν είναι σε θέση να δώσει διέξοδο στο βιοποριστικό του πρόβλημα μπορεί να οδηγήσει μακροπρόθεσμα σε συλλογικές μορφές κοινωνικής αντίδρασης που να κινούνται εκτός των πολιτικών και κοινωνικών θεσμών πιο άμεσα, και σε ατομικό επίπεδο, μπορεί να οδηγήσει σε μορφές παραβατικότητας που θα φθάνουν μέχρι και την εγκληματικότητα. (Τάτσης Χ. Νικόλαος, Η Διδασκαλία της Κοινωνιολογικής Θεωρίας, σελ. 182-184).

3.4) ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς μετά από αυτή τη μελέτη ότι η φτώχεια είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο με πολύπλευρες συνέπειες τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Ως εκ τούτου ο Κοινωνικός Λειτουργός καλείται να παίζει σημαντικό ρόλο. Από όποιο πλαίσιο εργασίας και εάν παρεμβαίνει θα πρέπει να προωθεί και να αναπτύσσει ένα δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών που θα έχει στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων ως προς την υγεία,

την κοινωνική προστασία, τη στέγαση, την απασχόληση, την παιδεία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη, την ψυχαγωγία και τον πολιτισμό.

Δρα σε τέσσερα βασικά επίπεδα: 1) Κοινωνική εργασία με άτομα, 2) Κοινωνική εργασία με οικογένεια, 3) Κοινωνική εργασία με ομάδα και 4) Κοινωνική εργασία με κοινότητα.

Στις τρεις πρώτες κατηγορίες ανήκουν δράσεις που έχουν σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο και στοχεύουν στην ενδυνάμωση του ατόμου. Οι ενέργειες αυτές είναι:

- 1) - Η προσέγγιση
 - Η ενημέρωση
 - Η ευαισθητοποίηση
 - Η ενεργοποίηση του πελάτη.

2) Η συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη όπως η τόνωση της αυτοπεποίθησης, η υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης της οικογένειας, η διευκόλυνση της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες, η καλλιέργεια της ικανότητας για ομαδική εργασία, η πληροφόρηση για θεσμικά, εργασιακά καθώς και νομικής μορφής θέματα (που είτε την παρέχει ο ίδιος ο Κοινωνικός Λειτουργός, είτε την παραπέμπει σε κάποιον άλλο ειδικό). Ακόμη, τεχνικές ανεύρεσης εργασίας καθώς και εισαγωγή στο απαιτούμενο εργασιακό ήθος, η διασφάλιση της ισότιμης και ουσιαστικής πρόσβασης στα κρίσιμα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα, τέλος η αποτροπή κινδύνων εμπέδωσης του κοινωνικού αποκλεισμού μακροπρόθεσμα.

Στην τελευταία κατηγορία (Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα) ανήκουν δράσεις που εκπονεί ο Κοινωνικός Λειτουργός και έχουν σχέση με την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του κοινωνικού συνόλου: Συνεργασία με τοπικούς φορείς, υπηρεσίες και επιχειρήσεις, συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή δίκτυα. Οργάνωση και ενεργοποίηση εθελοντών. Οργάνωση εκδηλώσεων, ημερίδων και συνεδρίων. Συλλογή και

δημιουργία έντυπου ενημερωτικού υλικού καθώς διάχυση πληροφοριών μέσω διαδικτύου. Ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τέλος, προώθηση της αγωγής υγείας και πρόληψης.(Περιοδικό ΣΚΛΕ, τεύχος 3^ο).

3.5) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η κοινωνική προστασία σαν θεσμός έχει μια υφή κοινωνικού δικαίου και εμπίπτει ευθέως στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Από αυτή τη σκοπιά η κοινωνική προστασία συμπίπτει με την έννοια της παραδοσιακής κοινωνικής βοήθειας ή πρόνοιας, δηλαδή μιας βοήθειας που οι κοινωνίες οφείλουν να δώσουν στα μέλη τους, που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης.

Από μια άλλη σκοπιά η κοινωνική προστασία σημαίνει τα μέσα τα οποία τίθενται στη διάθεση της πολιτείας, προκειμένου η τελευταία να εφαρμόσει την πολιτική της στον τομέα της παροχής της κοινωνικής βοήθειας.

Η αναφορά στο σκοπό της κοινωνικής προστασίας είναι απαραίτητη, ώστε να αποσαφηνισθούν το περιεχόμενο και η έκταση του τομέα και η σχέση του με τους άλλους τομείς. Μέχρι πρόσφατα ο όρος «κοινωνική προστασία» αναφέρονταν σε μια ομάδα υπηρεσιών που είχαν ως στόχο τη φροντίδα και την ικανοποίηση των αναγκών ορισμένων ομάδων του πληθυσμού όπως οι άγαμες μητέρες, τα ορφανά, οι ηλικιωμένοι κλπ. Το περιεχόμενο των υπηρεσιών αυτών διαφέρουν από χώρα σε χώρα και από εποχή σε εποχή ανάλογα με τις κοινωνικές ανάγκες.

Σε ορισμένες χώρες η κοινωνική προστασία περιλαμβάνει και υγειονομικές υπηρεσίες και την εκπαίδευση ενώ σε άλλες χώρες όταν

πρόκειται για αυτές τις κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. υγεία, εκπαίδευση), χρησιμοποιείται ο όρος «κοινωνική πολιτική», που αποτελεί μέρος της κοινωνικής προστασίας.

Η παραδοσιακή κοινωνική προστασία βασίζονταν στην κοινωνική εργασία που απευθυνόταν κυρίως σε άτομα και οικογένειες και στη χορήγηση υλικής βοήθειας σε χρήμα, ή σε είδος και την ιδρυματική περίθαλψη.

Η επέκταση της αποστολής της κοινωνικής προστασίας, συνέβαλε στην υιοθέτηση προληπτικών και όχι μόνο θεραπευτικών μεθόδων. Δηλαδή η κοινωνική προστασία, εκτός από τα προβλήματα που ήδη υπάρχουν, ασχολείται και με προβλήματα που τυχόν δημιουργούνται από την οικονομική ανάπτυξη και τις κοινωνικές αλλαγές. Οι παροχές της κοινωνικής προστασίας θεωρούνται δικαίωμα του καθενός και παύουν να κατευθύνονται προς ορισμένες ομάδες αλλά καλύπτουν ολόκληρο τον πληθυσμό.(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 176-178).

α. «Κοινωνική προστασία και ανθρώπινες ανάγκες»

Ο όρος «ανάγκη» αναφέρεται σε οτιδήποτε απαιτείται για τη φυσική και ψυχική ευεξία του ατόμου. Οι ανθρώπινες ανάγκες διαφοροποιούνται ανάλογα με τις εποχές και τους πολιτισμούς.

Σύμφωνα με την ερευνήτρια Maslow, οι βασικές ανθρώπινες ανάγκες διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- 1) Στις βιοψυχικές ανάγκες.** Είναι οι ανάγκες εκείνες που η κάλυψή τους οδηγεί στην επιβίωση του ανθρώπου σαν άτομο και είδος (κατοικία, τροφή, υγεία).

- 2) Στις ψυχολογικές ανάγκες. Δηλαδή παιδεία, αποδοχή και εκτίμηση, σταθερότητα.
- 3) Στην ανάγκη του να μπορείς να ανήκεις κάπου. Να μπορεί κάποιος να επικοινωνεί με τους άλλους, να συμμετέχει στη ζωή της κοινότητας κ.α.

Κατά την Αμερικανίδα Κοινωνική Λειτουργό Charlotte Towle, οι βασικές και πιο κοινές ανάγκες του ανθρώπου συνοψίζονται στην τροφή, την κατοικία, την ενδυμασία, τη μόρφωση, την ψυχαγωγία και τη δημιουργία ανθρώπινων σχέσεων.

Οι ανθρώπινες ανάγκες έχουν άμεση σχέση με το επίπεδο διαβίωσης του ατόμου. Το επίπεδο της ζωής του ατόμου πρέπει να εξασφαλίζει ορισμένα βασικά στοιχεία που αφορούν:

- α) τις συνθήκες μέσα στις οποίες ζει
- β) τις συνθήκες ζωής στις οποίες προβλέπει να ζει (π.χ. καθορισμός αμοιβών, εργάσιμων ωρών κλπ.).

Πριν από την εκβιομηχάνιση των χώρων, οι άνθρωποι φοβόντουσαν την ανεπάρκεια ή τη φτώχεια. Η βιομηχανική κοινωνία καλλιεργεί το αίσθημα της έλλειψης. Βιομηχανοποιεί τις ανθρώπινες ανάγκες αναπτύσσοντας το αίσθημα του ανικανοποίητου. (Στασινοπούλου Β. Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, σελ. 213-215).

β. Ρόλος της κοινωνικής προστασίας στην κάλυψη των αναγκών

Εκείνος που έχει τη βασική ευθύνη για την επιβίωσή του και την κάλυψη των αναγκών του, είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Σε δεύτερη σειρά έρχεται η οικογένειά του. Λαμβάνεται λοιπόν υπόψιν η όλη κατάσταση της οικογένειας, για να διαπιστωθεί το είδος της κοινωνικής προστασίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Σύμφωνα με τον Γερμανό Γουλιέλμο Ερρίκο Ριλ, ο όρος Κοινωνική Πολιτική αναφέρεται «γενικότερα στην πολιτικό η οποία έχει σκοπό την καλυτέρευση της κοινωνικής θέσης ορισμένων τάξεων του κοινωνικού συνόλου μέσα από την επέμβαση του Κράτους».

Κατά τον Β. Βογιατζή, «ο ορισμός της κοινωνικής πολιτικής εξαρτάται από την κοσμοθεωρία εντός της οποίας εντάσσει την κοινωνική πολιτική το άτομο».

Ο Α. Πάτρας υποστηρίζει ότι κοινωνική πολιτική «είναι το σύνολο των θεσμών και των μέτρων, μέσα από τα οποία επιτυγχάνεται η βελτίωση των ποσοτικών σταθμητών όρων διαβίωσης των κοινωνικών ομάδων και η ανάμειξη των μεταξύ τους ανισοτήτων, προς το σκοπό όσο το δυνατό περισσότερο μέλη της κοινωνίας να καταστούν κοινωνικώς ελεύθερα πρόσωπα».

Σύμφωνα με τον Δημήτρη Σ. Ιατρίδη, η κοινωνική πολιτική «συνδέεται με κατεξοχήν θέματα της κοινωνίας και με προβλήματα ανθρώπινων σχέσεων μεταξύ ατόμων και ομάδων».

Κατά τον Π. Κυριακουλάκο είναι προτιμότερο να περιγράφονται τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται για να διερευνηθεί αν τα αποτελέσματα βοηθούν στην επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών.

Όπως εύκολα μπορεί κανείς να παρατηρήσει είναι δύσκολο να προσδιορισθεί με σαφήνεια ένας ορισμός για την κοινωνική πολιτική. (Ιατρίδης Σ., Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 171-173).

Όμως, σύμφωνα με την τελευταία προσέγγιση του Π. Κυριακουλάκου, η κοινωνική πολιτική περιλαμβάνει τα μέτρα που λαμβάνονται από την πολιτεία με στόχο το μέγιστο κοινωνικό όφελος.

Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να:

- α) είναι συστηματικά και όχι μεμονωμένα
- β) λαμβάνονται με κρατική παρέμβαση
- γ) να μπορούν να επιλύσουν τα κοινωνικά προβλήματα με μια ομαδική προσπάθεια
- δ) να επιδιώκουν το μέγιστο κοινωνικό όφελος.(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 74-86).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΙΑ

Παλαιότερα επικρατούσε η αντίληψη ότι ο φτωχός ήταν ο μόνος υπαίτιος για τη μιζέρια και την εξαθλίωσή του. Η κοινωνία βοηθούσε το φτωχό άτομο από ευσπλαχνία ή σκοπιμότητα, όμως δεν έκρυβε τη δυσφορία της. Βοηθούσε το φτωχό άτομο με επιδεικτικό και υποτιμητικό τρόπο, με σκοπό να τον αποθαρρύνει ώστε να ξαναζητήσει τη βοήθειά της.

Όμως η εποχή μας με τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές έχει δημιουργήσει νέες μορφές φτώχειας και νέες κατηγορίες φτωχών. Αυτό επιβάλλει στις κοινωνίες να εφαρμόσουν νέα μέτρα, να προσαρμόσουν την κοινωνική προστασία σύμφωνα με τα καινούρια οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα.

Έχει παρατηρηθεί ότι ο αριθμός των ατόμων που έχουν ανάγκη κοινωνικής προστασίας είναι πολύ μεγαλύτερος σε περιοχές με χαμηλή οικονομική ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση της φτώχειας με προγράμματα κοινωνικής προστασίας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα κράτη στη προσπάθεια για την προσφορά στους πολίτες μιας καλύτερης ζωής.

«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ»

Ο Σχεδιασμός Κοινωνικής πολιτικής θεμελιώνεται σε ιδεολογία και αξίες, οι οποίες είναι συγχρόνως και οι απαραίτητες προϋποθέσεις της εφαρμογής του. Κάθε κοινωνία αναπτύσσει τις δικές της ξεχωριστές αξίες, ιδανικά και προσεγγίσεις σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη, τις κοινωνικές σχέσεις, την ανθρώπινη συμπεριφορά, τους κοινωνικούς θεσμούς και το ρόλο του κράτους.

Τί σημαίνει όμως Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής; Παρακάτω θα αναλυθούν οι έννοιες αυτές:

Κοινωνική (πολιτική) ή Κοινωνικός (σχεδιασμός), μπορεί να θεωρηθούν οι προνοιακές δραστηριότητες, κυρίως σε περιπτώσεις έλλειψης επαρκούς εισοδήματος και κοινωνικών υπηρεσιών όπως συμβαίνει με τους άπορους, οπότε η κοινωνική πολιτική αφορά μόνο προγράμματα για τη φτώχεια και την κοινωνική ασφάλιση και κοινωνικές υπηρεσίες που πλαισιώνουν τέτοια προγράμματα.

Μπορεί όμως να περιλαμβάνει και τον υπόλοιπο πληθυσμό ή άλλα θέματα (δημογραφικά, οικονομικά, πολιτικά).

Ακόμη, μπορεί να προλαμβάνει έναν αριθμό προβλημάτων όπως εργατικό δυναμικό, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, αλλαγές στη δομή της κοινωνίας κ.α. Σ' αυτή τη περίπτωση τονίζεται η πρόληψη κοινωνικών δυσλειτουργιών (π.χ. φτώχεια).

Συμπερασματικά λοιπόν ο όρος «Κοινωνικός Σχεδιασμός» αναφέρεται στην ανάπτυξη όλης της κοινωνίας ως σύστημα.

Ο όρος «Πολιτική» σημαίνει ένα σύνολο αρχών που καθοδηγούν τις ενέργειες που γίνονται. Ακόμη «Πολιτική» σημαίνει ανάλυση του προβλήματος και τη χάραξη σχεδιασμού.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα στάδια που ακολουθούνται στο Σχεδιασμό Κοινωνικής Πολιτικής:

- 1) Διαπίστωση προβλήματος
(συλλογή στοιχείων, επιπτώσεις του προβλήματος)
 $\frac{1}{4}$
- 2) Καθορισμός Σκοπού και Στόχου Παρέμβασης
 $\frac{1}{4}$
- 3) Κατασκευή και χρήση μοντέλων
 $\frac{1}{4}$
- 4) Επιλογή εναλλακτικής λύσης
 $\frac{1}{4}$
- 5) Ανάλυση Πλεονεκτημάτων και Μειονεκτημάτων
 $\frac{1}{4}$
- 6) Επιλογή λύσης και έγκρισή της
 $\frac{1}{4}$
- 7) Υλοποίηση
 $\frac{1}{4}$
- 8) Παρακολούθηση – εποπτεία προόδου εφαρμογής
 $\frac{1}{4}$
- 9) Αξιολόγηση

(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ. 148-161)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

A. Απόψεις και Θεωρίες για την «κοινωνική αλλαγή»

Οι περισσότεροι φιλόσοφοι παραδέχτηκαν την κοινωνική αλλαγή, αλλά μόνο όταν οδηγεί στη βελτίωση του κοινωνικού συστήματος.

Μελετητές όπως οι Parsons, Moore, Davis υποστηρίζουν τη θεωρία της **«κοινωνικής συναίνεσης»**. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή καθορίζεται η δομή των κοινωνικών συστημάτων με βάση τα μόνιμα χαρακτηριστικά των συστημάτων. Οι μελετητές της σχολής αυτής ασχολούνται με τους μηχανισμούς της μονιμότητας και σταθερότητας και όχι της αλλαγής.

Η κοινωνία θεωρείται μια ηθική κοινότητα με συνεργασία των ανθρώπων που συμμερίζονται τις ίδιες αξίες, οι οποίες θεμελιώνουν τα στοιχεία της επικρατούσας κοινωνικής οργάνωσης. Πιστεύουν ότι η κοινωνία είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα, τα μέρη του οποίου είναι λειτουργικά αλληλοεξαρτώμενα και εκούσια υποταγμένα στα ενδιαφέροντα του συνόλου. Η κοινωνία βρίσκεται σε ισορροπία με τη βοήθεια των μηχανισμών που διαθέτει το σύστημα για έλεγχο και προσαρμογή της συμπεριφοράς του.

Μελετητές όπως ο Marx, ο Hegel, ο Dahrendorf, ο Watts υποστηρίζουν τη θεωρία της **«κοινωνικής σύγκρουσης»**. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι η κοινωνική σύγκρουση, ο εξαναγκασμός και οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί προσδίδουν τη συνεκτικότητα στη κοινωνική οργάνωση. Η κοινωνία είναι ένα πεδίο δράσης διαφόρων ανταγωνισμών και το κράτος συμμετέχει στον ανταγωνισμό, παίρνοντας συνήθως το μέρος της κυρίαρχης κοινωνικοοικονομικά τάξης. (Βογιατζή Β. ,Κοινωνική Πολιτική, σελ. 154-156).

B. Χαρακτηριστικά κοινωνικής αλλαγής

Η κοινωνική αλλαγή διακρίνεται σε α) μη σχεδιασμένη και β) σχεδιασμένη. Στην πρώτη περίπτωση, δεν υπάρχουν επιθυμητοί στόχοι. Η σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή αποτελεί το μέσο για την επίτευξη συγκεκριμένων, επιθυμητών στόχων. Εξασκείται και κατευθύνεται από επαγγελματίες, έχει για συγκεκριμένο σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής συγκεκριμένων πελατών, όπως οι εξυπηρετούμενοι από κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες. Η σχεδιασμένη αλλαγή αντανακλά απόψεις μελετητών όπως ο Watson, Westley, Rothman, Daley.

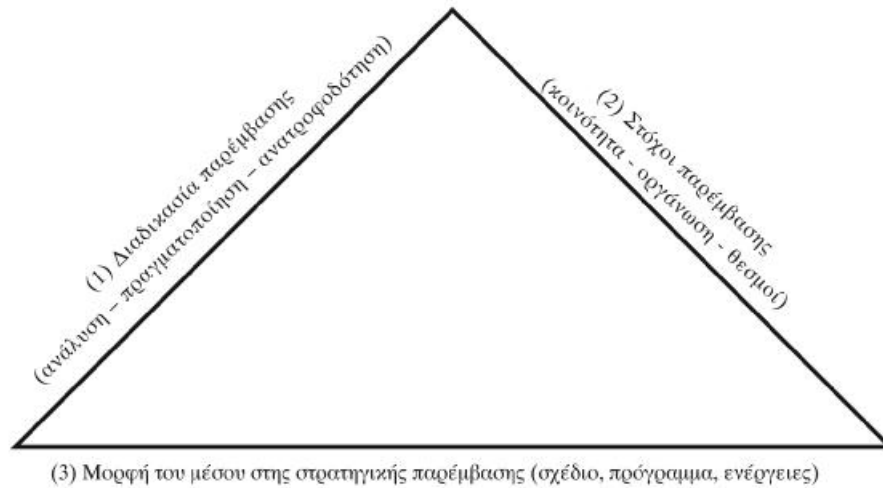
Οι επιπτώσεις της κοινωνικής αλλαγής αφορούν το παρόν και το μέλλον. Οι αλλαγές μπορεί να καταλήξουν σε απρόβλεπτα, πολυδάπανα, ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Οι δαπάνες, τα προγράμματα και ο χρόνος πρέπει να αποφασίζονται προσεκτικά για να μεγιστοποιούν την αποδοτικότητά τους.

Επίσης, υπάρχει ο κίνδυνος δικτατορικών, αυθαίρετων και ανεπιθύμητων παρεμβάσεων. Πώς μπορεί να αποφευχθεί αυτό; Ποιοί παράγοντες μπορούν να το αποτρέψουν;

Βασικός παράγοντας είναι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών. Ένας άλλος παράγοντας είναι οι κοινωνικοί θεσμοί και η συνεργασία με τα ηγετικά στοιχεία (νομικά, ηθικά, διοικητικά, οικονομικά, πολιτικά).

Επιστημονικές αναλύσεις αποτελούν έναν ακόμη παράγοντα που συμπεριλαμβάνει τα αποτελέσματα της Επιστημονικής έρευνας.

Στην πράξη και οι τρεις παράγοντες χρησιμοποιούνται παράλληλα και σε συνδυασμό και αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για κοινωνική αλλαγή.

Διάγραμμα: (Μέρη του συστήματος παρέμβασης)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η αναπτυξιακή προσπάθεια, αποτελεί μέρος της γενικότερης προσπάθειας για πρόοδο και έχει σαν προσανατολισμό τη διατήρηση των αξιών κάθε λαού, και τη δημιουργία ενός καλύτερου κοινωνικού, οικονομικού μέλλοντος για όλους.

Η κοινωνική ανάπτυξη αποτελεί όργανο για το συντονισμό της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής και την αύξηση της αποτελεσματικότητας της αναπτυξιακής προσπάθειας.

Η φροντίδα για την ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών αποτελεί βασική επιδίωξη και αφορά την άμεση ικανοποίηση ενός ελάχιστου επιπέδου αναγκών, ιδιαίτερα των οικονομικών ασθενέστερων στρωμάτων.

Σε άμεση εξάρτηση με την παραπάνω επιδίωξη είναι η επιδίωξη να περιοριστούν οι ανισότητες στον οικονομικό και στον κοινωνικό τομέα μεταξύ των ομάδων του πληθυσμού αλλά και μεταξύ των διάφορων χωρών.

ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- 1) Το μοντέλο του φιλελευθερισμού αναγνωρίζει την ανάγκη της κοινωνικής αλλαγής ως εκ τούτου επιτρέπει μερικά είδη ανασχηματισμών. Συνεπώς οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να δράσουν μέσω ομάδων πίεσης για αλλαγές με την προϋπόθεση ότι οι αλλαγές εντάσσονται στα πλαίσια του υπάρχοντος συστήματος.
- 2) Το μοντέλο της ριζοσπαστικής ανάλυσης. Βασίζεται σε θέματα που αφορούν κοινωνικούς και βιομηχανικούς οργανισμούς, κοινωνικοοικονομική δομή, χρηματοδότηση των κοινωνικών υπηρεσιών κλπ. Πρεσβεύει τη μέγιστη συμμετοχή των πολιτών και δημιουργεί νέα ομαδοποίηση και πρότυπο των σχεδιαστών αποφάσεων. Αυτή η ριζοσπαστική προσέγγιση αναπτύχθηκε προκειμένου να συνδέσει την ανάγκη για αυτοβοήθεια με αυτή της οργάνωσης των ανθρώπων ώστε να διεκδικήσουν περισσότερους πόρους από τις κοινωνικές ομάδες που έχουν τη δύναμη. Το κυριότερο σημείο της ανάλυσης αυτής βασίζεται στην άποψη ότι η κοινωνία αποτελείται από κοινωνικά σύνολα με αντίθετα συμφέροντα. Η κοινωνική αλλαγή προέρχεται από την κοινωνική σύγκρουση. Τα κοινωνικά προβλήματα θεωρούνται ως συνέπειες των κοινωνικών διαρθρώσεων και λύνονται μέσω των ριζοσπαστικών αλλαγών στην κοινωνική δομή και την οικονομική βάση.

(Περιοδικό ΣΚΛΕ, Τεύχος 6^ο)

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Κοινοτική εργασία είναι η εργασία που προέρχεται από ομάδες ανθρώπων οι οποίοι θέλουν να αλλάξουν κάτι στα θέματα που αφορούν στη ζωή τους. Η κοινοτική εργασία στοχεύει στην επίτευξη στενής σύνδεσης των διάφορων δραστηριοτήτων των κοινωνικών υπηρεσιών με τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων που δέχονται τις υπηρεσίες αυτές. Επίσης είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κοινωνική αλλαγή, η οποία θα επιτευχθεί μέσα από μεθοδολογικές διαδικασίες όπως, η ανάλυση κοινωνικών καταστάσεων και η δημιουργία σχέσεων μεταξύ διαφορετικών ομάδων πληθυσμού, προκειμένου να προκληθεί η επιθυμητή αλλαγή. (Τάτσης Χ. Νικόλαος, Η Διδασκαλία της Κοινωνιολογικής Θεωρίας, σελ. 120-122).

Μοντέλα κοινοτικής δράσης με στόχο την κοινωνική αλλαγή

Σύμφωνα με τον Parry (1972), δύο είναι τα μοντέλα που έχουν ξεχωρίσει και αποβλέπουν στην επίτευξη της κοινωνικής αλλαγής μέσω της κοινοτικής δράσης: α) η διαπραγμάτευση ή συνθηκολόγηση και β) η αντιπαράθεση ή στρατηγικές σύγκρουσης.

α) Το μοντέλο της διαπραγμάτευσης ή συνθηκολόγησης

Το μοντέλο αυτό συνήθως χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που αφενός η διαπραγμάτευση μεταξύ ομάδων που διεκδικούν ποικίλα αλλά και διαφορετικά μεταξύ τους συμφέροντα είναι δυνατή και αφετέρου όταν το πλαίσιο δράσης καθορίζεται μέσα από θεσμοθετημένες διαδικασίες επίσημων πολιτικών ομάδων. Βασική αρχή του μοντέλου είναι ότι τα συμφέροντα των αδύνατων τάξεων εξυπηρετούνται καλύτερα μέσω της πρόσβασης και διείσδυσής τους στις δομές εξουσίας παρά μέσω της αντιπαράθεσης και σύγκρουσης με αυτές

και τους εκφραστές τους. Οι υποστηρικτές του μοντέλου τονίζουν την ανάγκη διαρροής πληροφοριών μεταξύ των αδύνατων ομάδων και εκείνων που κατέχουν την εξουσία.

β) Το μοντέλο της αντιπαράθεσης ή σύγκρουσης

Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που υπάρχει μια έντονη πόλωση ενδιαφερόντων και οι συνθήκες διαδικασίες πολιτικής αντιπροσώπευσης θεωρούνται από τις κοινοτικές ομάδες ως μη παραγωγικές ή δυσλειτουργικές όσον αφορά στην επίτευξη των σκοπών τους. Το μοντέλο αυτό υποστηρίζει ότι ο μόνος τρόπος να διαφυλαχθούν τα συμφέροντα των αδύνατων τάξεων είναι η αντιπαράθεσή τους προς τις δομές εξουσίας μέσω της άμεσης δράσης. Το μοντέλο της σύγκρουσης υποστηρίζει την ιδέα της ανακατανομής της δύναμης στις κοινωνικές δομές και αποδίδει τα κοινωνικά προβλήματα σε μη αποτελεσματικές κοινωνικές δομές ενός συστήματος. Επίσης, το μοντέλο τονίζει την άποψη της ψυχολογικής σημαντικότητας και αναγκαιότητάς του να εκλαμβάνεται το όποιο αποτέλεσμα ενός προγράμματος δράσης ως επιτυχές από τις ομάδες πληθυσμού, γιατί αυτό ίσως οδηγήσει στη δημιουργία και ανάπτυξη συναισθημάτων αυτό – εκτίμησης και αυτό – εμπιστοσύνης μεταξύ των μελών.

Συμπερασματικά, η κοινοτική δράση αντιμετωπίζεται από πολλές ομάδες του πληθυσμού ως ένα μέσο που επιδρά αλλά και επιφέρει την κοινωνική αλλαγή. Επιπλέον, μέσω της κοινοτικής δράσης, οι ομάδες με τα αδύνατα κοινωνικοοικονομικά μέλη της κοινότητας μπορούν να προβάλλουν τα θέματα που τους επιτρέπουν την είσοδο στην πολιτική αρένα από την οποία έχουν αποκλειστεί.

Ο χώρος των κοινωνικών παροχών είναι ίσως ο κυριότερος τομέας αύξησης κρατικών παρεμβάσεων. Σκοπός δεν είναι μόνο η επίλυση, αλλά και η πρόληψη προβλημάτων σε πλαίσιο ανάπτυξης της κοινότητας, ως χώρου στον

οποίο αναπτύσσονται άτομα και δημιουργούνται προβλήματα. Επομένως η κοινοτική οργάνωση και ανάπτυξη αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής και των κρατικών κοινωνικών παροχών.

(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ.146-147).

ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο όρος «κράτος πρόνοιας» αναφέρεται σε συγκεκριμένη μορφή οργανωμένης και διευρυμένης κάλυψης. Ενός φάσματος κοινωνικών αναγκών και όχι στο καθολικά αποδεκτό και επιθυμητό μοντέλο. Δεν ταυτίζεται με την ανάπτυξη συλλογικών μορφών κάλυψης κοινωνικών αναγκών.

α) Κοινωνική λειτουργία κράτους πρόνοιας

και τα μοντέλα πρόνοιας

Η άσκηση συλλογικής κοινωνικής φροντίδας προϋπήρχε του κράτους πρόνοιας. Είχε όμως αποσπασματικό χαρακτήρα και αναπτύσσονταν στα πλαίσια της τοπικής κοινότητας.

Κατά τη μετάβαση από την αγροτική προκαπιταλιστική στη βιομηχανική κοινωνία, πολλούς από τους θεσμούς συλλογικής κάλυψης διαλύονται, για να επέλθει λίγο αργότερα η προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του «συλλογικού» και η ταύτισή του με την κρατική ρύθμιση.

Στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής επικράτησε για μεγάλο διάστημα η σύνδεση της ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας με τα δυο κύρια μοντέλα

πρόνοιας: i) το υπολειμματικό και ii) το θεσμικό – αναδιανεμητικό. (Στασινοπούλου Β. Όλγα, Κράτος Πρόνοιας, σελ. 133-134).

i) Υπολειμματικό μοντέλο: Στηρίζεται στην αντίληψη ότι η κάλυψη των αναγκών πρέπει να γίνεται μέσα από τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς και από την οικογένεια. Το κράτος δρα σαν δίχτυ ασφαλείας. Στόχος είναι η αποφυγή της εξαθλίωσης και η παροχή βοήθειας σε εκείνους που πραγματικά τη χρειάζονται. Το υπολειμματικό μοντέλο, χρησιμοποιεί μεθόδους επιλεκτικής κάλυψης. Οι υποστηρικτές του, τονίζουν την ευεργετική για το κοινωνικό σύνολο οικονομία πόρων, που επιτυγχάνεται με την ορθολογική αξιοποίησή τους.

ii) Το θεσμικό – αναδιανεμητικό μοντέλο: Αναπτύσσει μεθόδους καθολικής κάλυψης. Ασκεί κριτική στο υπολειμματικό μοντέλο για την επικέντρωση του στη θεραπεία των κοινωνικών προβλημάτων και όχι στην πρόληψη. Στις αξίες του ατομικισμού και του ανταγωνισμού αντιτάσσει το αίσθημα συλλογικής ευθύνης και την επίτευξη κοινωνικής συνοχής.

Συμπερασματικά λοιπόν, ο όρος «κράτος πρόνοιας» αναφέρεται στην καθορισμένη μορφή αστικού κράτους, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλη διεύρυνση της κοινωνικής του λειτουργίας. Αναλαμβάνει την ευθύνη κάλυψης αναγκών απασχόλησης, υγείας, παιδείας, κατοικίας, κοινωνικής φροντίδας, προστασίας του περιβάλλοντος και ελεύθερου χρόνου για τον ενεργό και μη ενεργό πληθυσμό, αναπτύσσοντας το μηχανισμό του για την παροχή υπηρεσιών. Αποτελεί ένα σύγχρονο μοντέλο κράτους, βασισμένο στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της σχεδιασμένης συλλογικής δράσης.

(Στασινοπούλου Β. Όλγα, Κράτος Πρόνοιας,
σελ.72-83).

1. Πρόσφατες εξελίξεις στην κοινωνική πολιτική και τη θεωρία του κράτους πρόνοιας

Οι σημαντικότερες εξελίξεις είναι:

2. Εκ νέου προβληματισμός για βασικές αρχές, έννοιες και στόχους, επαναξιολόγηση μοντέλων και αντιλήψεων για την πρόνοια.
3. Αμφισβήτηση του κράτους ως κύριο φορέα παροχής υπηρεσιών. Επαναπροσδιορισμός της σχέσης κρατικού – μη κρατικού τομέα.
4. Αξιολόγηση μεθόδων οργάνωσης και διοίκησης των κοινωνικών υπηρεσιών.
5. Επανεκτίμηση του ρόλου Τοπικής Αυτοδιοίκησης
6. Αύξηση ενδιαφέροντος για τη μελέτη διαφορετικών συστημάτων πρόνοιας.
7. Προβολή διεθνών διαστάσεων κοινωνικής πολιτικής και του υπερεθνικού χαρακτήρα ορισμένων αναγκών.
8. Την ανάπτυξη της θεωρίας των αναγκών και σύνδεση της με την έμπρακτη έκφραση και ικανοποίηση τους σε καπιταλιστικές και σοσιαλιστικές χώρες.
9. Την επανεξέταση της έννοιας της φτώχειας και της διάκρισης ανάμεσα σε απόλυτη και σχετική.

Γενικό χαρακτηριστικό των εξελίξεων είναι η αναγνώριση μιας πραγματικότητας που ήδη υπάρχει με πολλά θετικά αλλά και αρνητικά στοιχεία. Η ανάπτυξη ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού συστήματος κοινωνικής πολιτικής, με σημαντικό ρόλο του κράτους, που θα ανταποκρίνεται

στην κάλυψη αναγκών, πρέπει να κινηθεί στα πλαίσια ενός νέου προβληματισμού, αξιοποιώντας τη διεθνή επιστημονική γνώση.

Μακροπρακτική και μικροπρακτική για κοινωνική αλλαγή

Ο Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής βασίζεται στη μακροπρακτική εφαρμογή, ασχολείται δηλαδή με τη συμπεριφορά κοινωνικών συστημάτων που είναι μεγαλύτερα από το άτομο.

Η μακροπρακτική αφορά διαδικασίες παρέμβασης για ανάπτυξη κοινωνικών συστημάτων. Επικεντρώνεται στην ανάλυση συστημάτων που περιλαμβάνουν κοινότητες, οργανώσεις και κοινωνικούς θεσμούς.

Σε αντίθεση η μικροπρακτική αφορά διαδικασίες παρέμβασης για ανάπτυξη συστημάτων που είναι μικρότερα από την κοινότητα, την οργάνωση και τους θεσμούς, δηλαδή άτομα, οικογένειες και μικροομάδες.

Στη μικροπρακτική, ασκούνται διάφορα Στελέχη Κοινωνικής Πολιτικής όπως κοινωνικοί λειτουργοί, κοινωνικοί ψυχίατροι, πολιτικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, οι οποίοι ασχολούνται με τη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, στην κοινοτική οργάνωση, στην ίδρυση και διοίκηση οργάνωσεων, υπηρεσιών, προγραμμάτων και ειδικεύονται σε επενδύσεις σε ανθρώπινους πόρους.

Στη μικροπρακτική, ασκούνται κλινικοί κοινωνικοί λειτουργοί, κλινικοί ψυχολόγοι, ψυχίατροι, ειδικοί σε ενδοπροσωπικές σχέσεις, που εφαρμόζουν συμβουλευτικές μεθόδους για την ανάπτυξη του ατόμου, δηλαδή προάγουν την κοινωνικοποίηση, την προσαρμογή στο περιβάλλον, την ψυχική υγιεινή του ατόμου, της οικογένειας και των μικροομάδων.

Η μακροπρακτική και η μικροπρακτική αποτελούν δύο συνδεδεμένες όψεις μιας ενιαίας ευρύτερης παρέμβασης που αφορά την αλλαγή συμπεριφοράς κοινωνικών και ατομικών συστημάτων. Και οι δύο ειδικεύσεις στοχεύουν στην ανάπτυξη συμπεριφορών. Η μακροπρακτική βασίζεται σε θεωρίες που κατευθύνουν την κατανόηση και λύση των προβλημάτων και τις διαδικασίες παρέμβασης για κοινωνική αλλαγή.

«Μοντέλα Κοινωνικής Οργάνωσης σύμφωνα με τον Rothman»

Ο Rothman καθόρισε ένα σύνολο τεσσάρων αναπτυξιακών μοντέλων κοινωνικής οργάνωσης:

- Γ Τοπική ανάπτυξη
 - Γ Κοινωνικό σχεδιασμό
 - Γ Κοινωνική δράση
 - Γ Κοινωνική μεταρρύθμιση
-
- Γ **Μοντέλο τοπικής ανάπτυξης:** Τονίζει την αυτοβοήθεια και την ενίσχυση της ικανότητας της κοινότητας να αντιμετωπίζει κοινοτικά προβλήματα ή ανάγκες. Τα μέλη της κοινότητας συνεργάζονται για την κοινή διαπίστωση και λύση των προβλημάτων.
 - Γ **Μοντέλο Κοινωνικού σχεδιασμού:** Βασίζεται σε ορθολογικούς τρόπους λύσης προβλημάτων που συνήθως απαιτούν τεχνολογία, μεθόδους και εργαλεία. Τα στελέχη Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής συλλέγουν και αναλύουν πληροφορίες και δεδομένα, σχεδιάζουν και αξιολογούν προγράμματα, υποβάλλουν μελέτες και προτάσεις.
 - Γ **Μοντέλο Κοινωνικής Δράσης:** Έχει κύριο στόχο την ανακατανομή σχέσεων κοινωνικής ισχύος και την αλλαγή

βασικών θεσμικών διευθετήσεων. Το στέλεχος Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής παίρνει το ρόλο οργανωτή και συνηγόρου μιας αποδυναμωμένης ομάδας και ασχολείται κυρίως με ζητήματα κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ανισότητας. Η κοινωνική αντιπαράθεση και οι διαπραγματεύσεις χρησιμοποιούνται ως στρατηγική για τη λύση των ζητημάτων.

Γ **Μοντέλο Κοινωνικής μεταρρύθμισης:** Είναι παρόμοιο με το μοντέλο της κοινωνικής δράσης με μια βασική διαφορά: οι αποφάσεις παίρνονται από άτομα που δεν ανήκουν στην αποδυναμωμένη ομάδα αλλά ενεργούν γι' αυτή.

« Ορθολογικά Μοντέλα Κοινωνικής Πολιτικής ».

Τα ορθολογικά μοντέλα υποστηρίζονται και περιγράφονται από μελετητές όπως οι Dunn, Lauffer, Patton, Weiner, Iatridis.

Με το ορθολογικό μοντέλο ο Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής α) κατευθύνεται από ένα σκοπό και στόχο β)προσδιορίζει ένα φάσμα εναλλακτικών πολιτικών για λύση γ)διαγράφει τις επιπτώσεις δ)αξιολογεί και ιεραρχεί την κάθε εναλλακτική πολιτική με βάση τις επιπτώσεις ε)επιλέγει την εναλλακτική πολιτική στ)οργανώνει, με βάση την πολιτική που επιλέχθηκε, την παρέμβαση ζ)αξιολογεί τα αποτελέσματα.

(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής, σελ.217-218).

« Στάδια Κοινωνικής Αλλαγής »

Στάδιο 1^ο: Πλαίσιο αναφοράς.

Το ξεκίνημα για μια κοινωνική αλλαγή μπορεί να είναι μια κατάσταση, ένα πρόβλημα, μια ανάγκη ή μια ευκαιρία για ανάπτυξη. Σ' αυτό το στάδιο πρέπει να αναλυθούν τα στοιχεία που επιδρούν και επηρεάζουν τα άτομα ή την ομάδα. Επίσης πρέπει να γίνει συλλογή στοιχείων για το ιστορικό, το περιβάλλον, τα αίτια του προβλήματος.

Στάδιο 2^ο: Προσδιορισμός προβλημάτων, σκοπών και στόχων.

Στο στάδιο αυτό, γίνεται η ανάλυση στοιχείων που αφορούν τις ανάγκες, τις αντιλήψεις, τις προτεραιότητες, τα ενδιαφέροντα, τις αξίες και επιθυμίες των ατόμων. Διαπιστώνεται το πρόβλημα, γίνεται η διατύπωση του προβλήματος με ακρίβεια. Τεκμηριώνεται η ανάγκη για κοινωνική αλλαγή.

Στάδιο 3^ο: Καθορισμός Πολιτικής και στρατηγικής.

Η στρατηγική ή πολιτική αποτελείται από αποφάσεις που κατευθύνουν τις δραστηριότητες της παρέμβασης. Πολιτική είναι μια στρατηγική που θα ακολουθήσει. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα λύσεων. Οι εναλλακτικές πολιτικές αναλύονται και αξιολογούνται, και επιλέγεται η καταλληλότερη.

Μελετητές όπως οι Kettner, Daley και Nichols βασίζονται σε σύγχρονα μοντέλα επιδιωκόμενης αλλαγής. Αφομοιώνουν την Κοινοτική Οργάνωση στον Σχεδιασμό Κοινωνικής Πολιτικής.

Το στέλεχος του Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής διαπιστώνει πως η χάραξη πολιτικής οδηγεί σε προγράμματα ανθρώπινων υπηρεσιών και παρεμβαίνει για την πραγματοποίηση της επιδιωκόμενης αλλαγής μέσω πολιτικής προγραμμάτων και ανταποκρίνονται αποτελεσματικά και αποδοτικά στις ανθρώπινες ανάγκες. Η διαδικασία περιλαμβάνει ανάλυση προβλημάτων, χάραξη πολιτικής, εφαρμογή, αξιολόγηση και θεσμοποίηση της αλλαγής. Η κοινότητα ή μια οργάνωση αποτελούν τον πελάτη. Τα προβλήματα των αποδυναμωμένων είναι το σκεπτικό για παρέμβαση.

(Ιατρίδης Σ. Δημήτρης, Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής,
σελ.184-186).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΈΡΕΥΝΑ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1.1. Σκοπός της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των παραγόντων που οδηγούν στη φτώχεια και συγκεκριμένα στον πληθυσμό της Πάτρας.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Κατά πόσο οι οικογενειακοί παράγοντες συμβάλουν στην εμφάνιση του φαινομένου της φτώχειας.
- 2) Κατά πόσο το μορφωτικό επίπεδο συμβάλει στην εμφάνιση του φαινομένου της φτώχειας.
- 3) Ο παράγοντας <<εργασία>> διαμορφώνει το προφίλ της φτώχειας.
- 4) Με ποιο τρόπο πιστεύουν οι εξυπηρετούμενοι ότι θα τροποποιηθεί η κατάσταση της φτώχειας.
- 5) Είναι οι υπάρχουσες δομές επαρκείς για να υποστηρίξουν τους άπορους.
- 6) Ποια συναισθήματα βιώνουν οι άστεγοι και άποροι του Δήμου Πατρέων σε σχέση με την αυτοεκτίμησή τους καθώς και τη γνώμη των άλλων γι' αυτούς.

1.2. Μεθοδολογία της Έρευνας

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη συγκεκριμένη μελέτη, είναι η επισκόπηση. Ο ορισμός της επισκόπησης σύμφωνα με την Kohen L. (1994) είναι: << Οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν τη φύση των υπάρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες συνθήκες ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα. Έτσι, οι επισκοπήσεις μπορεί να ποικίλλουν ως προς τα επίπεδα πολυπλοκότητάς τους, ξεκινώντας από αυτές που παρέχουν απλές μετρήσεις συχνότητας έως εκείνες που παρουσιάζουν ανάλυση σχέσεων.

Η έρευνά μας είναι ποσοτική και διήρκησε τρεις μήνες από 1/07/2007 έως 30/09/2007.

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα μελέτη είναι το ερωτηματολόγιο.

Με βάση τη μέθοδο της επισκόπησης χωρίσαμε τη διαδικασία σε δύο φάσεις:

α) η τηλεφωνική επικοινωνία, και β) η διανομή ερωτηματολογίων.

A) Πρώτη φάση: Η συγκεκριμένη φάση διήρκησε ένα μήνα από 1/07/2007 έως 31/07/2007.

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν είναι τα ακόλουθα:

1) Πήραμε άδεια από τον υπεύθυνο του αρμόδιου γραφείου όπου θα γινόταν η διεξαγωγή της έρευνας.

2) Έγινε συνάντηση με στέλεχος του γραφείου του Κοινωνικού Τομέα του Δήμου Πατρέων που συνέβαλε στην ανεύρεση των απόρων και η παράλληλη ενημέρωσή του από εμάς για το σκοπό της έρευνας.

3) Ήρθαμε σε τηλεφωνική επικοινωνία με εξυπηρετούμενους του Δήμου Πάτρας, άτομα κάτω από το όριο της φτώχειας, των οποίων το μορφωτικό τους επίπεδο ποικίλλει.

Αφού συμφώνησαν ότι δεν τους ενοχλεί να συμπληρώσουν κάποιο σχετικό ερωτηματολόγιο, κανονίσαμε από κοινού, να συναντηθούμε κάποια συγκεκριμένη ώρα στο Δήμο έτσι ώστε να συμπληρώσουμε τα ερωτηματολόγια.

Η δειγματοληψία που χρησιμοποιήθηκε είναι συστηματική.

B) Δεύτερη φάση: Η δεύτερη φάση διήρκησε δύο μήνες από 1/08/2007 έως 31/09/2007.

1) Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι το ερωτηματολόγιο.

2) Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η συνάντηση για να πάρουμε το δείγμα μας για τη διεξαγωγή της έρευνας με τη χρήση ερωτηματολογίου ήταν: α) σε ώρες εξυπηρέτησης του κοινού και β) σε ώρες διανομής τροφίμων από την τράπεζα τροφίμων του Δήμου. Οι εξυπηρετούμενοι του Δήμου Πατρέων με τους οποίους προηγουμένως είχαμε μιλήσει τηλεφωνικά ερχόταν στο γραφείο Δημοτικής Μέριμνας τις ώρες που προαναφέραμε και τους δόθηκαν προς συμπλήρωση τα ερωτηματολόγια.

3) Η ανάλυση των δεδομένων- αποτελεσμάτων έγινε με το πρόγραμμα SPSS.

4) Τέλος, ακολούθησε η κωδικοποίηση των δεδομένων και η στατιστική τους ανάλυση.

1.3. Πληθυσμός – Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας μας είναι 200 εξυπηρετούμενοι. Από αυτούς οι 136 είναι γυναίκες και οι 64 είναι άνδρες. Οι ηλικίες τους είναι από 18 έως 65 ετών.

Η δειγματοληψία είναι συστηματική. Σύμφωνα με την Kohen L.(1994), <<Η συστηματική δειγματοληψία είναι μία τροποποιημένη μορφή της απλής τυχαίας δειγματοληψίας.(εμπεριέχει την επιλογή υποκειμένων από έναν κατάλογο του πληθυσμού με έναν συστηματικό μάλλον τρόπο, παρά την τύχη. Όλα τα ερωτηματολόγια ήταν έγκυρα.

1.4. Ερευνητικά Εργαλεία

Το εργαλείο της έρευνας που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 20 ερωτήσεις. Οι δεκαεπτά από αυτές είναι κύριες ερωτήσεις κλειστού τύπου και οι τρεις είναι κατά συνθήκη.

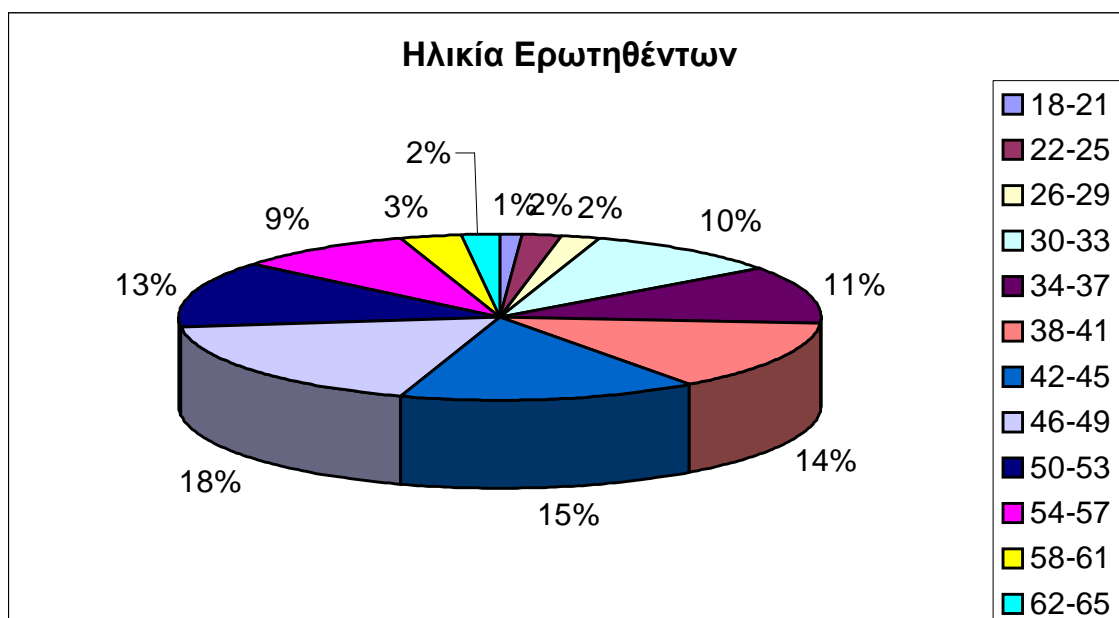
Το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, είναι το ερωτηματολόγιο που περιέχει ένα σύνολο ερωτήσεων στις οποίες το υποκείμενο καλείται να απαντήσει στις ήδη προεπιλεγμένες από την ερευνητική ομάδα απαντήσεις.

1.5. Ανάλυση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

Ερώτηση 1

Ηλικία εξυπηρετούμενων

Ηλικία Εξυπηρετούμενων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
18-21	2	1%
22-25	4	2%
26-29	4	2%
30-33	20	10%
34-37	22	11%
38-41	28	14%
42-45	30	15%
46-49	36	18%
50-53	26	13%
54-57	18	9%
58-61	6	3%
62-65	4	2%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

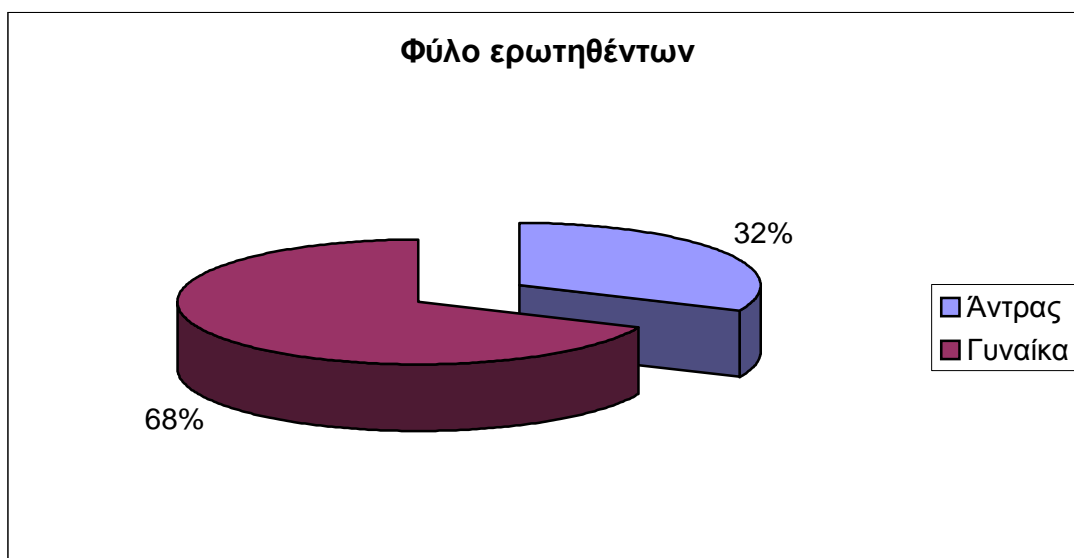

Το σύνολο των εξυπηρετούμενων του Δήμου Πατρέων που απάντησαν ήταν 200 άτομα από τα οποία 2 ήταν από 18-21 ετών, 4 ήταν από 22-25 ετών, 4 ήταν από 26-29 ετών, 20 ήταν από 30-33 ετών, 22 ήταν από 34-37 ετών, 28 ήταν από 38-41 ετών, 30 ήταν από 42-45 ετών, 36 ήταν από 46-49 ετών, 26 ήταν από 50-53 ετών, 18 ήταν από 54-57 ετών, 6 ήταν από 58-61 ετών και 4 ήταν από 62-65 ετών.

Ερώτηση 2

Φύλο ερωτηθέντων

Φύλο ερωτηθέντων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Άνδρες	64	32%
Γυναίκες	136	68%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

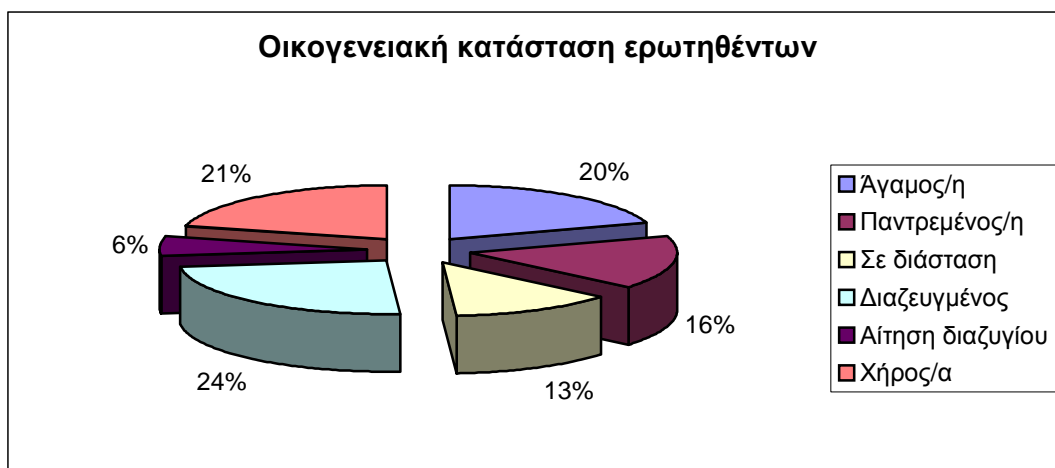

Σχετικά με το φύλο των εξυπηρετούμενων που ερωτήθηκαν, οι 136 είναι γυναίκες και οι 64 είναι άνδρες.

Ερώτηση 3

Οικογενειακή κατάσταση εξυπηρετούμενων

Οικογενειακή Κατάσταση Εξυπηρετούμενων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Άγαμος/ η	40	20%
Παντρεμένος/ η	32	16%
Σε διάσταση	26	13%
Διαζευγμένος	48	24%
Αίτηση διαζυγίου	12	6%
Χήρος/ α	42	21%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

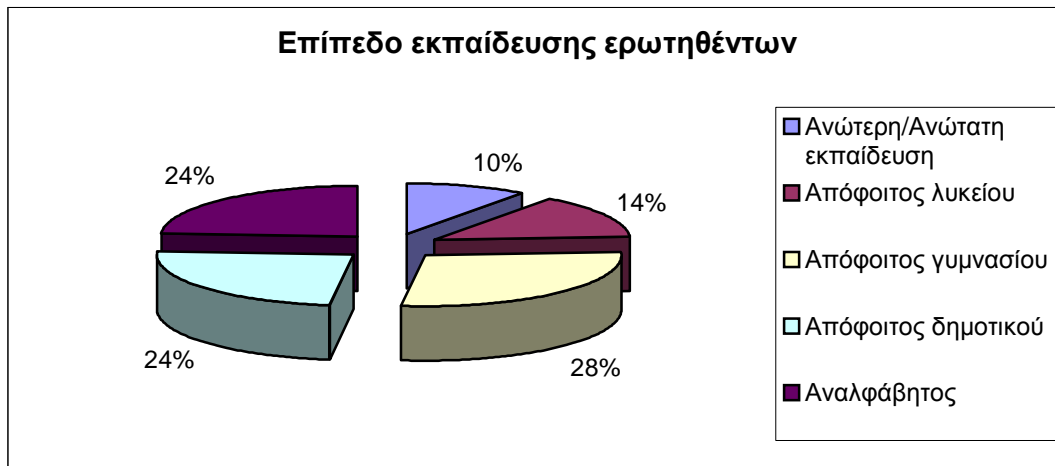

Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των εξυπηρετούμενων του Δήμου Πατρέων, οι 48 είναι διαζευγμένοι, οι 42 είναι χήροι, οι 40 είναι άγαμοι, οι 32 είναι παντρεμένοι, οι 26 είναι σε διάσταση και οι 12 έχουν κάνει αίτηση διαζυγίου.

Ερώτηση 4

Επίπεδο εκπαίδευσης των εξυπηρετούμενων

Επίπεδο Εκπαίδευσης Εξυπηρετούμενων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Ανώτερη/Ανώτατη Εκπαίδευση	20	10%
Απόφοιτος Λυκείου	28	14%
Απόφοιτος Γυμνασίου	56	28%
Απόφοιτος Δημοτικού	48	24%
Αναλφάβητος	48	24%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 28% είναι απόφοιτοι γυμνασίου, ενώ ίσα ποσοστά (24%) είναι απόφοιτοι δημοτικού και αναλφάβητοι, ακολουθεί το ποσοστό 14% που είναι απόφοιτοι λυκείου και τέλος ένα 10% έχουν τελειώσει ανώτερη/ ανώτατη σχολή.

Ερώτηση 5

Έχετε αποκτήσει παιδιά.

Έχετε αποκτήσει παιδιά	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	148	74%
ΟΧΙ	52	26%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

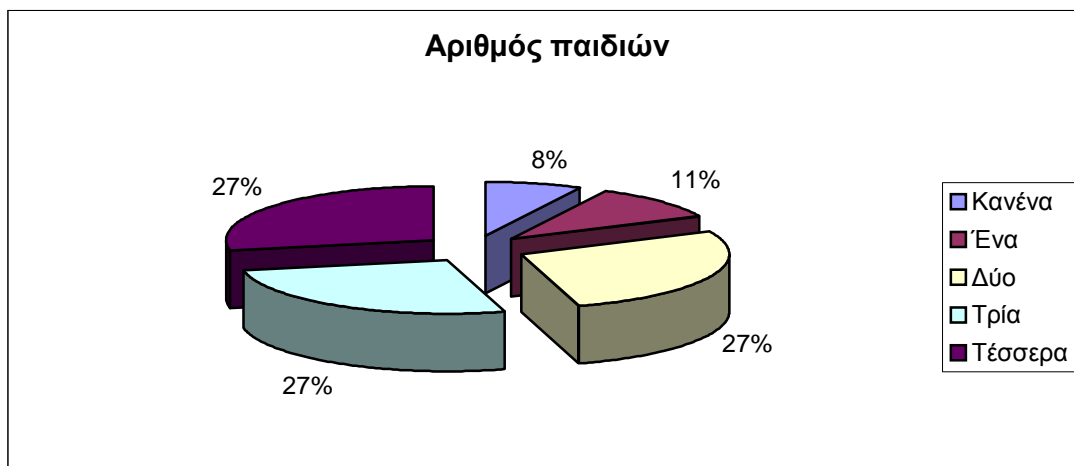

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων με ποσοστό 74% έχουν αποκτήσει παιδιά, ενώ το ποσοστό του 26% δεν έχουν παιδιά.

Ερώτηση 6

Αριθμός παιδιών

Αριθμός παιδιών	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Κανένα	16	8%
Ένα	22	11%
Δύο	54	27%
Τρία	54	27%
Τέσσερα	54	27%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

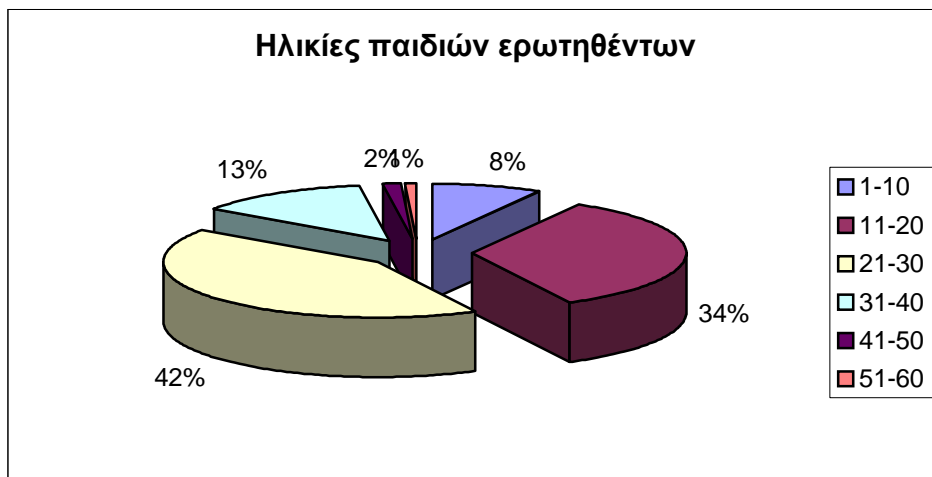

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 27% έχουν 2- 4 παιδιά. Το ποσοστό του 11% έχει αποκτήσει 1 παιδί, ενώ το 8% είναι άτεκνοι.

Ερώτηση 7

Ηλικίες παιδιών των Εξυπηρετούμενων

Ηλικίες Παιδιών των εξυπηρετούμενων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
1-10	16	8%
11-20	68	34%
21-30	84	42%
31-40	26	13%
41-50	4	2%
51-60	2	1%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

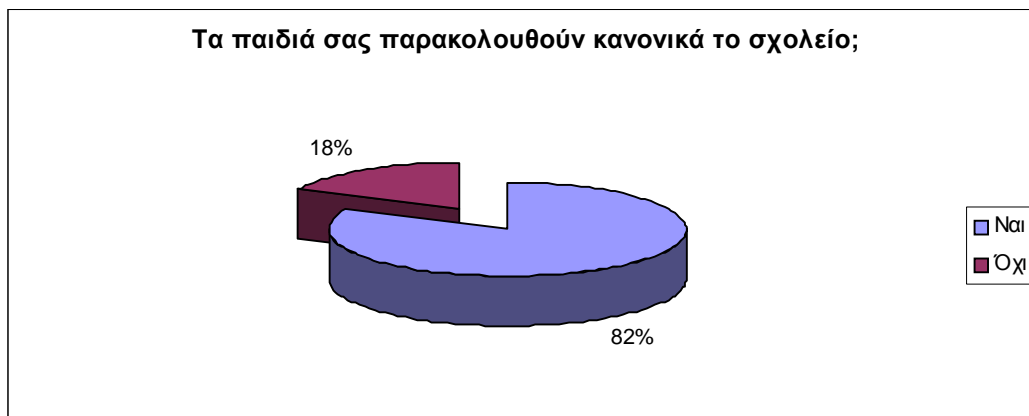

Το ποσοστό της τάξης του 42% τα παιδιά των εξυπηρετούμενων έχουν ηλικία 21-30 ετών, το 34% είναι 11-20 ετών, το 13% είναι 31-40 ετών, το 8% είναι 1-10 ετών, το 2% είναι 41-50 ετών και το 1% είναι 51-60 ετών.

Ερώτηση 8

Τα παιδιά των εξυπηρετούμενων εάν παρακολουθούν κανονικά σχολείο.

Τα παιδιά των εξυπηρετούμενων εάν παρακολουθούν κανονικά σχολείο	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	164	82%
ΟΧΙ	36	18%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 82% παρακολουθούν κανονικά το σχολείο, αυτό δείχνει ότι οι γονείς τους, τους ενθαρρύνουν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους παρόλο τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 18% δεν παρακολουθούν το σχολείο προφανώς των οικογενειακών προβλημάτων τους και της μη στήριξης των γονιών τους.

Ερώτηση 9

Εργασιακή Κατάσταση

Εργασιακή Κατάσταση	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Άνεργος/ η	90	45%
Εργαζόμενος/ η	4	2%
Υποαπασχολούμενος/ η	86	43%
Συνταξιούχος/ η	8	4%
Άλλο	12	6%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 45% είναι άνεργοι, λόγω των αυξημένων απαιτήσεων που έχει η σημερινή αγορά εργασίας ή της ανεπαρκούς ενημέρωσης από αρμόδιους φορείς.

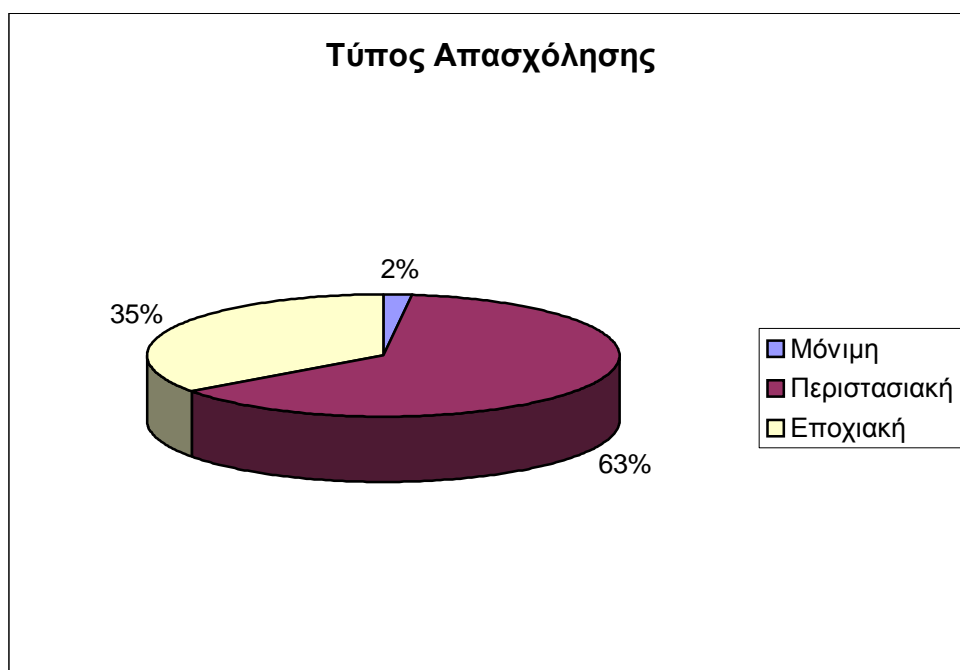
Ένα ποσοστό της τάξης του 43% είναι υποαπασχολούμενοι σε εργασίες αυτό συνεπάγεται ότι έχουν χαμηλές αποδοχές και έτσι δεν έχουν την δυνατότητα να αντεπεξέλθουν στην κάλυψη των αναγκών τους. Ένα 6% δεν ανήκει σε μια συγκεκριμένη κατηγορία.

Το ποσοστό της τάξης του 4% είναι συνταξιούχοι και ένα ποσοστό 2% είναι εργαζόμενοι, αυτό το ανησυχητικό ποσοστό δείχνει ότι ελάχιστοι είναι αυτοί που έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Ερώτηση 10

Τύπος Απασχόλησης

Τύπος Απασχόλησης	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Μόνιμη	4	2%
Περιστασιακή	126	63%
Εποχιακή	70	35%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

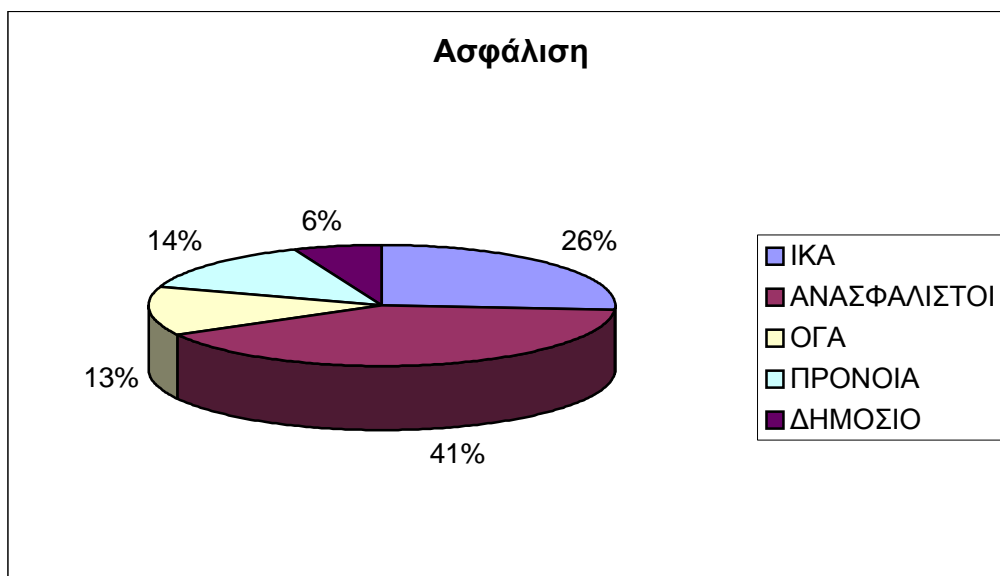
Το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξης του 63% εργάζεται περιστασιακά εξαιτίας της δυσκολίας εύρεσης μόνιμης δουλειάς.

Συνάμα ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό της τάξης του 35% εργάζεται εποχιακά και τέλος μόνο το 2% έχει μόνιμη εργασία, γι' αυτό παρατηρείται ανεργία και κατά συνέπεια φτώχεια.

Ερώτηση 11

Η Ασφάλιση των Εξυπηρετούμενων

Ασφάλιση Εξυπηρετούμενων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΙΚΑ	52	26%
ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΟΙ	82	41%
ΟΓΑ	26	13%
ΠΡΟΝΟΙΑ	28	14%
ΔΗΜΟΣΙΟ	12	6%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

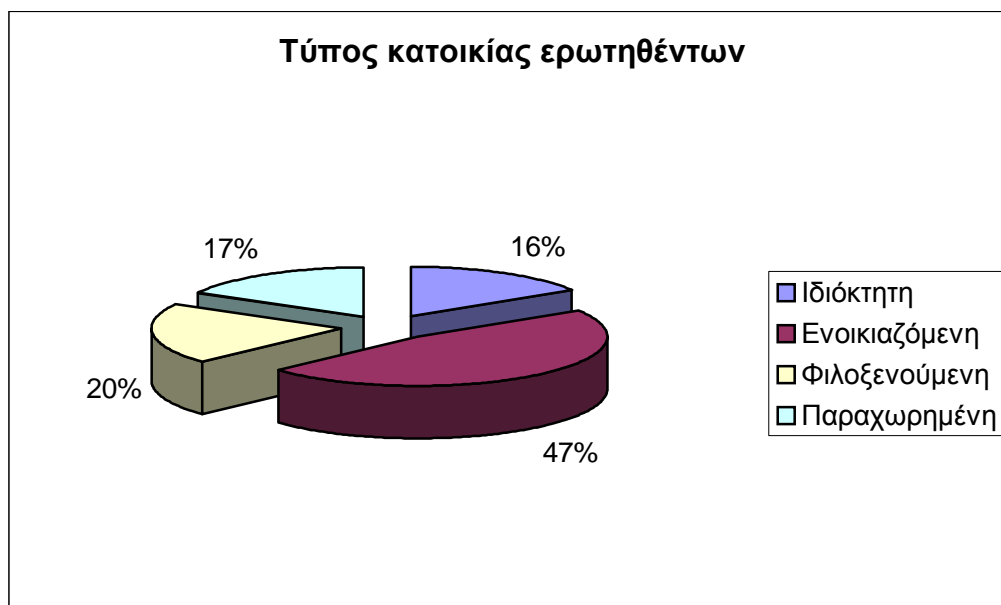
Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 41% είναι ανασφάλιστοι, γεγονός σημαντικό που δείχνει ότι είναι άνεργοι και το σημαντικότερο δεν μπορούν να καλύψουν βασικές ανάγκες όπως η υγεία τους.

Το 26% είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ, το 13% έχουν ασφάλεια ΟΓΑ, το 14% είναι ασφαλισμένοι στη Πρόνοια, επειδή δικαιούνται κάποιο επίδομα είτε λόγω σωματικών είτε ψυχολογικών και σοβαρών ασθενειών είτε είναι άποροι και άνεργοι. Τέλος ένα ποσοστό της τάξης του 6% είναι ασφαλισμένοι στο Δημόσιο, αυτό είναι ευχάριστο διότι έχουν μόνιμη εργασία και μπορούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες.

Ερώτηση 12

Τύπος Κατοικίας Ερωτηθέντων

Τύπος Κατοικίας Ερωτηθέντων	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Ιδιόκτητη	32	16%
Ενοικιαζόμενη	94	47%
Φιλοξενούμενη	40	20%
Παραχωρημένη	34	17%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

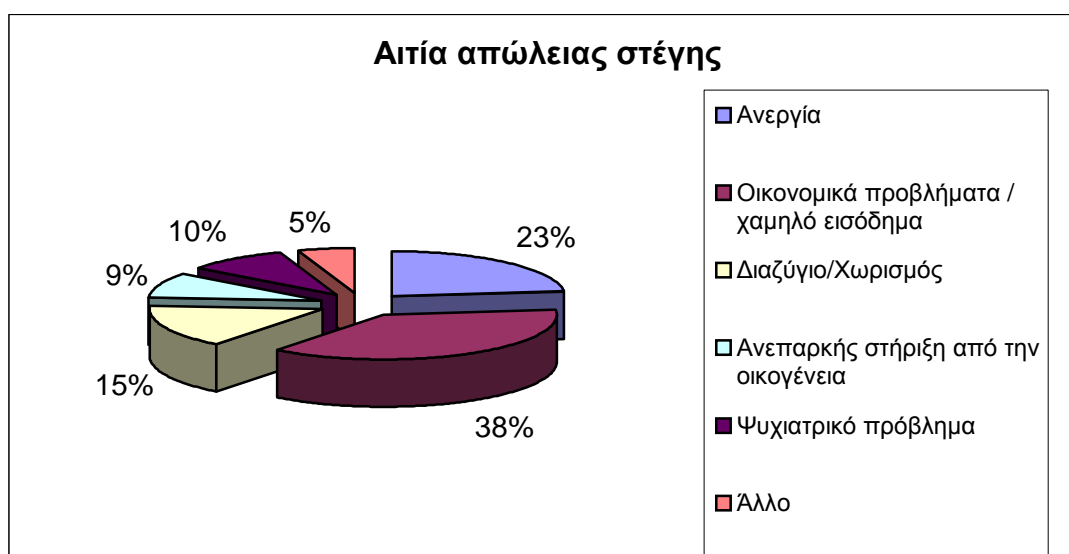

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 47% ζούνε σε ενοικιαζόμενο σπίτι, με αποτέλεσμα ένα μερίδιο από τα χρήματά τους ξοδεύεται για την εξασφάλιση στέγης. Το 20% δεν έχει δική του στέγη και φιλοξενείται από κάποιο συγγενικό του πρόσωπο ή φίλο. Το 17% τους έχει παραχωρηθεί κατοικία από κάποιο δικό του άτομο, αυτό δείχνει ότι δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να αγοράσει ή να ενοικιάσει σπίτι. Τέλος, ένα μικρό ποσοστό 16% ζει σε ιδιόκτητο σπίτι.

Ερώτηση 13

Αίτια απώλειας στέγης

Αίτια απώλειας στέγης	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Ανεργία	46	23%
Οικονομικά προβλήματα/ Χαμηλό εισόδημα	76	38%
Διαζύγιο/ Χωρισμός	30	15%
Ανεπαρκής στήριξη από την οικογένεια	18	9%
Ψυχιατρικό πρόβλημα	20	10%
Άλλο	10	5%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

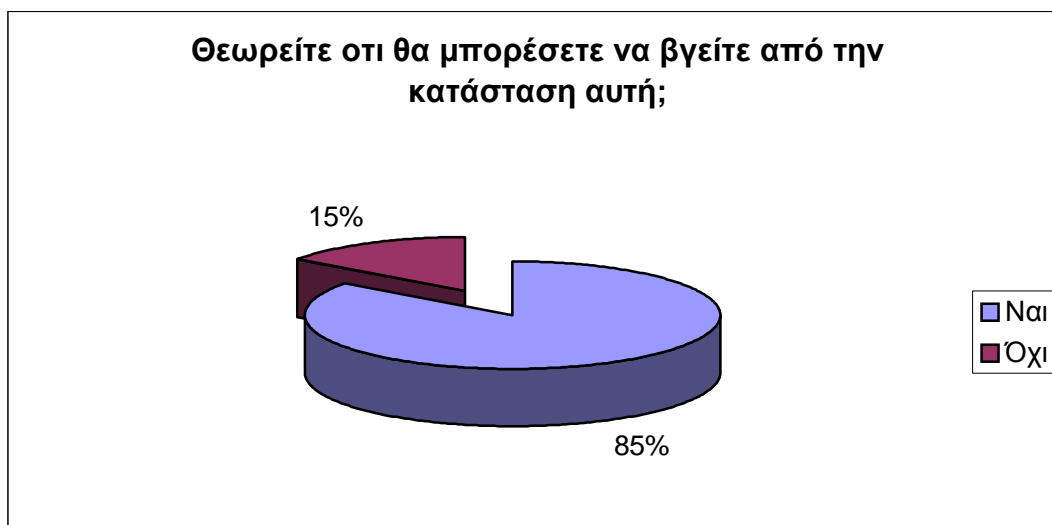
Πολλά είναι τα αίτια απώλειας στέγης. Από τη συγκεκριμένη έρευνα προκύπτει ότι το 38% αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα και κατά συνέπεια έχει χαμηλό εισόδημα.

Ένα ποσοστό της τάξης του 23% δεν έχει εξασφαλίσει την στέγη του λόγω της ανεργίας του. Αυτό είναι πολύ λυπηρό διότι στην σημερινή εποχή εάν δεν εργάζεσαι δεν μπορείς να επιβιώσεις. Το 15% δεν έχει κατοικία εξαιτίας του διαζυγίου του, ο χωρισμός των περιουσιακών στοιχείων έχει ως επακόλουθο την έλλειψη στέγης στον έναν από τους δύο. Ένα ποσοστό της τάξης του 10% δεν έχει στέγη λόγω του ψυχιατρικού του προβλήματος. Το 9% έχει ανεπαρκής στήριξη από την οικογένειά του, με αποτέλεσμα να είναι άστεγος. Και τέλος το 5% δεν ανήκει σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες.

Ερώτηση 14

Εάν οι εξυπηρετούμενοι μπορούν να βγουν από την κατάσταση αυτή.

Εάν οι εξυπηρετούμενοι μπορούν να βγουν από την κατάσταση αυτή	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	170	85%
ΟΧΙ	30	15%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα αισιόδοξο ποσοστό της τάξης του 85% πιστεύει ότι μπορεί να βγει από αυτή την κατάσταση, ενώ λίγοι είναι αυτοί (15%) που πιστεύουν ότι δεν υπάρχει λύση στο πρόβλημά τους εξαιτίας των κοινωνικών και οικονομικών τους προβλημάτων.

Ερώτηση 15

Με ποιο τρόπο θα βγουν από την κατάσταση αυτή

Με ποιο τρόπο θα βγουν από την κατάσταση αυτή	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Παροχή βοήθειας από το Κράτος	126	63%
Εύρεση εργασίας	74	37%
Άλλο	0	0%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

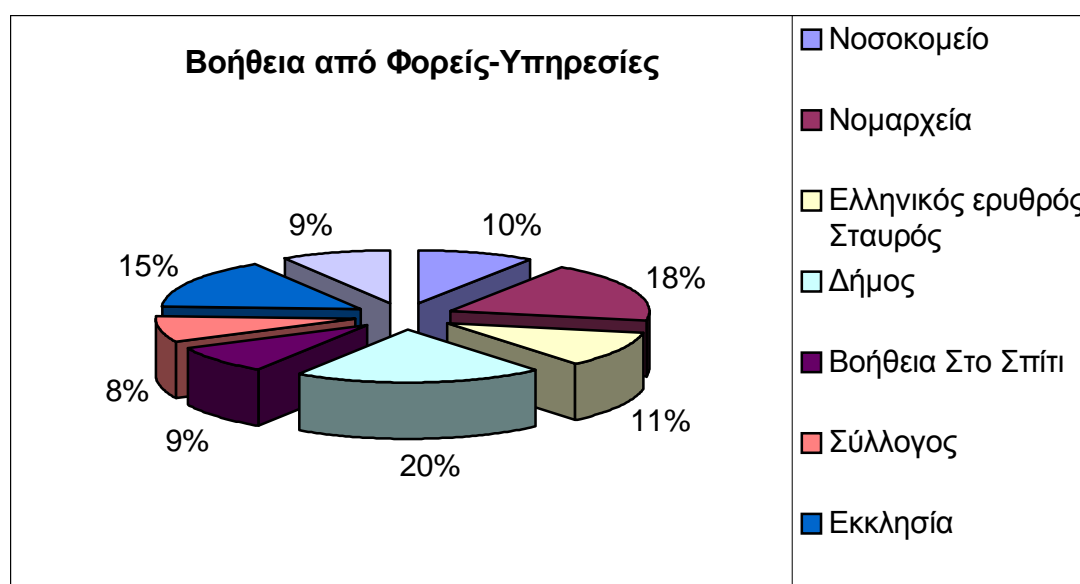

Το 63% πιστεύει ότι θα βγει από αυτή τη κατάσταση με τη παροχή βοήθειας από το κράτος είτε με την εύρεση εργασίας είτε με τη παροχή επιδομάτων είτε με καλύτερες συντάξεις. Το 37% θεωρεί ότι αν αποκτήσει εργασία θα βγει από το αδιέξοδο των προβλημάτων του. Όλοι οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι μόνο με αυτούς τους δύο τρόπους θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

Ερώτηση 16

Βοήθεια από φορείς-Υπηρεσίες

Βοήθεια από φορείς - Υπηρεσίες	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Νοσοκομείο	20	10%
Νομαρχία	36	18%
Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός	22	11%
Δήμος	40	20%
Βοήθεια Στο Σπίτι	18	9%
Σύλλογος	16	8%
Εκκλησία	30	15%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

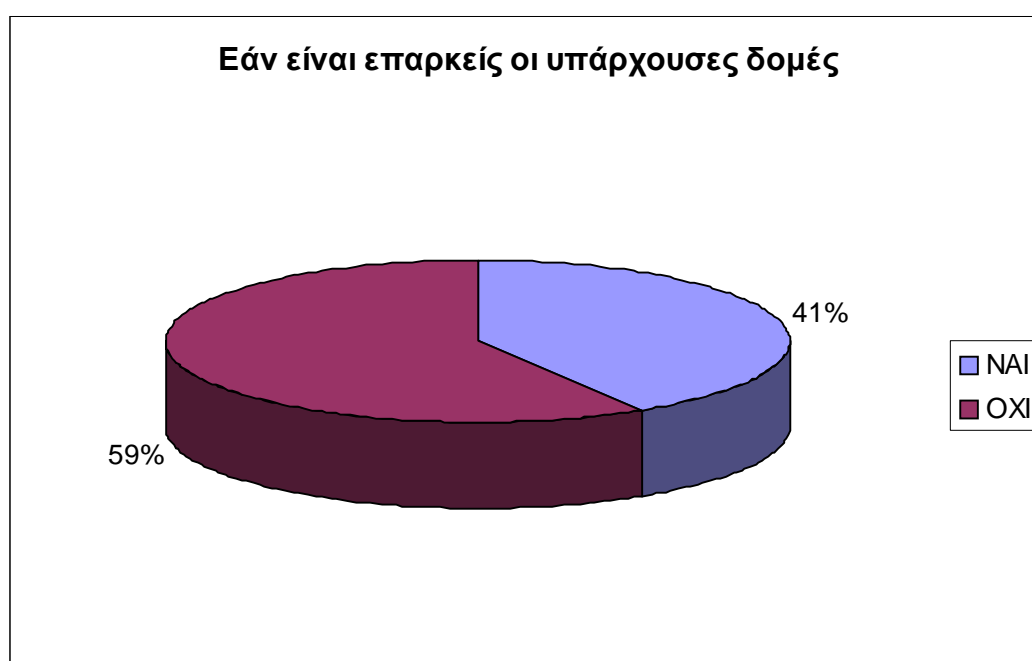

Το 20% έχουν βοηθηθεί από το Δήμο είτε οικονομικά είτε με τη παροχή συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης. Το 18% δέχθηκε βοήθεια από τη Νομαρχία κυρίως οικονομικά με αντίστοιχα επιδόματα. Το 15% τους έχει υποστηρίξει η εκκλησία παρέχοντάς τους συσσίτιο, ρουχισμό και χρήματα. Το 11% τους έχει στηρίξει με υλικά αγαθά και ψυχολογική βοήθεια ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός. Το 10% τους έχει βοηθήσει το νοσοκομείο είτε έπειτα από νοσηλεία είτε με δωρεάν εξετάσεις είτε μέσω της κοινωνικής υπηρεσίας με ψυχολογική στήριξη. Το 9% τους υποστηρίζει ο ΟΑΕΔ είτε μέσω σεμιναρίων είτε μέσω εύρεσης εργασίας. Το ίδιο ποσοστό φαίνεται να βρίσκουν βοήθεια από το πρόγραμμα του Δήμου Βοήθεια Στο Σπίτι. Το 8% τους στηρίζουν οικονομικά διάφοροι Σύλλογοι του Νομού Αχαΐας.

Ερώτηση 17

Εάν είναι επαρκείς οι δομές

Εάν είναι επαρκείς οι δομές	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	82	41%
ΟΧΙ	118	59%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Το 59% των ερωτηθέντων φαίνονται να είναι απογοητευμένοι από τη λειτουργία των φορέων και υπηρεσιών διότι δεν τους καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες. Σε αντίθεση με το 41% που θεωρούν ότι έχουν βοηθηθεί από τις υπάρχουσες δομές.

Ερώτηση 18

Λόγοι από την ανεπάρκεια δομών

Λόγοι από την ανεπάρκεια δομών	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Μεγαλύτερη οικονομική υποστήριξη	60	30%
Ψυχολογική υποστήριξη	24	12%
Επιμόρφωση	60	30%
Βοήθεια για τον επαναπροσδιορισμό επαγγελματικών ρόλων	56	28%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

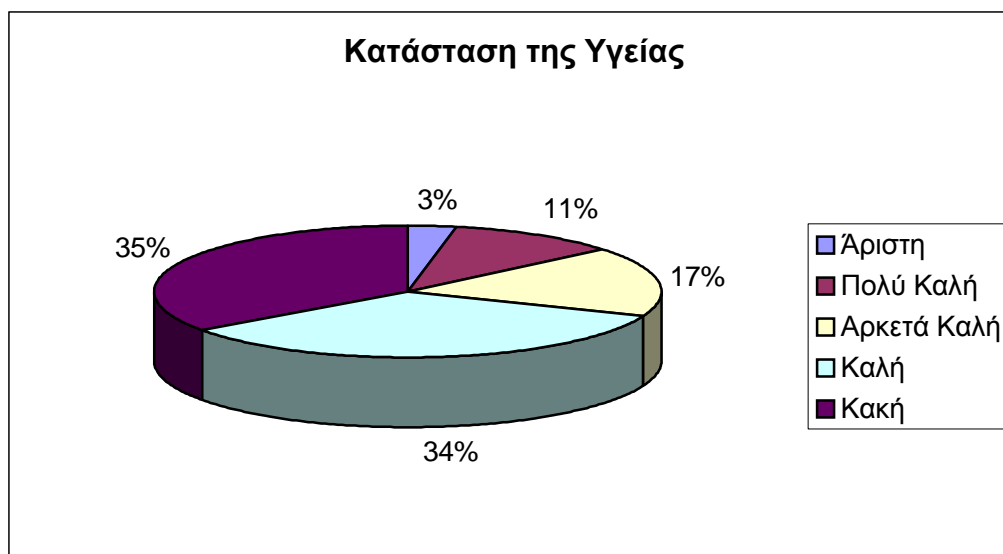

Μια μεγάλη μερίδα ατόμων (30%) θεωρούν ότι εξαιτίας των ανεπαρκών δομών δεν έχουν μεγάλη οικονομική υποστήριξη και έχουν ελλιπής επιμόρφωση. Το ποσοστό της τάξης του 28% ζητούν βοήθεια για τον επαναπροσδιορισμό επαγγελματικών ρόλων. Τέλος, το 12% ότι δεν έχουν αρκετή ψυχολογική υποστήριξη.

Ερώτηση 19

Κατάσταση Υγείας

Κατάσταση υγείας	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Άριστη	6	3%
Πολύ καλή	22	11%
Αρκετά καλή	34	17%
Καλή	68	34%
Κακή	70	35%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 35% η κατάσταση της υγείας τους είναι κακή. Το ποσοστό της τάξης του 34% η υγεία τους είναι καλή. Το 17% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η υγεία τους είναι αρκετά καλή.

Το 11% απάντησε ότι η υγεία τους είναι πολύ καλή. Τέλος ένα ποσοστό της τάξης του 3% απάντησε ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι άριστη.

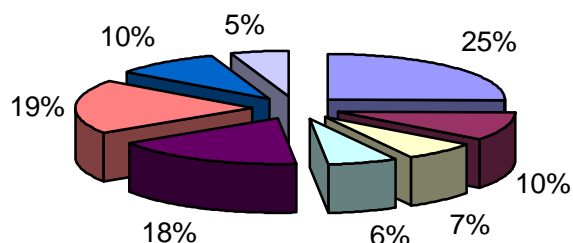
Τα προαναφερθέντα στοιχεία δείχνουν ότι ένα μεγάλο ποσοστό η υγεία τους είναι κακή και απλώς καλή με αποτέλεσμα εάν κάποιο άτομο δεν έχει καλή φυσική και σωματική κατάσταση δεν μπορεί να εργαστεί με αποτέλεσμα να μην μπορεί να καλύψει τις βασικές του ανάγκες.

Ερώτηση 20

Συναισθήματα μεγάλης έντασης και διάρκειας

Συναισθήματα μεγάλης έντασης και διάρκειας	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
Άγχος- Ένταση- Ανυπομονησία	50	25%
Αϋπνίες για διάστημα πάνω από μια εβδομάδα	20	10%
Ευχηθήκατε να πεθάνετε	14	7%
Κάνατε απόπειρα αυτοκτονίας	12	6%
Νιώθετε απαισιόδοξος ή ότι δεν υπάρχει τίποτα άλλο να περιμένετε	36	18%
Σας συμβαίνει να μη θυμάστε πρόσφατα γεγονότα- πράγματα	38	19%
Θυμάστε σημαντικά γεγονότα της ζωής σας	20	10%
Παίρνετε ευχαρίστηση και ικανοποίηση από τη ζωή σας	10	5%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Συναισθήματα μεγάλης έντασης και διάρκειας

- Άγχος - Ένταση - Ανυπομονησία
- Αϋπνίες για διάστημα πάνω από μια εβδομάδα
- Ευχηθήκατε να πεθάνετε
- Κάνατε απόπειρα αυτοκτονίας
- Νιώθετε απαισιόδοξος ή ότι δεν υπάρχει τίποτα άλλο να περιμένετε
- Σας συμβαίνει να μη θυμάστε πρόσφατα γεγονότα - πράγματα
- Θυμάστε σημαντικά γεγονότα της ζωής σας

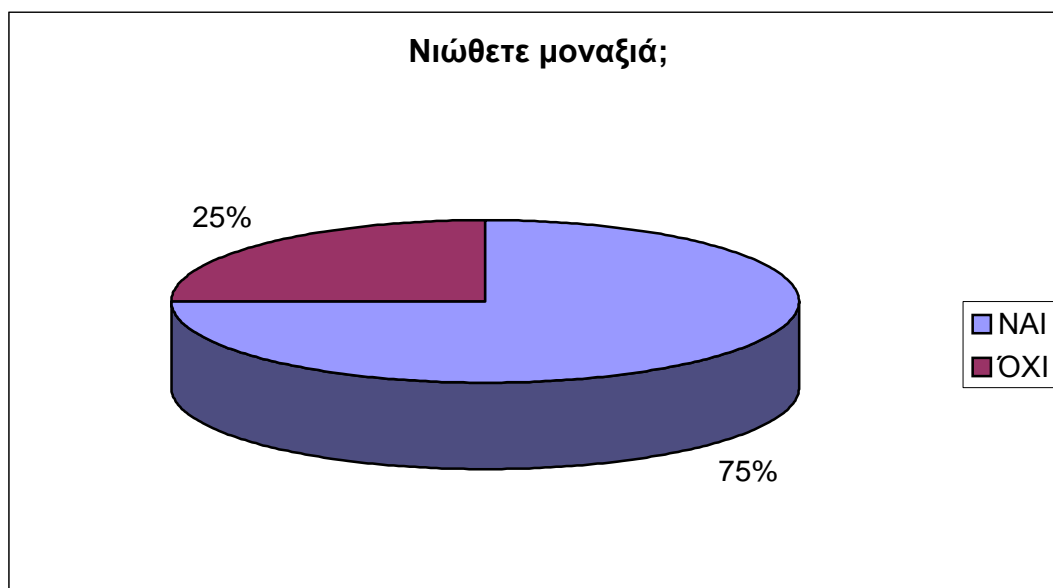
Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης 25% νιώθει άγχος , ένταση, ανυπομονησία. Ένα άλλο ποσοστό 19% δεν θυμούνται πρόσφατα γεγονότα –πράγματα. Το 18% νιώθουν απαισιοδοξία και δεν περιμένουν τίποτα άλλο στη ζωή τους. Παρατηρούνται ίσα ποσοστά (10%) θυμούνται σημαντικά γεγονότα στη ζωή τους και έχουν αϋπνίες για διάστημα πάνω από μία εβδομάδα. Ένα ποσοστό ευχήθηκαν να πεθάνουν. Άλλο ποσοστό της τάξης του 6% αποπειράθηκαν να πεθάνουν. Τέλος ένα μηδαμινό ποσοστό παίρνουν ευχαρίστηση και ικανοποίηση από τη ζωή τους. Τα προαναφερθέντα στοιχεία μας δείχνουν ότι οι ερωτηθέντες νιώθουν απαισιοδοξία και κάνοντας άσχημες σκέψεις και πράττοντας θλιβερές πράξεις. Αυτό είναι πολύ θλιβερό διότι η ανθρώπινη ύπαρξη είναι το πολυτιμότερο αγαθό.

Ερώτηση 21

Εικόνα των εξυπηρετούμενων

21^α) Νιώθετε μοναξιά.

Νιώθετε μοναξιά	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	150	75%
ΟΧΙ	50	25%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 75% δεν νιώθει μοναξιά, σε αντίθεση με ένα ποσοστό 25% οι οποίοι νιώθουν μόνοι τους. Η αλήθεια είναι πως η κατάσταση επιδεινώνεται όταν το άτομο νιώθει ότι δεν έχει υποστήριξη με αποτέλεσμα την κακή ψυχολογία του που οδηγεί στην κοινωνική απομόνωση.

21 β) Αισθάνεστε τόσο σπουδαίοι όσο και οι περισσότεροι άνθρωποι.

Αισθάνεστε τόσο σπουδαίοι όσο και οι περισσότεροι άνθρωποι	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	10	5%
ΟΧΙ	190	95%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (95%) δείχνει ότι οι εξυπηρετούμενοι νιώθουν ανασφάλεια και έχουν αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους. Σε αντίθεση μίας μικρής μερίδας (5%) που αισθάνεται αισιόδοξα.

21 γ) Οι περισσότεροι γνωστοί σου σε συμπαθούν

Οι περισσότεροι γνωστοί σου σε συμπαθούν	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	160	80%
ΟΧΙ	40	20%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Στην ερώτηση εάν οι περισσότεροι γνωστοί τους, τους συμπαθούν το μεγαλύτερο ποσοστό (80%) απάντησε θετικά ενώ ένα μικρό ποσοστό (20%) απάντησε αρνητικά.

21 δ) Θα άλλαζες πολλά πράγματα στον εαυτό σου, εάν μπορούσες.

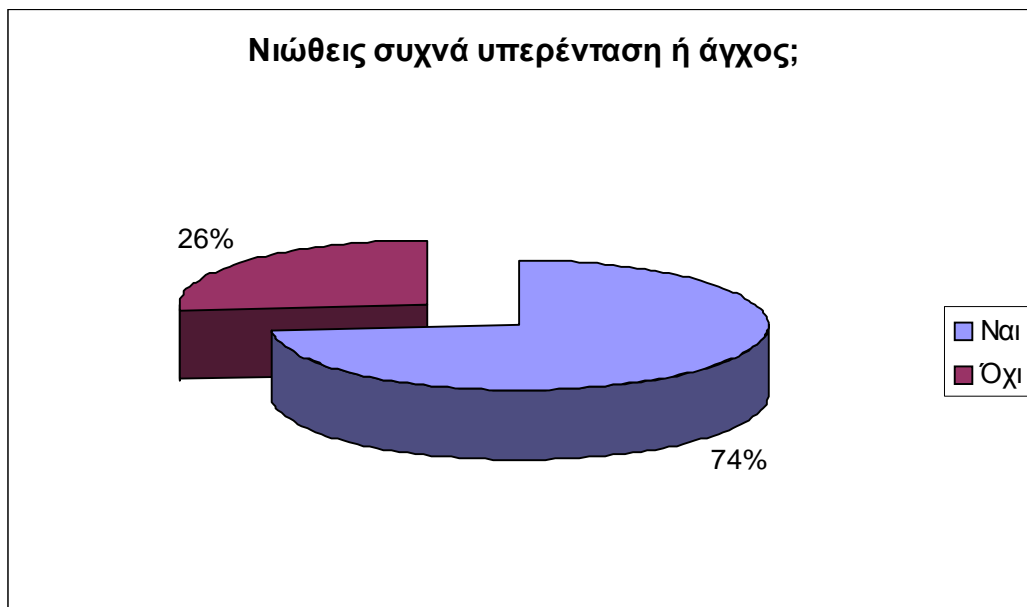
Θα άλλαζες πολλά πράγματα στον εαυτό σου εάν μπορούσες	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	170	85%
ΟΧΙ	30	15%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες (85%) επιθυμούν να αλλάξουν πολλά πράγματα στον εαυτό τους, αυτό δείχνει ότι δεν έχουν αυτοπεποίθηση. Ενώ ένα μικρό ποσοστό (15%) δείχνει ότι αγαπάν τον εαυτό τους.

21 ε) Νιώθεις συχνά υπερένταση ή άγχος.

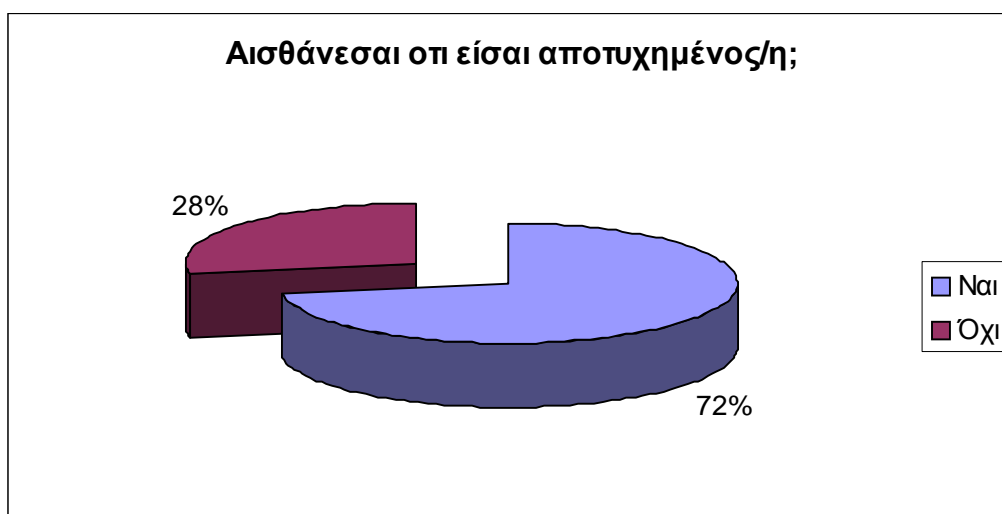
Νιώθεις συχνά υπερένταση ή άγχος	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	148	74%
ΟΧΙ	52	26%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Οι 148 ερωτηθέντες νιώθουν συχνά υπερένταση και άγχος, ενώ οι 52 από αυτούς αισθάνονται καλά.

21 στ) Αισθάνεσαι ότι είσαι αποτυχημένος / η.

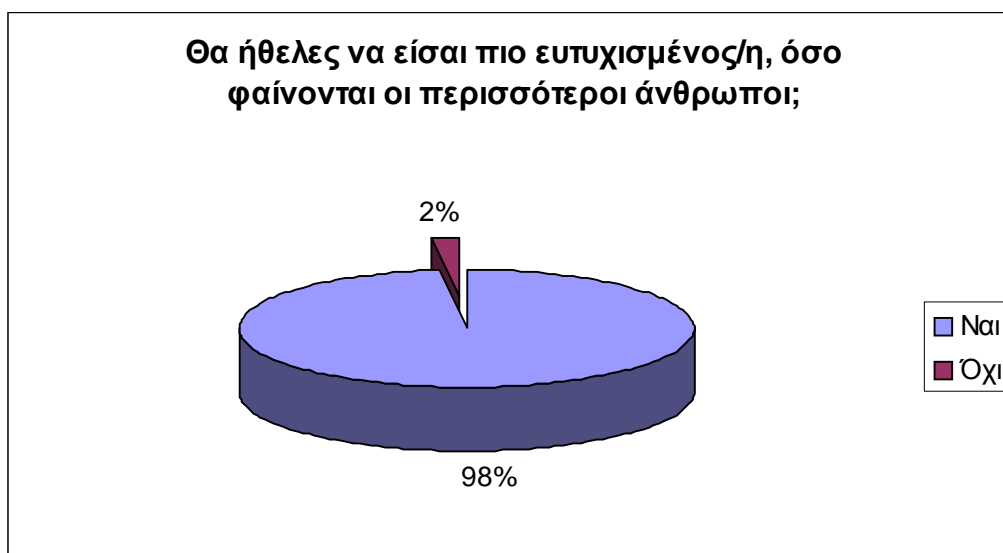
Αισθάνεσαι ότι είσαι αποτυχημένος / η	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	144	72%
ΟΧΙ	56	28%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Οι 144 από τους εξυπηρετούμενους αισθάνονται ότι είναι αποτυχημένοι, με αποτέλεσμα να έχουν αρνητικές σκέψεις και κακά συναισθήματα. Ενώ οι 56 έχουν αντίθετη άποψη.

21 ζ) Θα ήθελες να είσαι πιο ευτυχισμένος / η, όσο φαίνονται οι περισσότεροι άνθρωποι.

Θα ήθελες να είσαι πιο ευτυχισμένος / η, όσο φαίνονται οι περισσότεροι άνθρωποι	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	196	98%
ΟΧΙ	4	2%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 98% θα ήθελαν να είναι ευτυχισμένοι όπως οι περισσότεροι άνθρωποι, σε αντίθεση με ένα πάρα πολύ μικρό ποσοστό 2% που παραμένουν στα τωρινά συναισθήματά τους.

21 η) Σου λείπει η πρωτοβουλία.

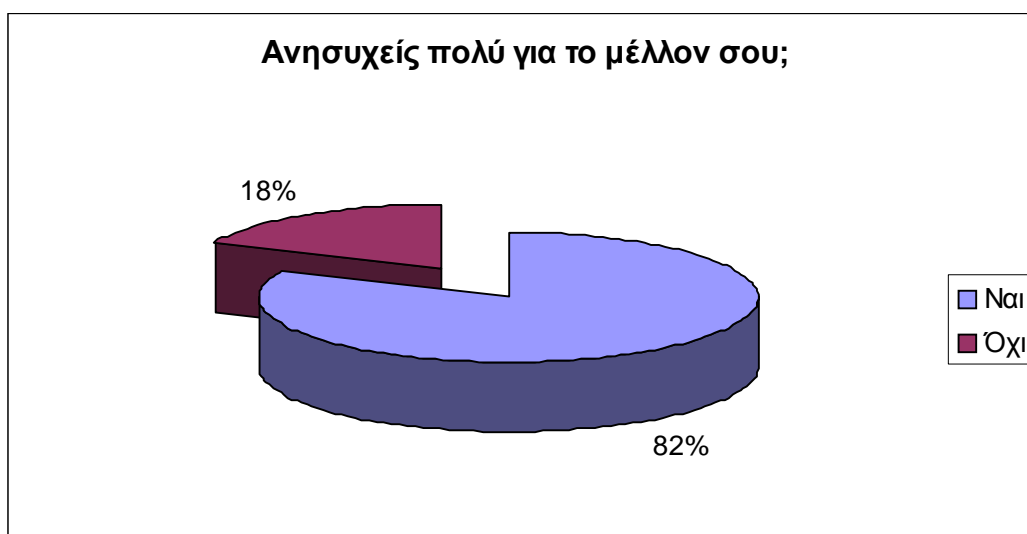
Σου λείπει η πρωτοβουλία	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	136	68%
ΟΧΙ	64	32%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό 68% πιστεύουν ότι τους λείπει η πρωτοβουλία. Και αυτό δείχνει ότι δεν πιστεύουν στον εαυτό τους και δεν έχουν αυτογνωσία. Σε αντίθεση με ένα ποσοστό της τάξης του 32% που έχουν πρωτοβουλία, αυτό είναι πολύ σημαντικό διότι έχουν αυτοπεποίθηση και τα πάντα καλά με τον εαυτό τους.

21 θ) Ανησυχείς πολύ για το μέλλον σου.

Ανησυχείς πολύ για το μέλλον σου	Αριθμός Απαντήσεων	Ποσοστό επί τις %
ΝΑΙ	164	82%
ΟΧΙ	36	18%
ΠΟΣΟΣΤΟ	200	100%

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 82% ανησυχεί πολύ για το μέλλον του είτε γιατί δεν έχουν εργασία ,είτε γιατί δεν είναι καλά ψυχολογικά, είτε έχουν οικονομικά προβλήματα. Σε αντίθεση με ένα ποσοστό της τάξης του 18% δεν ανησυχεί για το μέλλον του διότι σκέφτεται θετικά και αισιόδοξα.

1.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι τα παρακάτω:

Το φαινόμενο της φτώχειας σε ποσοστό της τάξης του 71% παρουσιάζουν οι γυναίκες κυρίως μέσης ηλικίας, οι οποίες είναι διαζευγμένες. Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των εξυπηρετούμενων του Δήμου Πατρέων παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι σε ποσοστό της τάξης του 28% είναι απόφοιτοι Γυμνασίου και το μικρότερο μέρος αυτών των ατόμων έχουν τελειώσει Ανώτερη / Ανώτατη εκπαίδευση.

Ακόμη, οι περισσότερες οικογένειες σε ποσοστό 81% έχουν από δύο έως τέσσερα παιδιά. Ενώ ελάχιστες είναι εκείνες με κανένα παιδί.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων της τάξης του 45% είναι άνεργοι, ενώ το μικρότερο μερίδιο από αυτούς εργάζονται περιστασιακά. Διαπιστώθηκε επίσης ότι η ασφάλισή τους συμβάλλει στην εμφάνιση του φαινομένου της φτώχειας. Έτσι προκύπτει ότι οι περισσότεροι εξυπηρετούμενοι σε ποσοστό της τάξης του 41% είναι ανασφάλιστοι.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η πλειοψηφία των απόρων του Δήμου Πατρέων σε ποσοστό 47% μένουν σε ενοικιαζόμενη κατοικία, ενώ ένα μεγάλο μέρος δεν έχουν στέγη όπου οφείλεται στα οικονομικά προβλήματα και στο χαμηλό τους εισόδημα.

Οι περισσότεροι εξυπηρετούμενοι για να ξεφύγουν από το πρόβλημά τους ζητούν το 63% τη βοήθεια του Κράτους καθώς και τη βοήθεια διαφόρων Φορέων- Υπηρεσιών και κυρίως το 20% τη Συνδρομή του Δήμου.

Από τις άπορες οικογένειες προκύπτει η άποψη ότι οι υπάρχουσες δομές είναι ανεπαρκείς. Η ανεπάρκεια αυτή έγκειται σε ποσοστό της τάξης του 60% στην μεγαλύτερη οικονομική υποστήριξη και συγχρόνως στην περισσότερη επιμόρφωση.

Τέλος, δεν θα πρέπει να παραλειφθούν τα συναισθήματα που βιώνουν οι άστεγοι και οι άποροι του Δήμου Πατρέων, τα οποία διαπιστώθηκαν κατά τη διεξαγωγή αυτής της έρευνας.

Οι περισσότεροι από αυτούς σε ποσοστό 43% νιώθουν απαισιόδοξα, κάνουν αρνητικές σκέψεις για το παρόν και το μέλλον τους, νιώθουν άγχος, ένταση, ανυπομονησία, έχουν απώλεια μνήμης σημαντικών γεγονότων και νιώθουν μοναξιά.

Τα αίτια που τους οδηγούν στα παραπάνω συναισθήματα είναι ότι αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά και ψυχολογικά προβλήματα.

Συμπερασματικά αυτά τα άτομα χρήζουν άμεσης βοήθειας από την πολιτεία καθώς και οικονομική και ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη από διάφορους φορείς και υπηρεσίες.

1.7 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όπως προκύπτει τόσο από το βιβλιογραφικό μέρος της εργασίας μας σχετικά με την φτώχεια όσο και από την διεξαγωγή της έρευνας τα άτομα που απειλούνται από τη φτώχεια ή που δυνητικά μπορούν να βρεθούν σε αυτή τη θέση βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει πολλές παραμέτρους. Αφορά κυρίως σε αδυναμία ως προς την ένταξη στην αγορά εργασίας, την κοινωνική προστασία τη στέγαση, την παιδεία, την υγεία, τη πληροφόρηση, την ασφάλεια, την δικαιοσύνη, την ψυχαγωγία και τον πολιτισμό.

Είναι γεγονός ότι οι παραδοσιακές μορφές αρωγής κυρίως μέσω της οικογένειας τείνουν ολοένα να υποχωρούν. Από την άλλη σε ορισμένες περιπτώσεις η αρχική μειονεξία οδηγεί σε φαύλους κύκλους αποκλεισμού και στην παγίωση της μειονεκτικής θέσης του ατόμου, δεδομένου ότι τα άτομα που αντιμετωπίζουν ανισότητες πλήττονται περισσότερο από τις γρήγορες αλλαγές που επιτελούνται στην οικονομία και την κοινωνία της γνώσης. Είναι φανερό ότι στη σύγχρονη εποχή που ζούμε επιβάλλεται μια πιο αποφασιστική και άμεση παροχή μέτρων κοινωνικής προστασίας μέσω νέων δομών και μέσω παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται σε εθνικές πολιτικές που αφορούν σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες της κοινωνίας μας όπως είναι οι οικονομικά αδύναμοι πολίτες.

Τέτοιες πολιτικές θα πρέπει να στοχεύουν:

- Ø Στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις ευπαθείς ομάδες.

- Ø Στη διασφάλιση της καλύτερης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η δια βίου μάθηση, η προώθηση στην απασχόληση.
- Ø Στην ανάπτυξη και ενεργοποίηση μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών.
- Ø Στην ανάπτυξη δικτύων που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή.
- Ø Στην καταπολέμηση άμεσων και έμμεσων διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι μη προνομιούχες ομάδες στην αγορά εργασίας μέσω της εκπόνησης μιας σειράς μέτρων επίλυσης των προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων όπου απαιτείται ακόμη και νομοθετικών μέτρων.
- Ø Στη διασφάλιση της ισότιμης και ουσιαστικής πρόσβασης στα κρίσιμα αγαθά και δικαιώματα.
- Ø Στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της ευρύτερης κοινωνίας για την καταπολέμηση του αποκλεισμού στα άτομα που βιώνουν την φτώχεια μέσω:
 - Της πληροφόρησης
 - Της υποστήριξης
 - Της παρέμβασης
 - Της διαμεσολάβησης
 - Του συντονισμού

με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ

Στο παράρτημα αναφέρονται τα παρακάτω:

- Ø Ερωτηματολόγιο.
- Ø Είμαστε το παρόν. Η φωνή μας είναι το μέλλον.
- Ø Προοίμιο από τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού 1959.
Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, UNICEF.
- Ø Η παράνομη διακίνηση παιδιών στην Αλβανία.
- Ø Η δουλειά της UNICEF ενάντια στη διακίνηση στην Αλβανία.
- Ø Τι είναι η Κοινοτική Δράση.
- Ø Η <<Παγκοσμιοποίηση>> αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες στον Πλανήτη.
- Ø Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων.
- Ø Γιατί τόσοι φτωχοί.
- Ø 17 Οκτωβρίου Παγκόσμια ημέρα ενάντια στη Φτώχεια.
- Ø Κατάσταση παιδικής φτώχειας στην Ελλάδα.
- Ø Οι στόχοι της διακήρυξης της χιλιετίας.
- Ø Μπορεί η φτώχεια να οδηγήσει στο έγκλημα;
- Ø Βασικά κοινωνικά προβλήματα στην κοινωνία.
- Ø Κατηγορίες φτωχών.
- Ø Παραβιάσεις των δικαιωμάτων του παιδιού στην εποχή μας σε υπανάπτυκτες και αναπτυσσόμενες χώρες.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας με τίτλο «Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ-ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ», υλοποιήθηκε ερευνητικό έργο, στα πλαίσια του θέματος. Σας ζητάμε να απαντήσετε με ειλικρίνεια στα παρακάτω ερωτήματα, πράγμα που θα μας βοηθήσει για αξιόπιστα συμπεράσματα. Σας ενημερώνουμε ότι στο παρακάτω ερωτηματολόγιο τηρείται το απόρρητο των απαντήσεων. Σας ευχαριστούμε!

Η ερευνητική ομάδα αποτελείται από τις εξής σπουδάστριες:

Κούρτη Παναγιώτα
Κρίκου Ελευθερία
Φωτοπούλου Χρυσούλα

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Α) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ηλικία

2. Φύλο

3. Η οικογενειακή σας κατάσταση αυτή τη στιγμή είναι:

Άγαμος /η	
Παντρεμένος /η	
Σε διάσταση	
Διαζευγμένος /η	
Αίτηση διαζυγίου	
Χήρος /α	

4. Επίπεδο Εκπαίδευσης:

Ανώτερη /Ανώτατη Εκπαίδευση	
Λύκειο	
Γυμνάσιο	
Δημοτικό	
Αναλφάβητος	

5. Έχετε παιδιά: ΝΑΙ ΟΧΙ

6. Αριθμός παιδιών

7. Ηλικίες Παιδιών:

Έτη	Μήνες
Έτη	Μήνες

11. Ασφάλιση:

ΙΚΑ	
ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΟΙ	
ΟΓΑ	
ΠΡΟΝΟΙΑ	
ΔΗΜΟΣΙΟ	

Γ) ΣΤΕΓΑΣΗ

12. Κατοικία:

Ιδιόκτητη	
Ενοικιαζόμενη	
Φιλοξενούμενη	
Παραχωρημένη	

Ε) ΑΙΤΙΑ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΣΤΕΓΗΣ

13. Εάν δεν υπάρχει κατοικία για ποιους λόγους πιστεύετε ότι βρεθήκατε χωρίς μόνιμη στέγη; (παρακαλώ διαβάστε προσεκτικά τις παρακάτω απαντήσεις και συμπληρώστε με Χ σε μία ή περισσότερες κατηγορίες).

Ανεργία	
Οικονομικά προβλήματα / χαμηλό εισόδημα	
Διαζύγιο / Χωρισμός	
Ανεπαρκής στήριξη από την οικογένεια	
Ψυχιατρικό πρόβλημα	

Άλλο(προσδιορίστε μας παρακάτω ποιο είναι)	
--	--

.....
.....
.....

14.Θεωρείτε ότι θα μπορέσετε να βγείτε από την κατάσταση αυτή;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

15.Με ποιο τρόπο;

Παροχή βοήθειας από το Κράτος	
Εύρεση εργασίας	
Άλλο	

ΣΤ) ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΦΟΡΕΙΣ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Σημειώστε με ένα X ποια απάντηση σας αντιπροσωπεύει.

16.Από ποιους φορείς δέχεστε υπηρεσίες; Α. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙ

B. ΝΟΜΑΡΧΙΑ

Γ. Ε.Ε.ΣΤΑΥΡΟΣ

Δ. ΔΗΜΟΣ

Ε. ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

ΣΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Η. ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ζ. ΟΑΕΔ

Ζ. ΔΟΜΕΣ

Σημειώστε με ένα X στην κατάλληλη για εσάς απάντηση.

17. Θεωρείτε ότι οι υπάρχουσες δομές είναι επαρκείς; ΝΑΙ ΟΧΙ

ΑΝ ΟΧΙ, θα θέλατε

1. Μεγαλύτερη οικονομική υποστήριξη	☐
2. Ψυχολογική υποστήριξη	☐
3. Επιμόρφωση	☐

4.Βοήθεια για τον επαναπροσδιορισμό επαγγελματικών ρόλων

Η) ΥΓΕΙΑ

18.Σε γενικές γραμμές θα λέγατε ότι η υγεία σας είναι:

Άριστη	
Πολύ καλή	
Αρκετά καλή	
Καλή	
Κακή	

Θ) ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

19.Έχετε νιώσει ποτέ στη ζωή σας κάποια από το παρακάτω συναισθήματα με μεγάλη ένταση και διάρκεια; (Παρακαλώ διαβάστε τα παρακάτω συναισθήματα και συμπληρώστε με ένα ή περισσότερα Χ).

Άγχος –Ένταση -Ανυπομονησία	
Αϋπνίες για διάστημα πάνω από μια εβδομάδα.	
Ευχηθήκατε να πεθάνετε.	
Κάνατε απόπειρα αυτοκτονίας.	
Νιώθετε απαισιόδοξος /η ότι δεν υπάρχει τίποτα άλλο να περιμένετε.	
Σας συμβαίνει να μη θυμάστε πρόσφατα γεγονότα-πράγματα.	
Θυμάστε σημαντικά γεγονότα της ζωής σας.	
Παίρνετε ευχαρίστηση και ικανοποίηση από τη ζωή σας.	

I) ΑΥΤΟΕΙΚΟΝΑ ΕΡΩΤΟΥΜΕΝΟΥ

20. Παρακάτω δίνεται μια λίστα με περιγραφές τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να περιγράψουν τον εαυτό τους. Διαβάστε την κάθε περιγραφή και ύστερα σημειώστε το αντίστοιχο κουτί στα δεξιά με ένα X.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Νιώθεις μοναξιά;		
Αισθάνεσαι τόσο σπουδαίος όσο και οι περισσότεροι άνθρωποι;		
Οι περισσότεροι γνωστοί σου σε συμπαθούν;		
Θα άλλαζες πολλά πράγματα στον εαυτό σου, εάν μπορούσες;		
Νιώθεις συχνά υπερένταση ή άγχος;		
Αισθάνεσαι ότι είσαι αποτυχημένος/ η;		
Θα ήθελες να είσαι πιο ευτυχισμένος/ η όσο φαίνονται οι περισσότεροι άνθρωποι;		
Σου λείπει η πρωτοβουλία;		
Ανησυχείς πολύ για το μέλλον σου;		

Είμαστε το παρόν.

Η φωνή μας είναι το μέλλον.

Ενώ οι περισσότεροι άνθρωποι και οι κυβερνήσεις γνωρίζουν ότι αυτά τα προβλήματα υπάρχουν, τα κρατούν κρυμμένα ή τα αγνοούν. Αυτό δεν αλλάζει το γεγονός ότι είναι όλα πολύ επικίνδυνα για τη φυσική και πνευματική ανάπτυξη ενός παιδιού. Αυτές οι μορφές παιδικής εργασίας πρέπει να σταματήσουν.

Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι χάνουν την εμπιστοσύνη τους στις κυβερνήσεις λόγω των κενών τους υποσχέσεων. Επανειλημμένα έχουν υποσχεθεί ότι θα σταματήσουν την παιδική εργασία με τη μόρφωση και με καλύτερες κοινωνικές υπηρεσίες. Αλλά δεν κάνουν τίποτα. Οι υποσχέσεις τους δεν τηρούνται με πραγματική δέσμευση ή με διάθεση πόρων.

Ενώ οι κυβερνήσεις ξοδεύουν τεράστια ποσά σε όπλα και πολέμους, εξακολουθούν να υπάρχουν παιδιά που δεν μπορούν να διαβάσουν και να γράψουν. Δεν έχουν σπίτια για να ζήσουν και τροφή για να φάνε. Οι κυβερνήσεις πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στις ανάγκες των παιδιών. Πρέπει να δώσουν στα παιδιά όλα όσα τους είναι απαραίτητα για να ζήσουν και ακόμη να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους. Οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν δωρεάν υποχρεωτική ποιοτική εκπαίδευση. Τα σχολεία πρέπει να έχουν ικανούς δασκάλους με τα κατάλληλα προσόντα. Επίσης η εκπαίδευση να παρέχεται εξ ίσου σε όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από φύλο, φυλή, οικονομική κατάσταση, θρησκεία, τόπο γεννήσεως, υπηκοότητα, κοινωνική τάξη, αναπηρία, εντοπιότητα ή γλώσσα. Κάθε χώρα πρέπει να μεριμνήσει, ώστε το θέμα της παιδικής εργασίας να διδάσκεται στα σχολεία. Πρέπει να υπάρχει μηχανισμός, που να ελέγχει ότι οι δάσκαλοι κάνουν καλά τη δουλειά τους και ότι οι νόμοι αυτοί εφαρμόζονται. Καθώς είναι ευθύνη των κυβερνήσεων να

προστατεύουν τα δικαιώματά μας, να σταματήσουν την παιδική εργασία και να παρέχουν δωρεάν, ίση και καλής ποιότητας εκπαίδευση, έχουμε πολλές απαιτήσεις από τις κυβερνήσεις. Για να επιτευχθούν αυτά, πρέπει να παρέχεται στους δασκάλους ένα καλό επίπεδο διαβίωσης, δηλαδή μεγαλύτεροι μισθοί, διαμονή κοντά στο σχολείο και/ ή μετακίνηση. Η θέση του δασκάλου είναι σεβαστή στην κοινωνία, γι' αυτό όταν κάποιο άτομο επιλέγεται ως δάσκαλος θα πρέπει να εμπνέει το σεβασμό. Πρέπει να διδάσκουν, χωρίς διακρίσεις και προκαταλήψεις. Πρέπει να επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους και να έχουν πάθος για την εκπαίδευση και την επικοινωνία με τα παιδιά. Πρέπει να έχουν γνώσεις και να είναι οι ίδιοι καλά καταρτισμένοι. Πρέπει να είναι φιλικοί προς τα παιδιά, να μη χρησιμοποιούν σωματική ή ψυχολογική βία ή εξευτελισμό ως μέσα πειθαρχίας. Αυτή η ένωση πρέπει να καταρτίσει ένα σύνολο οδηγιών που πρέπει να ακολουθούν οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτές.

Οι σχολικές εγκαταστάσεις, όταν δεν είναι καλές, αποτελούν επίσης μεγάλο εμπόδιο για το μαθητή ίο να αποκτήσει κατάλληλη εκπαίδευση. Τα σχολεία πρέπει να έχουν ξεχωριστές τουαλέτες για αγόρια και κορίτσια και πρέπει να είναι όλες καθαρές και να τηρούν τους κανόνες υγιεινής. Η κατασκευή του σχολείου πρέπει να είναι ασφαλής και καλοδιατηρημένη. Πρέπει να υπάρχει βιβλιοθήκη και εργαστήρια. Τα σχολεία πρέπει να είναι πλήρως εφοδιασμένα με τον κατάλληλο εξοπλισμό, ηλεκτρική ενέργεια, φωτισμό, ανεμιστήρες στις ζεστές περιοχές και θέρμανση.

Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού

1959

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών - UNICEF

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Επειδή οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών επιβεβαίωσαν στο χάρτη την πίστη τους στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου και την αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας και αποφάσισαν να προωθήσουν την κοινωνική πρόοδο και καλύτερα επίπεδα ζωής σε συνθήκες μεγαλύτερης ελευθερίας.

Επειδή τα Ηνωμένα Έθνη, διακήρυξαν στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πως ο καθένας δικαιούται να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προβλέπονται στην Διακήρυξη χωρίς κανενός είδους διάκριση φυλής, χρώματος, φύλλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, οικογενειακής προέλευσης ή άλλης κοινωνικής θέσεως. Επειδή το παιδί έχει ανάγκη, λόγω της φυσικής και πνευματικής του ανωριμότητας, από ιδιαίτερη προφύλαξη και φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης και της κατάλληλης νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννηση του.

Επειδή η ανάγκη για τέτοια ιδιαίτερη προστασία, διατυπώθηκε στη Διακήρυξη της Γενεύης για τα δικαιώματα του Παιδιού το 1924 και αναγνωρίστηκε στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στα καταστατικά των ειδικευμένων οργανισμών και των διεθνών οργανώσεων που ενδιαφέρονται για την ευημερία των παιδιών. Επειδή η ανθρωπότητα οφείλει στο παιδί ό,τι καλύτερο έχει να δώσει

Γι' αυτό τώρα η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Προβαίνει σ' αυτή τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού για να μπορεί το παιδί να ζήσει ευτυχισμένο τα παιδιά του χρόνια και να απολαμβάνει, για το δικό του καλό και το καλό της κοινωνίας, τα δικαιώματα που περιέχονται στη Διακήρυξη και καλεί τους γονείς, τους άνδρες και τις γυναίκες σαν άτομα, τις εθελοντικές οργανώσεις, τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και τις εθνικές Κυβερνήσεις να αναγνωρίσουν τα δικαιώματα αυτά και να επιδιώξουν την τήρηση τους με νομοθετικά και άλλα μέτρα, που θα ληφθούν προοδευτικά, σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

ΑΡΧΗ ΠΡΩΤΗ

Το παιδί θα απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται σε τούτη τη Διακήρυξη. Τα δικαιώματα αυτά αναγνωρίζονται σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος, φύλλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, οικογενειακής προέλευσης ή άλλης κοινωνικής θέσεως του ίδιου του παιδιού ή της οικογενείας του.

ΑΡΧΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Το παιδί θα απολαμβάνει ιδιαίτερη προστασία και θα του παρέχονται, με νομοθετικά ή άλλα μέσα, ευκαιρίες και δυνατότητες για να μπορέσει να αναπτυχθεί σωματικά, ψυχικά, ηθικά, πνευματικά και κοινωνικά, με τρόπο φυσιολογικό και υγιεινό και σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Όταν θεσπίζονται νόμοι για το σκοπό αυτόν, πρωταρχική φροντίδα θα είναι η εξασφάλιση των πραγματικών συμφερόντων του παιδιού.

ΑΡΧΗ ΤΡΙΤΗ

Στο παιδί θα αναγνωρίζεται από τη στιγμή της γεννήσεως του το δικαίωμα να έχει όνομα και εθνικότητα.

ΑΡΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Το παιδί θα απολαμβάνει τα δικαιώματα της κοινωνικής ασφάλειας. Θα του αναγνωρίζεται το δικαίωμα να μεγαλώνει και να αναπτύσσεται με υγεία.

Για το σκοπό αυτό θα παρέχεται στο παιδί και τη μητέρα του ιδιαίτερη φροντίδα και προστασία, στην οποία περιλαμβάνεται και η ικανοποιητική προγεννητική και μετά -γεννητική μέριμνα. Το παιδί θα έχει το δικαίωμα ικανοποιητικής διατροφής, στεγάσεως, ψυχαγωγίας και ιατρικής περιθάλψεως.

ΑΡΧΗ ΠΕΜΠΤΗ

Το παιδί που μειονεκτεί σωματικά, διανοητικά ή κοινωνικά θα απολαμβάνει την ιδιαίτερη μεταχείριση, εκπαίδευση και φροντίδα που απαιτεί η ειδική κατάσταση του.

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ

Το παιδί έχει ανάγκη, για την πλήρη και αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, από αγάπη και κατανόηση. Θα μεγαλώνει, όπου είναι δυνατόν, με την ευθύνη και την φροντίδα των γονέων του και πάντοτε σε μια ατμόσφαιρα στοργής και ηθικής και υλικής ασφάλειας. Το παιδί της τρυφερής ηλικίας, δεν θα αποχωρίζεται από την μητέρα του παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα έχουν το καθήκον να παρέχουν ιδιαίτερη φροντίδα στα παιδιά χωρίς οικογένεια και στα παιδιά που δεν έχουν επαρκή μέσα συντηρήσεως. Η παροχή κρατικών επιδομάτων και

άλλης βοήθειας για τη συντήρηση των παιδιών πολυμελών οικογενειών είναι επιθυμητή.

ΑΡΧΗ ΕΒΔΟΜΗ

Στο παιδί αναγνωρίζεται το δικαίωμα της εκπαίδευσης, η οποία θα παρέχεται δωρεάν και θα είναι υποχρεωτική, στη στοιχειώδη τουλάχιστον βαθμίδα. Στο παιδί θα παρέχεται μια εκπαίδευση που θα προάγει τη γενική παιδεία του και θα του δώσει τη δυνατότητα με βάση την αρχή της ισότητας των ευκαιριών να αναπτύξει τις ικανότητες του, την ατομική του κρίση και το αίσθημα της ηθικής και κοινωνικής ευθύνης του και να γίνει ένα χρήσιμο μέλος της κοινωνίας.

Τα πραγματικά συμφέροντα του παιδιού θα αποτελούν την κατευθυντήρια αρχή εκείνων που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση και την καθοδήγηση του. Η ευθύνη αυτή ανήκει κατά πρώτο λόγο στους γονείς του.

Το παιδί θα έχει κάθε ευκαιρία για παιχνίδι και ψυχαγωγία, που πρέπει να κατευθύνονται προς τους ίδιους σκοπούς που επιδιώκει και η εκπαίδευση. Η κοινωνία και οι δημόσιες υπηρεσίες θα επιδιώξουν να προωθήσουν την απόλαυση του δικαιώματος αυτού.

ΑΡΧΗ ΟΓΔΟΗ

Το παιδί θα είναι σε κάθε περίπτωση από τους πρώτους που θα απολαμβάνουν προστασία και περίθαλψη.

ΑΡΧΗ ΕΝΑΤΗ

Το παιδί θα προστατεύεται από κάθε μορφή εγκατάλειψης, σκληρότητας και εκμετάλλευσης. Δεν θα είναι αντικείμενο κανενός είδους συναλλαγής.

Το παιδί δεν θα προσλαμβάνεται σε εργασία πριν φτάσει στη κατάλληλη κατώτατη ηλικία. Σε καμία περίπτωση δεν θα εξαναγκάζεται ή θα του επιτρέπεται να απασχολείται σε εργασία ή επάγγελμα που θα ζημιώνει την

υγεία ή την εκπαίδευση του ή θα παρεμποδίζει την σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη του.

ΑΡΧΗ ΔΕΚΑΤΗ

Το παιδί θα προστατεύεται από κάθε ενέργεια που μπορεί να ενθαρρύνει φυλετικές, θρησκευτικές ή όποιας άλλης μορφής διακρίσεις. Το παιδί θα ανατρέφεται με πνεύμα κατανόησης, ανοχής, φιλίας μεταξύ των λαών, ειρήνης και παγκόσμιας αδελφοσύνης και με πλήρη συναίσθηση ότι η δραστηριότητα και οι ικανότητες του πρέπει να αφιερώνονται στην εξυπηρέτηση των συνανθρώπων του.

Ενίσχυση το Περιβάλλοντος Προστασίας για Παιδιά – Θύματα Διακίνησης ή Παιδιά σε Κίνδυνο Διακίνησης στην Αλβανία

Η Παράνομη Διακίνηση Παιδιών στην Αλβανία

Κατά τα τελευταία 10 χρόνια, χιλιάδες Αλβανάκια, κάποια από αυτά σε νεαρότατη ηλικία, ακόμη και τεσσάρων ετών, έχουν ενοικιασθεί, πωληθεί ή μεταφερθεί εντός της Αλβανίας ή πέρα από διεθνή σύνορα. Πολλά από αυτά κατέληξαν στην Ελλάδα ή την Ιταλία, ενώ κάποια έχουν μεταφερθεί σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα παιδιά μπορεί να διακινούνται, μεταξύ άλλων, με σκοπό την αναγκαστική εργασία, την επαιτεία και την σεξουαλική εκμετάλλευση για το κέρδος. Μπορεί να είναι θύματα απαγωγής, εξαπάτησης με ψευδείς υποσχέσεις για μια καλύτερη ζωή, ή να πηγαίνουν τα ίδια με τη

θέληση τους, ελπίζοντας να βοηθήσουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειες τους να ξεφύγουν από τη φτώχεια. Συχνά υφίστανται σοβαρή σωματική και ψυχολογική βία. Η παράνομη διακίνηση παιδιών είναι μια από τις πιο σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που απειλεί την επιβίωση και την ανάπτυξη των παιδιών. Καταστρατηγεί επίσης τα θεμελιώδη δικαιώματα τους — στην εκπαίδευση, την υγεία, την ανάπτυξη στο πλαίσιο της οικογένειας, την προστασία από την εκμετάλλευση και την κακοποίηση. Τα παιδιά-θύματα διακίνησης συχνά προέρχονται από οικονομικά και/ή κοινωνικά περιθωριοποιημένες κοινότητες και πολλά έχουν υποστεί προηγουμένως άλλες μορφές εκμετάλλευσης, κακοποίησης και αμέλειας. Μ' αυτήν την έννοια, η διακίνηση παιδιών είναι ενδεικτική της ευρύτερης αποτυχίας των εθνικών συστημάτων προστασίας του παιδιού — σε ό,τι αφορά τόσο τις χώρες προορισμού όσο και τις χώρες προέλευσης — να εντοπίσουν και να προστατεύουν επαρκώς τα παιδιά-θύματα διακίνησης και τα παιδιά σε κίνδυνο διακίνησης καθώς και να τα υποστηρίξουν.

Η Κυβερνητική Απάντηση στη Διακίνηση Παιδιών

Η απάντηση της αλβανικής κυβέρνησης στην παράνομη διακίνηση και εμπορία παιδιών παρουσίασε αξιοσημείωτα αποτελέσματα τα περασμένα χρόνια, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση αυτής της θεμελιώδους καταστρατήγησης των δικαιωμάτων του παιδιού, αλλά και σε ό,τι αφορά τη δημιουργία ενός πολιτικού χώρου για την ενασχόληση με μια σειρά από άμεσα σχετιζόμενες με την προστασία του παιδιού παραμέτρους. Το Δεκέμβριο του 2001, η κυβέρνηση της Αλβανίας υιοθέτησε την Εθνική Στρατηγική ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων. Από τότε έχουν επενδυθεί πολλά σε ευρείες πρωτοβουλίες ενάντια στη διακίνηση, συμπεριλαμβανομένων της νομοθετικής μεταρρύθμισης, της κατάρτισης του δικαστικού σώματος και της εγκαθίδρυσης ενός Εθνικού Κέντρου Υποδοχής Θυμάτων Διακίνησης. Το Φεβρουάριο του 2005 η κυβέρνηση της Αλβανίας ενέκρινε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την

Καταπολέμηση της Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας Παιδιών, το οποίο αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικής στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με στόχο την προστασία των παιδιών-θυμάτων διακίνησης και των παιδιών σε κίνδυνο, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Προστασία των Παιδιών-Θυμάτων Διακίνησης της UNICEF*, οι οποίες έχουν υιοθετηθεί από όλες τις κυβερνήσεις της περιοχής. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης έχει προσαρτηθεί στην αναθεωρημένη και επικαιροποιημένη Εθνική Στρατηγική ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων (2005-2007).

Δημιουργία ενός περιβάλλοντος Προστασίας για τα παιδιά

Έχει καταστεί σαφές ότι η διακίνηση παιδιών δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί μεμονωμένα, διότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με πολλά άλλα προβλήματα - μεταξύ αυτών ο κοινωνικός αποκλεισμός, η φτώχεια, η βία και η εκμετάλλευση, οι διακρίσεις λόγου φύλου και εθνότητας, τα ανεπαρκή συστήματα κοινωνικής προστασίας, η χαμηλή ποιότητα και η περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, οι περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές, το οργανωμένο έγκλημα και ο παράγοντας «ζήτηση» στις χώρες προορισμού. Έτσι, η διακίνηση παιδιών χρειάζεται να αντιμετωπιστεί ολιστικά, δηλαδή να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον προστασίας για τα παιδιά. Με άλλα λόγια, να διασφαλιστεί ότι το άμεσο περιβάλλον (οικογένεια και κοινότητα) του παιδιού καθώς και οι σχετικοί θεσμοί, συστήματα, πολιτικές και η υφιστάμενη νομοθεσία συμβάλλουν αποτελεσματικά στην προστασία και την υλοποίηση των δικαιωμάτων των παιδιών. Σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση της διακίνησης παιδιών, αυτό συνεπάγεται ότι οι στρατηγικές θα πρέπει να καταρτίζονται στη βάση αυτού του ευρύτερου

εννοιολογικού πλαισίου, προκειμένου να είναι επαρκείς, αποτελεσματικές και βιώσιμες.

Η Δουλειά, της UNICEF Ενάντια στη Διακίνηση στην Αλβανία

Η UNICEF συνεισφέρει στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας παιδιών στην Αλβανία, δουλεύοντας με την κυβέρνηση και με ΜΚΟ με στόχο την ενίσχυση του περιβάλλοντος προστασίας για τα παιδιά-θύματα διακίνησης και για τα παιδιά σε κίνδυνο, καθώς και για τις οικογένειες τους. Προάγει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση τεσσάρων πυλώνων για την καταπολέμηση της διακίνησης παιδιών: πρόληψη, προστασία, επιβοηθούμενη εθελοντική επιστροφή και επανένταξη. Πιο συγκεκριμένα, η UNICEF προσφέρει υποστήριξη σε τρεις κύριους τομείς:

(1) Δημιουργία ενός πολιτικού και νομοθετικού πλαισίου για τη διασφάλιση της καλύτερης δυνατής προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών σε κίνδυνο και των παιδιών-θυμάτων διακίνησης. Αυτό περιλαμβάνει:

- Συνηγορία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με σκοπό την ευαισθητοποίηση για τη διακίνηση παιδιών
- Συμβολή στη διαμόρφωση σχετικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Διακίνησης Παιδιών, του Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής για Θύματα Διακίνησης και της αναθεωρημένης Στρατηγικής για τις Κοινωνικές Υπηρεσίες
- Υποστήριξη της αλβανικής κυβέρνησης στην εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Διακίνησης Παιδιών, και στην εξασφάλιση της εναρμόνισης του με τις σχετικές πολιτικές και νομοθεσίες για την προστασία των παιδιών στην Αλβανία.

(2) Ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ όλων των συναρμόδιων φορέων. Αυτό περιλαμβάνει:

- Ενισχυμένη διακυβερνητική συνεργασία για τη διασφάλιση της ασφαλούς επιβηθούμενης εθελοντικής επιστροφής των παιδιών-θυμάτων διακίνησης και των ασυνόδευτων ανηλίκων ανάμεσα στην Αλβανία και τα γειτονικά κράτη, συμπεριλαμβανομένου ενός σχεδίου διμερούς συμφωνίας επανεισαγάγει ανάμεσα στην Αλβανία και την Ελλάδα.

- Ενισχυμένος εθνικός συντονισμός μεταξύ των κύριων φορέων που εργάζονται για την καταπολέμηση της διακίνησης παιδιών στην Αλβανία, μέσα από την υποστήριξη της σύμπραξης μη κυβερνητικών οργανώσεων Όλοι Μαζί Ενάντια στη Διακίνηση Παιδιών - ΒΚΤF**.

- Βοήθεια προς τους Δήμους Τιράνων και Κούκες, ώστε να συντονίσουν την ανταπόκριση και την κατά περίπτωση διαχείριση των παιδιών-θυμάτων διακίνησης και των παιδιών σε κίνδυνο μέσω της εγκαθίδρυσης μιας Μονάδας Προστασίας Παιδιού σε δημοτικό επίπεδο.

Η ιδεολογική βάση της κοινοτικής εργασίας, ότι δηλαδή οι άνθρωποι είναι ικανοί να ελέγχουν αποφάσεις που αφορούν στη ζωή τους, σε συνδυασμό με την πίστη ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί πιο αποτελεσματικά μέσα από ένα δίκτυο ανθρώπινης συνεργασίας, συλλογικότητας και δράσης για την αντιμετώπιση αλλά και πρόκληση της κοινωνικής δικαιοσύνης, αποτελεί το συνδετικό κρίκο της κοινοτικής εργασίας με την κοινοτική δράση. Η ανάπτυξη του κρίκου αυτού έχει τις ρίζες της στην ανάπτυξη της κοινοτικής δράσης του 1960-70 που αποτέλεσε το υπόβαθρο εκείνο πάνω στο οποίο βασίστηκε και εξελίχθηκε όλη η μετέπειτα κοινοτική εργασία και πιο συγκεκριμένα η σοσιαλιστική κοινοτική εργασία (Holman, 1972).

Είναι έκδηλο από τη διεθνή σχετική βιβλιογραφία, ότι ήταν η ιδεολογική σκέψη και πρακτική της σοσιαλιστικής κοινοτικής εργασίας του 1970 που ανέπτυξε σημαντικά πολιτικά συστήματα και προβληματισμούς, όπως αυτά που αφορούν στο Κράτος, την Εξουσία και τη φτώχεια, η έρευνα των οποίων συνδέεται στενά με την κοινοτική δράση.

Το άρθρο αυτό θα παρουσιάσει τον τρόπο που οι παραπάνω παράμετροι συνδέονται τόσο μεταξύ τους όσο και με την κοινοτική εργασία και δράση. Επίσης, θα παρουσιαστεί, μέσα από ένα κριτικό πρίσμα, ο ρόλος που η κοινοτική δράση, ως μέθοδος της κοινοτικής εργασίας, μπορεί να παίζει στη δημιουργία ή μη κοινωνικών αλλαγών, καθώς και οι περιορισμοί εκείνοι που πρέπει να υπερβεί προκειμένου να προχωρήσει προς την τελική εκπλήρωση της κοινωνικής αλλαγής και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Τι είναι Κοινοτική Δράση

Πριν εξετάσουμε ιστορικά την κοινοτική δράση, θα πρέπει να ξεκινήσουμε από κάποιες έννοιες που την συνδέουν με την κοινοτική εργασία. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η Βρετανική έκθεση Guilben (1969) με τίτλο «Κοινοτική Εργασία και Κοινωνική αλλαγή», η κοινοτική εργασία ορίζεται ως η εργασία εκείνη που προέρχεται από ομάδες ανθρώπων οι οποίοι θέλουν να αλλάξουν κάτι στα θέματα που αφορούν στη ζωή τους.

Η κοινοτική αυτή εργασία στοχεύει στην επίτευξη στενής σύνδεσης των διαφόρων δραστηριοτήτων των κοινωνικών υπηρεσιών με τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων που δέχονται τις υπηρεσίες αυτές.

Επίσης, είναι πολύ σημαντικά συνδεδεμένη με την κοινωνική αλλαγή η οποία θα επιτευχθεί μέσα από μεθοδολογικές διαδικασίες, όπως η ανάλυση κοινωνικών καταστάσεων και η δημιουργία σχέσεων μεταξύ διαφορετικών ομάδων πληθυσμού, προκειμένου να προκληθεί η επιθυμητή αλλαγή (Lapping, 1970). Ο πιο αντιπροσωπευτικός τομέας της κοινοτικής εργασίας που στοχεύει στην εκπλήρωση των παραπάνω είναι αυτός της κοινοτικής δράσης.

Συμπληρωματικά, σύμφωνα με τους Smith και Anderson (1972), ο όρος επίσης σημαίνει τη συλλογική δράση που αναλαμβάνουν οι άνθρωποι που ζουν γεωγραφικά κοντά μεταξύ τους και που βιώνουν τα ίδια ή παρόμοια προβλήματα. Κατά τον Brian (1972), η κοινοτική δράση εμπεριέχει την οργάνωση ομάδων, με κοινό συνδετικό κρίκο την έλλειψη δύναμης και ελέγχου

επί του κοινωνικού γίνεσθαι, και με σκοπό την κινητοποίηση τους προς την αντιπροσώπευση και προώθηση των συλλογικών τους συμφερόντων. Ακόμη, κατά τον Kenyon (1973), η κοινοτική δράση φαίνεται να αντανακλάται έντονα μέσα από την συλλογική της φύση και διάσταση, τη συνειδητοποίηση ότι οι αδύναμες ομάδες πληθυσμού πρέπει μόνες να αναλάβουν τη δράση στα χέρια τους για την προάσπιση των συμφερόντων τους, καθώς και την συνειδητοποίηση ότι οι αδύναμες ομάδες πληθυσμού πρέπει μόνες να αναλάβουν τη δράση στα χέρια τους για την προάσπιση των συμφερόντων τους, καθώς και τη συνειδητοποίηση ότι η αδυναμία ή η έλλειψη συμμετοχής στην πολιτική αρένα πρέπει να ξεπεραστεί.

Συνεπώς, η κοινοτική δράση παρουσιάζει ένα καινούριο τρόπο επιρροής της ανθρώπινης σκέψης προς την προώθηση συλλογικών συμφερόντων και καλλιεργεί το κατάλληλο έδαφος για τη δημοκρατική διεκδίκηση τους.

Η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων στην Ελλάδα: μια πρώτη ερευνητική καταγραφή

της Λιάνας Χατζηγεωργίου

Κοινωνικής Ανθρωπολόγου

Από τον Αύγουστο μέχρι και τον Νοέμβριο του 2004 πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα και στην Αλβανία διακρατική έρευνα, που αφορούσε στην παράνομη βιομηχανία του σεξ με θύματα ανηλίκους και ανήλικες Αλβανικής καταγωγής στην Ελλάδα. Η έρευνα υλοποιήθηκε κυρίως στην πόλη της Αθήνας, με μικρότερη έμφαση στην πόλη της Θεσσαλονίκης, όπως και σε κάποια νησιά, που θεωρήθηκαν πιθανοί τόποι σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων, ιδιαίτερα κατά την καλοκαιρινή περίοδο, κατά την οποία η παρουσία και των τουριστών-πιθανών πελατών- ήταν πιο έντονη.

Σκοπός της προκαταρκτικής αυτής έρευνας ήταν να διαπιστώσει, εάν υπάρχουν περιπτώσεις παιδιών - θυμάτων παράνομης εμπορίας και διακίνησης, τα οποία είναι ταυτόχρονα θύματα της παράνομης βιομηχανίας του σεξ.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τη χρονική περίοδο μετά τους Ολυμπιακούς αγώνες. Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος επιλέχτηκε, για να διαπιστωθεί αν οι Ολυμπιακοί αγώνες δημιούργησαν συνθήκες ευνοϊκές για την εξέλιξη και την ενδυνάμωση του φαινομένου της παιδικής πορνείας στο μέλλον.

Εξαιτίας του προκαταρκτικού χαρακτήρα της έρευνας κρίθηκε αναγκαίο να εξεταστούν και να παρουσιαστούν τα έως τότε δεδομένα, που σχετίζονται με το φαινόμενο της πορνείας ανηλίκων, Αλβανικής καταγωγής. Επίσης θεωρήθηκε χρήσιμο να διερευνηθεί ο τρόπος, με τον οποίο τα κυκλώματα παιδικής πορνείας και γενικότερα της πορνείας ανηλίκων διακινούσαν και διαπραγματεύονταν τα θύματά τους.

Για τους παραπάνω λόγους η μεθοδολογία, η οποία ακολουθήθηκε είχε ως σκοπό να δημιουργήσει μία βάση πληροφοριών προερχόμενη από διαφορετικούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, όπως και ιδιώτες οι οποίοι σχετιζόταν με το φαινόμενο με διαφορετικούς τρόπους. Για το λόγο αυτό παρείχαν στην έρευνα διαφορετικά ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα, διαφορετική ανάλυση του φαινομένου, όπως και διαφορετικές κατευθύνσεις για την παρακολούθηση του φαινομένου στους χώρους όπου εξελισσόταν (μπαρ, δρόμος, αυτοκίνητο, ξενοδοχεία, κατοικίες).

Επίσης διαφορές παρατηρήθηκαν και στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσαν τα συστήματα σεξουαλικής εργασίας και εκμετάλλευσης: μέσω τηλεφωνημάτων και ραντεβού, μέσω επικοινωνίας με υπαλλήλους και ιδιοκτήτες video club, οργανωμένα ραντεβού σε χώρους επιλογής των πελατών, μέσω καταλόγων με φωτογραφίες των παιδιών και στους νυχτερινούς χώρους εργασίας των ανηλίκων.

Η επικοινωνία με τους φορείς και ιδιώτες, που παρείχαν πληροφορίες για την έρευνα πραγματοποιούνταν πολλές φορές σε συστηματική βάση, γεγονός που έδινε την ευκαιρία στον υπεύθυνο της έρευνας να επαληθεύει και να διασταυρώνει πληροφορίες. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι η βεβαιότητα των φορέων, αλλά και των ιδιωτών ότι θα ήταν αδύνατον να εντοπίσουμε κατά την

διάρκεια της έρευνας θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης κάτω των 16 ετών, καθώς το κύκλωμα οργανωμένης παιδικής πορνείας με θύματα παιδιά μικρών ηλικιών λειτουργεί με αυστηρούς και κατασταλτικούς όρους. Οι πληροφορίες σχετικά με τα κυκλώματα παιδικής πορνείας ήταν αρκετά γενικές και συγκεχυμένες, γεγονός που δεν επέτρεψε η έρευνα να εξελιχθεί σε βάθος. Κάποιες από τις πληροφορίες φέρουν κάποιους από τους χώρους ενοικίασης ταινιών ως σημεία συναλλαγής και εύρεσης ανηλίκων -παιδιών αρκετά μικρών ηλικιών (η πληροφορία αυτή δεν επιβεβαιώθηκε λόγω των υψηλών απαιτήσεων της έρευνας σε αυτό το επίπεδο και των μέτρων προστασίας για τον ερευνητή).

Χαρακτηριστικό επίσης της έρευνας ήταν ότι παρότι πολλές φορές προγραμματίστηκαν συναντήσεις με άτομα που εργαζόταν στο χώρο της νόμιμης πορνείας, δεν πραγματοποιήθηκαν τελικώς, για λόγους που ποτέ δεν διευκρινίστηκαν από την πλευρά των εν λόγω ατόμων. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι είχαν ήδη πληροφορηθεί για το περιεχόμενο των συναντήσεων και ότι είχε διασφαλιστεί η ανωνυμία τους.

Παράλληλα με την έρευνα στο πεδίο πραγματοποιήθηκε και αναζήτηση ιστοσελίδων παιδικής πορνείας στο διαδίκτυο. Εξετάστηκαν όλες οι ιστοσελίδες με τουριστικό περιεχόμενο, ειδικά εκείνες που αφορούσαν στην περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων, εφόσον η πιθανότητα εξώθησης παιδιών στο δίκτυο της παιδικής πορνείας μέσω τουριστικών ιστοσελίδων κρίθηκε αρκετά πιθανή λόγω της εύκολης πρόσβασης σε αυτές. Παρά το γεγονός ότι οι ιστοσελίδες που εξετάστηκαν από τον ερευνητή δεν περιελάμβαναν πορνογραφικό υλικό, η ύπαρξη ιστοσελίδων με ανάλογο περιεχόμενο διαπιστώθηκε μέσω μαρτυριών, που αναφέρονταν στη βραχύχρονη και διακοπτόμενη προβολή των ιστοσελίδων, για την προστασία των πελατών και των «ιδιοκτητών» της ιστοσελίδας. Έτσι οι ίδιες ιστοσελίδες εξαφανίζονταν και επανεμφανίζονται στο διαδίκτυο έπειτα από σύντομο χρονικό διάστημα.

Κρίθηκε εξίσου απαραίτητη η έρευνα σε νησιά με μεγάλη τουριστική προσέλευση και έντονη δραστηριότητα της βιομηχανίας του σεξοτουρισμού, με έμφαση στην πορνεία ανηλίκων αγοριών. Η χρονική περίοδος κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν οι επισκέψεις δεν ευνόησε την παρατήρηση των δραστηριοτήτων. Διαπιστώθηκε όμως από μαρτυρίες ότι τα συγκεκριμένα νησιά παρουσιάζουν έντονη δραστηριότητα, όσον αφορά στην προώθηση ανηλίκων στην πορνεία, κατά την περίοδο του καλοκαιριού.

Τόσο στα προαναφερθέντα νησιά, όσο και στις πόλεις της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε ομοφυλοφιλικά μπαρ τα οποία, βάση πληροφοριών, είναι χώροι προσέλευσης ανήλικων αγοριών με σκοπό την προσφορά σεξουαλικών υπηρεσιών. Οι επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν κυρίως σε μπαρ όπου παρατηρήθηκε έντονη προσέλευση ανήλικων αγοριών από την χώρα της Αλβανίας. Κατά την διάρκεια των επισκέψεων αυτών παρατηρήθηκε η παρουσία αγοριών, οι ηλικίες των οποίων κυμαίνονταν μεταξύ των 17 και 25 ετών.

Ανήλικα αγόρια εντοπίστηκαν επίσης να εργάζονται σε συγκεκριμένες οδούς των δύο πόλεων. Σε κάποιες περιπτώσεις ο έλεγχος από τους προαγωγούς ήταν αρκετά έντονος με αποτέλεσμα η δυνατότητα παρατήρησης να είναι περιορισμένη. Σε άλλες περιπτώσεις η παρουσία των προαγωγών ήταν διακριτική έως και ανύπαρκτη. Κάποιοι από τους εκδιδόμενους νεαρούς φαινόταν να καθοδηγούνται από άλλους ανηλίκους, οι οποίοι πιθανόν εκδιδόνταν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με άλλες πληροφορίες, σε πολλές περιπτώσεις οι νεαροί Αλβανοί ελεγχόταν από την Αλβανική μαφία, ειδικά όσοι εργάζονταν σε μπαρ. Οι δράσεις διαφόρων ομάδων της μαφίας, όπως της Αφρικανικής και της Αλβανικής επισημάνθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, αφού σε πολλές περιπτώσεις καθόριζαν τον τρόπο συναλλαγής μεταξύ των ανηλίκων και των ιδιοκτητών των μπαρ.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κατά την διάρκεια της έρευνας δεν κατέστη δυνατή η παρατήρηση ανήλικων κοριτσιών Αλβανικής καταγωγής σε

δημοσίους χώρους (δρόμοι, μπαρ). Ενώ λοιπόν τα νεαρά, ανήλικα αγόρια από την Αλβανία εκπορνεύονται σε δημόσιους χώρους, οι νεαρές κοπέλες από την Αλβανία εξυπηρετούν τα συμφέροντα των κυκλωμάτων πορνείας σε χώρους με πολύ περιορισμένη πρόσβαση. Τα ραντεβού κλείνονται τηλεφωνικώς και «οι υπηρεσίες προσφέρονται σε δωμάτια ξενοδοχείων».

Ο έλεγχος των κοριτσιών αποδείχθηκε ότι γίνεται με δύο τρόπους. Κατά πρώτο λόγο ελέγχονται με την επιβολή του φόβου (απαγόρευση εξόδων από τους χώρους, όπου αναγκάζονται να κρατούνται διαμερίσματα, δωμάτια) και κατά δεύτερο λόγο συνδέονται συναισθηματικά με τους προαγωγούς τους, δημιουργώντας μια σχέση εξάρτησης από αυτούς. Κατά την διάρκεια της έρευνας δεν υπήρξε η δυνατότητα συνομιλίας σε ανήλικες κοπέλες, πρώην θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης, για λόγους προστασίας της ψυχικής τους ισορροπίας. Παρότι η έρευνα εστιαζόταν σε ανήλικα άτομα Αλβανικής καταγωγής, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι κατά την διάρκεια της έρευνας τονίστηκε αρκετές φορές ότι υπάρχει σημαντικός αριθμός νεαρών ανήλικων κοριτσιών, θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε πόλη γειτονικής χώρας (όχι της Αλβανίας), όπου μεταξύ άλλων συναλλαγών πραγματοποιείται και εκείνη της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Η περιοχή αυτή είναι συχνός προορισμός για πολλούς Έλληνες.

Ενώ λοιπόν οι πληροφορίες σχετικά με την προαναφερόμενη περιοχή ήταν αρκετές, τα στοιχεία που δόθηκαν σχετικά με ανήλικες κοπέλες Αλβανικής καταγωγής ήταν περιορισμένες. Πιο συγκεκριμένα εκφράστηκε η άποψη ότι ο αριθμός ανήλικων κοριτσιών, θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης από την Αλβανία είναι περιορισμένος, μη αποκλείοντας την πιθανότητα οι μηχανισμοί ελέγχου των προαγωγών και διακινητών να είναι ισχυρά θωρακισμένοι και οργανωμένοι, ώστε να αποκλείουν σε οποιονδήποτε να εισχωρήσει, παρά μόνον σε πιθανούς πελάτες.

Γενικότερα παρατηρήθηκε ότι η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την σεξουαλική εκμετάλλευση και την παράνομη πορνεία νεαρών αγοριών

ήταν αρκετά ευκολότερη από τις πληροφορίες που ερευνήθηκαν και αφορούσαν την πορνεία ανήλικων κοριτσιών. Η έλλειψη πληροφοριών γεννά λοιπόν ερωτήματα σχετικά με την συγκεκριμένη «αγορά», τις μεθόδους και τους κανόνες λειτουργίας της. Δημιουργούνται επίσης ερωτήματα για τις συνθήκες διαβίωσης των νεαρών κοριτσιών, την συχνότητα των μετακινήσεων τους μεταξύ των δύο χωρών (Αλβανίας και Ελλάδας), τις πιθανές συλλήψεις από τις αρχές και την προστασία τους ή όχι από αυτές.

Τέλος η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων κάτω των 16 ετών φαίνεται να αποτελεί και σήμερα ένα από τα θέματα που δημιουργούν δυσκολίες ακόμα και στην ανάλυση του αφού εξακολουθεί να είναι ταμπού, ακόμα και για αυτούς που εργάζονται στην νόμιμη βιομηχανία του σεξ.

Η συναισθηματική εξάρτηση των ανηλίκων κοριτσιών από τους προαγωγούς τους εξηγείται από τον J.Carver στο βιβλίο του “The Mystery of Loving and Abuser”, με τον όρο του Σύνδρομο της Στοκχόλμης.

«Το Σύνδρομο της Στοκχόλμης παράγει έναν αρρωστημένο δεσμό με τον ελεγκτή και εκμεταλλευτή. Είναι ο λόγος για τον οποίο πολλά από τα θύματα συνεχίζουν να υποστηρίζουν κάποιον εκμεταλλευτή μετά από το τέλος της σχέσης. Είναι επίσης ο λόγος για τον οποίο συνεχίζουν να βλέπουν την «καλή πλευρά» ενός ανθρώπου εκμεταλλευτή και να υιοθετούν μια στάση συμπάθειας απέναντι σε κάποιον που τις/ τους είχε εκμεταλλευτεί νοητικά και σωματικά» (J.Carver, Love and the Stockholm Syndrome: The Mystery of Loving and Abuser, 2001.)

Η σεξουαλική εκμετάλλευση είναι μια μορφή κακοποίησης. Η παιδική πορνογραφία και πορνεία αποτελούν την εμπορευματική πλευρά του θέματος ωστόσο υπάρχουν και άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

Σύμφωνα με στοιχεία πρόσφατης μελέτης που έγινε σε 14 Ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, τα ποσοστά κακοποιημένων σεξουαλικά παιδιών είναι δραματικά. Στην Ελλάδα, το 33% είναι κορίτσια που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση και το 23% είναι αγόρια. Γενικότερα

αναφέρεται ότι 1:8 κορίτσια και 1:10 αγόρια είναι θύματα σεξουαλικής κακοποίησης πριν την ηλικία των 18 ετών. Επίσης, 8:10 φορές το παιδί είναι θύμα επαναλαμβανόμενης σεξουαλικής κακοποίησης.

**«Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις κοινωνικές
ανισότητες στον πλανήτη;»**

-Αποδεδειγμένα! Οι υποστηρικτές της όμως επικαλούνται την αύξηση του βιοτικού επιπέδου σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες: Στη Ταϊβάν, στο Χονγκ- Κονγκ και στη Σιγκαπούρη, το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκε ταχύτερα ακόμα και από αυτό της Δύσης. Ταυτόχρονα, η κατάσταση έχει χειροτερέψει σε πολλές χώρες του άλλοτε λεγόμενου τρίτου κόσμου.

Οι υπέρμαχοι της παγκοσμιοποίησης πιστεύουν ότι οι ανισότητες των μισθών μέσα σερ μία χώρα, οφείλονται περισσότερο σε εσωτερικούς παράγοντες όπως κυρίως η τεχνολογική πρόοδος που υποβαθμίζει ορισμένα επαγγέλματα.

Η «άλλη πλευρά» διαπιστώνει ότι τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης διοχετεύονται μονομερώς ή δυσανάλογα στους ισχυρούς πόλους του συστήματος (τις πιο ανεπτυγμένες χώρες) οι οποίες αφαιμάσσουν πόρους, πρώτες ύλες αλλά και κεφαλαία, βελτιώνοντας τη δική τους θέση σε «ένα αποικιακό μοντέλο» (Γ.Χ. Παπαγεωργίου, κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 15-07-01).

- Άρθρο της Ευρυδίκης Μπερσή, εφημερίδα Η Καθημερινή (15-07-01)

Εδώ και μήνες, δύο πολύ διαφορετικά επιτελεία έχουν ριχθεί μετά μανίας στη μελέτη του χάρτη της Γένοβας. Από τη μια, η ιταλική αστυνομία, που θα αναπτύξει 20.000 άνδρες, προσπαθώντας να σφραγίσει την περιοχή όπου θα συνέλθουν οι ηγέτες της ομάδας των οκτώ. Από την άλλη, το πολυεθνικό κοινωνικό φόρουμ της Γένοβας, που συνενώνει 600 οργανώσεις απ' όλο τον κόσμο και αποτελεί τη ραχοκοκαλιά των 100.000 διαδηλωτών που θα κατακλύσουν τους δρόμους της πόλης. Τα δύο στρατόπεδα θα συγκρουστούν, το ξέρουμε. Θα πέσουν δακρυγόνα, χημικά βόμβες, μολότοφ, πέτρες. Θα στηθούν οδοφράγματα, κι αυτό το ξέρουμε. Γιατί όμως συμβαίνουν όλα αυτά; Τι είναι εκείνο που κινητοποιεί τις μάζες; Ποια είναι αυτή η «παγκοσμιοποίηση» ενάντια στην οποία διαμαρτύρονται;

Οι διαδηλωτές έχουν κατανοήσει πόσο ανεπαρκείς είναι οι διαμαρτυρίες σε εθνικό επίπεδο, όταν οι αποφάσεις λαμβάνονται έξω από τα όρια των κρατών.

Κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων

(...) Οι Τσιγγάνοι είναι μία από τις αειπλανείς φυλές του κόσμου, που στην πατρίδα μας απαντώνται με περισσότερες προσωπιότητες, όπως π.χ. Γύφτοι, Γαντζάοι, Κατσίβελοι, Ρόμοι, Σίντηδες, Ζαπαράδες, Καναπιτσάδες, Ρουντάροι, Λαουτάροι, Νταλίπηδες, Καμπέρηδες, Κουλοβόδες, Τζιαμαλήδες κ. ά., περί τις 160 λαϊκές προσωπιότητες. Και, βεβαίως, όλοι εμείς «οι άλλοι» θεωρούμε το σύνολο των Τσιγγάνων της Ελλάδας σαν μια φυλή και επικαλούμαστε και τη δημώδη παροιμία: «Όλοι οι Γύφτοι μια γενιά», προς επίρρωση του ισχυρισμού μας.

Ο ομιλών δεν αποδέχεται αυτόν τον κυρίαρχο ισχυρισμό των πολλών, αφού είναι αναμφίβολο γεγονός πως όλοι εκείνοι, τους οποίους εμείς θεωρούμε

ή ονομάζουμε Τσιγγάνους ή Γύφτους, δεν αποτελούν ομόφυλο ή ομόγλωσσο ή ομόθρησκο ή ομοεθνές πληθυσμιακό σύνολο, και ούτε -επίσης- διέπονται από τους ίδιους κανόνες κοινωνικής οργάνωσης και συνύπαρξης, γι' αυτό και:

α) πολλές φυλές έχουν μεταξύ τους μέγα μίσος, μέχρι αλληλοεξοντώσεως, ως προερχόμενες από διαφορετικούς τόπους και έχουσες άλλες / διαφορετικές κοιτίδες καταγωγής.

β) πολλές φυλές μιλούν διαφορετικές γλώσσες μεταξύ τους, με πλήρη ασυνεννοησία των μελών τους, γλώσσες που δεν ανήκουν σε κάποιο σύστημα των «ινδικών γλωσσών», γεγονός που πιστοποιεί ότι δεν προέρχονται όλα αυτά τα γένη από μέρη της Ινδίας·

γ) πολλές φυλές μπορεί να εμφανίζονται ότι «ανήκουν» στην ορθοδοξία, τον καθολικισμό, ή τον ισλαμισμό ή σε κάποια θρησκευτική αίρεση, μα η αλήθεια είναι πως λίγα μέλη αυτών των φυλών είναι «θρήσκα» και πιστά σε θρησκευτικά δόγματα των γνωστών θρησκειών, και τα περισσότερα έχουν δικούς τους κρυφούς κώδικες μυστικών θρησκειών, αποδεχόμενοι πανάρχαιες ηθικό- κοινωνικό-θρησκευτικού χαρακτήρα δοξασίες·

δ) πολλές φυλές θεωρούν ως συνδετικό τους κρίκο τη σχέση τους από τα χρόνια της μετανάστευσης τους εδώ (...), γεγονός που πιστοποιείται από την κοινή τους ζωή, τη συνύπαρξη και τη συμβίωση, παρ' όλο που γνωρίζουν ότι «δεν είναι το ίδιο όλοι»· **ε)** πολλές φυλές «αυτοπροσδιορίζονται» στις διαφορετικές γλώσσες που ομιλούν με διαφορετικό «εθνωυμικό» και γνωρίζουν άριστα τη μεταξύ τους «διαφορετικότητα» στην επαγγελματική τους ενασχόληση, στα ήθη και στα έθιμα, στις παραδεκτές αξίες κτλ.

Για όλους αυτούς τους ανθρώπους υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής: Όλοι οι άλλοι τους χαρακτηρίζουν σαν «Γύφτους» ή «Τσιγγάνους» και τους έχουν θέσει στο κοινωνικό περιθώριο της επισήμως οργανωμένης κοινωνικής ζωής, θεωρώντας τους «στιγματισμένους», «μιαρούς», πληθυσμούς ταυτοποιημένους με την κλοπή, τους φόνους, τα εγκλήματα!

Για όλους αυτούς τους ανθρώπους υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής: Δεν υπάρχει γι' αυτούς «Θεός», δικαιοσύνη, ανθρωπιά, κατανόηση!

Για όλους αυτούς τους ανθρώπους υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής: Δεν υπάρχει γι' αυτούς δικαίωμα στις στοιχειώδεις συνθήκες διαβίωσης, δικαίωμα στην παιδεία και την εκπαίδευση, δικαίωμα στην εργασία, δικαίωμα στα πολιτιστικά αγαθά, δικαίωμα στη ζωή

Όλες οι έρευνες και οι σχετικές εκθέσεις συγκλίνουν σε ένα συμπέρασμα: Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, αφού πράγματι δεν έχουν πρόσβαση στα στοιχειώδη ατομικά και κοινωνικά αγαθά όλοι εκείνοι που ανήκουν στα γένη των «τρискаτάρατων» του κόσμου. Οι δημόσιες διακηρύξεις πολιτικών, κρατικών λειτουργών και ανθρώπων του πνεύματος, των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, ότι απαιτείται συστηματική παρέμβαση στο «χώρο των Τσιγγάνων» για να υπάρξει — τελικά— βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους, αποτελεί προπέτασμα καπνού που θέλει να κρύψει τις ιστορικές ενοχές των Ελλήνων σ' αυτό το θέμα, αλλά να καλύψει και τον έρποντα και σε λανθάνουσα κατάσταση πανταχού παρόντα νεοελληνικό ρατσισμό και εθνικισμό.

(...) Χωρίς καμιά αμφιβολία τα προβλήματα: στέγασης, εργασίας, κοινωνικής περίθαλψης, παιδείας, εκπαίδευσης, των Τσιγγάνων της Ελλάδας, είναι μέγιστα και επί πολλές δεκαετίες παραμένουν άλυτα προβλήματα. Εκτός από τις φιλότιμες προσπάθειες της ΓΓΛΕ και των ΝΕΛΕ για επιμόρφωση των Τσιγγάνων, χωρίς ωστόσο να δούμε κάποια θεαματικά βήματα και σ' αυτόν τον τομέα, δε γνωρίζουμε κάποια σημαντικά μέτρα από μέρους της ελληνικής Πολιτείας που να αποσκοπούν στη βελτίωση της ζωής των Τσιγγάνων της χώρας μας. που να στοχεύουν έμπρακτα στην ένταξη των Τσιγγάνων στους ρυθμούς και στο πλαίσιο που κινούνται οι υπόλοιποι Έλληνες πολίτες, χωρίς διακρίσεις, χωρίς αποκλεισμούς, χωρίς εχθρική στάση και συμπεριφορά, μα με διαδικασίες που να πείθουν και να πιστοποιούν πως κυριαρχεί η ευνομία, η δικαιοσύνη, η κοινωνική αλληλεγγύη.

Ας μην αστειευόμαστε, λοιπόν! Όταν στη χώρα μας υπάρχει γενικότερα πρόβλημα εργασίας, περιθάλψης, διαβίωσης και στέγης - ακόμη και για κοινωνικές ομάδες του υποτιθέμενου «γηγενούς πληθυσμού» - τότε είναι σίγουρο πως τα δάκρυα που χύνονται για τα γύφτικα τσαντίρια είναι κροκοδείλια.

- Πρώτο και κύριο θέμα για τους Τσιγγάνους είναι το ανθρώπινο δικαίωμα για ανθρώπινη κατοικία και μόνιμη ή πρώτη στέγη.....

- Δεύτερο σημαντικό θέμα για τους Τσιγγάνους είναι το ανθρώπινο δικαίωμα στην εργασία και στις ίσες ευκαιρίες δουλειάς. ...

» Τρίτο μεγάλο θέμα είναι η κοινωνική περίθαλψη και ασφάλιση. ...

- Ακολουθούν τα άλλα μεγάλα προβλήματα: Μόρφωση και αλφαριθμητισμός, παροχή στοιχειώδους εκπαίδευσης, υπάρχων κοινωνικός ρατσισμός κ.ά. Όταν ένα κράτος δέχεται και συντηρεί στους κόλπους του πληθυσμιακές ομάδες — εν προκειμένω των Τσιγγάνων— άεργες, περιθωριοποιημένες και υπό διωγμό, τότε είναι παράλογο και αδιανόητο να απαιτεί από αυτές υψηλό πολιτιστικό επίπεδο ή υψηλούς βαθμούς κοινωνικής ευθύνης! Με λίγη καλή θέληση από μέρους της πολιτείας μας θα μπορούσαν να γίνουν σημαντικές παρεμβάσεις που θα δρομολογούσαν τη σε μεσοπρόθεσμο χρονικό διάστημα μόνιμη επίλυση όλων των προβλημάτων των Τσιγγάνων. ...

Φτώχεια, η μεγάλη και σιωπηλή τρομοκρατία

Πέρασαν οι εποχές που ο κόσμος κινητοποιείτο για τα πεινασμένα παιδιά της Αιθιοπίας.

Η θέα ενός πεινασμένου παιδιού δεν «πουλά» πια σε κοινωνίες που έχουν άλλα σοβαρότερα προβλήματα, όπως η παχυσαρκία. Ίσως γι' αυτό και η 17η Οκτωβρίου. Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Φτώχειας, δεν απασχόλησε τα δυτικά ΜΜΕ.

Οι αριθμοί, όμως, ορίζουν τη «σιωπηλή τρομοκρατία» που καταδικάζει σε Θάνατο 28.000 ανθρώπους την ημέρα στον πλανήτη, όπου 850 εκατ. άνθρωποι (ανάμεσα τους 146 παιδιά) πάσχουν από χρόνια πείνα, 2,6 δισ. άνθρωποι επιβιώνουν με λιγότερα από 2 δολ. την ημέρα (από αυτούς, 1,1 δισ. Τα βγάζουν πέρα με λιγότερο από 1 δολ.), 1,2 δισ. δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό, 113 εκατ. παιδιά δεν έχουν πρόσβαση στην παιδεία, 50 εκατ. είναι φορείς του AIDS και δεν διαθέτουν τα μέσα για οποιαδήποτε θεραπευτική αγωγή, την ίδια ώρα που το Ι96 του παγκόσμιου πληθυσμού απολαμβάνει το 10% του παγκόσμιου πλούτου.

Έμειναν στα λόγια

Έξι χρόνια μετά την περίφημη Σύνοδο της Χιλιετίας, όπου οι ηγέτες 189 χωρών υιοθέτησαν τους στόχους ανάπτυξης, με πρώτο τη μείωση της φτώχειας κατά 50% έως το 2015, ελάχιστα άλλαξαν στο χάρτη της παγκόσμιας ανέχειας.

Ο ΟΗΕ πανηγυρίζει που στο διάστημα 1990-2001 ο αριθμός όσων επιβιώνουν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα μειώθηκε από το 27,9 στο 21,3% τον παγκόσμιου πληθυσμού, όμως αυτό οφείλεται κυρίως στην επιτυχία της Κίνας να μειώσει από το 3% στο 16,6% το ποσοστό που ζει σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας.

* Στη Δυτική Ασία και την Αφρική, τα ποσοστά της φτώχειας έχουν παραμείνει ίδια, ενώ στην Υποσαχάρια Αφρική παρατηρήθηκε μείωση του ΑΕΠ κατά 14% και αύξηση της φτώχειας από το 4-1 % στο 46% του πληθυσμού.

* Στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική η μείωση γίνεται με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς κι ενώ ο ΡΑΟ (Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων του ΟΗΕ) επιμένει ότι η ήπειρος παράγει τετραπλάσια ποσότητα τροφίμων από όση απαιτείται για να καλύψει τις ανάγκες της, 200 από τα 500 εκατ. των κατοίκων της είναι πολύ φτωχοί και 58 εκατ. πάσχουν από υποσιτισμό.

* Στη δε Ευρώπη, ιδίως στη νότιο-ανατολική, η φτώχεια αυξήθηκε κατά 6% από το 1990 και το ίδιο συνέβη και στις χώρες της Κοινοπολιτείας των Ανεξάρτητων Κρατών.

Ο ΟΗΕ εκτιμά ότι απαιτούνται 100 δισ. δολάρια το χρόνο έως και το 2015 για να επιτευχθούν οι Στόχοι της Χιλιετίας, αλλά η βοήθεια των πλούσιων χωρών προς τις αναπτυσσόμενες έχει μειωθεί κατά 25% τα τελευταία χρόνια. Επιστέγασμα υπήρξε η περσινή σύνοδος των Ο8 στη Σκοτία, όπου οι ισχυροί δεσμεύτηκαν να προσφέρουν μόνο 50 δισ. δολάρια για την καταπολέμηση της φτώχειας. Από αυτά, έδωσαν μόνο 20 δισ., ενώ το 80% αυτού του ποσού προέρχεται απλώς από απαλοιφή του χρέους του Ιράκ και της Νιγηρίας. Από τα ποσά που υποσχέθηκαν για την καταπολέμηση του ΑΙΟ5 η Υποσαχάρια Αφρική έχει λάβει μόνο το 60%, ενώ, για την αντιμετώπιση της πείνας, ο ΡΑΟ χρειάζεται επιπλέον 24 δισ. δολάρια το χρόνο.

Και όλα αυτά τη στιγμή που την τελευταία πενταετία οι χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής έχουν πληρώσει 65 δισ. δολάρια σε εξυπηρέτηση του χρέους, βυθίζοντας τον πληθυσμό τους σε ακόμη μεγαλύτερη φτώχεια.

Γιατί τόσοι φτωχοί;

«Οι φτωχοί δεν είναι φτωχοί επειδή δεν έχουν εισόδημα, αλλά επειδή δεν έχουν πρόσβαση στις πλουτοπαραγωγικές πηγές που κάποιιοι τους έκλεψαν καταστρέφοντας την ικανότητα τους να ευημερήσουν. Ο πλούτος που συσσωρεύτηκε στην Ευρώπη προέρχεται από ό,τι έκλεψαν από την Ασία, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική. Χωρίς την καταστροφή της ανθούσας νηματουργίας της Ινδίας, τη γενοκτονία των αμερικανικών ιθαγενών φυλών και

τη σκλαβιά των Αφρικανών, η Βιομηχανική Επανάσταση δεν θα είχε δημιουργήσει πλούτο για Ευρώπη και ΗΠΑ. «Ήταν η βίαιη και ληστρική ιδιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του Τρίτου Κόσμου και των αγορών του που δημιούργησε τον πλούτο του Βορρά και τη φτώχεια του Νότου.

«Όταν πατεντάρουν τους σπόρους και οι αγρότες πρέπει να πληρώσουν ένα τρις. δολάρια στις ΗΠΑ ως "δικαιώματα", η φτώχεια τους αυξάνεται κατά ένα τρις. δολάρια. Όταν ιδιωτικοποιούν το νερό και οι μεγάλες πολυεθνικές κερδίζουν ένα τρις. δολάρια για να το μετατρέψουν σε εμπορευματοποιημένο αγαθό, οι φτωχοί γίνονται φτωχότεροι κατά ένα τρις. δολάρια. Οι ιατρικές πατέντες αυξάνουν το κόστος των φαρμάκων για το ΑΙΟ8 από τα 200 στα 20.000 δολάρια και για τον καρκίνο από τα 2.400 στα 36.000 δολάρια για ένα χρόνο θεραπείας.

Τα 50 δισ. δολάρια "βοήθειας" του Βορρά προς τον Νότο είναι απλώς το ένα δέκατο των 500 δισ. δολαρίων που ρέουν από τον Νότο προς τον Βορρά σε πληρωμές τόκων και σε άλλους άδικους μηχανισμούς που επέβαλαν η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Αυτοί κάνουν τους φτωχούς φτωχότερους».

Αυτά δήλωσε στην «Κ.Ε.» η Βαντάνα Σίβα, ινδή φυσικός, περιβαλλοντολόγος και βραβευμένη ακτιβίστρια κατά της φτώχειας, σε συνομιλία μας κατά την επίσκεψη της φέτος στην Ελλάδα στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ της Θεσσαλονίκης.

17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

Η Συμμαχία ενάντια στη φτώχεια διοργάνωσε εκδήλωση – διαμαρτυρία για την πείνα και την εκμετάλλευση στην Αφρική, στην Ασία και στη Λατινική Αμερική.

Μέλη των οργανώσεων που συμμετέχουν στη Συμμαχία ανάρτησαν πανό στα Ελληνικά και Αγγλικά, μοίρασαν ενημερωτικά φυλλάδια και μάζεψαν υπογραφές από τους περαστικούς για το διεθνή αγώνα ενάντια στη φτώχεια.

Με την έναρξη της νέας χιλιετίας, 190 κυβερνήσεις ανέλαβαν τη δέσμευση να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα με στόχο τη δραστική μείωση της παγκόσμιας φτώχειας τουλάχιστον κατά το ήμισυ μέχρι το 2015. Πέντε χρόνια μετά υπάρχει τεράστια απόκλιση από τους αρχικούς στόχους, εξ αιτίας της προκλητικά αδιάφορης στάσης των ανεπτυγμένων χωρών να αναλάβουν πολιτική δράση για την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της χιλιετίας.

Τα μέσα για την εξάλειψη της φτώχειας στον κόσμο υπάρχουν. Η πείνα και ο υποσιτισμός, η μακροχρόνια φτώχεια και η εξαθλίωση εκατομμυρίων ανθρώπων αποτελούν προσβολή για την ανθρωπότητα και κατάφωρη παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το κίνημα αυτό δεν δημιουργήθηκε σήμερα. Η πιο πρόσφατη συλλογική του εκδήλωση ήταν στις 13 – 15 Μαρτίου 2006 όπου 175 εκπρόσωποι απ' όλο τον κόσμο – συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας – συναντήθηκαν στη Βηρυτό προκειμένου να ανανεώσουν το Παγκόσμιο Κάλεσμα για τη Δράση ενάντια στη Φτώχεια (GCAP).

Αποφασίστηκε στη συνάντηση αυτή ότι ο GCAP θα συνεχίσει να λειτουργεί ως ένα παγκόσμιο κίνημα και θα συνεχίσει να αμφισβητεί και να

προκαλεί τις δομές της φτώχειας καθώς και να εξασκεί πίεση για την άμεση λήψη μέτρων για την εξάλειψη της φτώχειας παγκοσμίως.

Το επόμενο κάλεσμα για τις εθνικές οργανώσεις είναι για τις 5 και 6 Μαΐου 2006, όπου διοργανώνεται στην Αθήνα η πανευρωπαϊκή συνάντηση του Παγκοσμίου Καλέσματος για δράση ενάντια στη Φτώχεια. (Global Call to Action against Poverty – GCAP). Στη συνάντηση στην οποία θα λάβει μέρος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιού Φαλήρου, θα παρευρεθούν μέλη Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και εκπρόσωποι διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων και δικτύων.

Συμμετέχοντες από Ελλάδα (οργανώσεις):

ANCE

ATTAC HELLAS

Fair Trade Hellas

One Earth

ANTIGONH

Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Δημοκρατικής Αλληλεγγύης

Ελληνικός Σύνδεσμος για τη Διεθνή Ανάπτυξη

Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων

Κ.Ε.Σ.Σ.Α ΔΗΜΗΤΡΑ

Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού

Ελληνικό Κέντρο Προώθησης του Εθελοντισμού “anthropos. gr

Μηχανικοί του Κόσμου

Άρσις – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων

Διεθνής Αμνηστία

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

ΙΑΣΩ

Ομάδα ΡΗΓΜΑ

Πολίτες εν Δράση

Παγκόσμια δράση κ.α.

Κατάσταση παιδικής φτώχειας στην Ελλάδα

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια μεσαία κατάσταση σε σχέση με την παιδική φτώχεια. Η Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη χειρότερη θέση σε ότι αφορά τις κοινωνικές δαπάνες ενώ αφορά τα ποσοστά παιδικής φτώχειας, η χώρα κατέχει το 12,3%

Το ποσοστό αυτό διπλασιάζεται και φτάνει στο 24,9% για τα παιδιά που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες.

Συγκρίνοντας την παιδική φτώχεια με ανάλογα ποσοστά ανεργίας, παρατηρείται ότι η Ελλάδα εμφανίζει υπερδιπλάσια επίπεδα φτώχειας της τάξης του 12% από τη Δανία και πενταπλάσια από τη Σουηδία.

Στην Ελλάδα φαίνεται σύμφωνα με έρευνες ότι σχεδόν τα μισά παιδιά δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα ούτε μιας εβδομάδας διακοπών μακριά από το σπίτι τους. Ποσοστό υπερτριπλάσιο από της Γερμανίας (18%).

«ΟΙ ΣΤΟΙΧΟΙ ΤΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ»

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 κι ενώ οι εξελίξεις στην τεχνολογία και την επιστήμη ήταν ραγδαίες, το χάσμα μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών στον κόσμο ήταν τόσο μεγάλο όσο ποτέ στο παρελθόν. Οι ανισότητες σε όλα τα επίπεδα κυριαρχούσαν, ενώ τεράστια ήταν τα προβλήματα εξαιτίας της εκτεταμένης φτώχειας και του υποσιτισμού, της εξάπλωσης του AIDS, της έλλειψης στοιχειωδών υποδομών εκπαίδευσης, της πρόσβασης σε υπηρεσίες περίθαλψης αλλά και μιας διαστρεβλωμένης θεώρησης περί ασφάλειας που αναπόφευκτα περιόριζε τις ατομικές ελευθερίες και συγκέντρωνε την εξουσία στα χέρια των λίγων και ισχυρών.

Αποτέλεσμα έντονο παγκόσμιου προβληματισμού σε όλα τα παραπάνω, ήταν και ο μεγάλος αριθμός παγκόσμιων διασκέψεων με αποκορύφωμα τη Διάσκεψη της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών που έλαβε χώρα στη Νέα Υόρκη το Σεπτέμβριο του 2000. Στη διάσκεψη αυτή υιοθετήθηκε η Διακήρυξη της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με την οποία σχεδόν όλα τα κράτη δεσμεύτηκαν να πολεμήσουν την παγκόσμια φτώχεια, τον αναλφαβητισμό, την πείνα, τις διακρίσεις κατά των γυναικών, την έλλειψη πόσιμου νερού και την «υποβάθμιση» του περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα συμφώνησαν να θέσουν οκτώ βασικούς στόχους με χρονικό ορίζοντα για την επίτευξή τους μέχρι το 2015. Οι στόχοι αυτοί αφορούν σε άμεσες βελτιώσεις της ανθρώπινης διαβίωσης, αποδέκτες των οποίων είναι κυρίως οι αναπτυσσόμενες χώρες, οι πιο αδικημένες από την παγκόσμια φτώχεια και το παγκόσμιο σύστημα διανομής του πλούτου.

Στόχοι:

1) Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και πείνας.

- Μείωση στο μισό του ποσοστού των ατόμων των οποίων το ημερήσιο εισόδημα είναι μικρότερο από ένα δολάριο.
- Μείωση στο μισό του ποσοστού των ατόμων που υποφέρουν από πείνα.

2) Επίτευξη βασικής εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά του κόσμου.

- Να εξασφαλιστεί ότι μέχρι το 2015, παιδιά σε όλο τον κόσμο θα έχουν την δυνατότητα να ολοκληρώσουν τον κύκλο της βασικής εκπαίδευσης.

3) Προώθηση της ισότητας ανάμεσα στα φύλα και ενδυνάμωση των γυναικών.

- Εξάλειψη ανισοτήτων ανάμεσα στα φύλα στη βασική και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέχρι το 2002 και σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης μέχρι το 2015.

4) Μείωση της παιδικής θνησιμότητας.

- Μείωση στα 2/3 του ποσοστού της θνησιμότητας των παιδιών κάτω από 5 ετών.

5) Βελτίωση της επιλόχειας υγείας.

- Μείωση στα $\frac{3}{4}$ του ποσοστού της επιλόχειας θνησιμότητας.

6) Καταπολέμηση του ιού HIV / AIDS, της ελονοσίας και των άλλων ασθενειών.

- Παρεμπόδιση και μείωση της διάδοσης του ιού του AIDS.
- Παρεμπόδιση και μείωση της διάδοσης της ελονοσίας και άλλων σοβαρών ασθενειών.

7) Διασφάλιση της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος.

- Ενσωμάτωση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης στις εθνικές πολιτικές και προγράμματα ώστε να αντιστραφεί η εξάντληση των φυσικών πόρων.
- Μείωση στο μισό του ποσοστού των ατόμων που δε διαθέτουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και σε βασικές υποδομές υγιεινής.
- Επίτευξη, μέχρι το 2020, σημαντικής βελτίωσης στη ζωή 100 εκατομμυρίων ανθρώπων που ζουν σε παραγκουπόλεις.

8) Δημιουργία μιας παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη.

- Δέσμευση κάθε χώρας, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, για την καλή διαχείριση των δημοσίων εξόδων στις δράσεις για την καταπολέμηση της φτώχειας.
- Παρακολούθηση των ειδικών αναγκών των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών.
- Ανάπτυξη ενός ανοικτού, προβλέψιμου και μη μεροληπτικού εμπορικού και οικονομικού συστήματος.
- Ενσωμάτωση των προβλημάτων των εξωτερικών χρεών των χωρών σε ανάπτυξη, με εθνικά και παγκόσμια μέτρα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν «βιώσιμα» και ρεαλιστικά χρέη σε μάκρος χρόνου.
- Σε συνεργασία με τις χώρες που βρίσκονται σε ανάπτυξη, σχεδιασμός και εφαρμογή πολιτικών ένταξης των νέων σε αξιοπρεπή και παραγωγική εργασία.
- Σε συνεργασία με τις μεγάλες φαρμακο-βιομηχανίες και εταιρίες φαρμάκων, παροχή πρόσβασης σε

φάρμακα που είναι απαραίτητα στις χώρες σε ανάπτυξη.

- Συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, διασφάλιση της εκμετάλλευσης των ωφελειών των νέων τεχνολογιών, ιδιαίτερα αυτών που αφορούν την πληροφορία και της επικοινωνίες.

ΜΠΟΡΕΙ Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ;

Σύμφωνα με τον καθηγητή εγκληματολογίας και σωφρονιστικής, Κωνσταντίνο Γ. Γάρδικα («Τα γενικά και ατομικά αίτια των εγκλημάτων»), φτώχεια και οικονομική πίεση υπάρχει όταν στο άτομο δημιουργούνται ανάγκες περισσότερες από τους οικονομικούς του πόρους. Πόσο μάλλον αν το άτομο πάσχει από κάποια ψυχική διαταραχή, έχει έλλειψη παιδείας και σωστής εκπαίδευσης, ανίσχυρη προσωπικότητα κ.α., τόσο περισσότερες πιθανότητες υπάρχουν να οδηγηθεί το άτομο στο να διαπράξει κάποιο έγκλημα.

Η προσωπικότητα και η δύναμη των ηθικών αρχών είναι οι κύριοι παράγοντες ώστε να «αποφασίσει» το άτομο αν θα διαπράξει έγκλημα.

Σε εποχές οικονομικές κρίσης, σύμφωνα με εγκληματολογικές έρευνες, αυξάνονται η παραβατικότητα και τα εγκλήματα. Για παράδειγμα, στη Γερμανία κατά τη μεγάλη οικονομική κρίση του 1923 η κλοπή τριπλασιάστηκε σε σύγκριση με προηγούμενα έτη. Αυτό συμβαίνει γιατί εκείνη την εποχή υπήρχε έλλειψη των βασικών για την επιβίωση αγαθών.

Γενικότερα παρατηρείται ότι κάποιος που είναι οικονομικά αδύναμος, καταφεύγει σε πράξεις, τις περισσότερες φορές μη νόμιμες, που θα του προσφέρουν γρήγορο κέρδος ώστε να καλύψει τις απαραίτητες ανάγκες του.

Συνηθέστερη παράνομη πράξη είναι η κλοπή. Παρόλα αυτά δεν είναι και η μόνη. Πολλές γυναίκες καταφεύγουν στην πορνεία, πουλούν τον ίδιο τους τον εαυτό, για να κερδίσουν χρήματα. Σοβαρότερα είναι τα εγκλήματα εκείνα που σχετίζονται με ανηλίκους. Η παιδική εργασία, η επαιτεία, η παιδική πορνεία και άλλα είδη κακοποίησης ανηλίκων με οικονομικό κίνητρο, είναι εκείνα που θα πρέπει να μας απασχολήσουν περισσότερο.

Όπως αναφέρεται σε προηγούμενο κεφάλαιο της μελέτης (βλ. ψυχολογία του ατόμου σε κατάσταση φτώχειας), το άτομο που βρίσκεται σε μια κατάσταση κρίσης και εξαθλίωσης, όπως η φτώχεια, έχει συνήθως βίαιη και παραβατική συμπεριφορά. Αυτό επιβεβαιώνει όλα τα παραπάνω. Στο βωμό του χρήματος μπορούν να γίνουν πολλά εγκλήματα.

Φυσικά, δεν υποστηρίζεται ότι όποιος είναι φτωχός κλέβει, σκοτώνει ή διαπράττει έγκλημα. Ακόμα και κάποιος που βρίσκεται σε καλή ή πάρα πολύ καλή οικονομική κατάσταση μπορεί να κάνει κάποια παράνομη πράξη ή έγκλημα. Αυτό εξαρτάται, όπως αναφέρθηκε, από την προσωπικότητα του ατόμου και από τις ηθικές του αρχές.

Συμπερασματικά λοιπόν μπορούμε να πούμε πως σε περιόδους και καταστάσεις οικονομικής κρίσης και εξαθλίωσης αυξάνονται οι παράνομες πράξεις και τα εγκλήματα, είτε αυτά είναι κλοπές είτε πορνεία είτε οτιδήποτε άλλο.

ΒΑΣΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- α) Ανεργία
- β) Εργάτες μετανάστες
- γ) Μειονεκτούντα άτομα
- δ) Φτώχεια*

**Φτώχεια: Μεγάλος αριθμός ατόμων και οικογενειών έχουν άμεση ανάγκη από κοινωνική προστασία. Η Κοινότητα έχει εντάξει σχέδια – προγράμματα με σκοπό την καταπολέμηση της φτώχειας*

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΦΤΩΧΩΝ

Σύμφωνα με τον «Νόμο περί φτωχών» τον οποίο εξέδωσε η Βασίλισσα Ελισάβετ, το 1601, αναγνωρίζονταν τρεις κατηγορίες φτωχών και γενικά άπορων ατόμων:

- 1) **Οι σωματικά εύρωστοι φτωχοί:** Αυτοί υποχρεώνονταν σε εργασία στα φτωχοκάτεργα και αναμορφωτήρια κάθε είδους. Σε περίπτωση άρνησης κλείνονταν σε φυλακές για τιμωρία. Απαγορεύονταν στους πολίτες να τους προσφέρουν βοήθεια. Η ευθύνη συνεπώς για την κατάστασή τους ανήκε στους ίδιους, όσο δεν φρόντιζαν να βρουν εργασία.
- 2) **Οι φτωχοί που είναι ανάκανοι για εργασία και αυτοσυντήρηση:** Σ' αυτή τη κατηγορία ανήκουν οι σωματικά και διανοητικά ανάπηροι, κωφοί, τυφλοί κλπ. Επίσης περιλαμβάνονταν μητέρες

με ανήλικα παιδιά οι οποίες συνήθως δεν είχαν σύζυγο να τις συντηρεί. Μια άλλη ομάδα ήταν οι υπερήλικες που δεν είχαν τη δυνατότητα να εργάζονται. Για όλους αυτούς ο νόμος προέβλεπε: - εισαγωγή σε πτωχοκομείο που παράλληλα με τη συντήρησή τους και ανάλογα με τις δυνατότητές τους, θα μπορούσαν να προσφέρουν εργασία. – Όσοι είχαν κατάλυμα για να στεγάζονται, τους παρέχονταν βοήθεια σε είδος (ρούχα, τροφή κλπ.)

3) Απροστάτευτα παιδιά: Τέτοια θεωρούνται τα εγκαταλε-λειμμένα από τους γονείς τους, τα ορφανά και εκείνα τα παιδιά των οποίων οι γονείς λόγω σωματικής ή ψυχικής ασθένειας δεν μπορούσαν να φροντίζουν. Για τα παιδιά αυτά ο νόμος προέβλεπε:

- Αναδοχή
- Όσα παιδιά ήταν πάνω από οκτώ χρόνων, τοποθετούνταν σε μια οικογένεια και πρόσφεραν εργασία (π.χ. οικιακές δουλειές για τα κορίτσια, εκμάθηση τέχνης για τα αγόρια).
- Τα παιδιά που είχαν γονείς και συγγενείς, προβλεπόταν βοήθεια σε πρώτες ύλες όπως μαλλί, κλωστές κλπ., ώστε να μπορούν να βγάλουν τα έξοδά τους με δραστηριότητες οικοτεχνίας και να μην απομακρύνονται από το σπίτι τους.

6) «ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

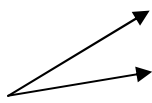
Ανθρώπινα δικαιώματα είναι οι δυνατότητες που έχει ο άνθρωπος, δώρο της φύσης, να ζει, να δημιουργεί, να μεγαλουργεί, να ανεβαίνει, να ολοκληρώνεται, να αναζητεί, να αισθάνεται ευτυχισμένος. Το πιο θεμελιώδη, είναι το δικαίωμα της ζωής, της τιμής, της περιουσίας και της ελευθερίας.

- **Φορείς που φροντίζουν για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι:**

- Ø **Ο Ο.Η.Ε.** (Προσπαθεί να επιλύσει τα διεθνή προβλήματα με ειρηνικά μέσα).
- Ø **Η ΟΥΝΕΣΚΟ** (Προστατεύει τον πολιτισμό πανανθρώπινα και θεωρεί το άτομο τη σημαντικότερη αξία της ζωής).
- Ø **Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης** (Δικάζει τις διεθνείς υποθέσεις).
- Ø **Το Σύνταγμα κάθε κράτους** (Στόχος του είναι μέσα από τους νόμους να προστατεύει τα δικαιώματα του ανθρώπου, ατομικά και πολιτικά).
- Ø **Το Διεθνές Δίκαιο** (Με μια σειρά από νόμους προστατεύει την ολότητα κάθε κράτους και τα δικαιώματά του).
- Ø **Φορείς ιδιωτικής πρωτοβουλίας**, όπως οι επιτροπές για την ειρήνη, τον πολιτισμό. (Μέσα από διάφορες ενέργειες προσπαθούν να αφυπνίσουν ανθρώπινες συνειδήσεις και να προστατέψουν την ατομικότητα του κάθε ανθρώπου).

- Παρακάτω παρουσιάζονται επιγραμματικά παραβιάσεις των δικαιωμάτων του παιδιού στην εποχή μας

A) Στις Υπανάπτυκτες χώρες:

- Υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής: Άθλιες βασικές συνθήκες
- Θάνατοι από ασθένειες και ασιτία
- Αναλφαβητισμός
- Παιδική πορνεία
- Εμπόριο παιδιών
- Φυλακίσεις και βασανιστήρια παιδιών σε χώρες με αυταρχικά καθεστώτα
- Εμπόριο οργάνων
-

B) Στις Αναπτυγμένες χώρες:

- Ξυλοδαρμοί και εγκαταλείψεις παιδιών από γονείς
- Σεξουαλικοί βιασμοί
- Παιδιά φτωχών οικογενειών χρησιμοποιούνται ως φθηνό εργατικό δυναμικό
- Υποβαθμισμένη ζωή (ανυπαρξία ψυχαγωγίας, ανθυγιεινή κατοικία κλπ.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Άστεγοι», Άρσις, Τεύχος 10^ο.

Αφιερώματα «Le Mond Diplomatique », Τεύχος 6^ο, Αθήνα Φεβρουάριος 1995.

Βογιατσή Β. «Κοινωνική Πολιτική» Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 1969,

Γαρδίκας Κωνσταντίνος, «Τα γενικά και ατομικά αίτια των εγκλημάτων-εγκληματολογία», Εκδ. Οίκος Τζάκα Δημ., Τόμος α, Αθήνα 1994.

Γκίκας Σωκράτης «Κοινωνικά Προβλήματα», Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 1994.

Δημητρούκας Ιωάννης, Θουκυδίδης Π., «Ιστορία του Μεσαιωνικού και του Νεότερου Κόσμου 565-1815», Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 2006.

Εγκυκλοπαίδεια Δομή, 3^ος τόμος, σελ. 589.

Εγκυκλοπαίδεια, Ελευθερουδάκη, 7^ος τόμος, σελ.790.

«Εκμετάλλευση Ανηλίκων», Άρσις, τεύχος περιοδικού 4^ο , Ιούλιος 2000.

«Επικοινωνία των Πολιτών», Εκδ. Γραφείο της Κοινωνίας των Πολιτών, Τεύχος περιοδικού 4^ο

«Η Επικοινωνία των Πολιτών», τεύχος περιοδικού 5^ο, Αθήνα Νοέμβριος 2006.

Ευθυμιάπουλος Η. Μαδιανός Μ., «Παγκοσμιοποίηση και Περιβάλλον», Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.

Ιατρίδης Σ. Δημήτρης «Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής», Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2004.

Κανακίδου Ελένη, «Η Εκπαίδευση στη Μουσουλμανική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης», Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1994

Κάστρο Φιντέλ «Η Οικονομική και Κοινωνική Κρίση του κόσμου», Εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987.

Κατσούλης Ηλίας, «Διαστάσεις Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα», τόμος Α, Β, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1999.
«Κοινωνική Εργασία», ΣΚΛΕ, Τεύχη περιοδικού 38^ο, 40^ο, 50^ο, Αθήνα 1998.

Κούρκουλος Ανδρέας «Οικονομική», Εκδ. Σταμούλης Αθ., Αθήνα 2001.

Λυδάκη Α., «Μπαλαμέ και Ρόμα οι Τσιγγάνοι των Άνω Λιοσίων», Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1997.

«Μέτρα για την αντιμετώπιση της Παιδικής Εργασίας», Άρσις, Τεύχος περιοδικού 3^ο, Αθήνα Δεκέμβριος 2005.

«Οδηγός για την Κοινωνική Πρόνοια στην Ελλάδα», Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών, Αθήνα 1981.

Παρασκευόπουλος Ιωάννης «Ψυχολογία-Εφηβεία- Ωριμότητα- Τρίτη Ηλικία, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Β΄ Έκδοση, Αθήνα 1999, σελ.

«Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης», Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1979.

Πιέρ Ζαλέ, «Η λεηλασία του Τρίτου Κόσμου, Εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα 1975.

Σαρρής Μιχάλης, «Έκφραση Έκθεση», Εκδ. Πατάκη, τόμος πρώτος, Αθήνα 2001.

Σταθόπουλος Πέτρος «Κοινωνική Πρόνοια», Εκδ. Ελληνικά, Αθήνα 1999.

Στασινοπούλου Β. Όλγα «Κράτος Πρόνοιας» Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2004.

Φωτίου Παν. Χατζηθωμά «Σύγχρονο λεξικό εννοιών», εκδ. Φίλιππος, σελ. 207, 424, 142.

Τάτσης Χ. Νικόλαος, «Η Διδασκαλία της Κοινωνιολογικής Θεωρίας», Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής-Gutenberg, Αθήνα 2002.

Τεγόπουλος - Φυτράκης, Λεξικό, σελ. 452, 818, 613.

Τσαούσης Δ., «Πόλη και Μεγαλούπολη», Εκδ. Guienberg, Αθήνα 1984.

Τσαούση Δ.Γ. «Η Κοινωνία του Ανθρώπου», Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2002.

«Φιλάνθρωπος», περιοδική Έκδοση Φιλανθρωπίας και Ανθρωπιστικής Βοήθειας», Τεύχος 1^ο, Αθήνα 1999.

«Unesco - Η Εκπαίδευση και ο Θησαυρός που κρύβει μέσα της», Αθήνα 2002.

Υπό τη Διεύθυνση του Francois-Xavier Merrien, Αντιμέτωποι με τη φτώχεια, Η Δύση και οι φτωχοί χθες και σήμερα, Μετάφραση Μαρία Κορασίδου, Εκδ. Κατάρτι.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alloway John, “Ας αλλάξουμε τον Κόσμο χωρίς να καταλάβουμε την εξουσία», Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2006.

Mendas Henri, «Στοιχεία Κοινωνιολογίας», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1991.

Rangel Carlos, «Η Δύση και ο Τρίτος Κόσμος», Εκδ. Ρόες, Διεύθυνση Εκδόσεως Δρ.Ε.Καρτάκης.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

www.google.gr

www.google.com

www.in.gr

www.yahoo.com

